

საქართველოს უზენაესი სასამართლო

პრაქტიკული
რეკომენდაციები

**სამოქალაქო საპროცესო
სამართლის საკითხებზე**

მაგისტრანტი
მოსამართლისათვის

თბილისი
31 იანვარი, 2008 წელი

საქართველოს უზენაესი სასამართლო

ამერიკელი ხალხისგან

15 წლიანი თანამშრომლობა განვითარებისთვის

USAID

ამერიკის იურისტთა ასოციაციის კანონის უზენაესობის ინიციატივის (ABA Rule of Law Initiative) მიერ. წინამდებარე გამოცემაში წარმოდგენილი შინაარსი ამერიკის იურისტთა ასოციაციის კანონის უზენაესობის ინიციატივის ნაშრომია. მასში წარმოდგენილი მოსაზრებანი ეკუთვნის მხოლოდ და მხოლოდ მის ავტორებს და ისინი არ დამტკიცებულა ამერიკის იურისტთა ასოციაციის დელეგატთა საბჭოს ან მმართველთა საბჭოს მიერ. ამასთან, წინამდებარე გამოცემაში წარმოდგენილი შეხედულებანი არ შეიძლება განხილულ იქნას, როგორც კონკრეტულ საკითხებზე იურიდიული რჩევა. წინამდებარე გზამკვლევის გამოცემა შესაძლებელი გახდა ამერიკელი ხალხის მხარდაჭერით ამერიკის შეერთებული შტატების საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს საშუალებით. გამოცემის შინაარსზე პასუხისმგებელია ამერიკის იურისტთა ასოციაციის კანონის უზენაესობის ინიციატივა და ის არ ასახავს ამერიკის შეერთებული შტატების საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს ან ამერიკის შეერთებული შტატების მთავრობის პოზიციას.

ISBN 978-9941-0-0338-7

სარჩევი

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს თავმჯდომარის ბრძანება №20-ს	9
წინასიტყვაობა	11
პირველი ნაწილი. მაგისტრანტი მოსამართლის ადგილი სასამართლო სისტემაში	13
1. მაგისტრანტი მოსამართლის განსჯადი სასარჩელო წარმოების საქმეები	16
1.1 ქონებრივი დავები	16
1.2 ქონებრივ-სამართლებრივი და არაქონებრივ-სამართლებრივი დავების გამიჯვნის წესი	17
1.3 სარჩელის ფასის განსაზღვრის წესი	19
1.4 არაქონებრივი და მისგან წარმოშობილი ქონებრივ-სამართლებრივი დავის განსჯადობა	24
1.5 მაგისტრანტი მოსამართლის განსჯად ქონებრივ დავებზე ბაჟის გამოთვლის წესი	24
2. მაგისტრანტი მოსამართლის განსჯადი უღაცო წარმოების საქმეები	26
3. მაგისტრანტი მოსამართლის განსჯადი გამარტივებული წარმოების საქმეები	27
4. მაგისტრანტი მოსამართლის განსჯადი საოჯახო სამართლებრივი საქმეები	29
5. სამოქალაქო სამართალწარმოება მაგისტრანტი მოსამართლის განსჯად საქმეებზე	31
5.1 სამართალწარმოების ძირითადი დებულებანი	31
5.2 უწყებრივი ქვემდებარეობა და განსჯადობა	31
5.3 სასამართლოს შემადგენლობა და აცილება	32
5.4 აღიარებითი სარჩელი	33
5.5 შეგებებული სარჩელი	34
5.6 სარჩელის უზრუნველყოფა	34
5.7 საქმის მთავარ სხდომაზე განხილვა	35
5.8 მაგისტრანტი მოსამართლის განსჯადი საქმეების სააპელაციო და საკასაციო წესით გასაჩივრება	37
მეორე ნაწილი. უღაცო და გამარტივებული წესით საქმეთა განხილვის საესიფიკა	39
6. უღაცო წარმოება	39
6.1 ზოგადი წესები უღაცო წარმოების შესახებ	39
6.2 იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენა	41
6.2.1 პირთა ნათესაური კავშირის დადგენა	42

6.2.2 უფლების დამდგენი საბუთის იმ პირისადმი კუთვნილების ფაქტის დადგენა, რომლის სახელი, მამის სახელი ან გვარი, რაც საბუთებშია აღნიშნული, არ ემთხვევა მის პასპორტში ან დაბადების მოწმობაში აღნიშნულ სახელს, მამის სახელს ან გვარს	45
6.2.3 პირის კმაყოფაზე ყოფნის ფაქტის დადგენა	48
6.2.4 პირის გარკვეულ დროსა და გარკვეულ ვითარებაში დაბადების ან გარდაცვალების ფაქტის დადგენა, თუ საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს მმართველობის სფეროში შემავალ საჯარო სამართლის იურიდიულმა პირმა – სამოქალაქო რეესტრის სააგენტომ უარი განაცხადა დაბადების ან გარდაცვალების ფაქტის რეგისტრაციაზე	49
6.2.5 მემკვიდრეობის მიღების ფაქტისა და მემკვიდრეობის გახსნის ადგილის დადგენა	52
6.2.5.1 მემკვიდრეობის მიღების ფაქტის დადგენა	52
6.2.5.2 სამკვიდროს გახსნის ადგილის დადგენა	54
6.2.6 დაბადების, შვილად აყვანის, ქორწინების, განქორწინებისა და გარდაცვალების რეგისტრაციის ფაქტის დადგენა	55
6.3 მოქალაქის უგზო-უკვლოდ დაკარგულად აღიარება და გარდაცვლილად გამოცხადება	56
6.3.1 განცხადების შეტანა	56
6.3.2 განცხადების შინაარსი	59
6.3.3 განცხადების განხილვის წესი და სასამართლოს მიერ გადაწყვეტილების გამოტანა	60
6.3.4 უგზო-უკვლოდ დაკარგულად აღიარებული ან გარდაცვლილად გამოცხადებულის გამოჩენის ან მისი ადგილსამყოფელის აღმოჩენის შედეგები	62
6.4 მოქალაქის შეზღუდულ ქმედუნარიანად და ქმედუნაროდ აღიარება	63
6.4.1 ზოგადი წესები მოქალაქის შეზღუდულ ქმედუნარიანად და ქმედუნაროდ აღიარების შესახებ	63
6.4.2 განცხადება მოქალაქის შეზღუდულ ქმედუნარიანად და ქმედუნაროდ აღიარების შესახებ	66
6.4.3 მოქალაქის შეზღუდულ ქმედუნარიანად და ქმედუნაროდ აღიარების შესახებ განცხადების განხილვა	68
6.4.4 გადაწყვეტილება მოქალაქის ქმედუნარიანად აღიარების შესახებ	71
6.5 დაკარგულ ან განადგურებულ საწარმდგენლო ფასიან ქალაქსა და საორდერო ფასიან ქალაქზე უფლების აღდგენა (გამონვევითი წარმოება)	71
6.5.1 განცხადების შეტანა	71
6.5.2 განცხადების შეტანის ადგილი	73
6.5.3 განცხადების შინაარსი	74
6.5.4 მოსამართლის მოქმედება განცხადების მიღების შემდეგ	74
6.5.5 პუბლიკაცია	75
6.5.6 საბუთის ხელთქონის განცხადება	75
6.5.7 მოსამართლის მოქმედება საბუთის ხელთქონისაგან განცხადების მიღების შემდეგ	75
6.5.8 საქმის დანიშვნა განსახილველად	76
6.5.9 სასამართლოს გადაწყვეტილება განცხადების გამო	76

6.5.10 საბუთის ხელთმქონის უფლება აღძრას სარჩელი ქონების უსაფუძვლოდ შექმნის შესახებ	77
6.6 ქონების უპატრონოდ ცნობა	77
6.6.1 განცხადება ქონების უპატრონოდ ცნობის შესახებ	77
6.6.2 ქონების უპატრონოდ ცნობის შესახებ განცხადების განხილვა	79
6.6.3 გადაწყვეტილება ქონების უპატრონოდ ცნობის შესახებ	81
7. გამარტივებული წარმოება	82
7.1 ზოგადი დებულებები გამარტივებული წარმოების შესახებ	82
7.2 დავალიანების გადახდევინების შესახებ საქმის განხილვის გამარტივებული წესი	83
7.2.1 განცხადება ფულადი თანხის გადახდევინების შესახებ	83
7.2.2 ფულადი თანხის გადახდევინების შესახებ განცხადების შეტანის ადგილი	83
7.2.3 დავალიანების გადახდევინების შესახებ განცხადების დასაშვებობის წინაპირობები	84
7.2.4 ფულადი თანხის გადახდევინების შესახებ განცხადებასთან დაკავშირებით სახელმწიფო ბაჟის გადახდის წესი	86
7.2.5 დავალიანების გადახდევინების შესახებ განცხადების შინაარსი	86
7.2.6 დავალიანების გადახდევინების განცხადების მიღებაზე უარის თქმა	88
7.2.7 გადახდის ბრძანება	90
7.2.8 მოპასუხის შესაგებელი (პროტესტი)	91
7.2.9 საქმის განხილვა დავის სასარჩელო წარმოების წესით	91
7.2.10 გადახდის ბრძანების აღსრულება	92
7.3 თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული სარჩელების განხილვა	93
7.3.1 ზოგადი დებულებები	93
7.3.2 დასაშვებობა	93
7.3.3 განსჯადობა	94
7.3.4 თამასუქი და მისი სახეები	94
7.3.5 ვადა უწყების ჩაბარებიდან სასამართლო სხდომამდე	95
7.3.6 მტკიცებულებები	96
7.3.7 გამარტივებული წესით საქმის განხილვაზე უარის თქმა	96
7.3.8 სარჩელების შეერთებისა და შეგებებული სარჩელის აღძვრის დაუშვებლობა	97
7.3.9 საქმის დამატებითი წარმოება	97
7.3.10 ჩეკი	98
7.4 ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე საქმის განხილვის გამარტივებული წესი	99
7.4.1 ლიზინგის ცნება	99
7.4.2 განცხადება ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე	100
7.4.3 განსჯადობა	101
7.4.4 ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე განცხადების უმოძრაოდ დატოვება და განცხადების მიღებაზე უარის თქმა	102
7.4.5 ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების შესახებ ბრძანება	102

8. მაგისტრატ მოსამართლეთა განსჯადი საოჯახო-სამართლებრივი ურთიერთობიდან გამომდინარე ღავეპი	103
8.1 ზოგადი დებულებები	103
8.2 განქორწინება	104
8.3 ქორწინების ბათილობა	105
8.4 მეუღლეთა ურთიერთრჩენის მოვალეობა	108
8.5 სარჩელები ალიმენტის გადახდევინების თაობაზე	110
8.6 შვილისაგან განცალკევებით მცხოვრები მშობლის სარჩელი შვილთან ურთიერთობის თაობაზე. პაპისა და ბებუის სარჩელები შვილიშვილთან ურთიერთობის თაობაზე	113
8.7 მეუღლეებს შორის ქონებრივი დავები, თუ სარჩელის ფასი არ აღემატება 2000 ლარს	114
9. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკის შედეგად შემუშავებული ძირითადი პრინციპები სახელმწიფო ბაჟის თაობაზე	117
10. დასაშვებობის ეტაპზე სახელმწიფო ბაჟთან დაკავშირებით საქართველოს უზენაესი სასამართლოს პრაქტიკის ანალიზი	120
დანართი. სასამართლოს გადაწყვეტილებათა ნიმუშები უდავო და გაარტივეული წარმოების საქმეებზე	125

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს თავმჯდომარის ბრძანება №20-ს

28 სექტემბერი 2007 წელი

თბილისი

საქართველოს საერთო სასამართლოების სისტემაში არსებული სამოქალაქო საპროცესო სამართლის სასამართლო პრაქტიკის შესწავლის, განზოგადებისა და საერთო სასამართლოების მაგისტრატი მოსამართლეებისათვის პრაქტიკული რეკომენდაციების შემუშავების მიზნით,

ვ ბ რ ძ ა ნ ე ბ:

1. შეიქმნას საერთო სასამართლოების სისტემაში არსებული სამოქალაქო საპროცესო სამართლის სასამართლო პრაქტიკის შესწავლის, განზოგადებისა და საერთო სასამართლოების მაგისტრატი მოსამართლეებისათვის პრაქტიკული რეკომენდაციების განმსაზღვრელი მუდმივმოქმედი კომისია შემდეგი შემადგენლობით:

კონსტანტინე კუბლაშვილი – საქართველოს უზენაესი სასამართლოს თავმჯდომარე
– კომისიის თავმჯდომარე;

მიხეილ გოგიშვილი – საქართველოს უზენაესი სასამართლოს თავმჯდომარის პირველი მოადგილე, უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის თავმჯდომარე
– კომისიის თავმჯდომარის მოადგილე;

როზა ნადირიანი – საქართველოს უზენაესი სასამართლოს წევრი;

ლაშა კალანდაძე – თბილისის სააპელაციო სასამართლოს თავმჯდომარის მოადგილე;

- პაატა ქათამაძე – თბილისის სააპელაციო სასამართლოს მოსამართლე;
- ირაკლი ადეიშვილი – თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის თავმჯდომარე;
- დავით ლიბრაძე – თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის მოსამართლე;
- ქეთევან მესხიშვილი – საქართველოს უზენაესი სასამართლოს თავმჯდომარის პირველი მოადგილის თანაშემწე
– კომისიის მდივანი.

2. საერთო სასამართლოთა სისტემაში არსებული სამოქალაქო საპროცესო სამართლის სასამართლო პრაქტიკის შესწავლის, განზოგადებისა და საერთო სასამართლოების მაგისტრატი მოსამართლეებისათვის პრაქტიკული რეკომენდაციების განმსაზღვრელი მუდმივმოქმედი კომისიის მიერ შემუშავებული რეკომენდაციები პერიოდულად დაეგზავნოს საერთო სასამართლოების მოსამართლეებს.

კონსტანტინე კუბლაშვილი

საქართველოს საერთო სასამართლოების მოსამართლეებს!

ძვირფასო კოლეგებო,

მიმდინარე სასამართლო რეფორმის ფარგლებში საქართველოს ბევრ რეგიონში ამოქმედდა გაერთიანებული რაიონული სასამართლო, რომლის უფლებამოსილება ვრცელდება რამდენიმე ადმინისტრაციული ერთეულის (რაიონის, დაბის) ტერიტორიაზე, სადაც სამოსამართლო უფლებამოსილებას ახორციელებენ მაგისტრატი მოსამართლეები.

მაგისტრატი სასამართლოების ამოქმედება წარმოადგენს მნიშვნელოვან ნაბიჯს მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობისა და სწრაფი მართლმსაჯულების პრინციპის პრაქტიკული რეალიზაციის საქმეში.

თქვენთვის ცნობილია, რომ 2007 წლის 5 თებერვალს შეიქმნა სისხლის სამართლის სასამართლო პრაქტიკის შესწავლის, განზოგადებისა და საერთო სასამართლოების მოსამართლეებისათვის სახელმძღვანელო წინადადებების განმსაზღვრელი მუდმივმოქმედი კომისია. კომისიამ რამდენიმე თვის წინ შეიმუშავა სახელმძღვანელო წინადადებები სისხლის სამართლის კოდექსის კონკრეტულ მუხლებთან დაკავშირებით, მაგისტრატი მოსამართლეებისათვის შემუშავებული იქნა აგრეთვე პრაქტიკული რეკომენდაციები სისხლის სამართლის პროცესის ძირითად საკითხებზე.

ერთგვაროვანი სასამართლო პრაქტიკის კიდევ უფრო ფართო მასშტაბით ჩამოყალიბებისა და მაგისტრატი მოსამართლეების მიერ საქმეთა სწრაფად განხილვის ხელშეწყობის მიზნით 2007 წლის 29 სექტემბერს შეიქმნა კომისია, ამჯერად უკვე სამოქალაქო საპროცესო სამართლის საკითხებზე კონკრეტული ხასიათის პრაქტიკული რეკომენდაციების მოსამზადებლად. კომისიამ ძალიან ინტენსიურად იმუშავა, შეისწავლა და განაზოგადა შესაბამისი სასამართლო პრაქტიკა და 2008 წლის იანვრის ბოლოსთვის შეიმუშავა სათანადო პრაქტიკული რეკომენდაციები მა-

გისტრატი მოსამართლეების განსჯად საქმეებთან დაკავშირებული სამოქალაქო საპროცესო სამართლის ძირითად საკითხებზე.

წინამდებარე კრებულით სწორედ ამ რეკომენდაციებს გთავაზობთ.

უპირველეს ყოვლისა, უნდა აღინიშნოს, რომ რეკომენდაციები განკუთვნილია არა მხოლოდ მაგისტრატი მოსამართლეებისათვის, არამედ იმ რაიონული (საქალაქო) სასამართლოს მოსამართლეებისთვისაც, რომელთა ტერიტორიაზეც არ მოქმედებენ მაგისტრატი მოსამართლეები.

რაც შეეხება თავად რეკომენდაციების შინაარსს, ძალიან მნიშვნელოვანია, რომ მათში დეტალურად არის აღწერილი მაგისტრატი მოსამართლის განსჯადი საქმეების განხილვასთან დაკავშირებული თითქმის ყველა კონკრეტული საპროცესო-სამართლებრივი ასპექტი. ასევე დაწვრილებით არის ახსნილი და განმარტებული ისეთი საკითხები, როგორცაა: მაგისტრატი მოსამართლის ადგილი მთელ სასამართლო სისტემაში, მისი ფუნქცია; მაგისტრატი მოსამართლის მიერ უდავო და გამარტივებული წესით საქმეთა განხილვისა და მისი განსჯადი ქონებრივი და საოჯახო-სამართლებრივი დავების განხილვის სპეციფიკა. სახელმწიფო ბაჟის სამართლიანად განსაზღვრის საკითხი განსაკუთრებული მნიშვნელობისაა სამოქალაქო სამართალწარმოებაში, ამიტომ კომისიის მიერ წარმოდგენილია ამ საკითხებზე ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკის ანალიზი და ძირითადი პრინციპები, ასევე, საქართველოს სასამართლოთა პრაქტიკაში ჩამოყალიბებული ძირითადი მიმართულებები. ძალზე მნიშვნელოვანია ისიც, რომ პრაქტიკულ რეკომენდაციებს თან ერთვის სასამართლო გადაწყვეტილებათა ნიმუშები, რომლებსაც კონკრეტული საქმის განხილვისას თითოეული მოსამართლე ფაქტიურად ყოველდღიურად გამოიყენებს.

ვფიქრობ, კომისიის მიერ მომზადებული პრაქტიკული რეკომენდაციების მნიშვნელობა ძალზე დიდია, რადგან ისინი საკმაოდ მოკლე დროში უზრუნველყოფს მთელ რიგ საპროცესო-სამართლებრივ საკითხებზე ერთგვაროვანი პრაქტიკის ჩამოყალიბებას, რაც, საბოლოო ჯამში, ხელს შეუწყობს სწრაფი და ეფექტური მართლმსაჯულების განხორციელებას.

პატივისცემით,

კონსტანტინე კუბლაშვილი

I ნაწილი

მაგისტრანტი მოსამართლის ადგილი სასამართლო სისტემაში

საქართველოს საერთო სასამართლოების ერთიან სისტემაში შედიან რაიონული (საქალაქო) სასამართლოები, სააპელაციო სასამართლოები, საქართველოს უზენაესი სასამართლო. რაიონული (საქალაქო) სასამართლოს შემადგენლობაში შეიძლება შედიოდნენ მაგისტრანტი მოსამართლეები. მაგისტრანტი მოსამართლე ეწოდება რაიონული (საქალაქო) სასამართლოს მოსამართლეს, რომელიც თავის უფლებამოსილებას ახორციელებს რაიონული (საქალაქო) სასამართლოს სამოქმედო ტერიტორიაზე არსებულ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ ერთეულში.

რაიონული სასამართლო იქმნება რაიონში (რაიონებში) გარდა ქალაქის რაიონისა (რაიონებისა). რაიონული (საქალაქო) სასამართლო იქმნება და მისი სამოქმედო ტერიტორია განისაზღვრება საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს გადაწყვეტილებით.

რაიონული სასამართლოს სამოქმედო ტერიტორია, როგორც წესი მოიცავს რამდენიმე ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ ერთეულს. მაგალითად, მცხეთის რაიონული სასამართლოს სამოქმედო ტერიტორიას განეკუთვნება მცხეთის რაიონი, დუშეთის რაიონი, ყაზბეგის რაიონი, თიანეთის რაიონი, ახალგორის რაიონი.

მცხეთის რაიონული სასამართლოს შემადგენლობაში შედიან მაგისტრატი მოსამართლეები, რომლებიც თავიანთ უფლებამოსილებას ახორციელებენ დუშეთის, ყაზბეგის, თიანეთისა და ახალგორის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ ერთეულებში. მცხეთის რაიონის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ ერთეულში, რომელიც რაიონული სასამართლოს ცენტრს წარმოადგენს, მაგისტრატი მოსამართლე არ არის დანიშნული და ამ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ ერთეულში ყველა საქმეს, მათ შორის მაგისტრატი მოსამართლის განსჯად საქმეებსაც, იხილავენ მცხეთის რაიონული სასამართლოს სხვა მოსამართლეები.

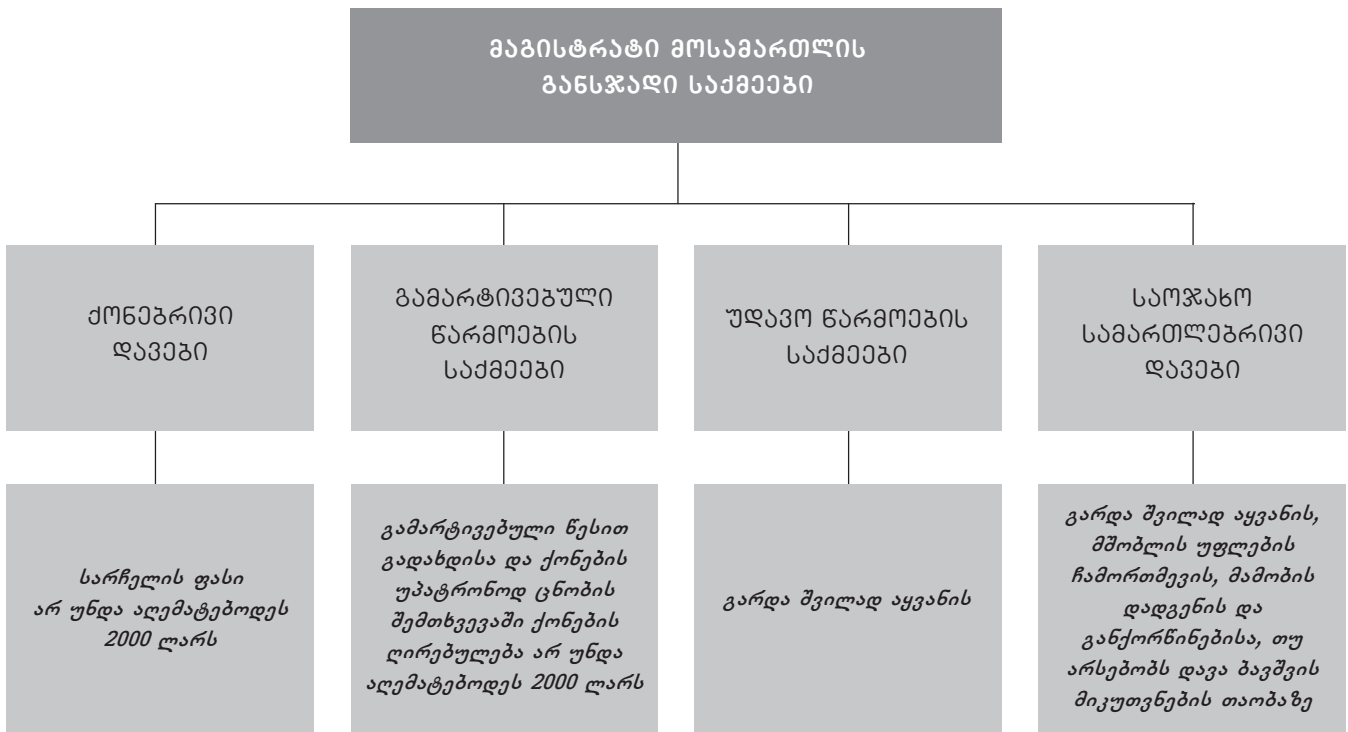
ანალოგიური პრინციპით ხდება სხვა რაიონულ სასამართლოებში მაგისტრატი მოსამართლის დანიშვნა და უფლებამოსილების განხორციელება.

მაგისტრატი მოსამართლე შედის რაიონული (საქალაქო) სასამართლოს მოსამართლეთა კორპუსში, იგი თავის უფლებამოსილებას განცალკევებით, რაიონული (საქალაქო) სასამართლოს სამოქმედო ტერიტორიის ადმინისტრაციულ (ტერიტორიულ) ერთეულში ახორციელებს. იმ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ ერთეულში, სადაც არ მოქმედებს მაგისტრატი მოსამართლე, აგრეთვე მისი არყოფნის შემთხვევაში, მაგისტრატი მოსამართლის განსჯადი საქმეები შეიძლება განიხილოს რაიონული (საქალაქო) სასამართლოს სხვა მოსამართლემ, რაც იმას ნიშნავს, რომ, თუ რაიონული (საქალაქო) სასამართლოს ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ ერთეულში მაგისტრატი მოსამართლე ჯერ დანიშნული არ არის ან თუ დანიშნულია და იმყოფება სამსახურებრივ მივლინებაში, შვებულებაში და ა. შ. მაშინ შესაძლებელია, რომ მაგისტრატი მოსამართლის განსჯადი საქმე რაიონული (საქალაქო) სასამართლოს სხვა მოსამართლემ განიხილოს. ვინაიდან რაიონული (საქალაქო) სასამართლოს მოსამართლეთა შემადგენლობაში მაგისტრატი მოსამართლეებიც შედიან, ამიტომ რაიონული (საქალაქო) სასამართლოს თავმჯდომარის გადაწყვეტილებით აღნიშნული საქმე შეიძლება განიხილოს, როგორც სხვა მაგისტრატმა მოსამართლემ, ისე რაიონული (საქალაქო) სასამართლოს სხვა მოსამართლემ. სამოქალაქო საპროცესო კანონმდებლობით განმტკიცებული ყველა ნორმა, რომელიც პირველი ინსტანციით საქმის განმხილველ მოსამართლეს ეხება, თავისთავად, მაგისტრატი მოსამართლეებზეც ვრცელდება.

მაგისტრტი მოსამართლეები პირველი ინსტანციით განიხილავენ შემდეგ საქმეებს:

- ა) ქონებრივ დავებს, თუ სარჩელის ფასი არ აღემატება 2000 ლარს;
- ბ) უდავო და გამარტივებული წარმოების საქმეებს, გარდა შვილად აყვანის, აგრეთვე გამარტივებული წესით გადახდის და ქონების უპატრონოდ ცნობის საქმეებისა, თუ მოთხოვნის ან ქონების ღირებულება აღემატება 2000 ლარს;
- გ) საოჯახო-სამართლებრივი ურთიერთობიდან გამომდინარე დავებს, გარდა შვილად აყვანის, მშობლის უფლების ჩამორთმევის, მამობის დადგენისა და განქორწინების საქმეებისა, თუ მეუღლეებს შორის არსებობს დავა ბავშვის მიკუთვნების თაობაზე.

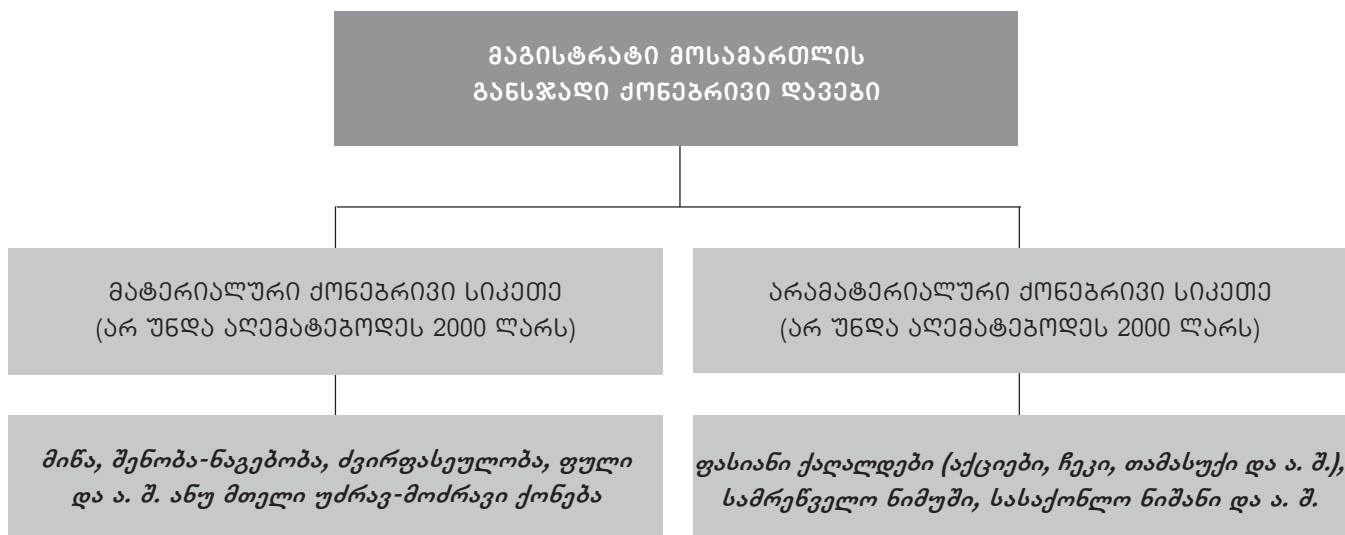

1. მატერიალური მონეტარული განსჯადი სასარჩელო წარმოების საქმეები

1.1 ქონებრივი ღირებულებები

ქონება არის ყველა ნივთი და არამატერიალური ქონებრივი სიკეთე, რომელთა ფლობა, სარგებლობა და განკარგვა შეუძლიათ ფიზიკურ და იურიდიულ პირებს და რომელთა შეძენაც შეიძლება შეუზღუდავად, თუკი ეს აკრძალული არ არის კანონით ან არ ეწინააღმდეგება ზნეობრივ ნორმებს. საკუთრების საგანი შეიძლება იყოს არა მხოლოდ სხეულებრივი ნივთები, არამედ უსხეულო ნივთებიც. მოძრავია ყველა ის სხეულებრივი ნივთი, რომლებიც უძრავ ნივთებს არ განეკუთვნება. ამ სიკეთეებს მიეკუთვნება ის მოთხოვნები და უფლებები, რომლებიც შეიძლება გადაეცეს სხვა პირებს, ან გამიზნულია საიმისოდ, რომ მათ მფლობელს შეეძენას მატერიალური სარგებელი, ანდა მიენიჭოს უფლება მოსთხოვოს სხვა პირებს რაიმე. როგორც სხეულებრივი, ისე უსხეულო ნივთები სამართლებრივ ფასეულობად იქცევა იმის წყალობით, რომ მათ უკან გარკვეული პირის უფლებებია გამოკვეთილი. სხეულებრივი ნივთის უკან არსებული უფლებები, სწორედ ამ ნივთებზე არსებული უფლებებია და ამიტომ ფასეულობას წარმოადგენს საგნის თვით სხეული. სხვანაირად დგას საკითხი „უსხეულო ნივთებთან“ მიმართებაში. ამ შემთხვევაში თვით უფლება და მოთხოვნაა ნივთი, ხოლო ის მატერიალიზებული საგანი არ წარმოადგენს მათ სხეულს. ასე მაგალითად, ფასიანი ქაღალდი გარკვეული მატერიალიზებული ობიექტია, მაგრამ ვერ ვიტყვით, რომ იგი მასში გამოხატული მოთხოვნის სხეულია. არამატერიალური ქონებრივი სიკეთეა ფასიანი ქაღალდები (აქციები, ჩეკი, თამასუქი და ა. შ.), სამრეწველო ნიმუში, სასაქონლო ნიშანი და ა. შ.

ამდენად, ქონებრივი ღირებულების მატერიალურ-სამართლებრივი დეფინიცია მდგომარეობს იმაში, რომ ქონებრივი ღირებულება არის ქონებრივ სიკეთესთან დაკავშირებული ღირებულება, მიუხედავად იმისა, აღნიშნული სიკეთე მატერიალიზებული ფორმით არსებობს (მიწა, შენობა-ნაგებობა, ავტო-სატრანსპორტო საშუალება, საყოფაცხოვრებო ნივთები, ძვირფასეულობა, ფული და ა.შ.), თუ არამატერიალიზებული ფორმით (ფასიანი ქაღალდი, სასაქონლო ნიშანი, სამრეწველო ნიმუში და ა. შ.) მთავარია, რომ ღირებულების ობიექტს ქონება ან ქონებასთან დაკავშირებული უფლება წარმოადგენდეს.

დავა არაქონებრივია, თუ დავის ობიექტს არაქონებრივი სიკეთე წარმოადგენს. სიკეთე არაქონებრივია, თუ იგი მატერიალური სარგებელის მიღებაზე არ არის ორიენტირებული, მაგალითად, სახელის უფლების, პატივის, ღირსების, საქმიანი რეპუტაციის ან პირადი ცხოვრების საიდუმლოების, ასევე გამოსახულების უფლების დაცვა, ასევე პირვანდელი მდგომარეობის აღდგენა, რაც მატერიალურ მოთხოვნებთან არ არის დაკავშირებული, როგორცაა მაგალითად სამსახურში აღდგენა და ა. შ.

იმისათვის, რომ ქონებრივი დავა მაგისტრანტი მოსამართლის განსჯადობას დაექვემდებაროს, სავალდებულოა, რომ სარჩელის ფასი 2000 ლარს არ აღემატებოდეს.

მაგისტრანტი მოსამართლე განიხილავს ყველა იმ ქონებრივ დავას, რომელიც მომდინარეობს სამოქალაქო, საოჯახო, სამეწარმეო, შრომის და ა. შ. ურთიერთობებიდან, თუ სარჩელის ფასი არ აღემატება 2000 ლარს. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-14 მუხლი, 2006 წლის 13 ივლისამდე არსებული რედაქციით, შრომით-სამართლებრივ დავებს მაგისტრანტი მოსამართლის განსჯადად მიიჩნევდა. თუმცა, 2006 წლის 13 ივლისის განხორციელებული ცვლილების შედეგად მე-14 მუხლის „დ“ ქვეპუნქტი ამოღებულ იქნა. აღნიშნული ცვლილება არ ნიშნავს იმას, რომ შრომით-სამართლებრივი დავა მაგისტრანტი მოსამართლის კომპეტენციას საერთოდ აღარ განეკუთვნება. უნდა ვიგულისხმოდ, რომ აღნიშნული ცვლილების შედეგად შრომით-სამართლებრივი დავები, ისევე როგორც, სამოქალაქო საპროცესო წესით განსჯადი სხვა დავები, მაგისტრანტი მოსამართლის განსჯადობის საერთო რეჟიმში მოექცა, რაც იმას ნიშნავს, რომ მაგისტრანტი მოსამართლე იხილავს შრომით-სამართლებრივი ურთიერთობიდან წარმოშობილ მხოლოდ ქონებრივ დავებს, რომელთა სარჩელის ღირებულება 2000 ლარს არ აღემატება, ხოლო თუ ქონებრივ მოთხოვნასთან ერთად (მაგ: მოცდენილი დროის ანაზღაურება) მხარეს არაქონებრივი პრეტენზიაც გააჩნია (მაგ: სამსახურში აღდგენა), მაშინ აღნიშნული საქმე, განსჯადობის საერთო წესების დაცვით, რაიონულმა (საქალაქო) სასამართლომ უნდა განიხილოს.

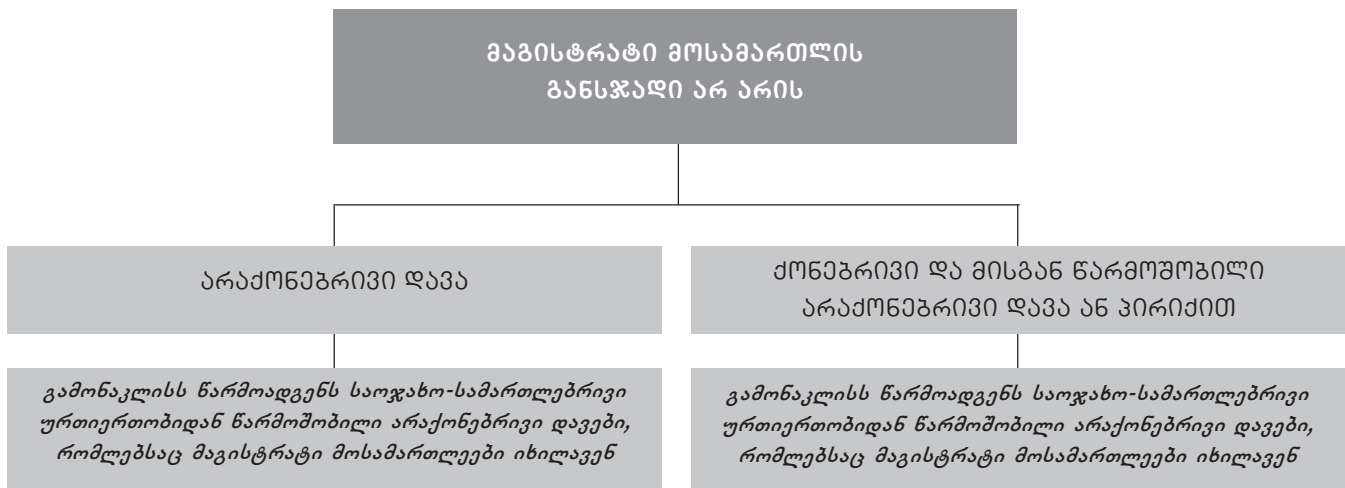
1.2 ქონებრივ-სამართლებრივი და არაქონებრივ-სამართლებრივი ღირებულების გამიჯვნის წესი

ქონებრივ-სამართლებრივი დავის დროს, მიუხედავად იმისა, თუ რა სამართლებრივი ურთიერთობა უდევს მას საფუძვლად, საპროცესო მოთხოვნა მიმართულია ფულად თანხაზე, ფულადი ღირებულების მქონე ნივთებზე, ან უფლებებზე. საპროცესო მოთხოვნა განხილულ უნდა იქნეს ქონებრივ-სამართლებრივად იმ შემთხვევებში, როცა მას საფუძვლად ქონებრივი ხასიათის სამართლებრივი ურთიერთობა უდევს, მიუხე-

დავად იმისა, თუ რა სახის სარჩელი იქნა სასამართლოში წარდგენილი (ალიარებითი, მიკუთვნებითი თუ სამართლებრივი ურთიერთობის შეცვლისკენ მიმართული). ქონებრივ-სამართლებრივი ურთიერთობა არის ყველა ის ურთიერთობა, რომლის მიზანს წარმოადგენს მოგების მიღება ფულადი თანხის, ან ფულადი ღირებულების მქონე საგნების შენარჩუნება.

პატივისა და ღირსების შელახვიდან გამომდინარე მორალური ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის შემთხვევაში, მართალია ის ურთიერთობა, რომელიც ამ მოთხოვნას საფუძვლად უდევს, არ არის ქონებრივ-სამართლებრივი ხასიათის, მაგრამ მისგან გამომდინარე ფულადი კომპენსაციის მოთხოვნა განხილულ უნდა იქნას, როგორც ქონებრივ-სამართლებრივი. გარკვეული ქმედების აღკვეთის მოთხოვნა, რომელიც გამომდინარეობს საავტორო უფლებიდან, არის ქონებრივ-სამართლებრივი ხასიათის, თუ არამატერიალურ ინტერესთან ერთად საქმე ნაშრომის ეკონომიკურ გამოყენებასაც ეხება.

არაქონებრივ-სამართლებრივი დავების გამიჯვნა ქონებრივ-სამართლებრივი დავებისაგან ხდება გამორიცხვის მეთოდით და მოიცავს ყველა იმ შემთხვევას, რომელიც ქონებრივ-სამართლებრივ დავას არ წარმოადგენს. არაქონებრივ-სამართლებრივია ყველა დავა, როდესაც საქმე ეხება მხოლოდ პირად ან მის სოციალურ გარემოსთან დაკავშირებულ უფლებებს ყოველგვარი ეკონომიკური სარჩულის გარეშე. ამასთან, მნიშვნელოვანია, რომ ყურადღება არ მიექცეს უმნიშვნელო ქონებრივ-სამართლებრივ ასპექტებს, რომლებიც ასეთ საქმეში შეიძლება გვხვდებოდეს. მოთხოვნა მხოლოდ მაშინ არის ქონებრივ-სამართლებრივი, როდესაც ის მნიშვნელოვნად ეხება ეკონომიკური ინტერესების დაცვას. ამის შეფასება კი უნდა მოხდეს მხარეთა მიერ სასარჩელო მოთხოვნის ფორმულირების და არა მათი ინტერესების შესაბამისად, მაგალითად, თუ მოსარჩელე მოპასუხისაგან მოითხოვს შეურაცხმყოფელი სატელეფონო ზარების აღკვეთას, მაშინ აქ საქმე გვაქვს არაქონებრივ დავასთან, მიუხედავად იმისა, რომ ამგვარი ქმედებით იზღუდება ტელეფონის მოხმარების უფლება, რასაც ეკონომიკური ფასეულობა აქვს. ამ შემთხვევაში გადამწყვეტია ის, რომ მოსარჩელე მოითხოვს შეურაცხმყოფელი ზარების აღკვეთას და ამით მისი პირადი უფლების ხელყოფას ასაჩივრებს. ტელეფონით სარგებლობის შეზღუდვა ამ შემთხვევაში უმნიშვნელო ქონებრივ-სამართლებრივ ასპექტს წარმოადგენს.

არაქონებრივი დავის ქონებრივი დავისაგან გამიჯვნის მეთოდები

დადგენილ უნდა იქნას, სასარჩელო მოთხოვნა ქონებრივი ღირებულების არის თუ არაქონებრივი

მოთხოვნის მატერიალური თუ არამატერიალური ხასიათი დადგენილ უნდა იქნას მოთხოვნის ფორმულირებიდან და არა მხარეთა ინტერესების შესაბამისად

მნიშვნელობა არ აქვს მოთხოვნას რა სამართლებრივი ურთიერთობა უდევს საფუძვლად

არაქონებრივ-სამართლებრივია ყველა დავა, როდესაც საქმე ეხება მხოლოდ პირად ან მის სოციალურ გარემოსთან დაკავშირებულ უფლებებს ყოველგვარი ეკონომიკური საფუძვლის გარეშე

1.3 სარჩელის ფასის განსაზღვრის წესი

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მიზნებიდან გამომდინარე, სარჩელის ფასი და დავის საგნის ფასი განხილულ უნდა იქნეს სინონიმებად და სარჩელის ფასის განსაზღვრისას უნდა ვიხელმძღვანელოთ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 41-ე მუხლით, კერძოდ, დავის საგნის ფასის განისაზღვრება:

1. ფულის გადახდევინების შესახებ სარჩელისა – გადასახდელი თანხით;
2. ნივთის (ქონების) გადაცემის ან მიწოდების შესახებ სარჩელისა – ამ ნივთის საბაზრო ღირებულებით;
3. ალიმენტის გადახდევინების შესახებ სარჩელისა – ერთი წლის განმავლობაში გადასახდელი თანხების ერთობლიობით;
4. ვადიანი გასაცემის ან გადასახდელის შესახებ სარჩელისა – არაუმეტეს სამი წლის განმავლობაში გასაცემი ან გადასახდელი თანხების ერთობლიობით;
5. უვადო ან სამუდამო (გარდაცვალებამდე) გასაცემის ან გადასახდელის შესახებ სარჩელისა – სამი წლის განმავლობაში გასაცემი ან გადასახდელი თანხების ერთობლიობით;
6. გასაცემის ან გადასახდელის შემცირების ანდა გადიდების შესახებ სარჩელისა – იმ თანხით, რომლითაც მცირდება ანდა დიდდება გასაცემი ან გადასახდელი, მაგრამ არაუმეტეს ერთი წლის განმავლობაში;
7. ქონების ქირავნობის ხელშეკრულების ვადამდე მოშლის შესახებ სარჩელისა – დარჩენილი ვადით, მაგრამ არა უმეტეს სამი წლის განმავლობაში გადასახდელი თანხების ერთობლიობით;
8. გასაცემის ან გადასახდელის შეწყვეტის შესახებ სარჩელისა – არაუმეტეს სამი წლის განმავლობაში დარჩენილი გასაცემი ან გადასახდელი თანხების ერთობლიობით;
9. უძრავ ნივთზე საკუთრების უფლების ცნობის შესახებ სარჩელისა – უძრავი ნივთის საბაზრო ღირებულებით;

აღნიშნული დავები მაგისტრეტი მოსამართლის განსჯადია, თუ აღძრულია სარჩელი:

1. ფულის გადახდევინების შესახებ და გადასახდელი თანხა არ აღემატება 2000 ლარს;
2. ნივთის (ქონების) გადაცემის ან მიწოდების შესახებ და სარჩელის აღძვრის დროისათვის ამ ნივთის საბაზრო ღირებულება არ აღემატება 2000 ლარს (აღნიშნული წესით სარჩელის ფასი გამოითვლება იმ შემთხვევებში, როცა სასარჩელო მოთხოვნას წარმოადგენს ნივთზე უფლების დადგენა, ხოლო იმ შემთხვევაში, როცა ნივთზე უფლება დადგენილია და მოთხოვნა ნივთის გამოთხოვას ან ხელშეშლის აღკვეთას,

ანუ ნეგატიურულ და ვინდიკაციურ სარჩელს და ა. შ. ეხება, მაშინ სარჩელის ფასი პირობითად 4000 ლარით განისაზღვრება);

3. ალიმენტის გადახდევინების შესახებ და ერთი წლის განმავლობაში გადასახდელი თანხა არ აღემატება 2000 ლარს;
4. ვადიანი გასაცემის ან გადასახდელის შესახებ და არაუმეტეს სამი წლის განმავლობაში გასაცემი ან გადასახდელი თანხის ერთობლიობა არ აღემატება 2000 ლარს;
5. უვადო ან სამუდამო (გარდაცვალებამდე) გასაცემის ან გადასახდელის შესახებ და სამი წლის განმავლობაში გასაცემი ან გადასახდელი თანხის ერთობლიობა არ აღემატება 2000 ლარს;
6. გასაცემის ან გადასახდელის შემცირების ანდა გადიდების შესახებ და ის თანხა, რომლითაც მცირდება ანდა დიდდება გასაცემი ან გადასახდელი, მაგრამ არაუმეტეს ერთი წლის განმავლობაში, არ აღემატება 2000 ლარს;
7. ქონების ქირავნობის ხელშეკრულების ვადამდე მოშლის შესახებ და დარჩენილი ვადით, მაგრამ არა უმეტეს სამი წლის განმავლობაში, გადასახდელი თანხების ერთობლიობა არ აღემატება 2000 ლარს;
8. გასაცემის ან გადასახდელის შეწყვეტის შესახებ და არაუმეტეს სამი წლის განმავლობაში დარჩენილი გასაცემი ან გადასახდელი თანხის ერთობლიობა არ აღემატება 2000 ლარს;
9. უძრავ ნივთზე საკუთრების უფლების ცნობის შესახებ და სარჩელის აღძვრის დროისათვის უძრავი ნივთის საბაზრო ღირებულება არ აღემატება 2000 ლარს.

ამდენად, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 41-ე მუხლის დანაწესიდან ნათლად ჩანს, რომ თუ სარჩელი ეხება უვადოდ ან სამუდამოდ გასაცემ ან გადასახდელ თანხას, სარჩელის ფასი განისაზღვრება სამი წლის განმავლობაში გასაცემი ან გადასახდელი თანხის ერთობლიობით. შესაბამისად, მარტივი დასადგენია, აღნიშნული სარჩელის განსჯადობის საკითხი, კერძოდ, თუ სამი წლის განმავლობაში გასაცემი ან გადასახდელი თანხის ერთობლიობა არ აღემატება 2000 ლარს, დავა მაგისტრატი მოსამართლის განსჯადია.

მიუხედავად დავის საგნის სახისა (ქონების გადაცემა, ვადიანი გადასახდელი, უვადო გადასახდელი და ა. შ.), საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-40 მუხლის შესაბამისად, დავის საგნის ფასს მიუთითებს მოსარჩელე. თუ მოსარჩელის მიერ მითითებული ფასი აშკარად არ შეესაბამება სადავო ქონების რეალურ ღირებულებას, დავის საგნის ფასს განსაზღვრავს მოსამართლე სადავო ქონების საბაზრო ღირებულების მიხედვით. სადავო საგნის შეფასებისას მხედველობაში მიიღება იმ დროს არსებული ფასები, როდესაც შეტანილ იქნა სარჩელი. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 178-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ვ“ ქვეპუნქტის შესაბამისად, სარჩელის ფასი, ანუ დავის საგნის ფასი მითითებული უნდა იყოს სარჩელში. ამავე კოდექსის 185-ე მუხლის თანახმად, მოსამართლე ხუთი დღის ვადაში შეამონწმებს სარჩელის დასაშვებობის წინაპირობებს, მათ შორის სარჩელის ფასს. თუ სარჩელის ფასი მითითებული არ არის, აღნიშნული წარმოადგენს ხარვეზის შესახებ განჩინების გამოტანის საფუძველს. თუ სასამართლოს მიერ დანიშნულ ვადაში მოსარჩელემ არ მიუთითა სარჩელის ფასი, მაშინ მაგისტრატი მოსამართლე გამოიტანს განჩინებას სარჩელის წარმოებაში მიღებაზე უარის თქმისა და მისი მოსარჩელისათვის დაბრუნების შესახებ. თუ მოსამართლის მიერ დავის საგნის ფასის (სარჩელის ფასის) გამოანგარიშების შედეგად დადგინდება, რომ სარჩელის ფასი 2000 ლარს აღემატება, მაშინ მაგისტრატი მოსამართლე საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 186-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ე“ ქვეპუნქტის შესაბამისად, განჩინებით უარს ამბობს სარჩელის მიღებაზე და საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 187-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, ამავე განჩინებაში უთითებს განსჯადი სასამართლოს დასახელებასა და მისამართს. სარჩელის მიღებაზე უარის თქმის შესახებ განჩინებაზე შეიძლება კერძო საჩივრის შეტანა. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 415-417-ე მუხლების შესაბამისად, კერძო საჩივარი შეტანილ უნდა იქნას წერილობითი ფორმით განჩინების გამომტან მაგისტრატ სასამართლოში, რომელიც საქმესთან ერთად გადაეგზავნება ზემდგომ, მოცემულ შემთხვევაში სააპელაციო სასამართლოს.

ამდენად, სარჩელის ფასს განსაზღვრავს მოსარჩელე. მოსარჩელის მიერ სარჩელის ფასის არაჯეროვნად განსაზღვრის შემთხვევაში, სარჩელის ფასს განსაზღვრავს მოსამართლე. სარჩელის ფასი დგინდება სარ-

ჩელის დასაშვებობის ეტაპზე, რაც იძლევა იმის საშუალებას, რომ დასაშვებობის ეტაპზევე გაირკვეს განსჯადი სასამართლო (მაგისტრატი სასამართლო, თუ რაიონული (საქალაქო) სასამართლო).

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 41-ე მუხლის პირველი ნაწილის „კ“ ქვეპუნქტის თანახმად, დავის საგნის ფასი განისაზღვრება 4000 ლარით, თუ ქონებრივ-სამართლებრივ დავაში (საკუთრების ხელყოფა ან სხვაგვარი ხელშეშლა, სამეზობლო დავა და სხვა) შეუძლებელია დავის საგნის ფასის განსაზღვრა. აღნიშნული წესით სარჩელის ფასი გამოიანგარიშება იმ შემთხვევაში, როცა სასარჩელო მოთხოვნა დავის საგანზე უფლების დადგენას ან აღიარებას კი არ გულისხმობს, არამედ როცა უფლების საკითხი უკვე გარკვეულია და მოსარჩელე აღნიშნულ ნივთზე ხელშეშლის აღკვეთას ან უკანონო მფლობელობიდან ნივთის გამოთხოვას და ა. შ. ითხოვს.

ამდენად, ვინაიდან კანონმდებელი სარჩელის ფასის დაუდგენლობის შემთხვევაში დავის საგანს, პირობითად, 2000 ლარზე მაღალი ღირებულებით – 4000 ლარით აფასებს, მაგისტრატი მოსამართლისათვის ამგვარი სარჩელით მიმართვის შემთხვევაში მაგისტრატმა მოსამართლემ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 186-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ე“ ქვეპუნქტით უნდა იხელმძღვანელოს და განსჯადობის საფუძვლით სარჩელის მიღებაზე უარი უნდა თქვას. მაგისტრატი მოსამართლე ვალდებულია ამავე განჩინებაში მიუთითოს, თუ რომელ სასამართლოს მიმართოს მოსარჩელემ.

მაგისტრატი მოსამართლე სასამართლო სამართალწარმოების განხორციელებისას ბაჟისაგან გათავისუფლების იმ წესებით ხელმძღვანელობს, რომლებიც საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსშია განმტკიცებული, კერძოდ, სახელმწიფო ბიუჯეტის სასარგებლოდ სასამართლო ხარჯების გადახდისაგან თავისუფლდებიან:

1. მოსარჩელები – ალიმენტის გადახდევინების სარჩელებზე;
2. მოსარჩელები – დასახიჩრებით ან ჯანმრთელობის სხვა დაზიანებით, მარჩენალის სიკვდილით მიყენებული ზიანის ანაზღაურების სარჩელებზე;
3. მოსარჩელები – დანაშაულით მიყენებული მატერიალური ზარალის ანაზღაურების სარჩელებზე;
4. მხარეები – უკანონო მსჯავრდების, სისხლის სამართლის პასუხისგებაში უკანონოდ მიცემის, აღკვეთის ღონისძიებად დაპატიმრების უკანონოდ გამოყენების ან გამასწორებელ სამუშაოთა სახით ადმინისტრაციული სახდელის უკანონოდ დადების შედეგად მოქალაქისათვის მიყენებული ზარალის ანაზღაურებასთან დაკავშირებულ სარჩელებზე;
5. მოსარჩელები – არასრულწლოვანთა უფლებების დარღვევასთან დაკავშირებულ სარჩელებზე;
6. მხარეები, რომლებიც დადგენილი წესით რეგისტრირებული არიან სოციალურად დაუცველი ოჯახების მონაცემთა ერთიან ბაზაში და იღებენ საარსებო შემწეობას, რაც დასტურდება შესაბამისი დოკუმენტაციით;
7. მხარეები – წინასწარი (შუალედური) გადაწყვეტილების სააპელაციო და საკასაციო წესით გასაჩივრებისას;

კანონით შეიძლება გათვალისწინებულ იქნეს სახელმწიფო ბიუჯეტის სასარგებლოდ სასამართლო ხარჯების გადახდისაგან მხარეთა გათავისუფლების სხვა შემთხვევებიც. ბაჟისაგან გათავისუფლების „სხვა შემთხვევებს“ ითვალისწინებს საქართველოს კანონი „სახელმწიფო ბაჟის შესახებ“. აღნიშნული კანონის მე-5 მუხლის პირველ პუნქტის თანახმად, სასამართლო ხარჯებისაგან თავისუფლდებიან:

1. ფიზიკური პირები – სარჩელებზე ხელფასის გადახდევინების შესახებ და სხვა მოთხოვნებზე შრომის ანაზღაურების თაობაზე, რომლებიც გამომდინარეობს შრომით სამართლებრივი ურთიერთობიდან;
2. მოსარჩელები – სარჩელებზე, რომლებიც გამომდინარეობს საავტორო, აგრეთვე აღმოჩენის, გამოგონების რაციონალიზატორული წინადადებებისა და სამრეწველო ნიმუშების უფლებებიდან;
3. მოსარჩელები – სარჩელებზე ალიმენტის გადახდევინების შესახებ;
4. ფიზიკური და იურიდიული პირები – მათზე იმ დოკუმენტების გაცემისათვის, რომლებიც დაკავშირებულია სისხლის სამართლისა და ალიმენტის საქმეებთან;

5. მოსარჩელები – სარჩელებზე ზიანის ანაზღაურების შესახებ, რომლებიც მიყენებულია დასახიჩრებით ან ჯანმრთელობის სხვა დაზიანებით, აგრეთვე მარჩენალის სიკვდილით;
6. ფიზიკური პირები – სისხლის სამართლის საქმეებთან დაკავშირებულ საკასაციო საჩივრებზე დანაშაულის შედეგად მიყენებული მატერიალური ზარალის ამოღების სისწორის შესახებ;
7. სოციალური დაზღვევის ორგანოები და სოციალური უზრუნველყოფის ორგანოები რეგრესულ სარჩელებზე ზიანის მიმყენებლის მიერ დაზარალებულზე გაცემული დახმარების ან პენსიის გადახდევინების შესახებ, ხოლო სოციალური უზრუნველყოფის ორგანოები – აგრეთვე სარჩელებზე არასწორად მიღებული დახმარებებისა და პენსიების შესახებ;
8. მოსარჩელე – დანაშაულით მიყენებული მატერიალური ზარალის ანაზღაურების შესახებ;
9. მხარეები – საკასაციო საჩივრებზე განქორწინების საქმეების შეწყვეტის შესახებ;
10. შინაგან საქმეთა ორგანოები, როგორც მოსარჩელები – სარჩელებზე იმ პირების ძებნასთან დაკავშირებული ხარჯების ანაზღაურების შესახებ, რომლებიც თავს არიდებენ აღიმენტებისა და სხვა მსგავსი თანხების გადახდას;
11. სახელმწიფო საფინანსო-საკრედიტო, საგადასახადო, საბაჟო და სხვა მაკონტროლებელი ორგანოები, როგორც მოსარჩელები ან მოპასუხეები – სარჩელებზე გადასახადების, მოსაკრებლების, სახელმწიფო ბაჟისა და სხვა აუცილებელი გადასახდელების ბიუჯეტში გადახდისა და ბიუჯეტიდან თანხების დაბრუნების შესახებ, აგრეთვე განსაკუთრებული წარმოების საქმეებზე;
12. ინვალიდები, ინვალიდთა საზოგადოებრივი ორგანიზაციები, მათი დაწესებულებები, სასწავლო-საწარმოო ორგანიზაციები და გაერთიანებები – ყველა სარჩელზე;
13. მოსარჩელები – სარჩელებზე ისტორიული, მხატვრული და სხვა ფასეულობის უკანონო მფლობელობიდან გამოთხოვის შესახებ;
14. მხარეები – სარჩელებზე მატერიალური ზარალის ანაზღაურების შესახებ, რომელიც მიყენებულია ფიზიკური პირის უკანონოდ გასამართლების, მისი სისხლის სამართლის პასუხისგებაში უკანონოდ მიცემის, აღკვეთის ღონისძიების სახით უკანონოდ დაპატიმრების ან დაპატიმრების სახით ადმინისტრაციული სახდელის უკანონოდ დადების შედეგად;
15. იძულებით გადაადგილებული პირები და ლტოლვილები – საჩივრებზე მათი იძულებით გადაადგილებულ პირად და ლტოლვილად არცნობის შესახებ;
16. საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, როგორც მოსარჩელე ან მოპასუხე – სარჩელებზე გარემოს გაჭუჭყიანებისა და გარემოს დაცვის კანონმდებლობის სხვა დარღვევების შედეგად სახელმწიფოსთვის მიყენებული ზარალის ასანაზღაურებლად ბიუჯეტში თანხების გადახდევინების შესახებ;
17. ვეტერანები, რომლებმაც „ომისა და შეიარაღებული ძალების ვეტერანების შესახებ“ საქართველოს კანონის მოთხოვნათა დასაცავად მიმართეს სასამართლოს;
18. საქართველოს ეკონომიკის, მრეწველობისა და ვაჭრობის სამინისტრო – სახელმწიფო ქონების პრივატიზებასთან დაკავშირებულ სადავო საკითხებზე;
19. საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტო, როგორც მოსარჩელე ან მოპასუხე – სარჩელზე მიწის დაცვის წესების შეუსრულებლობისა და მიწის კანონმდებლობის სხვა დარღვევების შედეგად სახელმწიფოსათვის მიყენებული ზიანის ასანაზღაურებლად ბიუჯეტში თანხების გადახდევინების შესახებ;
20. დაწესებულებები (ორგანიზაციები), რომელთა ხარჯები ფინანსდება მხოლოდ სახელმწიფო ბიუჯეტიდან – ყველა საქმეზე;
21. არქიტექტურულ-სამშენებლო ინსპექციები, როგორც მოსარჩელები ან მოპასუხეები, საქართველოს კანონმდებლობით მათ კომპეტენციას მიკუთვნებულ საკითხებზე;
22. მშობელი ან არასრულწლოვანის კანონიერი წარმომადგენელი, როგორც მოსარჩელე – სარჩელზე არასრულწლოვანის უფლებების დარღვევის ან მისთვის მიყენებული ქონებრივი თუ მორალური ზიანის ანაზღაურების თაობაზე;
23. საქართველოს ეროვნული ბანკი – ყველა სარჩელზე;
24. ლიკვიდაციაში მყოფი კომერციული ბანკები და არასაბანკო სადეპოზიტო დაწესებულებები – საკრედიტო კავშირებისათვის დაუფარავი სესხების, სესხების პროცენტებისა და სხვა დებიტორული დავალიანებების დაბრუნებაზე აღძრულ ყველა სარჩელზე;

25. საქართველოს ფასიანი ქაღალდების ეროვნული კომისია – „ფასიანი ქაღალდების ბაზრის შესახებ“ საქართველოს კანონით გათვალისწინებულ შემთხვევებში;
26. საჯარო სამართლის იურიდიული პირი – საქართველოს ფინანსური მონიტორინგის სამსახური – „ფასიანი ქაღალდების ბაზრის შესახებ“ საქართველოს კანონით გათვალისწინებულ შემთხვევებში;
27. მოსარჩელე – უკანონო და დაუსაბუთებელი ქონების სახელმწიფოსათვის გადაცემის შესახებ აღძრულ სარჩელებზე;
28. საქართველოს თავისუფალი ვაჭრობისა და კონკურენციის სააგენტო, როგორც მოსარჩელე ან მოპასუხე – სარჩელზე თავისუფალი ვაჭრობისა და კონკურენციის კანონმდებლობის მოთხოვნათა დარღვევის თაობაზე;
29. საქართველოს იუსტიციის სამინისტრო, როგორც მოსარჩელე – ნორმატიულ აქტებთან დაკავშირებულ სადავო საკითხებზე;
30. საქართველოს კულტურის, ძეგლთა დაცვისა და სპორტის სამინისტრო, მისი ტერიტორიული ორგანოები, ასევე მისი მმართველობის სფეროში შემავალი სხვა ორგანოები კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებზე, არქეოლოგიურ ობიექტებზე და კულტურული მემკვიდრეობის დამცავ ზონებში კანონის დარღვევით წარმოებული მიწის, სამშენებლო და სხვა სამუშაოების საკითხებზე.

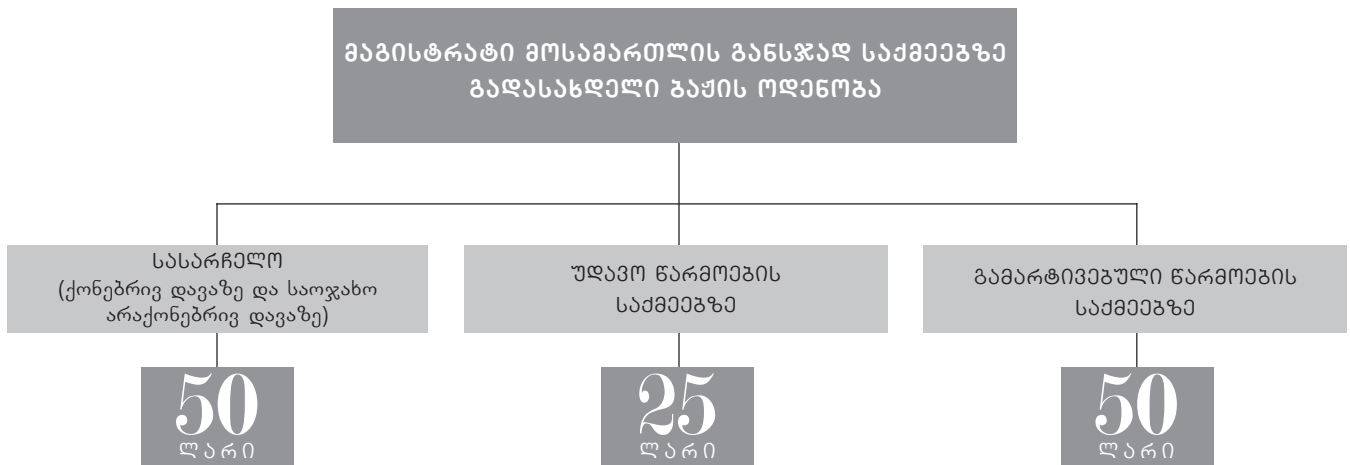
1.4 არაქონებრივი და მისგან წარმოშობილი ქონებრივ-სამართლებრივი დავის განსჯაღობა

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-14 მუხლის „ა“ ქვეპუნქტის თანახმად, მაგისტრატი მოსამართლის განსჯადია ქონებრივი დავა. შესაბამისად, თუ არაქონებრივ დავასთან ერთად განიხილება მისგან წარმოშობილი ქონებრივ სამართლებრივი დავა (ან პირიქით), აღნიშნული არ წარმოადგენს მაგისტრატი მოსამართლის განსჯად საქმეს, თუნდაც უფრო მაღალი ღირებულების შედეგად დადგენილი დავის საგნის ფასი არ აღემატებოდეს 2000 ლარს. ეს წესი ვრცელდება იმ შემთხვევაზეც, როცა მოსარჩელეს ერთზე მეტი ქონებრივი მოთხოვნა აქვს და ერთ-ერთის ღირებულება 2000 ლარს აღემატება. აღნიშნული მსჯელობა მომდინარეობს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-13 მუხლის მე-4 ნაწილიდან, რომლის თანახმად, თუ არსებობს ერთმანეთთან დაკავშირებული რამდენიმე სასარჩელო მოთხოვნა, რომელთაგან ერთ-ერთი არ განეკუთვნება მაგისტრატი მოსამართლის განსჯად საქმეს, საქმეს განიხილავს რაიონული (საქალაქო) სასამართლოს სხვა მოსამართლე.

1.5 მაგისტრატი მოსამართლის განსჯად ქონებრივ დავებზე ბაჟის გამოთვლის წესი

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 39-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, მაგისტრატი მოსამართლის განსჯად საქმეზე სახელმწიფო ბაჟის ოდენობა ყველა ინსტანციის სასამართლოში შეადგენს ამ მუხლის პირველი ნაწილით დადგენილი ბაჟის ოდენობის ნახევარს. ამდენად, მაგისტრატი მოსამართლის განსჯად საქმეზე, კერძოდ, ქონებრივ დავებთან დაკავშირებით წარდგენილ სარჩელზე, შეგებებულ სარჩელზე, მესამე პირის სარჩელზე, რომელიც დამოუკიდებელ მოთხოვნებს აცხადებს დავის საგანზე, სახელმწიფო ბაჟის ოდენობა შეადგენს დავის საგნის ღირებულების 1,5%, მაგრამ არანაკლებ 50 ლარისა. ვინაიდან მაგისტრატი მოსამართლის განსჯადი ქონებრივი დავის სარჩელის ფასი 2000 ლარს არ უნდა აღემატებოდეს, ამიტომ ამგვარ დავებზე გადასახდელი სახელმწიფო ბაჟის მაქსიმალური ოდენობა 30 ლარია, ხოლო ვინაიდან ბაჟი, მოცემულ შემთხვევებში 50 ლარზე ნაკლები არ უნდა იყოს, ამიტომ მაგისტრატ მოსამართლის განსჯად სასარჩელო ქონებრივ დავებზე (სარჩელის ფასის მიუხედავად) სახელმწიფო ბაჟი 50 ლარს შეადგენს. რაც შეეხება მაგისტრატი მოსამართლის განსჯად უდავო წარმოების საქმეებს, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 39-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ლ“ ქვეპუნქტის შესაბამისად, სახელმწიფო ბაჟის ოდენობა უდავო წარმოების საქმეზე 50 ლარია, სააპელაციო და საკასაციო საჩივრებზე – შესაბამისად 100 ლარი და 300 ლარი. ვინაიდან მაგისტრატი მოსამართლის განსჯად საქმეზე სახელმწიფო ბაჟის ოდენობა ნახევრდება, ამიტომ უდავო წარმოების საქმეებზე მაგისტრატ მოსამართლესთან გადასახდელი სახელმწიფო ბაჟის ოდენობა 25 ლარს, ხოლო – აპელაციაში და კასაციაში 50 და 150 ლარს შეადგენს. აღნიშნული წესი არ ვრცელდება უდავო წარმოების წესით განსჯად ისეთ საქმეებზე, რომლებიც მაგისტრატი მოსამართლის განსჯადი არ არის (მაგალითად, შვილად აყვანა, დავალიანების გადახდევინება და ქონების უპატრონოდ ცნობა, თუ მოთხოვნის ან ქონების ღირებულება 2000 ლარს აღემატება). რაც შეეხება გამარტივებულ წარმოებას, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 39-ე მუხლის პირველი ნაწილის „კ“ ქვეპუნქტის თანახმად, სახელმწიფო ბაჟის ოდენობა თამასუქის ან ჩეკის თაობაზე სარჩელზე – 100 ლარს, ხოლო სააპელაციო და საკასაციო საჩივრებზე – შესაბამისად, 150 და 300 ლარს შეადგენს. ვინაიდან ჩეკისა და თამასუქის თაობაზე სარჩელები, მიუხედავად დავის საგნის ღირებულებისა, მაგისტრატი მოსამართლის განსჯადია, ამიტომ ბაჟის მითითებული ოდენობა ყველა ინსტანციის სასამართლოში ნახევრდება და პირველ ინსტანციაში – 50 ლარს, აპელაციაში – 75 ლარს, ხოლო კასაციაში – 150 ლარს შეადგენს. გამარტივებული წესით განიხილება ასევე დავალიანების გადახდევინების შესახებ განცხადება, თუ მოთხოვნის ღირებულება 2000 ლარს არ აღემატება. ამ შემთხვევაში მოქმედებს ბაჟის გადახდის საერთო წესი, რაც დავის საგნის ღირებულებიდან გამოითვლება, აღნიშნული წესის შესაბამისად, მაგისტრატ მოსამართლესთან გადასახდელი ბაჟი 50 ლარია. რაც შეეხება ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე წარდგენილ განცხადებას, აღნიშნული დავაც მაგისტრატი მოსამართლის განსჯადია, მიუხედავად დავის საგნის ღირებულებისა, ამიტომ ბაჟი დავის საგნის ღირებულებ-

ბიდან გამოითვლება სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 39-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტითა და ამავე მუხლის მე-2 ნაწილით გათვალისწინებული წესების შესაბამისად.

2. მაგისტრები მოსამართლის განსჯადი უდავო წარმოების საქმეები

მაგისტრები მოსამართლის კომპეტენციას განეკუთვნება უდავო წარმოების წესით განსჯადი შემდეგი საქმეები:

1. იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტების დადგენა;
2. მოქალაქის უგზოუკვლოდ-დაკარგულად აღიარება და მოქალაქის გარდაცვლილად გამოცხადება;
3. მოქალაქის ქმედუუნაროდ და შეზღუდულქმედუნარიანად აღიარება;
4. დაკარგულ საწარმდგენლო ფასიან ქაღალდსა და საორდერო ფასიან ქაღალდზე უფლების აღდგენა (მიუხედავად იმისა ფასიანი ქაღალდით დაცული ქონებრივი სიკეთის ღირებულება 2000 ლარს აღემატება თუ არა);
5. ქონების უპატრონოდ ცნობა (თუ ქონების ღირებულება არ აღემატება 2000 ლარს).

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის შესაბამისად, უდავო წარმოების წესით, გარდა ზემოჩამოთვლილი საქმეებისა, განიხილება, ასევე შვილად აყვანა და დაკარგული საქმის წარმოების აღდგენა. კანონმდებლის იმპერატიული მოთხოვნის შესაბამისად, დაუშვებელია შვილად აყვანასთან დაკავშირებული საქმის განხილვა მაგისტრები მოსამართლის მიერ. კანონმდებელი დუმს დაკარგულ საქმის წარმოებასთან დაკავშირებით, თუმცა, აღნიშნული საკითხის მომწესრიგებელი საპროცესო ნორმებიდან გამომდინარე, შესაძლებელია შემდეგი დასკვნის გაკეთება: განცხადება დაკარგული საქმის წარმოების აღდგენის შესახებ მაგისტრატ სასამართლოში შეიძლება შეტანილ იქნას მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ მან გამოიტანა დაკარგულ საქმეზე გადაწყვეტილება (განჩინება) ამ საქმის წარმოების შეწყვეტის შესახებ. თუ დაკარგული საქმის წარმოება არ არის დამთავრებული, მაშინ განცხადება მაგისტრატ სასამართლოში შეიტანება იმ შემთხვევაში, თუ აღნიშნული საქმე მის წარმოებაშია.

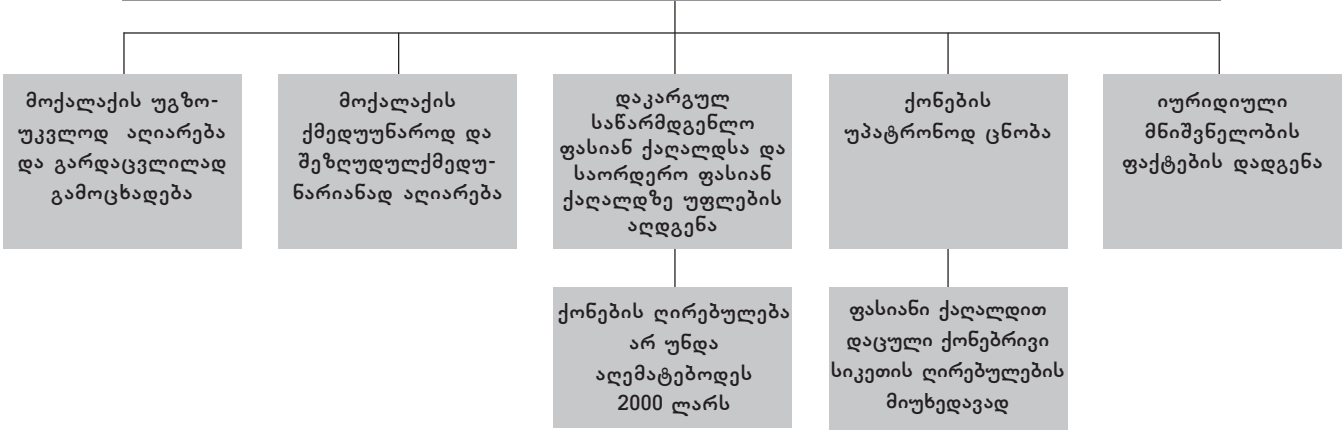
3. მაგისტრატი მოსამართლის განსჯადი გამარტივებული წესით განსჯადი შემდეგი საქმეები

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-14 მუხლის „ბ“ ქვეპუნქტის თანახმად, მაგისტრატი მოსამართლის კომპეტენციას განეკუთვნება გამარტივებული წესით განსჯადი შემდეგი საქმეები:

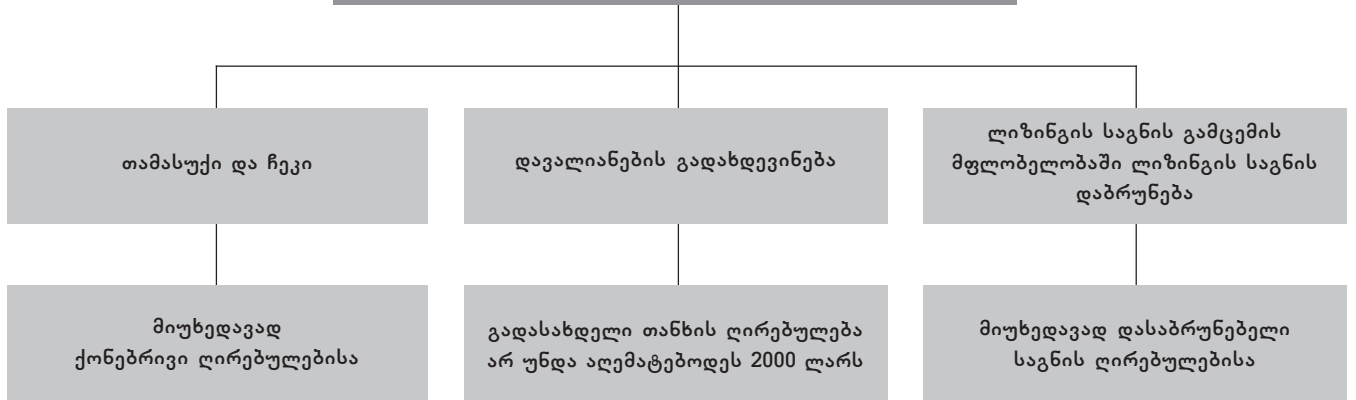
1. თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული სარჩელები, მიუხედავად არამატერიალური სიკეთის ქონებრივი ღირებულებისა;
2. დავალიანების გადახდევინების შესახებ განცხადებები, თუ გადასახდელი თანხის ღირებულება არ აღემატება 2000 ლარს;
3. ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე აღძრული განცხადება, მიუხედავად დასაბრუნებელი საგნის ღირებულებისა;

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში 2007 წლის 11 ივლისს განხორციელებული ცვლილებების შედეგად, გამარტივებული წესით განსჯად საქმეთა კატეგორიას დაემატა აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ საქმის განხილვა. მიუხედავად ამისა, იგი არ განეკუთვნება მაგისტრატი მოსამართლის განსჯად საქმეთა კატეგორიას, ვინაიდან ამავე კოდექსის 309¹⁰-ე მუხლის თანახმად, მიყიდველის განცხადებას აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ განიხილავენ თბილისისა და ქუთაისის საქალაქო სასამართლოები, მიყიდველის იურიდიული მისამართის შესაბამისად. ამ თავის მიზნებისათვის, თბილისის საქალაქო სასამართლოს იურისდიქცია მოიცავს აღმოსავლეთ საქართველოს, ხოლო ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს იურისდიქცია – დასავლეთ საქართველოს. ამდენად, აქციათა სავალდებულო მიყიდვის თაობაზე საქმეებს, მიუხედავად მისი გამარტივებული წესით წარმოებისა, მაგისტრატი მოსამართლეები არ განიხილავენ.

უდავო წარმოების წესით მაგისტრატი მოსამართლის განსჯადი საქმეები

გამარტივებული წესით მაგისტრანტი
მოსამართლის განსჯადი საქმეები

4. მაგისტრანტი მოსამართლის განსჯადი საოჯახო სამართლებრივი საქმეები

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-14 მუხლის „გ“ ქვეპუნქტის თანახმად, მაგისტრანტი მოსამართლის კომპეტენციას განეკუთვნება:

საოჯახო სამართლებრივი ურთიერთობიდან გამომდინარე დავები, გარდა შვილად აყვანის, მშობლის უფლების ჩამორთმევის, მამობის დადგენის და განქორწინების საქმეებისა, თუ მეუღლეებს შორის არსებობს დავა ბავშვის მიკუთვნების თაობაზე. მაგისტრანტი მოსამართლის განსჯადია განქორწინებასთან დაკავშირებული დავები, თუ მეუღლეებს შორის არ არსებობს დავა ბავშვების მიკუთვნების თაობაზე. თუ მეუღლეებს შორის არ არსებობს დავა ბავშვების მიკუთვნების თაობაზე, თუმცა არსებობს დავა ბავშვებთან დაკავშირებულ სხვა საკითხებზე, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-14 მუხლის „გ“ ქვეპუნქტის შესაბამისად, აღნიშნული დავები მაგისტრანტი მოსამართლის განსჯადია. ამასთან, უნდა აღინიშნოს, რომ საოჯახო-სამართლებრივი ურთიერთობიდან წარმომშობილ ქონებრივ დავებზე 2000 ლარიანი ლიმიტი ვრცელდება, რაც იმას ნიშნავს, რომ მაგისტრანტი მოსამართლეები განიხილავენ ქონებრივი ურთიერთობიდან წარმომშობილ დავებს, რომელთა ღირებულება 2000 ლარს არ აღემატება. რაც შეეხება არაქონებრივ დავებს, მე-14 მუხლის „გ“ ქვეპუნქტი ქონებრივ და არაქონებრივ დავებს ერთმანეთისაგან არ მიჯნავს, რაც იმას ნიშნავს, რომ საოჯახო-სამართლებრივი დავები, როგორც ქონებრივი (არაუმეტეს 2000 ლარიანი ღირებულების სარჩელის საგნისა), ისე არაქონებრივი, მაგისტრანტი მოსამართლის განსჯადია. ამდენად, მაგისტრანტი მოსამართლე განიხილავს საოჯახო-სამართლებრივი ურთიერთობიდან წარმომშობილ ქონებრივ დავებს, რომელთა ღირებულება 2000 ლარს არ აღემატება და არაქონებრივ დავებს, იმ გამონაკლისების გათვალისწინებით, რაც საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-14 მუხლის „გ“ ქვეპუნქტშია მოცემული.

ამდენად,

მაგისტრანტი მოსამართლის განსჯადი
საოჯახო-სამართლებრივი დავებია

ყველა სახის ქონებრივი დავა, რომლის ღირებულება
2000 ლარს არ აღემატება

ყველა სახის არაქონებრივი დავა,
გარდა ზემოაღნიშნული გამონაკლისებისა

5. სამოქალაქო სამართალწარმოება მაგისტრატის მოსამართლის განსჯად საქმეებზე

5.1 სამართალწარმოების ძირითადი დებულებანი

მაგისტრატი მოსამართლეები სამოქალაქო სამართალწარმოების განხორციელებისას ხელმძღვანელობენ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით განმტკიცებული სამართალწარმოების შემდეგი ძირითადი დებულებებით:

1. უფლების სასამართლოს წესით დაცვა;
2. დისპოზიციურობის პრინციპი;
3. შეჯიბრებითობის პრინციპი;
4. მართლმსაჯულების განხორციელება მხოლოდ სასამართლოს მიერ მოქალაქეთა თანასწორობის საწყისებზე;
5. მოსამართლეთა დამოუკიდებლობა და მათი კანონისადმი დამორჩილება;
7. გადაწყვეტილების გამოტანა საქართველოს სახელით;
8. სამოქალაქო პროცესის საქვეყნობა;
9. სასამართლო გადაწყვეტილებათა სავალდებულობა.

ამდენად, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით განმტკიცებული სასამართლო სამართალწარმოების ზოგადი დებულებები საერთოა სამოქალაქო წესით მართლმსაჯულების განმახორციელებელი ყველა პირისათვის, მათ შორის მაგისტრატი მოსამართლეებისათვისაც.

5.2 უწყებრივი ქვემდებარეობა და განსჯადობა

მაგისტრატ მოსამართლეებს უწყებრივად ექვემდებარება ყველა ის საქმე, რომლებსაც სამოქალაქო საპროცესო კანონმდებლობით დადგენილი წესით საერთო სასამართლოები განიხილავენ. რაც შეეხება მაგისტრატი მოსამართლეების განსჯად საქმეებს, აღნიშნულ საქმეთა სისტემატიზებულ ჩამონათვალს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-14 მუხლი ითვალისწინებს (იხ. სსსკ-ის მე-14 მუხლის კომენტარი). სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-15 მუხლის პირველი პრიმა ნაწილის თანახმად, სარჩელები მაგისტრატი მოსამართლის განსჯად საქმეებზე შეიტანება მაგისტრატი მოსამართლის სამოქმედო ტერიტორიის მიხედვით, ხოლო იმ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ ერთეულში, სადაც არ მოქმედებს მაგისტრატი მოსამართლე – რაიონულ (საქალაქო) სასამართლოში. საქართველოს სამო-

ქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-20 მუხლი მაგისტრატის მოსამართლის განსჯად საქმეებზე გამოიყენება ჩვეულებისამებრ, ანუ სასამართლოს არჩევის უფლება, თუ საქმე რამდენიმე მაგისტრატის მოსამართლის განსჯადია, ეკუთვნის მოსარჩელეს. აღნიშნული წესი არ მოქმედებს მაშინ, როდესაც საქმე ერთდროულად რამდენიმე სასამართლოს განსჯადია იმის გამო, რომ არსებობს ერთმანეთთან დაკავშირებული რამდენიმე სასარჩელო მოთხოვნა, რომელთაგან ერთ-ერთი არ განეკუთვნება მაგისტრატის მოსამართლის განსჯად საქმეს, ასეთ შემთხვევაში, მოსარჩელის არჩევანის მიუხედავად, საქმეს რაიონული (საქალაქო) სასამართლო იხილავს. რაც შეეხება შეთანხმებას განსჯადობის შესახებ, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 21-ე მუხლის პირველი ნაწილი მაგისტრატ მოსამართლეებზეც ვრცელდება, ანუ თუ არ არის დადგენილი ერთმნიშვნელოვნად განსჯადი სასამართლო, მაშინ მხარეებს შეუძლიათ შეთანხმების გზით დაადგინონ სასამართლოს განსჯადობა. შეთანხმება ფორმდება წერილობით. რაც შეეხება მოპასუხის თანხმობით არაგანსჯადი სასამართლოს განსჯადად ქცევას, ამ შემთხვევაში მოპასუხე წარმოდგენილი უნდა იყოს ადვოკატით ან სასამართლომ უნდა მისცეს განმარტება, რომ მას უფლება აქვს წამოაყენოს შესაგებელი არაგანსჯადობის წინააღმდეგ. სასამართლოს მიერ მოპასუხისათვის ასეთი განმარტების მიცემის შესახებ უნდა აღინიშნოს სასამართლო ოქმში.

5.3 სასამართლოს შემადგენლობა და აცტილება

სამოქალაქო საქმეები მაგისტრატის მოსამართლის მიერ განიხილება ერთპიროვნულად. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 26-ე მუხლის თანახმად, იმ შემთხვევაში, როდესაც რაიონულ (საქალაქო) სასამართლოში არის მოსამართლეთა საკმარისი რაოდენობა კოლეგიური შემადგენლობით საქმეთა განხილვისათვის ერთპიროვნულად საქმის განმხილველ მოსამართლეს შეუძლია დაადგინოს საქმის კოლეგიური განხილვა სამი მოსამართლის შემადგენლობით, თუ:

1. საქმის განხილვასა და გადაწყვეტას განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს სასამართლო პრაქტიკისათვის;
2. საქმე ფაქტობრივი ან სამართლებრივი თვალსაზრისით განსაკუთრებული სირთულით ხასიათდება.

მოტივირებული განჩინება საქმის სასამართლოს კოლეგიური შემადგენლობით განხილვის შესახებ მოსამართლეს გამოაქვს მთავარ სხდომაზე ამ საქმის განხილვის დაწყებამდე. განჩინება გადაეცემა სასამართლოს თავმჯდომარეს, რომელიც განსაზღვრავს კოლეგიურ შემადგენლობას ამ საქმის განმხილველი თავდაპირველი მოსამართლის აუცილებელი მონაწილეობით. მიუხედავად იმისა, რომ კანონმდებელი არაფერს ამბობს მაგისტრატის მოსამართლის მიერ საქმის კოლეგიური შემადგენლობით განხილვის დადგენასთან დაკავშირებით, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 26-ე მუხლის სამართლებრივი ანალიზი იძლევა აღნიშნული მუხლის მაგისტრატ მოსამართლეებზე გავრცელების შესაძლებლობას შემდეგ გარემოებათა გამო:

1. მაგისტრატის მოსამართლე რაიონული (საქალაქო) სასამართლოს შემადგენლობაში არსებული, ტერიტორიულად განცალკევებით მოქმედი მოსამართლეა;
2. მაგისტრატის მოსამართლე, ისევე როგორც რაიონული (საქალაქო) სასამართლოს მოსამართლე, საქმეს ერთპიროვნულად იხილავს;
3. მაგისტრატის მოსამართლე, ისევე როგორც რაიონული (საქალაქო) სასამართლოს მოსამართლე, საქმეს პირველი ინსტანციით იხილავს;
4. მაგისტრატ მოსამართლეს (მიუხედავად მის მიერ შეზღუდული კატეგორიის საქმეების განსჯადობისა), ისევე როგორც რაიონული (საქალაქო) სასამართლოს მოსამართლეს, შეიძლება ისეთი საქმე ჰქონდეს განსახილველად, რომელსაც განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს სასამართლო პრაქტიკისათვის, ან რომელიც ფაქტობრივი, ან სამართლებრივი თვალსაზრისით, განსაკუთრებული სირთულით ხასიათდება.

ამდენად, თუ მაგისტრალი მოსამართლე დაადგენს, რომ მისი განსჯადი საქმის განხილვასა და გადაწყვეტას სასამართლო პრაქტიკისათვის განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს, ან თუ იგი ფაქტობრივი, ან სამართლებრივი თვალსაზრისით განსაკუთრებული სირთულით ხასიათდება, მაშინ მაგისტრალი მოსამართლე გამოიტანს მოტივირებულ განჩინებას ამ საქმის სასამართლოს კოლეგიური შემადგენლობით განხილვის შესახებ. განჩინება გადაეცემა იმ რაიონული (საქალაქო) სასამართლოს თავმჯდომარეს, რომლის ადმინისტრაციულ ერთეულშიც მოქმედებს აღნიშნული მაგისტრალი მოსამართლე. სასამართლოს თავმჯდომარე განსაზღვრავს კოლეგიურ შემადგენლობას ამ საქმის განხილველი თავდაპირველი (მაგისტრალი) მოსამართლის აუცილებელი მონაწილეობით. რაიონულ (საქალაქო) სასამართლოს მიერ საქმის განხილვაში მაგისტრალი მოსამართლის მონაწილეობა არ ეწინააღმდეგება საქმის განხილვის საპროცესო კანონმდებლობით დადგენილ წესრიგს, უფრო მეტიც, „საერთო სასამართლოების შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის მე-15¹ მუხლის მე-5 პუნქტი აუცილებლობის შემთხვევაში, მართლმსაჯულების განხორციელების შეფერხების თავიდან ასაცილებლად, სასამართლოს თავმჯდომარის დავალებით, ითვალისწინებს მოსამართლის მონაწილეობას სხვა სპეციალიზებულ შემადგენლობაში, მოსამართლის მიერ მაგისტრალი მოსამართლის უფლებამოსილების განხორციელებას, ასევე მაგისტრალი მოსამართლის მიერ რაიონულ (საქალაქო) სასამართლოში საქმის განხილვის შესაძლებლობას.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი არ ითვალისწინებს მაგისტრალი მოსამართლის აცილების ან თვითაცილების შემთხვევაში საქმის განხილვის წესს, რაც იმას ნიშნავს, რომ მართალია, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 34-ე მუხლი არ აკონკრეტებს მოსამართლეთა აცილებისა და თვითაცილების წესების მაგისტრალ მოსამართლეებზე გავრცელების შესაძლებლობას, მაგრამ ვინაიდან აღნიშნული წესები ზოგადი ხასიათისაა, იგულისხმება, რომ 34-ე მუხლი მაგისტრალ მოსამართლეებზე იმავე წესით ვრცელდება, რა წესითაც იგი რაიონული (საქალაქო) სასამართლოების სხვა მოსამართლეებისათვის მოქმედებს. ე.ი. მაგისტრალი მოსამართლე აცილების მიღების ან თვითაცილების შემთხვევაში საქმეს იმ რაიონულ (საქალაქო) სასამართლოს თავმჯდომარეს გადასცემს, რომლის ადმინისტრაციულ ერთეულშიც იგი მოქმედებს. რაიონული (საქალაქო) სასამართლოს თავმჯდომარე საქმეს მის სამოქმედო ტერიტორიაზე არსებულ სხვა ადმინისტრაციული ერთეულის მაგისტრალ მოსამართლეს ან რაიონული (საქალაქო) სასამართლოს მოსამართლეს გადასცემს.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-6 თავი (საპროცესო უზრუნველყოფა), მე-7 თავი (საპროცესო ვადები), მე-8 თავი (სასამართლო შეტყობინება და დაბარება), მე-9 თავი (მხარეები), მე-10 თავი (საპროცესო თანამონაწილეობა), მე-11 თავი (მესამე პირები), მე-12 თავი (წარმომადგენლობა სასამართლოში), მე-13 თავი (მტკიცებულებათა შეგროვება და შეფასება), მე-14 თავი (მტკიცებულებათა უზრუნველყოფა), მე-15 თავი (ადგილზე დათვალიერება), მე-16 თავი (მხარეთა ახსნა-განმარტება), მე-17 თავი (წერილობითი მტკიცებულება), მე-18 თავი (მონქმეთა ჩვენება), მე-19 თავი (წივითიერი მტკიცებულება), მე-20 თავი (ექსპერტის დასკვნა) მაგისტრალი მოსამართლის მიერ საქმის განხილვისას გამოიყენება ჩვეულებისამებრ.

5.4 ალიარეპითი სარჩელი

საინტერესოა საკითხი იმის თაობაზე, თუ რამდენად განეკუთვნება ალიარეპითი სარჩელი მაგისტრალი მოსამართლის განსჯადობას. ალიარეპითი სარჩელის დროს სამართალურთიერთობის აქტიური ცენტრი გადატანილია უფლებაზე, მხარე ითხოვს თავისი უფლების დაცვას, რათა მომავალში არ დაირღვეს ის. უნდა აღინიშნოს, რომ მაგისტრალი მოსამართლის მიერ ალიარეპითი სარჩელის განხილვა ისევე შესაძლებელია, როგორც მიკუთვნებითი სარჩელის. მაგრამ, ვინაიდან მაგისტრალი მოსამართლის განსჯადობა შეზღუდულია, უნდა ვივარაუდოთ, რომ მაგისტრალი მოსამართლის განსჯადობის შეზღუდული რეჟიმი ალიარეპითი სარჩელზეც ვრცელდება, რაც იმას ნიშნავს, რომ ალიარეპითი სარჩელი მაგისტრალი მოსამართლის განსჯადია, თუ იგი იმ უფლებისა თუ სამართალურთიერთობის არსებობა-არარსებობის დადგენას,

დოკუმენტების ნამდვილობის აღიარებას ან დოკუმენტების სიყალბის დადგენას ეხება, რომელთა ობიექტი მაგისტრალი მოსამართლის განსჯადობას განკუთვნილი საკითხებია (სსსკ, მუხლი 14), მაგალითად, აღიარებითი სარჩელი ეხება ისეთი ქონებრივი უფლების არსებობის სასამართლო წესით დადასტურების მოთხოვნას, რომლის ღირებულება 2000 ლარს არ აღემატება, ჩეკზე ან თამასუქზე დოკუმენტების ნამდვილობის აღიარებას და ა. შ.

თუ სარჩელი თავისი შინაარსისა და დანიშნულებიდან გამომდინარე აღიარებითი ხასიათისაა, მაშინ მაგისტრალი მოსამართლემ (ისევე როგორც მიკუთვნილი სარჩელის შემთხვევაში) დასაშვებობის ეტაპზე უნდა შეამოწმოს მისი განსჯადობის საკითხი. თუ აღიარებითი სარჩელი სცილდება მაგისტრალი მოსამართლის კომპეტენციას და იგი რაიონული (საქალაქო) სასამართლოს განსჯადობას განეკუთვნება, მაშინ მაგისტრალი მოსამართლემ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 186-187-ე მუხლების შესაბამისად განჩინებით სარჩელის მიღებაზე უარი უნდა თქვას. მაგისტრალი მოსამართლემ ამავე განჩინებაში უნდა დაასაბუთოს აღიარებითი სარჩელის მიღებაზე უარის თქმის საფუძვლები და მიუთითოს განსჯადი სასამართლო.

5.5 შებენიერი სარჩელი

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 188-ე მუხლის შესაბამისად, მოპასუხეს უფლება აქვს მისთვის სარჩელის ასლის ჩაბარებიდან საქმის ზეპირი განხილვისათვის წინასწარი მომზადების დამთავრებამდე აღძრას მოსარჩელის მიმართ შეგებებული სარჩელი პირვანდელ სარჩელთან ერთად განსახილველად. ამავე კოდექსის 189-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, მოსამართლე მიიღებს შეგებებულ სარჩელს, თუ:

1. შეგებებული სარჩელის მოთხოვნა მიმართულია პირვანდელი მოთხოვნის ჩასათვლელად;
2. შეგებებული სარჩელის დაკმაყოფილება მთლიანად ან ნაწილობრივ გამორიცხავს პირვანდელი სარჩელის დაკმაყოფილებას;
3. შეგებებულ სარჩელსა და პირვანდელ სარჩელს შორის არის ურთიერთკავშირი და მათი ერთად განხილვის შედეგად აღძრული დავა უფრო სწრაფად და სწორად გადაწყდება.

თუ სარჩელი მაგისტრალი მოსამართლის განსჯადია, ხოლო შეგებებული სარჩელი მაგისტრალი მოსამართლის კომპეტენციას სცილდება, მაშინ აღნიშნული სარჩელი შეგებებულ სარჩელთან ერთად განსახილველად რაიონულ (საქალაქო) სასამართლოს გადაეცემა. მოცემულ შემთხვევაში იგულისხმება, რომ შეგებებული სარჩელი საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 188-189-ე მუხლებს აკმაყოფილებს.

5.6 სარჩელის უზრუნველყოფა

მოსარჩელემ მაგისტრალი მოსამართლეს მხოლოდ იმ სარჩელის უზრუნველყოფასთან დაკავშირებით შეუძლია მიმართოს, რომელიც მაგისტრალი მოსამართლის წარმოებაშია, ხოლო თუ სარჩელი ჯერ აღძრული არ არის, მაშინ მაგისტრალი მოსამართლემ სარჩელის უზრუნველყოფის საკითხის განხილვამდე პირველ რიგში უნდა გაარკვიოს, ხომ არ სცილდება უზრუნველსაყოფი სასარჩელო მოთხოვნა მაგისტრალი მოსამართლის განსჯადობის ფარგლებს. თუ მოსამართლე დაადგენს, რომ უზრუნველსაყოფი მოთხოვნა მაგისტრალი მოსამართლის განსჯადია და მოთხოვნის უზრუნველყოფის განცხადება დასაკმაყოფილებელია, მაშინ მაგისტრალი მოსამართლე სარჩელის შეტანისათვის დანიშნავს კანონით დადგენილ 10 დღიან ვადას, რომელიც აითვლება განჩინების მხარისათვის ჩაბარების მომენტიდან. თუ ამ ვადაში სარჩელის უზრუნველყოფის შესახებ განცხადების შემტანი პირი არ აღძრავს სარჩელს, მაგისტრალი მოსამართლე თავისი

ინიციატივით ან მოწინააღმდეგე მხარის შუამდგომლობის საფუძველზე გამოიტანს განჩინებას სარჩელის უზრუნველსაყოფად მის მიერ მიღებული ღონისძიებების გაუქმების შესახებ.

5.7 საქმის მთავარ სხდომაზე განხილვა

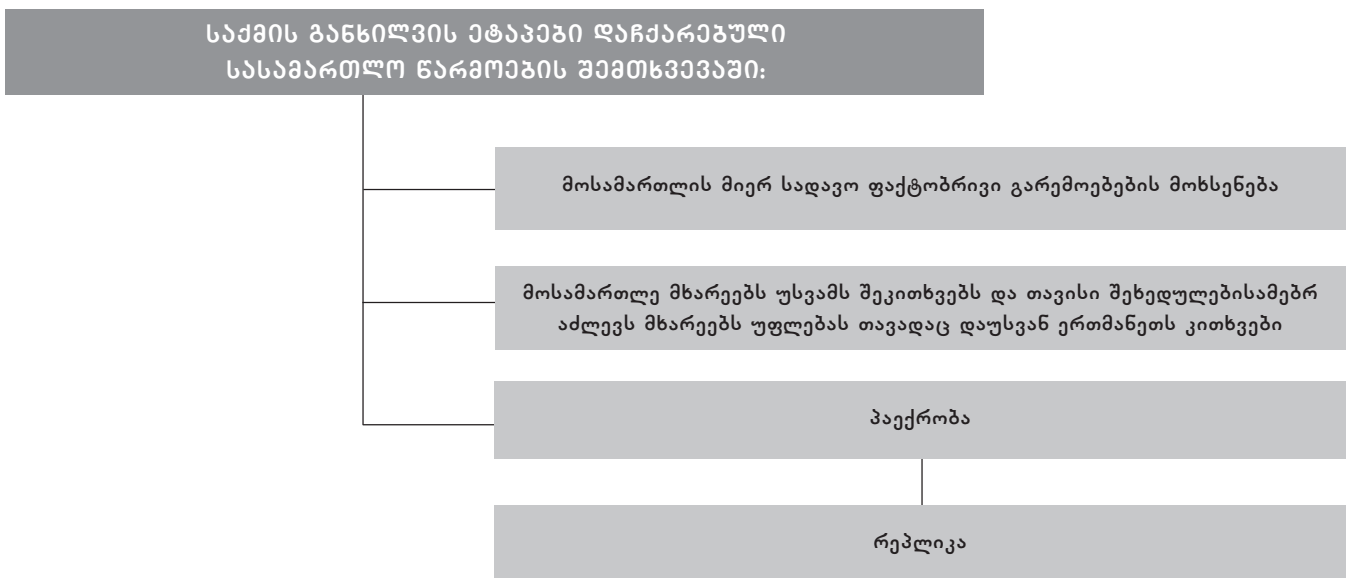
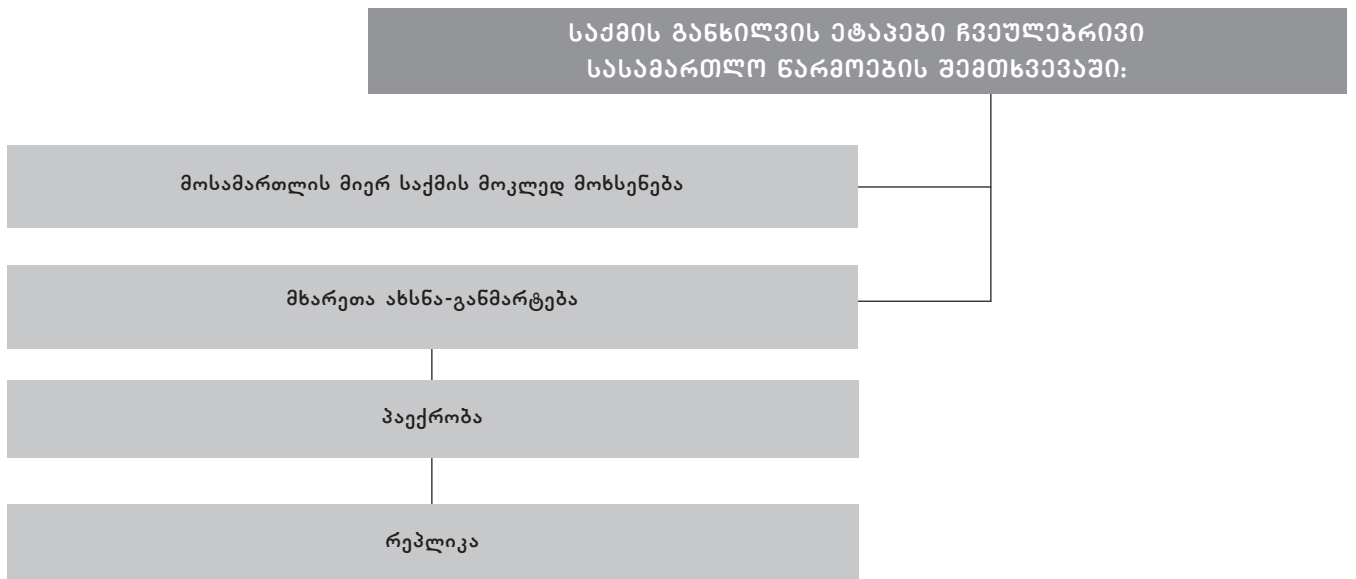
მაგისტრალი მოსამართლის მიერ საქმის მომზადება სასამართლოს მთავარ სხდომაზე განსახილველად იმავე წესით ხორციელდება, რასაც სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-14 თავი (საქმის მომზადება მთავარ სხდომაზე განსახილველად) ითვალისწინებს. რაც შეეხება საქმის მთავარ სხდომაზე განხილვას, აღნიშნულთან დაკავშირებით საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი სპეციალურ წესს ითვალისწინებს, კერძოდ, მაგისტრალი მოსამართლეები სამოქალაქო საქმეებს განიხილავენ დაჩქარებული წესით. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის თანახმად, მაგისტრალი მოსამართლის მიერ დაჩქარებული წესით საქმის განხილვა არ წარმოადგენს მათ დისკრეციულ უფლებას. კანონი იმპერატიულად ითხოვს მაგისტრალს მოსამართლეთა განსჯადი ყველა საქმის დაჩქარებული წესით განხილვას. კანონმდებლის პოზიციიდან გამომდინარე, სავარაუდოა, რომ აღნიშნული მოთხოვნა მაგისტრალს მოსამართლეთა განსჯადი სამოქალაქო საქმეების სიმარტივემ განაპირობა, რაზეც ის ფაქტიც მეტყველებს, რომ კანონმდებელი ითხოვს, არა მაგისტრალი მოსამართლეების მიერ საქმეთა დაჩქარებული წესით განხილვას, არამედ მაგისტრალი მოსამართლეების განსჯადი საქმეების დაჩქარებული წესით განხილვას, რაც იმას ნიშნავს, რომ მაგისტრალი მოსამართლის განსჯადი საქმე (საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-14 მუხლით გათვალისწინებული საქმეები) რაიონულმა (საქალაქო) სასამართლომ (მოსამართლემ) რომ განიხილოს, იგი მაინც დაჩქარებული წესით უნდა იქნას განხილული.

თუ რა იგულისხმება დაჩქარებული წესით საქმის განხილვაში, აღნიშნულ კითხვაზე პასუხს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 217¹-ე მუხლის მე-2 ნაწილი იძლევა, კერძოდ:

- ჩვეულებრივი (არადაჩქარებული) სამოქალაქო საპროცესო წესით საქმის განხილვის დროს საქმის არსებითი განხილვა იწყება მოსამართლის მიერ მხარეთათვის მორიგების შეთავაზებით, რის შემდეგაც მოსამართლე მოახსენებს სასამართლოს საქმის შესახებ, მოკლედ გადმოსცემს სარჩელსა და შესაგებებელში მითითებულ ძირითად გარემოებებს, რომლებიც უნდა ემყარებოდეს საქმეში არსებულ მასალებს. მოსამართლემ უნდა ჩამოაყალიბოს ფაქტები, რომლებიც საფუძველად დაედო მოსარჩელის მოთხოვნას, ფაქტები, რომლებიც საფუძველად დაედო მოპასუხის შესაგებებელს, ფაქტები, რომლებზედაც მხარეები არ დავობენ, და ის ფაქტები, რომლებიც სადავოა, აგრეთვე მხარეების მიერ წარმოდგენილი მტკიცებულებები, რომლებიც დაერთვის საქმეს. მოსამართლე საქმის მოხსენების შემდეგ ეკითხება მხარეებს, ხომ არ სურთ რაიმეს დამატება ან/და დაზუსტება. დაჩქარებული წესით საქმის განხილვის დროს კი, მოსამართლე საქმეზე მოხსენებისას მხოლოდ სადავო ფაქტობრივი გარემოებების გადმოცემით იფარგლება.
- ჩვეულებრივი (არადაჩქარებული) წესით საქმის განხილვის დროს მოსამართლის მიერ საქმეზე მოხსენების შემდეგ მოსამართლე ისმენს მოსარჩელისა და მის მხარეზე მონაწილე მესამე პირის ახსნა-განმარტებებს, ხოლო შემდეგ სასამართლო მოისმენს მოპასუხისა და მის მხარეზე მონაწილე მესამე პირის ახსნა-განმარტებებს. მოსამართლე მხარეს სიტყვისათვის ან/და საქმის განხილვის თითოეული ეტაპისათვის განუსაზღვრავს დროს. განსაკუთრებულ შემთხვევაში, საქმის სირთულიდან გამომდინარე, სასამართლო უფლებამოსილია, მხარეს განუსაზღვროს დამატებითი დრო, რომელიც არ გამოიწვევს საქმის განხილვის გაჭიანურებას. დაჩქარებული წესით საქმის განხილვის დროს კი, მოსამართლეს, მხარეთა ახსნა-განმარტების მოსმენის ნაცვლად, საქმეზე მოხსენების შემდეგ უფლება აქვს მხარეებს დაუსვას შეკითხვები, რომლებიც ხელს შეუწყობს საქმისათვის მნიშვნელოვან ფაქტობრივ გარემოებათა დადგენას და ამ გარემოებების დამადასტურებელი მტკიცებულებების გამოკვლევას. სასამართლოს ნებართვით თითოეულ მხარეს შეუძლია შეკითხვა დაუსვას მოწინააღმდეგე მხარეს და მის წარმომად-

გენელს სადავო ფაქტობრივ გარემოებებთან დაკავშირებით. მტკიცებულებათა გამოქვეყნება სავალდებულო არ არის. საქმის განხილვა მთავრდება პაექრობით და რეპლიკით.

ამდენად, საქმის მოხსენების შემდეგ, სასამართლო წყვეტს, თუ რამდენად საჭიროებს საქმისათვის მნიშვნელოვანი ფაქტობრივი გარემოებები დადგენას და ამ გარემოებების დამადასტურებელი მტკიცებულებები გამოკვლევას, და ამის შესაბამისად სვამს კითხვებსა და აძლევს მხარეებს უფლებას, თავადაც დაუსვან ერთმანეთს კითხვები. მტკიცებულებათა გამოქვეყნება სავალდებულო არ არის, რაც იმას ნიშნავს, რომ აღნიშნულ საკითხსაც მოსამართლე თავის შეხედულებისამებრ წყვეტს. მხარეთა პაექრობისა და რეპლიკის ეტაპი დაჩქარებული სამართლწარმოების დროსაც სავალდებულოა.

მაგისტრატი მოსამართლის მიერ საქმის მთავარ სხდომაზე განხილვასთან დაკავშირებით დაზუსტებას საჭიროებს კიდევ ერთი საკითხი, კერძოდ, სასამართლო სხდომის დარბაზში წესრიგის დაცვის უზრუნველმყოფი ღონისძიებების გატარების მექანიზმები:

თუ სასამართლო სხდომაზე პირის ქმედება მიმართულია პროცესის ჩაშლისაკენ ან იგი გამოხატავს აშკარა ან/და უხეშ უპატივცემულობას მოსამართლის, პროცესის მონაწილის ან მხარის მიმართ, მაგისტრალი მოსამართლის მითითებით, სასამართლოს მანდატური უზრუნველყოფს პირის დაკავებას და დაკავების ოქმის შედგენას, ამასთანავე, მაგისტრალი მოსამართლე ადგენს მიმართვას, რომელშიც აღწერს დარღვევას და უგზავნის იმ რაიონული (საქალაქო) სასამართლოს თავმჯდომარეს, რომლის შემადგენლობაშიცაა ეს მაგისტრალი მოსამართლე. დაკავებული პირი დაუყოვნებლივ, მაგრამ არაუგვიანეს 24 საათისა, უნდა წარედგინოს იმ სასამართლოს (მოსამართლეს), რომელსაც გაეგზავნა მიმართვა და რომელიც უფლებამოსილია გამოიტანოს განკარგულება ამ პირის 30 დღე-ღამემდე ვადით პატიმრობის შესახებ. თუ სასამართლო დაადგენს, რომ პირს ერთხელ უკვე შეფარებული ჰქონდა ამ ნაწილით გათვალისწინებული პატიმრობა, იგი უფლებამოსილია გამოიტანოს განკარგულება ამ პირის არა უმეტეს 60 დღემდე პატიმრობის შესახებ. თუ დაპატიმრების შესახებ განკარგულება გამოტანილ იქნა პროცესის მონაწილის მიმართ, სასამართლო სხდომა შეიძლება გადაიდოს აღნიშნული ვადით. განკარგულება გამოიტანება ზეპირი მოსმენის საფუძველზე, დაკავებული პირის წარდგენიდან დაუყოვნებლივ, მაგრამ არაუგვიანეს 24 საათისა. სასამართლოში წესრიგის დარღვევის, სასამართლოს მიმართ უპატივცემულობის ან სასამართლოს ნორმალური ფუნქციონირებისათვის ხელის შეშლის შემთხვევაში სასამართლოს მანდატური უფლებამოსილია დააკავოს წესრიგის დამრღვევი პირი, რის შესახებაც ადგენს დაკავების ოქმს. სასამართლოს მანდატური ვალდებულია დაკავებული პირი დაუყოვნებლივ, მაგრამ არაუგვიანეს 24 საათისა, წარედგინოს იმავე სასამართლოს თავმჯდომარეს (ამ შემთხვევაში იგულისხმება, რომ დარღვევას ადგილი ჰქონდა მაგისტრალ მოსამართლესთან), ანუ იმ რაიონული (საქალაქო) სასამართლოს თავმჯდომარეს, რომლის სამოქმედო ტერიტორიაზეც მაგისტრალი მოსამართლე თავის უფლებამოსილებას ახორციელებს. სასამართლოს თავმჯდომარე დაკავებული პირის წარდგენიდან არა უგვიანეს 24 საათისა, უფლებამოსილია დამრღვევი პირის მიმართ გამოიყენოს ზემოაღნიშნული უფლებამოსილებანი. პატიმრობის შესახებ განკარგულება დაუყოვნებლივ შედის ძალაში და იგი შეიძლება გაასაჩივროს პირმა, რომლის მიმართაც გამოყენებულ იქნა პატიმრობა, სათანადო წესით მისთვის განკარგულების ასლის ჩაბარებიდან 48 საათის ვადაში. პირველი ინსტანციის სასამართლოს თავმჯდომარის განკარგულება ერთჯერადად საჩივრდება სააპელაციო სასამართლოს თავმჯდომარესთან. საჩივარი განიხილება ზეპირი მოსმენის გარეშე და მისი განხილვის ვადა საჩივრის შეტანიდან 24 საათს არ უნდა აღემატებოდეს.

რაც შეეხება განკარგულებას პროცესის მონაწილის ან/და სხდომაზე დამსწრის დაჯარიმების ან/და სხდომის დარბაზიდან გაძევების შესახებ, აღნიშნული განკარგულება მაგისტრალ მოსამართლეს გამოაქვს პირადად. მაგისტრალი მოსამართლის განკარგულება პროცესის მონაწილის ან/და სხდომაზე დამსწრის დაჯარიმების ან/და სხდომის დარბაზიდან გაძევების შესახებ არ საჩივრდება.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 26-ე თავი (დაუსწრებელი გადაწყვეტილება), 27-ე თავი (სასამართლო გადაწყვეტილება), 28-ე თავი (სასამართლო გადაწყვეტილების კანონიერი ძალა, გადაწყვეტილების დაუყოვნებლივ აღსრულება), 29-ე თავი (საქმის წარმოების დამთავრება გადაწყვეტილების გამოტანის გარეშე), 30-ე თავი (საქმის წარმოების შეჩერება), 31-ე თავი (სასამართლო განჩინება), 32-ე თავი (სასამართლო ოქმი) მაგისტრალი მოსამართლის განსჯად საქმეებზე გამოიყენება ჩვეულებისამებრ.

5.8 მკაცრად მოსამართლის განსჯადი საქმეების სააპელაციო წესით დასაჩივრების სააპელაციო წესით დასაჩივრება

მაგისტრალი მოსამართლის განსჯადი საქმეების სააპელაციო წესით დასაჩივრებასთან დაკავშირებით უნდა აღინიშნოს, რომ მაგისტრალი მოსამართლის გადაწყვეტილებები (განჩინებები) საჩივრდება სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 48-ე თავის შესაბამისად, იმის გათვალისწინებით, რომ აღნიშნულ საქმეებზე ბაჟი

ნახევრდება და ნაცვლად დავის საგნის ღირებულების 4%-სა, დავის საგნის ღირებულების 2% გადაიხდევინება. იგივე შეიძლება ითქვას საკასაციო წესით საქმის გასაჩივრებაზე, გადასახდელი ბაჟი ნახევრდება და ნაცვლად საკასაციო საჩივრის ღირებულების 5%-სა, 2,5% გადაიხდევინება. ასევე გასათვალისწინებელია ის გარემოება, რომ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 365-ე მუხლის შესაბამისად, სააპელაციო საჩივარი ქონებრივ-სამართლებრივ დავაში დასაშვებია, თუ დავის საგნის ღირებულება 1000 ლარს აღემატება. ეს ღირებულება განისაზღვრება იმის მიხედვით, თუ გასაჩივრებული გადაწყვეტილების რა ზომით შეცვლაზე შეაქვს საჩივარი მხარეს. ამდენად, ვინაიდან მაგისტრრატი მოსამართლეები იხილავენ ქონებრივ დავებს, რომელთა ღირებულება 2000 ლარს არ აღემატება, ხოლო სააპელაციო საჩივარი ქონებრივ დავებზე 1000 ლარზე მეტი ღირებულების დავის საგნის არსებობის შემთხვევაშია დასაშვები, ამიტომ მაგისტრრატმა მოსამართლემ ისეთ საქმეზე გადაწყვეტილების გამოტანისას, რომლის დავის საგნის ღირებულება 1000 ლარს არ აღემატება, სარეზოლუციო ნაწილში უნდა მიუთითოს მისი სააპელაციო წესით გასაჩივრების დაუშვებლობის თაობაზე. საინტერესოა საკითხი იმის შესახებ, თუ როგორ უნდა გადაწყდეს ბაჟის საკითხი, თუ მაგისტრრატი მოსამართლის განსჯადი საქმე რაიონულმა (საქალაქო) სასამართლომ განიხილა. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 39-ე მუხლის მე-2 ნაწილის ფორმულირების თანახმად, მაგისტრრატი მოსამართლის განსჯად საქმეებზე სახელმწიფო ბაჟის ოდენობა ყველა ინსტანციის სასამართლოში შეადგენს ამ მუხლის პირველი ნაწილით დადგენილი ოდენობის ნახევარს, ამიტომ, თუ საქმე მაგისტრრატი მოსამართლის განსჯადია, მიუხედავად იმისა, იგი მაგისტრრატმა მოსამართლემ განიხილა თუ რაიონული (საქალაქო) სასამართლოს მოსამართლემ, ბაჟის ოდენობა ყველა ინსტანციაში მაინც ნახევრდება.

მაგისტრრატი მოსამართლეების განსჯადი საქმეები საკასაციო წესით სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 391-ე მუხლის შესაბამისად არსებითად განსახილველად დაიშვება, თუ:

1. საქმე მნიშვნელოვანია სამართლის განვითარებისა და ერთგვაროვანი სასამართლო პრაქტიკის ჩამოყალიბებისათვის;
2. სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება განსხვავდება ამ კატეგორიის საქმეებზე საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მანამდე არსებული პრაქტიკისაგან;
3. სააპელაციო სასამართლოს მიერ საქმე განხილულია მნიშვნელოვანი საპროცესო დარღვევით, რომელსაც შეეძლო არსებითად ემოქმედა საქმის განხილვის შედეგზე;
4. გასაჩივრებულია სააპელაციო სასამართლოს მეორე დაუსწრებელი გადაწყვეტილება ან განჩინება დაუსწრებელი გადაწყვეტილების უცვლელად დატოვების თაობაზე.

ამდენად, თუ მაგისტრრატი მოსამართლის განსჯადი ქონებრივი დავა არ აკმაყოფილებს ზემოჩამოთვლილ რომელიმე პირობას, მაშინ საკასაციო საჩივარი არ დაიშვება. რაც შეეხება არაქონებრივ დავებს, ამგვარი კატეგორიის დავები მაგისტრრატი მოსამართლის განსჯადობას განეკუთვნება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ისინი საოჯახო-სამართლებრივი ურთიერთობიდან წარმოიშვა. ამდენად, იმისათვის, რომ საოჯახო-სამართლებრივი ურთიერთობიდან წარმოშობილი არაქონებრივი დავა საკასაციო წესით არსებითად განსახილველად იქნეს დაშვებული, მან უნდა დააკმაყოფილოს ზემოჩამოთვლილ პირობათაგან ერთ-ერთი მაინც.

II ნაწილი

უდავო და გამარტივებული წესით საქმეთა განხილვის სპეციფიკა

6. უდავო წარმოება

6.1. ზოგადი წესები უდავო წარმოების შესახებ

უდავო წარმოება არის სამოქალაქო სამართალწარმოების სახე, რომლის დროსაც სასამართლო ადასტურებს იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტებისა და გარემოებების არსებობა-არარსებობას, რომელზედაც დამოკიდებულია მოქალაქეთა პირადი და ქონებრივი უფლებების წარმოშობა, შეცვლა ან მოსპობა.

მოქალაქეთა უფლებებისა და ინტერესების დაცვის აუცილებლობა წარმოიშობა არა მარტო იმ შემთხვევაში, როდესაც ეს უფლებები და ინტერესები ირღვევა ან სადავო ხდება სხვა პირთა მიერ, არამედ ხშირად იგი დაკავშირებულია ფაქტებისა და გარემოებების დადგენის აუცილებლობასთან, რომლებიც წარმოადგენენ მოქალაქეთა უფლებების განხორციელების საფუძველს.

ხშირად, პირს, რომელსაც გააჩნია გარკვეული უფლება, არ შეუძლია მისი განხორციელება, ვინაიდან ფაქტები, რომლებიც ადასტურებენ ამ უფლებას, არ არის ნათლად დადგენილი, საჭიროებს შემოწმებასა და შესაბამისი მტკიცებულებებით სასამართლოს მიერ დადასტურებას. აქედან გამომდინარე, სამოქალაქო პროცესი შეიცავს სამართალწარმოების ისეთ სახეს, რომელიც საშუალებას აძლევს დაინტერესებულ პირს სასამართლო წესით დაადგინოს იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტები.

უდავო წარმოება განსხვავდება სასარჩელო წარმოებისაგან, რომლის ძირითად საფუძველს წარმოადგენს დავა მატერიალურ-სამართლებრივ უფლებაზე, ეს ძირითადი განსხვავება საფუძველად უდევს მთელ რიგ პროცესუალურ თავისებურებებს, რომელიც დამახასიათებელია უდავო წარმოებისათვის.

უდავო წარმოების დროს არ იხილება დავა უფლებაზე, შესაბამისად სასარჩელო წარმოებისაგან განსხვავებით, არ არიან განსხვავებული იურიდიული ინტერესის მქონე მოდავე მხარეები (მოსარჩელე და მოპასუხე) და არც მესამე პირები. უდავო წარმოების დროს არ გამოიყენება სამოქალაქო საპროცესო სამართლის ისეთი ინსტიტუტები, როგორცაა შეგებებული სარჩელის შეტანა, სარჩელის უზრუნველყოფა, რამდენიმე სასარჩელო მოთხოვნის გაერთიანება და გამოყოფა და ა.შ. თუმცა, გამოჩვენების სახით, მხოლოდ იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტების დადგენის შესახებ განცხადების შეტანისას, შესაძლებელია განმცხა-

დებელმა მოითხოვოს რამდენიმე იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენა ერთდროულად, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 182-ე მუხლის შესაბამისად, თუ ეს ფაქტები ერთგვაროვანია. სხვა შემთხვევაში დაუშვებელია უდავო წარმოების წესით საქმეთა განხილვის შესახებ განცხადების გაერთიანება სხვა სასარჩელო თუ არასასარჩელო მოთხოვნებთან.

განმცხადებელი უდავო წარმოების დროს სარგებლობს მხარეთათვის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით მინიჭებული ყველა უფლებებით ცალკეული გამონაკლისების გარდა. განმცხადებელი იწყებს საქმის წარმოებას სასამართლოში განცხადების შეტანით, თვითონ განსაზღვრავს მოთხოვნის ხასიათს, თვითონვე იღებს გადაწყვეტილებას განცხადებაზე უარის შესახებ და ა.შ.

უდავო წარმოების დროს არ მოქმედებს შეჯიბრობითობის პრინციპი, დისპოზიციურობის პრინციპიც ვლინდება ნაწილობრივ, ვინაიდან არ გამოიყენება მხარეთა მორიგების, სარჩელზე უარის თქმისა და მოპასუხის მიერ სარჩელის ცნობის შესახებ ნორმები.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 102-ე მუხლის შესაბამისად, განმცხადებელი ვალდებულია წარუდგინოს სასამართლოს ფაქტებისა და გარემოებების დამადასტურებელი მტკიცებულებები.

უდავო წარმოება არის ცალმხრივი წარმოება, რომელშიც არ არსებობს დავა უფლებაზე და არ არის ერთი პირის მატერიალურ-სამართლებრივი მოთხოვნა მეორეს მიმართ. უდავო წარმოებას სხვაგვარად არასასარჩელო წარმოებასაც უწოდებენ.

უდავო წარმოებით განიხილება სამოქალაქო საქმეები, როდესაც აუცილებელია სასამართლო წესით იურიდიული ფაქტებისა და გარემოებების არსებობა-არარსებობის დადასტურება, რომლებზედაც დამოკიდებულია მოქალაქეთა პირადი ან ქონებრივი უფლებების წარმოშობა, შეცვლა თუ შეწყვეტა. მაგალითად, მოქალაქემ შესაძლოა სასამართლოს მიმართოს განცხადებით ნათესაური კავშირის დადგენის შესახებ, რომელიც აუცილებელია მემკვიდრეობის მისაღებად ან მარჩენალის სიკვდილის შემთხვევაში პენსიის მისაღებად.

უდავო წარმოების წესით განიხილება ასევე სამოქალაქო საქმეები, როდესაც აუცილებელია ისეთი უფლებების არსებობა-არარსებობის დადასტურება როგორცაა მაგალითად, დაკარგულ საწარმომდგენლო ფასიან ქალაქსა და საორდერო ფასიან ქალაქზე უფლების აღდგენა და ა.შ. ასეთ შემთხვევებში სასამართლო წყვეტს არა მარტო ფაქტის, არამედ უფლების საკითხსაც.

უდავო წარმოებით განიხილება საქმეები, რომლებზედაც სასამართლო განსაზღვრავს მოქალაქის სამართლებრივ სტატუსს – ერთი მხრივ მოქალაქე ცხადდება ქმედუუნაროდ ან შეზღუდულ ქმედუუნარიანად, მეორე მხრივ უგზო-უკვლოდ დაკარგულად და გარდაცვლილად.

უდავო წარმოება შესაძლოა მიჩნეულ იქნეს უდავოდ მხოლოდ იმ გაგებით, რომ ამ დროს არ არსებობს დავა უფლებაზე, რომელიც დამახასიათებელია სასარჩელო წარმოებისათვის.

უდავო წარმოების დროს დგინდება ფაქტები და არა ამ ფაქტების სამართლებრივი შედეგები.

უდავო წარმოება მჭიდროდაა დაკავშირებული სამოქალაქო სამართალწარმოების სხვა სახეებთან და ეფუძნება სამოქალაქო საპროცესო სამართლის ზოგად პრინციპებს, რომლებიც განსაზღვრავენ სამოქალაქო საქმეთა განხილვისა და გადაწყვეტის წესს. გარდა ამისა, უდავო წარმოების წესით საქმის განხილვის დროს ის გადის ყველა იმ სტადიას, რასაც ყველა სამოქალაქო საქმე.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 311-ე მუხლის თანახმად, უდავო წარმოების წესით საქმეებს სასამართლო განიხილავს ამ კოდექსით დადგენილი წესებით, იმ ცვლილებებისა და დამატებების გათვალისწინებით, რომლებიც გათვალისწინებულია XXXV-XLII თავებით.

უდავო წარმოების წესით საქმეთა განხილვაში მონაწილეობენ განმცხადებელი და დაინტერესებული პირები. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 311-ე მუხლის თანახმად, უდავო წარმოების წესით საქმის განხილვისას სასამართლო იწვევს ამ საქმის განხილვით დაინტერესებულ პირებს. დაინტერესებული პირები არიან პროცესის ის მონაწილეები, რომელთა უფლებებსა და ვალდებულებებზე შესაძლოა გავლენა მოახდინოს სასამართლოს გადაწყვეტილებამ. მაგალითად, დაინტერესებული მხარე შესაძლოა იყოს სამოქალაქო აქტების რეგისტრაციის ორგანო, ნოტარიუსი და ა.შ, რომელთაც უარი განაცხადეს ცალკეული მოქმედების განხორციელებაზე. დაინტერესებული პირების რიცხვს განეკუთვნებიან ის პირები, რომელთაც შესაძლოა მიმართოს განმცხადებელმა სასამართლო გადაწყვეტილების კანონიერ ძალაში შესვლის შემდეგ.

დაინტერესებული პირები სასამართლო სხდომაზე შესაძლოა მოწვეულ იქნენ განმცხადებლის მოთხოვნით ან სასამართლოს ინიციატივით. დაინტერესებული პირების მოწვევა სასამართლოზე წარმოებს განჩინების საფუძველზე.

უდავო წარმოების წესით საქმეთა განხილვის დროს კოდექსი ადგენს განსჯადობის განსხვავებულ წესებს (314-ე, 317-ე, 322-ე მუხლის მე-3 ნაწილი, 328-ე მუხლის მე-2 ნაწილი, 337-ე, 349-ე მუხლები).

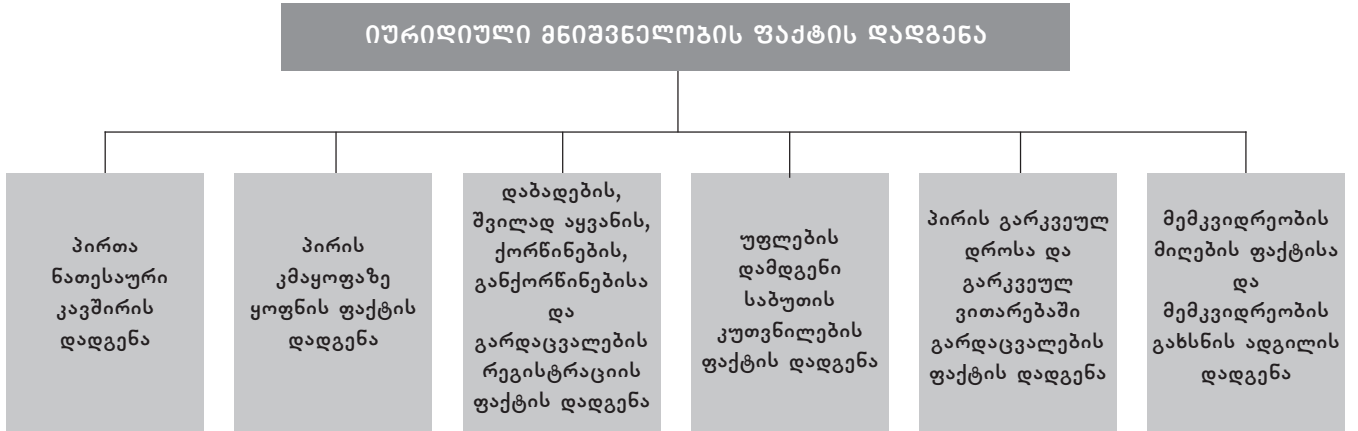
სასამართლო მიიღებს წარმოებაში და უდავო წარმოების წესით განიხილავს განცხადებას ფაქტებისა და გარემოებების დადგენის შესახებ, თუ აღნიშნული არ მიეკუთვნება უფლებასთან დაკავშირებულ დავას, რომელიც სასამართლოს უწყებრივად ექვემდებარება.

თუ უდავო წარმოების წესით საქმის განხილვისას აღიძვრება დავა ისეთი უფლების შესახებ, რომელიც სასამართლოს უწყებრივად ექვემდებარება, სასამართლო განცხადებას განუხილველად დატოვებს და დაინტერესებულ პირებს განუმარტავს, რომ მათ უფლება აქვთ წარმოადგინონ სარჩელი საერთო საფუძველით (311-ე მუხლის მე-2 ნაწილი).

თუ უდავო წარმოების წესით საქმის განხილვისას აღიძვრის დავა ისეთი უფლების შესახებ, რომელიც სასამართლოს უწყებრივად ექვემდებარება და შესაბამისად, მოხდება სარჩელის აღძვრა საერთო წესის მიხედვით, დაინტერესებული პირები საქმეში ჩაებმებიან, შესაბამისად, მოპასუხებებად ან მესამე პირებად.

უდავო წარმოების წესით საქმის განხილვა იწყება არა სარჩელის შეტანით, რომელიც მიმართულია კონკრეტული მოპასუხის მიმართ, არამედ მოქალაქის მიერ განცხადების შეტანით, რომელიც შეიცავს მოთხოვნას სასამართლოს მიმართ ამა თუ იმ ფაქტებისა და გარემოებების (რომლებსაც იურიდიული მნიშვნელობა აქვთ) დადასტურების შესახებ.

6.2. იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენა

6.2.1 პირთა ნათესაური კავშირის დადგენა

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 312-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტის თანახმად, გარკვეულ შემთხვევებში სასამართლოს მიერ შესაძლებელია დადგინდეს იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტი, პირთა შორის ნათესაური კავშირის არსებობის შესახებ და ეს მოთხოვნა განიხილება უდავო არასასარჩელო ცალმხრივი წარმოების წესით.

ნათესაური კავშირის დადგენის მოთხოვნით აღძრული განცხადების ავტორი შეიძლება იყოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 79-ე მუხლით გათვალისწინებული ნებისმიერი სუბიექტი, ნებისმიერი დაინტერესებული პირი (მათ შორის იურიდიული პირიც კი). ნათესაური კავშირის დადგენის შესახებ სასამართლოში შეტანილი განცხადება უნდა აკმაყოფილებდეს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის იმ მუხლების მოთხოვნებს, რომლითაც განსაზღვრულია სასამართლოს იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტების დადგენის მოთხოვნით აღძრული განცხადებების წარმოებაში მიღების რამდენიმე პირობა. კერძოდ, ვინაიდან სსსკ-ის 312-ე მუხლი ამომწურავად განსაზღვრავს იმ იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტების წრეს, რომელთა დადგენაც გათვალისწინებულია საპროცესო კოდექსით, მნიშვნელოვანია, რომ განცხადების ავტორმა ნათლად და გარკვევით ჩამოაყალიბოს საკუთარი მოთხოვნა პირთა შორის გარკვეული სახის ნათესაური კავშირის დადგენის შესახებ.

ამასთან, დაუშვებელია იმ ხარისხის ნათესაური კავშირის დადგენა, რომელსაც საქართველოს კანონმდებლობა არ იცნობს. შესაბამისად, ყურადღება უნდა მიექცეს საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრულ ნათესავთა წრეს (მაგალითისთვის იხილეთ სამოქალაქო კოდექსის 1336-ე მუხლით განსაზღვრული ნათესავთა წრე).

განცხადების ავტორმა, ასევე უნდა წარმოადგინოს მტკიცებულებები, რომლებიც ადასტურებენ განმცხადებლის მიერ სათანადო დოკუმენტების მიღების ან აღდგენის შეუძლებლობას. აქ იმ შემთხვევასთან გვაქვს საქმე, როდესაც სასამართლოს მიერ იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენის გარდა, განმცხადებლის მიერ მიზნის მიღწევა სხვა საშუალებით შეუძლებელია.

განცხადებას თან უნდა დაერთოს სახელმწიფო ბაჟის გადახდის დამადასტურებელი ქვითარი.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 312-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტის შესაბამისად ჩამოყალიბებული მოთხოვნა, მტკიცებულებები, რომლებიც ადასტურებენ განმცხადებლის მიერ სათანადო საბუთების მიღების ან დაკარგული საბუთების აღდგენის შეუძლებლობას, იურიდიული ინტერესის არსებობის დასაბუთება და სახელმწიფო ბაჟის გადახდის დამადასტურებელი დოკუმენტის წარმოდგენა განაპირობებენ ამგვარი განცხადებების სასამართლოს მიერ წარმოებაში მიღების შესაძლებლობას. ზემოთჩამოთვლილი ერთ-ერთი პირობის არარსებობისას სასამართლო გამოიტანს განჩინებას განცხადების ხარვეზიანობის შესახებ და მის ავტორს დაუნიშნავს გონივრულ ვადას მის შესავსებად. ხარვეზის აღმოფხვრის შემდეგ განცხადება სასამართლოს მიერ წარმოებაში მიიღება. ყველა სხვა შემთხვევაში, სასამართლო სსსკ-ის 185-ე მუხლის შესაბამისად, გამოიტანს განჩინებას განცხადების მიღებაზე უარის თქმის შესახებ, რომლის გასაჩივრებაც შესაძლებელია ზემდგომ სასამართლოში.

ბუნებრივია, ნათესაური ურთიერთობები გარკვეულ შემთხვევებში იურიდიულ შედეგებს წარმოშობს, ხოლო ყველაზე ხშირად ნათესაური კავშირის დადგენა განმცხადებელს სჭირდება მისი, როგორც მემკვიდრის, უფლებების რეალიზაციისთვის. ამ კუთხით მნიშვნელოვანია განიმარტოს, რომ სასამართლო ადგენს არა ფაქტებს ზოგადად, არამედ ისეთ ფაქტებს, რომლებსაც იურიდიული მნიშვნელობა აქვთ, ანუ, რომელთა დადგენის მიმართაც დაინტერესებულ პირს გარკვეული ინტერესი გააჩნია და რომლებიც დაკავშირებულია დაინტერესებული პირის პირადი ან ქონებრივი უფლებების წარმოშობასთან, შეცვლას-

თან ან შეწყვეტასთან. იურიდიული ინტერესის არსებობა წარმოადგენს იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტების დადგენის მიზანს, რის შესახებაც მითითებული უნდა იყოს სასამართლოში შეტანილ განცხადებაში.

პირთა შორის ნათესაური კავშირი, ჩვეულებრივ, „სამოქალაქო აქტების რეგისტრაციის შესახებ“ საქართველოს კანონით დადგენილი წესით შესრულებული სათანადო ჩანაწერით დასტურდება. ასე მაგალითად, მშობლისა და შვილის ნათესაური კავშირი დასტურდება შვილის დაბადების მონმობაში არსებული მშობლის ვინაობის მითითებით, დასა და ძმას შორის ნათესაური ურთიერთობა კი, მათი დაბადების მონმობებით ირკვევა, თუ ამ დოკუმენტებში მშობლების გრაფაში აღნიშნული პირები იდენტიურადაა მითითებული და ა. შ.

მიგვაჩნია, რომ ნათესაური კავშირის დადგენის აუცილებლობა შეიძლება მხოლოდ ორ შემთხვევაში წარმოიშვას, ერთი, როდესაც გარკვეული პირის დაბადების სააქტო ჩანაწერში (შესაბამისად დაბადების მონმობაში) მშობლის ან შვილის მონაცემები (სახელი, გვარი, მამის სახელი, დაბადების წელი) შეცდომითაა მითითებული და მეორე, როდესაც ამა თუ იმ მიზეზის გამო არ არის დაცული (შემონახული) რომელიმე პირის დაბადების სააქტო ჩანაწერი.

ნათესაური კავშირის დადგენა შესაძლებელია, როგორც უშუალოდ განცხადების ავტორსა და მის მიერ მითითებულ პირს შორის, ასევე სხვა, მათ-შორის გარდაცვლილ პირებს შორისაც, თუკი განცხადების ავტორის მიერ ამ ფაქტის დადგენის იურიდიული ინტერესი დასაბუთებულია.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 311-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, უდავო წარმოების წესით საქმეებს სასამართლო განიხილავს ამ კოდექსით დადგენილი წესებით და უდავო წარმოების მარეგულირებელი ნორმების თავისებურებების გათვალისწინებით. ამრიგად, ნათესაური კავშირის დადგენის შესახებ სასამართლოში შეტანილი განცხადების განხილვისას სასამართლო იყენებს სამოქალაქო პროცესში დამკვიდრებულ პრინციპებსაც, როგორცაა მაგალითად, დისპოზიციურობა და სხვა, ხოლო თავად განცხადების განხილვა სამოქალაქო პროცესის სტადიების დაცვით მიმდინარეობს.

როგორც აღინიშნა, უდავო წარმოების წესით საქმეთა განხილვის საპროცესო თავისებურებაა ურთიერთდაპირისპირებული ინტერესების მქონე მოდავე მხარეთა არარსებობა, თუმცა, თავად დასადგენი იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის რეალობის მტკიცების ტვირთი განცხადების ავტორს აწევს. მართალია, თავად მხარის ახსნა-განმარტება მტკიცებულების ერთ-ერთ სახეს წარმოადგენს, მაგრამ უდავო წარმოების წესით აღძრული მოთხოვნის განხილვისას იგი ვერ იქნება ერთადერთი მტკიცებულება, რომლითაც შესაძლებელია მოთხოვნის დაკმაყოფილება.

ზოგადად, პირთა შორის ნათესაური კავშირის არსებობის შესახებ განცხადების განხილვისას, სასამართლო უფლებამოსილია გამოიყენოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით განსაზღვრული ნებისმიერი მტკიცებულება. ასეთი შეიძლება იყოს გარკვეულ პირთა ერთსა და იმავე მისამართზე რეგისტრაცია, საბინაო ორდერში არსებული ოჯახის წევრთა ჩამონათვალი, მონმეთა ჩვენებები, პირადი ხასიათის წერილები, ანდერძი, სადაც მოანდერძე მემკვიდრეს ნათესავად მოიხსენიებს და სასაფლაოს სურათიც კი, სადაც ახლო ნათესავები ერთად განისვენებენ.

საერთოდ ნათესაური კავშირის დადგენისას სასამართლოს მიერ გამოსაყენებელი მტკიცებულებების წრის ზუსტად და ამომწურავად განსაზღვრა შეუძლებელია, ხოლო ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში პირის მოთხოვნა ნათესაური კავშირის დადგენის შესახებ, განხილულ უნდა იქნეს განცხადების ავტორის მიერ წარმოდგენილი მტკიცებულებების სასამართლო სხდომაზე შემონმებისა და შეპირისპირების გზით.

პირთა შორის ნათესაური კავშირის დადგენის შესახებ განცხადების განხილვისას აუცილებელია იმ პირთა მაქსიმალურად ზუსტი იდენტიფიკაცია, რომელთა შორისაც სასამართლო დაადგენს რომელიმე ხარისხის

ნათესაური კავშირის არსებობას, რაც გულისხმობს ამ პირთა სახელის, გვარის, მამის სახელის, დაბადების და/ან გარდაცვალების წლების მითითებას, წინააღმდეგ შემთხვევაში, სასამართლო გადაწყვეტილება შესაძლოა თავად განცხადების ავტორისთვისაც უსარგებლო აღმოჩნდეს.

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ განსხვავებით უფლების დამდგენი საბუთის პირისადმი კუთვნილების შესახებ იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენისაგან, როდესაც უფლების დამდგენი საბუთის კუთვნილება უნდა დადგინდეს პირის მიმართ ისე, როგორც ეს პირი აღინიშნება მის პასპორტში ან დაბადების მოწმობაში, 312-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტი ამგვარ შეზღუდვას არ იცნობს. შესაბამისად, ნათესაური კავშირის დადგენა შესაძლებელია პირთა დაბადების ან პირადობის მოწმობების წარმოდგენის გარეშეც, მაგალითად, გარდაცვალების მოწმობებში აღნიშნულ პირებს შორისაც, რადგან გარდაცვალების მოწმობაში ფიქსირდება პირის ის სახელი, რომელიც მის პასპორტში ან დაბადების მოწმობაში იყო აღნიშნული.

თუმცა, უნდა გავითვალისწინოთ ისიც, რომ ნათესაური კავშირის დადგენა მხოლოდ იმგვარ დოკუმენტებში აღნიშნულ პირებს შორისაა შესაძლებელი, რომლებშიც ამ პირთა მონაცემები მითითებულია მათი დაბადების, ან პირადობის მოწმობების, ან პასპორტის მონაცემთა მიხედვით, რაც საქმის განმხილველმა სასამართლომ უნდა გაითვალისწინოს.

უნდა აღვნიშნოთ, რომ სასამართლო გადაწყვეტილებაში აუცილებელია ზუსტად აღინიშნოს ნათესაობის რა ხარისხი არსებობს იმ პირთა შორის, რომელთა ნათესაური კავშირიც დადგენილ იქნა.

სსსკ-ის 311-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, უდავო წარმოების წესით საქმის განხილვისას სასამართლო იწვევს ამ საქმის განხილვით დაინტერესებულ პირებს, ანუ მათ ვის უფლებებზეც შეიძლება აისახოს სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილება. ყველაზე ხშირ შემთხვევაში ნათესაური კავშირის დადგენისას დაინტერესებულ პირებად მოიწვევიან იმავე რიგის მემკვიდრეები, ვინაიდან იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენით, ბუნებრივია, მემკვიდრეთა რიცხვი იზრდება.

დაინტერესებული პირები მოიწვევიან, როგორც განცხადების ავტორის, ასევე სასამართლოს ინიციატივითაც, დაინტერესებული პირების არსებობის საკითხი სასამართლომ უნდა გაარკვიოს თავად განცხადების ავტორის, მოწმეთა გამოკითხვისა და დოკუმენტური მტკიცებულებების შესწავლის შედეგად.

დაინტერესებული პირები სასამართლო სხდომაზე მოიწვევიან სსსკ-ის 70-78-ე მუხლებით დადგენილი წესების დაცვით, ამავდროულად, მათ უნდა გადაეგზავნოთ წარმოდგენილი განცხადება და მტკიცებულებები, რომლითაც განცხადების ავტორი ადასტურებს საკუთარ მოთხოვნას. ყურადღება უნდა მიექცეს იმ გარემოებას, რომ განცხადების ზეპირი განხილვისას, დაინტერესებული პირების სათანადო წესით მოწვევის შემთხვევაში, მათი სხდომაზე გამოუცხადებლობა არ წარმოადგენს განცხადების განხილვისა და არსებული მტკიცებულებების საფუძველზე გადაწყვეტილების მიღების დამაბრკოლებელ გარემოებას.

დაინტერესებული პირების წრის დადგენის და სასამართლო სხდომაზე გამოცხადების შემთხვევაში, სასამართლო გამოარკვევს მათ პოზიციას განსახილველი საკითხის შესახებ. თუ დადგინდა, რომ დაინტერესებული პირი განცხადების ავტორის მოთხოვნის დაკმაყოფილების წინააღმდეგია, სასამართლო სსსკ-ის 311-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, წარმოდგენილ განცხადებას დატოვებს განუხილველად და მხარეებს განუმარტავს საერთო საფუძველზე სარჩელის აღძვრის უფლებას. საყურადღებოა, რომ სასამართლომ განსახილველი განცხადება, ამავე მუხლის გამოყენებით, განუხილველად უნდა დატოვოს იმ შემთხვევაშიც, როდესაც დადგინდება განცხადების განხილვის შედეგით დაინტერესებული პირების არსებობა და თუ განცხადების ავტორი უარს ამბობს, გაამჟღავნოს მათი ადგილსამყოფელი (მისამართი), რათა ხელი შეუშალოს მათ სხდომაზე მოწვევას, ხოლო სასამართლოსთვის შეუძლებელია დაინტერესებული პირის მისამართის გარკვევა.

6.2.2 უფლების დამდგენი საბუთის იმ პირისადმი კუთვნილების ფაქტის დადგენა, რომლის სახელი, მამის სახელი ან გვარი, რაც საბუთებშია აღნიშნული, არ ემთხვევა მის პასპორტში ან დაბადების მოწმობაში აღნიშნულ სახელს, მამის სახელს ან გვარს.

უდავო წარმოების წესით სასამართლო, ასევე იხილავს საქმეებს უფლების დამდგენი საბუთის იმ პირისადმი კუთვნილების ფაქტის დადგენის შესახებ, რომლის სახელი, მამის სახელი ან გვარი, რაც საბუთებშია აღნიშნული, არ ემთხვევა მის პასპორტში ან დაბადების მოწმობაში აღნიშნულ სახელს, მამის სახელს ან გვარს (სსკ-ის 312-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „დ“ ქვეპუნქტი).

აღნიშნული ფაქტის დადგენა სასამართლოს მიერ, ისევე როგორც უდავო წარმოების წესით დასადგენი სხვა შესაბამისი ფაქტების, ხორციელდება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ სასამართლოს მიერ დადგენილი იქნება, რომ ამ ფაქტის დადგენაზე დამოკიდებული მოქალაქეთა და ორგანიზაციათა პირადი ან ქონებრივი უფლებების წარმოშობა, შეცვლა ან მოსპობა. ამასთან, იმ შემთხვევაში, თუ მხარე წარმოადგენს მტკიცებულებებს, რომლებიც დაადასტურებს განმცხადებლის მიერ სათანადო საბუთის მიღების ან დაკარგული საბუთის აღდგენის შეუძლებლობას (აღნიშნული საკითხებისა და ბაჟის საკითხის გარკვევა განცხადების დასაშვებობის ეტაპზე იხილება).

მაშასადამე, კონკრეტულ შემთხვევაში, სასამართლომ განცხადების წარმოებაში მიღების ეტაპზევე უნდა გამოარკვიოს რამდენად შეესაბამება განმცხადებლის მოთხოვნა ზემოაღნიშნულ დანაწესს. უფრო ზუსტად, კი: 1. არის თუ არა შესაბამისი ფაქტის დადგენაზე დამოკიდებული პირადი ან ქონებრივი უფლებების წარმოშობა და 2. არსებობს თუ არა მტკიცებულებები, რომლებიც დაადასტურებს განმცხადებლის მიერ სათანადო საბუთის მიღების ან დაკარგული საბუთის აღდგენის შეუძლებლობას.

განმცხადებლის მიერ განცხადებაში მითითებული უნდა იყოს, რა სამართლებრივ შედეგს გამოიწვევს და კონკრეტულად, რომელ პირად ან ქონებრივ უფლებებს წარმოშობს მისთვის შესაბამისი ფაქტის დადგენა. განმცხადებლის მიერ, ასევე წარმოდგენილი უნდა იყოს მტკიცებულებები, რომლებიც ადასტურებენ განმცხადებლის მიერ სათანადო საბუთების მიღების ან დაკარგული საბუთების აღდგენის შეუძლებლობას. მტკიცებულების ერთ-ერთ სახეს წარმოადგენს ადმინისტრაციული ორგანოს უარი, შესაბამისი ფაქტის დადგენასთან დაკავშირებით. ამ უკანასკნელ შემთხვევაში, პირმა შესაბამისი ფაქტის დადგენის მოთხოვნით უნდა მიმართოს არა ნებისმიერ ადმინისტრაციულ ორგანოს, არამედ შესაბამის ადმინისტრაციულ ორგანოს. ბუნებრივია, ისმის კითხვა, რომელია ეს შესაბამისი ორგანო.

შესაბამის ორგანოს მიეკუთვნება უპირველესად ის ორგანო, რომლის მიერაც არის გაცემული კონკრეტული საბუთი. სწორედ იმ ორგანომ უნდა უზრუნველყოს მის მიერ გაცემულ საბუთში არსებული უსწორობის გასწორება. თუ აღნიშნული შეუძლებელი აღმოჩნდება, მხოლოდ ამის შემდეგ უნდა მიმართოს პირმა სასამართლოს. საბუთის გამცემმა ორგანომ უნდა გამოარკვიოს რის საფუძველზე, რამდენად სრულად და სწორად იქნა გაცემული მის მიერ საბუთი. თუ გამოირკვევა, რომ საბუთის გაცემის საფუძველი შეესაბამება საბუთში აღნიშნულ მონაცემებს, იგი უარს ეტყვის პირს მის მიერ გაცემული საბუთის შესწორებაზე. (მაგალითად, მიწის ნაკვეთის მიღება-ჩაბარების აქტის გაცემის საფუძველი გახდა საკრებულოს შესაბამისი დადგენილება, სადაც პირის გვარი მითითებულია „დეენოზაშვილი“. საჯარო რეესტრი უარს ეუბნება პირს უფლების განხორციელებაზე-საკუთრების უფლების რეგისტრაციაზე, რადგან მისი გვარი პირადობის მოწმობის მიხედვით არის „დეენოსაშვილი“). პირმა უპირველესად უნდა მიმართოს შესწორების მოთხოვნით მიღება-ჩაბარების აქტის გამცემ ორგანოს, რომელმაც უნდა გამოარკვიოს რამდენად შეესაბამება მის მიერ გაცემული საბუთი მასში მითითებულ საფუძველს, კონკრეტულ შემთხვევაში უნდა მოიძიოს საბუთის გაცემის საფუძველად მითითებული დადგენილება, თუ გამოარკვევს, რომ სწორად აქვს საბუთი გაცემული, უარს ეტყვის პირს. ასეთ შემთხვევაში პირმა, ვიდრე ის სასამართლოს მიმართავს, უნდა მიმართოს შესწორების მოთხოვნით უკვე იმ ორგანოს, რომლის მიერ მიღებული დადგენილებაც

დაედო საფუძვლად შესაბამის საბუთს. თუ ის ორგანოც უარს ეტყვის, მხოლოდ ამის შემდეგ უნდა მიმართოს პირმა სასამართლოს. სუბიექტი, ანუ ვინც შეიძლება მიმართოს სასამართლოს შესაბამისი ფაქტის დადგენის მოთხოვნით, შეიძლება იყოს როგორც ფიზიკური, ისე იურიდიული პირი, რომელიც საპროცესო კანონმდებლობით დადგენილი წესით, აღჭურვილია შესაბამისი საპროცესო უფლებაუნარიანობითა და ქმედუნარიანობით. თუმცა, სასამართლოს მიერ ასევე უნდა იყოს დადგენილი მატერიალურ-სამართლებრივად რამდენად წარმოშობს შესაბამისი პირისათვის ფაქტის დადგენა პირად ან ქონებრივ უფლებებს. ამასთან, გასათვალისწინებელია, რომ ეს შეიძლება არ იყოს უშუალოდ ის პირი, ვის მიმართაც გაცემულია შესაბამისი საბუთი. შეიძლება ის პირი გარდაცვლილიც კი იყოს. ასეთ შემთხვევაში, რა თქმა უნდა, სასამართლოსათვის ამოსავალია, რამდენად წარმოშობს შესაბამისი საბუთი ამ პირისათვის პირად ან ქონებრივ უფლება-მოვალეობებს. მაგალითად, თუ მიწის ნაკვეთის მიღება-ჩაბარების აქტშია შეცდომა, მისი შესწორება შეიძლება მოითხოვოს პირის მემკვიდრემ, თუ შესაბამისი პირი გარდაცვლილია.

ობიექტს რაც შეეხება, აქ სასამართლოს მიერ ასევე რამდენიმე მნიშვნელოვანი საკითხი უნდა იქნეს გამოკვეთილი. მათ შორის მნიშვნელოვანია, საბუთი, რომლის კუთვნილების დადგენასაც ითხოვს განმცხადებელი, წარმოადგენს თუ არა უფლებადამდგენ საბუთს და კონკრეტულად მას რომელი პირადი ან ქონებრივი უფლებების წარმოშობა უკავშირდება. ასეთი შეიძლება იყოს, მაგალითად, მიწის ნაკვეთის მიღება-ჩაბარების აქტი, უმაღლესი სასწავლებლის დამთავრების დამადასტურებელი დიპლომი, შრომის წიგნაკი და ა.შ. ეს უნდა იქნეს გადანყვეტილი ყველა კონკრეტულ შემთხვევაში იმის გათვალისწინებით, რამდენად უკავშირდება მისი კუთვნილების დადგენას პირისათვის სამართლებრივად მნიშვნელოვანი პირადი ან ქონებრივი უფლებების წარმოშობა.

მნიშვნელოვანი დანაწესია, რომ შესაბამისი საბუთის კუთვნილების დადგენა ხდება მხოლოდ დაბადების მოწმობასთან ან პასპორტთან/პირადობის მოწმობასთან მიმართებაში. ეს განპირობებულია იმით, რომ დაბადების მოწმობა და პასპორტი/პირადობის მოწმობა წარმოადგენს პირის პიროვნების დამადასტურებელ ძირითად დოკუმენტებს. სწორედ ამის გამო, ყველა სხვა საბუთში მითითებული სახელი, გვარი, მამის სახელი უნდა შეესაბამებოდეს მის დაბადების მოწმობაში ან პასპორტში/პირადობის მოწმობაში მითითებულ სახელს, გვარს, მამის სახელს.

აქ, ასევე საყურადღებოა რამდენიმე საკითხი, კერძოდ:

1. თუ პირს არ გააჩნია არც დაბადების მოწმობა და არც პასპორტი/პირადობის მოწმობა, ასეთ შემთხვევაში, რა თქმა უნდა, ჯერ დადგენილ უნდა იქნეს მისი დაბადების რეგისტრაციის ან გარკვეულ დროსა და ვითარებაში დაბადების ფაქტი;
2. როდესაც პირი გარდაცვლილია და წარმოდგენილია მისი გარდაცვალების მოწმობა, ეს არის მეტად კონკრეტული და სპეციფიკური შემთხვევა. როდესაც პირის გარდაცვალების მოწმობიდან აშკარაა, რომ იგი გაცემულია პასპორტის/პირადობის მოწმობის საფუძველზე (როგორც წესი პირის გარდაცვალების მოწმობის აღებისას ბარდება მისი პასპორტი/პირადობის დამადასტურებელი მოწმობა), ასეთ შემთხვევაში სასამართლომ შესაბამისი საბუთის კუთვნილება უნდა დაადგინოს გარდაცვალების მოწმობასთან მიმართებაში.

საკმაოდ ხშირია შემთხვევები, როდესაც დაბადების მოწმობასა და პირადობის მოწმობაში/პასპორტში მითითებული შესაბამისი მონაცემები (სახელი, გვარი ან მამის სახელი) არ ემთხვევა ერთმანეთს და პირი ითხოვს დადგინდეს, რომ დაბადების მოწმობა ეკუთვნის მას ან პირიქით, რომ პირადობის მოწმობა ეკუთვნის მას.

ასეთ შემთხვევაში სასამართლომ უარი უნდა უთხრას განმცხადებელს და არ უნდა დაადგინოს შესაბამისი ფაქტი. გასათვალისწინებელია, რომ დაბადების მოწმობა არის პირველადი დოკუმენტი, რომლის საფუძ-

ველზეც გაიცა პირადობის მონმობა. მათში მითითებული მონაცემები თავისთავად უნდა იყოს ურთიერთ-შესაბამისობაში. თუ მაინც განსხვავდება ერთმანეთისაგან, სასამართლომ კი არ უნდა დაადგინოს დოკუმენტის კუთვნილების ფაქტი, არამედ ადმინისტრაციული წარმოების შედეგად უნდა დადგინდეს შესაბამისი იურიდიული ფაქტი. ადმინისტრაციული ორგანო ვალდებულია დაბადების მონმობის საფუძველზე გასცეს პირადობის მონმობა, დაბადების მონმობის შესაბამისი რეკვიზიტებით, თუ, რა თქმა უნდა, დაბადების სააქტო ჩანაწერში არის იგივე რეკვიზიტები, რაც დაბადების მონმობაში. სხვა შემთხვევაში, მისი უარი იქნება დაუსაბუთებელი. სხვა საკითხია და ცალკე გამოსარკვევია, რით არის გამონვეული აღნიშნული განსხვავებები, რატომ გაიცა პირზე განსხვავებული მონაცემების მქონე პასპორტი/პირადობის მონმობა ან დაბადების მონმობა. აღნიშნულის გარკვევამ ხელი არ უნდა შეუშალოს პირის კანონიერი უფლებების რეალიზაციას. მასზე შესაბამისი დოკუმენტები უნდა გაიცეს, იმის მიხედვით, რაც არის აღნიშნული დაბადების მონმობაში ან, შესაბამისად, დაბადების სააქტო ჩანაწერში (თუ ვერ ხდება დაბადების სააქტო ჩანაწერის მოძიება, უნდა დადგინდეს არა დოკუმენტის კუთვნილება, არამედ დაბადების რეგისტრაციის ფაქტი. დაბადების მონმობის, პირადობის მონმობის არსებობა, თავისთავად ადასტურებს პირის დაბადების რეგისტრაციას, რაც გამორიცხავს პირის გარკვეულ დროსა და ვითარებაში დაბადების ფაქტის დადგენას). ამის შემდეგ უნდა გაირკვეს და სხვა საკითხია, რით არის გამონვეული განსხვავება, თუ ეს არის პირის ბრალი, მას ცალკე წესით უნდა დაეკისროს შესაბამისი პასუხისმგებლობა, თუ შეცდომა გამონვეულია ადმინისტრაციული ორგანოს ბრალით, მის მიერვე უნდა მოხდეს შეცდომის გასწორება.

შესაბამისი პირის მიერ განცხადება საბუთის კუთვნილების შესახებ იურიდიული ფაქტის დადგენასთან დაკავშირებით შეიტანება სასამართლოში განმცხადებლის საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით.

განსჯადობის საკითხის გასარკვევად, გადამწყვეტი მნიშვნელობა არ გააჩნია იმ ტერიტორიას/მისამართს, სადაც შესაბამისი საბუთი გაიცა. განმცხადებელმა უნდა მიმართოს სასამართლოს, მისი საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით. ეს ეხება იმ შემთხვევასაც, როდესაც განმცხადებელსა და იმ პირს, რომელთა სახელზეც საბუთია გაცემული, სხვადასხვა მისამართები გააჩნიათ.

სსკ-ის 315-ე მუხლი განსაზღვრავს ზოგად მოთხოვნებს, რაც პირის მიერ შესაბამისი იურიდიული ფაქტის დადგენის მოთხოვნით სასამართლოში წარდგენილ განცხადებას ეხება. კერძოდ, მასში უნდა აღინიშნოს, რა მიზნით სჭირდება განმცხადებელს იურიდიული მნიშვნელობის ფაქტის დადგენა. აღნიშნული აუცილებელია, რათა გამოირკვეს, უკავშირდება თუ არა შესაბამისი ფაქტის დადგენას პირის პირადი ან ქონებრივი უფლებების წარმოშობა, შეცვლა ან მოსპობა. ამასთან, წარმოდგენილი უნდა იყოს მტკიცებულებები, რომლებიც ადასტურებს განმცხადებლის მიერ სათანადო საბუთების მიღების ან დაკარგული საბუთების აღდგენის შეუძლებლობას.

სსკ-ის 316-ე მუხლის თანახმად, სასამართლოს გადამწყვეტილება იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენის შესახებ, რომელიც რეგისტრირებულ უნდა იქნეს მოქალაქეობრივი მდგომარეობის რეგისტრაციის ორგანოში ან სხვა ორგანოში, წარმოადგენს საფუძველს ასეთი რეგისტრაციისა და გაფორმებისათვის, მაგრამ ვერ შეცვლის ამ ორგანოების მიერ გასაცემ დოკუმენტებს. მაგალითად, სასამართლომ დაადგინა, რომ კონკრეტული საბუთი, ვთქვათ დიპლომი, რომელშიც მითითებული სახელი არ ემთხვევა პირის პირადობის მონმობაში მითითებულ სახელს, ეკუთვნის კონკრეტულ პირს. ასეთ შემთხვევაში, აღნიშნული გადამწყვეტილება, რა თქმა უნდა, ვერ შეცვლის შესაბამის დიპლომს, თუმცა მისი გამცემი ორგანო ვალდებულია სასამართლოს გადამწყვეტილების საფუძველზე გასცეს ახალი დიპლომი.

თუმცა, ეს საკითხი განსხვავებულად უნდა მოწესრიგდეს, როცა საბუთის გამცემი ორგანო აღარ არსებობს და უფლებამონაცვლევ არ ჰყავს. ამ შემთხვევაში, შესაბამისი გადამწყვეტილება უნდა იყოს ის, რის საფუძველზეც პირმა უნდა მოახდინოს თავისი პირადი ან ქონებრივი უფლებების რეალიზაცია.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-14 მუხლის „ბ“ ქვეპუნქტის თანახმად, ამ ტიპის დავების განხილვა წარმოადგენს მაგისტრაცი მოსამართლის განსჯადს.

გამომდინარე იქიდან, რომ შესაბამისი საკითხის გადაწყვეტა წარმოადგენს მაგისტრაცი მოსამართლის განსჯადობას მიკუთვნებულ საქმეს, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 39-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, სახელმწიფო ბაჟის დადგენილი ოდენობა (არანაკლებ 50 ლარი, რაც დადგენილია ამავე მუხლის პირველი ნაწილის „ლ“ ქვეპუნქტით) ნახევრდება და იგი განსაზღვრული იქნება 25 ლარის ოდენობით.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 217¹ მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, „მაგისტრატ მოსამართლეთა განსჯადი სამოქალაქო საქმეები განიხილება დაჩქარებული წესით. დაჩქარებული წესით საქმის განხილვა კი, როგორც ეს ამავე მუხლის მე-2 ნაწილითაა დადგენილი, გულისხმობს: „საქმის არსებითი განხილვა იწყება მოსამართლის მიერ საქმეზე მოხსენებით, რაც უნდა შეეხებოდეს სადავო ფაქტობრივ გარემოებებს. საქმის მოხსენების შემდეგ მოსამართლეს უფლება აქვს მხარეებს დაუსვას შეკითხვები, რომლებიც ხელს შეუწყობენ საქმისათვის მნიშვნელოვან ფაქტობრივ გარემოებათა დადგენას და ამ გარემოებების დამადასტურებელი მტკიცებულებების გამოკვლევას. სასამართლოს ნებართვით თითოეულ მხარეს შეუძლია შეკითხვა დაუსვას მოწინააღმდეგე მხარეს და მის წარმომადგენელს სადავო ფაქტობრივ გარემოებებთან დაკავშირებით. მტკიცებულებათა გამოკვლევა არ არის სავალდებულო. საქმის განხილვა მთავრდება მხარეთა პაექრობით და რეპლიკით“.

6.2.3 პირის კმაყოფაზე ყოფნის ფაქტის დადგენა

კმაყოფაზე ყოფნის ფაქტის დადგენის შესახებ განცხადებები საკმაოდ იშვიათად გვხვდება სასამართლო პრაქტიკაში. ეს გარემოება იმით შეიძლება აიხსნას, რომ მატერიალური სამართალი მეტად შეზღუდულ შემთხვევებში უკავშირებს კმაყოფაზე ყოფნის ფაქტებს გარკვეულ იურიდიულ შედეგს. თავად კმაყოფაზე ყოფნის ფაქტის, როგორც იურიდიულად მნიშვნელობის მქონე ფაქტის, დადგენის აუცილებლობა განპირობებული იყო ჯერ კიდევ საბჭოური სამოქალაქო სამართლის კოდექსის 547-ე მუხლით, რომლითაც მამკვიდრებლის რჩენაზე მყოფი პირი ანდერძისმიერი მემკვიდრეების შემთხვევაში სავალდებულო წილზე აცხადებდა პრეტენზიას.

დღევანდელ დღეს, იმის გამო, რომ აღნიშნული ნორმა მოქმედ სამოქალაქო კოდექსში აღარ არის, შემცირდა იმ შემთხვევების ოდენობა, როდესაც შესაძლოა, რომ კმაყოფაზე ყოფნის ფაქტს რაიმე იურიდიული მნიშვნელობა ჰქონდეს. ასეთ შემთხვევებს შეიძლება მივაკუთვნოთ სამოქალაქო კოდექსის 1006-ე მუხლი, რომლითაც დაზარალებულის გარდაცვალების შემთხვევაში ზიანის მიმყენებელმა სარჩოს დაწესებით უნდა აუნაზღაუროს ზიანი იმ პირებს, რომელთა რჩენა დაზარალებულს ევალებოდა, აგრეთვე, „სამხედრო ვალდებულებისა და სამხედრო სამსახურის შესახებ“ საქართველოს კანონის 30-ე მუხლის პირველი პუნქტის „ვ“ ქვეპუნქტი, რომლითაც „წვევამდელს განვევა გადაუვადდება, თუ იგი პატრონობს შრომისუუნარო, მის კმაყოფაზე მყოფ ბებიას ან პაპას, თუ მას არა ჰყავს სხვა კანონისმიერი მომვლელი, რომელსაც მისი მოვლა-პატრონობა შეუძლია“.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 312-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტის სუბიექტი შეიძლება იყოს მხოლოდ ფიზიკური პირი, ვინაიდან წარმოუდგენელია იურიდიულ პირი ვინმეს კმაყოფაზე იმყოფებოდეს. ამასთან, განცხადების წარმოებაში მიღების ეტაპზევე მოსამართლემ უნდა შეამოწმოს, თუ რამდენად შესაძლებელია ამ ფაქტის დადგენით განმცხადებლის მიერ დასახელებული მიზნის მიღწევა, მაგალითად, სარჩოს მიღება ან განვევის გადავადება.

რაც შეეხება მტკიცებულებებს, რომლებიც ადასტურებს განმცხადებლის მიერ სათანადო საბუთების მიღების ან დაკარგული საბუთების აღდგენის შეუძლებლობას, ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში იმ ორგანოს უარი უნდა იქნეს წარმოდგენილი, რომლის კომპეტენციაშიც შედის ამ საკითხის გადაწყვეტა. მაგალითად, თუ პირს ამ ფაქტის დადგენა სამხედრო სამსახურის გადავადებისთვის ესაჭიროება და თუ იგი ჯერ არაა განვეული სამხედრო სამსახურში, მან უნდა წარმოადგინოს განვევაზე პასუხისმგებელი ადგილობრივი თვით-

მმართველობის ორგანოს პასუხი, ხოლო თუ იგი უკვე განვეულია, მაშინ – თავდაცვის სამინისტროს წერილობითი პასუხი.

კმაყოფაზე ყოფნის ფაქტის დადასტურება შესაძლებელია სხვადასხვა მტკიცებულებით, მაგალითად, მონმეთა ჩვენებით, ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოს მიერ გაცემული ცნობებით, სხვა წერილობითი მტკიცებულებებით, განმცხადებლისა და დაინტერესებული პირების თანმხვედრი ახსნა-განმარტებებით და ა.შ.

რაც შეეხება დაინტერესებულ პირებს, უნდა აღინიშნოს, რომ დაინტერესებულ პირად ჩაბმული უნდა იქნეს ყველა ის პირი, რომლის უფლებებსა და ვალდებულებებზეც შეიძლება გავლენა იქონიოს მოთხოვნილი ფაქტის დადგენამ. მაგალითად, თუ პირს კმაყოფაზე ყოფნის ფაქტის დადგენა ესაჭიროება განვევის გადავადებისთვის, მაშინ დაინტერესებულ პირად მონვეულ უნდა იქნეს თავდაცვის სამინისტრო, თუ პირი უკვე განვეულია, ხოლო თუ ჯერ არაა განვეული – მაშინ შესაბამისი ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანო.

სასამართლომ მტკიცებულებათა გამოკვლევისას უნდა შეამოწმოს ნამდვილად იმყოფებოდა თუ არა პირი კმაყოფაზე, ჰყავს თუ არა განმცხადებელს სხვა პირები, რომლებიც მას განცხადების შემოტანის მომენტში არჩენენ, არიან თუ არა პირები, რომლებსაც შესაძლოა სასარჩელო წესით მოეთხოვოთ განმცხადებლის რჩენა ალიმენტის გადახდით და ა.შ.

6.2.4 პირის გარკვეულ დროსა და გარკვეულ ვითარებაში დაბადების ან გარდაცვალების ფაქტის დადგენა, თუ საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს მმართველობის სფეროში შემავალ საჯარო სამართლის იურიდიულმა პირმა – სამოქალაქო რეესტრის სააგენტომ უარი განაცხადა დაბადების ან გარდაცვალების ფაქტის რეგისტრაციაზე

მოქალაქეებმა – დაინტერესებულმა პირებმა, სასამართლოს შეიძლება მიმართონ განცხადებით პირის გარკვეულ დროსა და გარკვეულ ვითარებაში დაბადების ან გარდაცვალების ფაქტის დადგენის თაობაზე. ამასთან, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 312-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ზ“ ქვეპუნქტის შესაბამისად, სასამართლო მხოლოდ იმ შემთხვევაშია უფლებამოსილი განიხილოს განცხადება, თუ განმცხადებელი წარმოადგენს საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს მმართველობის სფეროში შემავალ საჯარო სამართლის იურიდიული პირის – სამოქალაქო რეესტრის სააგენტოს უარს დაბადების ან გარდაცვალების ფაქტის რეგისტრაციის თაობაზე, წინააღმდეგ შემთხვევაში, სასამართლო ვალდებულია გამოიტანოს ხარვეზის შესახებ განჩინება და განმცხადებელს განუსაზღვროს ვადა მის შესავსებად.

ადმინისტრაციულ ორგანოს უარს დაბადების ფაქტის რეგისტრაციის თაობაზე, შეიძლება საფუძვლად ედოს სხვადასხვა გარემოებები. ხშირია შემთხვევები, როცა ბავშვი იბადება სახლში ისე, რომ დაბადების ფაქტი შესაბამისი სამედიცინო დაწესებულებებისათვის უცნობია. მშობლები, მოქმედი კანონმდებლობის უცოდინრობის გამო, ყურადღებას არ აქცევენ იმ გარემოებას, რომ ბავშვის დაბადება სათანადო წესით რეგისტრირებული არ არის. რამდენადაც ბავშვის სკოლაში მიღებისას საჭიროა დაბადების მონმობის წარდგენა, ისინი მხოლოდ მოცემული პრობლემის წამოჭრის შემდეგ მიმართავენ ადმინისტრაციულ ორგანოებს დაბადების მონმობის მისაღებად. აღნიშნულ შემთხვევაში ბავშვის დაბადების დღიდან გასულია გარკვეული ვადა და რამდენადაც დაბადების ფაქტი იყო სახლში, არ არსებობს შესაბამისი სამედიცინო დაწესებულების ცნობა. ხოლო „სამოქალაქო აქტების რეგისტრაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის 22-ე მუხლის შესაბამისად, დაბადების რეგისტრაციის საფუძველს წარმოადგენს ჯანმრთელობის დაცვის დაწესებულების მიერ გაცემული საბუთი ბავშვის დაბადების თაობაზე და შესაბამისი წერილობითი განცხადება. აღნიშნული ნორმიდან გამომდინარე, რამდენადაც მშობლებს არ გააჩნიათ ჯანმრთელობის დაცვის დაწესებულების მიერ გაცემული საბუთი ბავშვის დაბადების თაობაზე ადმინისტრაციული ორგანოები უარს ეუბნებიან მათ დაბადების ფაქტის რეგისტრაციის თაობაზე.

მოცემული სახის საქმის განხილვისას, იმ გარემოებების გათვალისწინებით, რომ მხარეებს არ გააჩნიათ წერილობითი მტკიცებულებები, სასამართლო ძირითადად უნდა დაეყრდნოს განმცხადებელთა და მოწმეთა ჩვენებებს. მოწმეებად შეიძლება დაკითხულ იქნენ, როგორც მეზობლები, ისე ოჯახის წევრები, მაგალითად განმცხადებლების მშობლები, დები ან ძმები. თუმცა, საქმისათვის მნიშვნელოვანი ახსნა-განმარტებები შეიძლება მიღებულ იქნეს თავად განმცხადებლების და იმ პირების მიერ, რომლებიც უშუალოდ ესწრებოდნენ დაბადების ფაქტს.

სასამართლომ თავის მხრივ უნდა დაადგინოს სად, როდის და რა ვითარებაში მოხდა ბავშვის დაბადება, დაიბადა თუ არა ბავშვი ცოცხლად, რა მიზეზით არ იყო მოპოვებული ჯანმრთელობის დაცვის დანესებულების შესაბამისი საბუთი.

ამასთან, მართალია, 312-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ზ“ ქვეპუნქტის შესაბამისად, სასამართლო განიხილავს საქმეებს გარკვეულ დროსა და გარკვეულ ვითარებაში დაბადების ფაქტის დადგენის თაობაზე, მაგრამ რამდენადაც სასამართლოს გადანყვეტილების საფუძველზე ადმინისტრაციულ ორგანოებს წარმოეშობათ ვალდებულება განახორციელონ დაბადების რეგისტრაცია, განმცხადებლებმა განცხადებით შეიძლება მოითხოვონ გადანყვეტილებაში მშობლების ასახვაც ე.ი სასამართლოს შეიძლება მოუწიოს მშობლების ვინაობის დადგენაც. მოცემულ შემთხვევაში, სასამართლოს წინაშე შეიძლება წარმოიშვას კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი საკითხი, კერძოდ, ბავშვის მშობლები შეიძლება არ იყვნენ რეგისტრირებულ ქორწინებაში. აღნიშნული გარემოების გადანყვეტა მნიშვნელოვანია ასევე იმ კუთხითაც, რომ სასამართლოს მიერ მიღებულ გადანყვეტილებაში უნდა აისახოს არამხოლოდ დაბადების დრო და ადგილი, არამედ ბავშვის სამოქალაქო სახელიც, შესაბამისად, სასამართლომ უნდა განსაზღვროს, ბავშვს მიეკუთვნოს მამის თუ დედის გვარი. „სამოქალაქო აქტების რეგისტრაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის 27-ე მუხლის მე-4 პუნქტის შესაბამისად, ბავშვის წარმოშობა დაუქორწინებელი მშობლებისაგან დგინდება სამოქალაქო აქტების რეგისტრაციის ორგანოში მშობლების მიერ ერთობლივი განცხადების შეტანით. ამდენად, თუ სასამართლოს მომართეს პირებმა, რომლებიც არ იმყოფებიან ქორწინებაში და მოითხოვენ ბავშვის დაბადების ფაქტის დადგენა, თუ სასამართლო პროცესზე პირმა აღიარა მამობა და მოითხოვა სასამართლო გადანყვეტილებაში ბავშვის გვარად მისი გვარის მითითება, ხოლო მამის გრაფაში მისი მითითება და დედა დაეთანხმა აღნიშნულ განცხადებას, მოცემულ შემთხვევაში სასამართლო უფლებამოსილი ხდება გადანყვეტილებაში ბავშვის გვარად მიუთითოს ამ პირის გვარი და იგი ასახოს, როგორც ბავშვის მამა.

იმ შემთხვევაში, თუ განცხადება შემოტანილია მხოლოდ დედის მიერ და განცხადებაში იგი მოითხოვს ბავშვის დაბადების მონობაში მამის გრაფაში გარდაცვლილი პირის მითითებას, ასევე ბავშვზე ამ პირის გვარის მიკუთვნებას, აღნიშნულ შემთხვევაში სასამართლო ვალდებულია, დაადგინოს იყვნენ თუ არა განმცხადებელი და გარდაცვლილი პირი ქორწინებაში, როდის გარდაიცვალა პირი და ხომ არ არსებობს დავა მამობის დადგენასთან დაკავშირებით. აღნიშნული სახის განცხადების განხილვისას, მიზანშეწონილია მოწმეების სახით დაკითხულ იქნენ გარდაცვლილის ახლობლები და დაინტერესებული პირების სახით საქმეში ჩაბმულ იქნენ გარდაცვლილი პირის მშობლები, დები და ძმები, ასევე სხვა შვილებიც (მათი არსებობის შემთხვევაში). „სამოქალაქო აქტების რეგისტრაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის 27-ე მუხლის მე-3 პუნქტის შესაბამისად, მამის გარდაცვალების შემთხვევაში ბავშვი დაქორწინებული მშობლებისაგან წარმოშობილად ჩაითვლება, თუ იგი დაიბადა მამის გარდაცვალებიდან არაუგვიანეს 10 თვისა. თუ საქმეში ჩაბმული დაინტერესებული პირები და მოწმეები სადავოდ არ გახდნენ პირის მამობის საკითხს და საქმის მასალებიდან გამომდინარეობს, რომ მშობლები იყვნენ ქორწინებაში და ბავშვი დაიბადა მამის გარდაცვალებიდან არაუგვიანეს 10 თვეში, მოცემულ შემთხვევაში სასამართლო უფლებამოსილია დააკმაყოფილოს განცხადება.

იმ შემთხვევაში, როცა მამობის დადგენა და გვარის მიკუთვნება დაინტერესებულმა პირმა ან სავარაუდო მამამ სადავოდ გახადა, 311-ე მუხლის მეორე ნაწილის შესაბამისად, სასამართლო ვალდებულია თავისი განჩინებით განცხადება განუხილველად დატოვოს.

სასამართლოს განცხადებით შეიძლება მიმართონ სრულწლოვანმა პირებმა, მათი გარკვეულ დროსა და გარკვეულ ვითარებაში დაბადების ფაქტის დადგენის თაობაზე. აღნიშნულის მიზეზი შეიძლება გახდეს ის გარემოება, რომ მათ დაბადების მოწმობაში დაბადების თარიღი შეცდომითაა მითითებული, ხოლო ადმინისტრაციული ორგანო უარს ეუბნება დაბადების მოწმობაში ცვლილების შეტანაზე. მაგალითად, თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიას განცხადებით მიმართა „ა“-მ, მან განაცხადა, რომ მისი დაბადების წელი და თვე დაბადების მოწმობაში სწორადაა მითითებული, ხოლო რიცხვი კი, შეცდომით. უფრო მეტიც, თვე, რომელიც მითითებულია დაბადების მოწმობაში, აღნიშნული რიცხვით არ მთავრდება. მოცემულ შემთხვევაში, სასამართლო შეიძლება დაეყრდნოს მხოლოდ მოწმეთა ჩვენებებს, რამდენადაც, როგორც წესი, რიგ საბუთებში ან არასწორი დაბადების თარიღია მითითებული, ან ის თარიღი, რომელიც განმცხადებელს თავად სურდა, რომ ყოფილიყო მითითებული დაბადების მოწმობაში. მოწმებად შეიძლება დაკითხულ იქნენ მშობლები, დები, ძმები ან სხვა ის პირები, რომლებიც ახლო ნათესაურ ურთიერთობაში იმყოფებიან განმცხადებელთან, ასევე ის პირებიც, ვინც დაბადების ფაქტს მოესწრნენ.

პირის გარკვეულ დროსა და გარკვეულ ვითარებაში დაბადების ფაქტის დადგენის თაობაზე განცხადების განხილვისას სასამართლომ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 315-ე მუხლის შესაბამისად უნდა დაადგინოს, თუ რისთვის სჭირდება განმცხადებელს იურიდიული მნიშვნელობის ფაქტის დადგენა.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 312-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ზ“ ქვეპუნქტის შესაბამისად, სასამართლოში შეიძლება შეტანილ იქნეს განცხადება არამხოლოდ დაბადების, არამედ გარდაცვალების ფაქტის დადგენის თაობაზე. როგორც პირის გარკვეულ დროსა და გარკვეულ ვითარებაში დაბადების ფაქტის განხილვისას, ასევე გარდაცვალების ფაქტის დადგენისას, განმცხადებელმა უნდა წარმოადგინოს საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს მმართველობის სფეროში შემავალ საჯარო სამართლის იურიდიული პირის – სამოქალაქო რეესტრის სააგენტოს უარი გარდაცვალების ფაქტის რეგისტრაციის თაობაზე.

პირის გარკვეულ დროსა და გარკვეულ ვითარებაში გარდაცვალების ფაქტის დადგენისას მნიშვნელოვანია იმ გარემოების დადგენა, თუ რა მიზნით სჭირდება განმცხადებელს იურიდიული მნიშვნელობის ფაქტის დადგენა.

„ა“-მ განცხადებით მიმართა სასამართლოს და მოითხოვა მამამთილის გარკვეულ დროსა და ვითარებაში გარდაცვალების ფაქტის დადგენა. განცხადებაში მან აღნიშნა, რომ აღნიშნული ფაქტის დადგენა სჭირდება მამამთილის სამკვიდრო ქონების მისაღებად, ამასთან, განცხადებიდან გამომდინარეობდა, რომ მისი მეუღლე, ე.ი მამკვიდრებლის შვილი, გარდაცვლილი არ არის. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1336-ე მუხლის შესაბამისად, კანონით მემკვიდრეობის დროს თანასწორი წილის უფლებით მემკვიდრეებად ითვლებიან პირველ რიგში – გარდაცვლილის შვილები, გარდაცვლილის შვილი, რომელიც მისი სიკვდილის შემდეგ დაიბადა, მეუღლე, მშობლები, (მშვილებლები). ამდენად, „ა“ მისი მამამთილის გარკვეულ დროსა და გარკვეულ ვითარებაში გარდაცვალების ფაქტის დადგენის შემთხვევაში დასახულ მიზანს ვერ მიაღწევდა, რამდენადაც მემკვიდრეს წარმოადგენდა არა თავად იგი, არამედ მისი მეუღლე. მოცემულ შემთხვევაში სასამართლომ გამოიტანა ხარვეზის შესახებ განჩინება და მხოლოდ იმის შემდგომ, რაც „ა“-მ წარმოადგინა შესაბამისი წესით მისი მეუღლის მიერ გაცემული რწმუნებულება, განცხადება მიღებულ იქნა წარმოებაში.

განმცხადებლის მიზანს შეიძლება წარმოადგენდეს სამკვიდროს მიღება, უძრავი ქონების პრივატიზება, ქორწინება და ა.შ. მნიშვნელოვანია ის გარემოება, რომ იურიდიული მნიშვნელობის ფაქტის დადგენით მიღწევადი უნდა იყოს მხარის მიერ განცხადებაში მითითებული მიზანი.

პირის გარდაცვალებისას ოჯახის წევრებმა, როგორც წესი, ან მოქმედი კანონმდებლობა არ იციან, ან გარდაცვალების გამო ემოციურად იმდენად დათრგუნულნი არიან, რომ მოქმედი სამართლის ნორმებს ყურადღებას არ აქცევენ. ამასთან, საქმეში შეიძლება წარმოდგენილი იყოს სასწრაფო დახმარების ცნობა მასზედ, რომ ბინაში გამოცხადებისას დახვდათ გვამი. მხარეები, როგორც წესი, ასეთ ცნობებს საკმარის საბუთად

მიიჩნევენ იმისათვის, რომ შემდგომში მიიღონ გარდაცვალების მონობა. ამასთან, მათთვის უცნობია ის გარემოება, რომ ადმინისტრაციული ორგანო მხოლოდ იმ შემთხვევაშია უფლებამოსილი მოახდინოს გარდაცვალების რეგისტრაცია, თუ წარმოდგენილია სამედიცინო დანესებულების მიერ შესაბამისი ფორმით (ფორმა 106) გაცემული ცნობა.

ხშირ შემთხვევებში გარდაცვალების შემდგომ, პირის გადასვენება და დაკრძალვა ხორციელდება მის მშობლიურ კუთხეში და დაინტერესებული პირების სამედიცინო დანესებულებებს მიმართავენ მხოლოდ იმის შემდგომ, როცა გარდაცვლილი უკვე დაკრძალულია.

პირის გარკვეულ დროსა და გარკვეულ ვითარებაში გარდაცვალების ფაქტის დადგენისას სასამართლომ უნდა შესთავაზოს მხარეებს შესაბამისი ორგანოს მიერ გაცემული ცნობის წარმოდგენა, რომლითაც დადასტურდება გარკვეულ დროს პირის გარდაცვალებისა და მისი გარკვეულ ადგილას დაკრძალვის ფაქტი. ამასთან, მტკიცებულების სახით სასამართლომ შეიძლება შესთავაზოს განმცხადებლებს ფოტოსურათების წარმოდგენა, სადაც დაფიქსირებული იქნება გარდაცვალების თარიღი.

მონმეებად შეიძლება დაკითხულ იქნენ როგორც მეზობლები, ისე ოჯახის წევრები, მაგალითად, განმცხადებლების დები ან ძმები, ბიძაშვილები, ასევე ოჯახის ახლობლები. თუმცა საქმისათვის მნიშვნელოვანი ახსნა-განმარტებები შეიძლება მიღებულ იქნეს მხოლოდ იმ პირების მიერ, რომლებიც უშუალოდ ესწრებოდნენ გარდაცვალების ფაქტს ან გარდაცვლილი პირის დაკრძალვას.

სასამართლომ თავის მხრივ უნდა დაადგინოს სად, როდის და რა ვითარებაში მოხდა პირის გარდაცვალება.

6.2.5 მემკვიდრეობის მიღების ფაქტისა და მემკვიდრეობის გახსნის ადგილის დადგენა

6.2.5.1 მემკვიდრეობის მიღების ფაქტის დადგენა

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 312-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „თ“ ქვეპუნქტი უშვებს სასამართლოების მიერ ა) მემკვიდრეობის მიღების ფაქტისა და ბ) მემკვიდრეობის გახსნის ადგილის დადგენის შესაძლებლობას.

აღნიშნული ფაქტების სასამართლოს მიერ დადგენის აუცილებლობა გამოწვეულია იმ გარემოებით, რომ სამოქალაქო კოდექსის 1421-ე მუხლის მე-2 ნაწილი სამკვიდროს მიღების ერთ-ერთ საშუალებად მემკვიდრის მიერ სამკვიდროს ფაქტობრივად დაუფლებას ითვალისწინებს. სამწუხაროდ, ამგვარი მოქმედების (ანუ სამკვიდროს დაუფლების) დადგენას სანოტარო ორგანო მხოლოდ მაშინ ახდენს, როცა მამკვიდრებლის მიერ დატოვებული უძრავი ქონების მისამართი ემთხვევა მემკვიდრის საცხოვრებელი რეგისტრაციის ადგილს. სხვა შემთხვევაში ან თუ სამკვიდროში მოძრავი ნივთები (ან უფლებები) შედის, მემკვიდრე იძულებული ხდება სასამართლოს მიმართოს, ვინაიდან სანოტარო ორგანოს უსაფუძვლო უარის გასაჩივრება დამატებით დროსთანაა დაკავშირებული.

ამ მუხლის მოქმედების სუბიექტი შეიძლება იყოს ყველა ის პირი, რომელიც არის მემკვიდრე, მათ შორის იურიდიული პირიც, თუმცა პრაქტიკაში ისეთი შემთხვევა, რომ იურიდიულ პირს სასამართლოსთვის სამკვიდროს ფაქტობრივი ფლობით მიღების ფაქტის დადგენის შესახებ მიემართოს, ჯერ არ ყოფილა. ამდენად, გადამწყვეტია ის, რომ პირი მემკვიდრე იყოს, სხვა შემთხვევაში იგი ამ მუხლის მოქმედების სუბიექტი ვერ იქნება. შესაბამისად, სასამართლომ ეს გარემოება წარმოებაში მიღების ეტაპზევე უნდა გადაამოწმოს, ვინაიდან თუ პირი მემკვიდრე არაა, მაშინ მას, ბუნებრივია, ამ ფაქტის დასადაგენად არც 315-ე მუხლით განსაზღვრული იურიდიული მნიშვნელობის მქონე მიზანი ექნება. ამდენად, აშკარაა რომ განმცხადებლის მიზანს

შეიძლება მხოლოდ სამკვიდროს მიღება წარმოადგენდეს (თუმცა ეს მიზანი განმცხადებელმა შეიძლება სხვადასხვა სიტყვიერი გამოხატულებით წარმოაჩინოს, მაგალითად განმარტოს, რომ მას ესაჭიროება სამკვიდრო მონუმობის აღება, ნოტარიუსთან საბუთების შეგროვება და ა.შ.). თუ მიზანზე ცხადად არაა მითითებული, განმცხადებელს მიეცემა ვადა ხარვეზის შესავსებად. განცხადება წარმოებაში მიიღება მხოლოდ აღნიშნული ხარვეზის შევსების შემდეგ.

ვინაიდან არცერთი სხვა ადმინისტრაციული ორგანო არ არის აღჭურვილი უფლებამოსილებით, იმჯელოს სამკვიდრო მონუმობის გაცემაზე, განმცხადებელმა უნდა წარმოადგინოს შესაბამისი ნოტარიუსის უარი, რომლითაც შესაძლოა გაირკვეს, რომ ნოტარიუსმა: ა) შეამოწმა მისი ქმედუნარიანობა; ბ) შეამოწმა, რომ ეს პირი მართლაც მემკვიდრეა; გ) დაადგინა, რომ ყველა გარემოება ხელს უწყობს პირს, მიეღოს სამკვიდრო, გარდა იმისა, რომ გაშვებული აქვს სამკვიდროს მიღების ვადა. ამდენად, სანოტარო ორგანოს უარით განსახილველი საკითხის ირგვლივ შეიძლება გარკვეული ინფორმაცია იქნეს მოპოვებული. ამდენად, ასეთი უარი დასადგენ საკითხზე გარკვეულ მტკიცებულებას წარმოადგენს.

მტკიცებულებებთან დაკავშირებით უნდა აღინიშნოს, რომ ძირითად მტკიცებულებებს ამ შემთხვევაში წარმოადგენენ მონმეთა ჩვენებები, იმ მარტივი მიზეზის გამო, რომ ძალზედ რთულია რაიმე სახის წერილობითი მტკიცებულების შედგენა სამკვიდროს ფაქტობრივ ფლობასთან დაკავშირებით. ამასთან, უმჯობესია, თუ მონმედ გამოვა განმცხადებლის მეზობელი, რომელიც უშუალოდ, ყოველდღიურად აკვირდებოდა განმცხადებლის მიერ სამკვიდროს მიღებას და არა მისი მეგობარი ან ნათესავი.

განსაკუთრებით ყურადღება უნდა მიექცეს სამკვიდროს მიღების ექვსთვიანი ვადის დაცვას. ამასთან, ეს ვადა საერთოა როგორც საბჭოური სამოქალაქო სამართლის კოდექსში, ისე დღეს მოქმედი კოდექსში. ამდენად, თუ მამკვიდრებელი გარდაიცვალა 1995 წლის 18 თებერვალს სასამართლომ უნდა გამოარკვიოს მისი მემკვიდრეები ფაქტობრივად დაეუფლნენ თუ არა სამკვიდროს 1995 წლის 18 თებერვლიდან 1995 წლის 18 აგვისტომდე. თუ მონმემ უჩვენა, რომ მემკვიდრემ ფაქტობრივი ფლობა დაიწყო მხოლოდ 1995 წლის 19 აგვისტოს, ეს იმას ნიშნავს, რომ მას ექვსი თვის განმავლობაში სამკვიდრო არ მიუღია.

სამკვიდროს დაუფლება სხვადასხვა გზით შეიძლება განხორციელდეს. ყველაზე გავრცელებულ შემთხვევას წარმოადგენს, იმავე უძრავ ქონებაში ცხოვრება, სადაც მამკვიდრებელი ცხოვრობდა. თუმცა შესაძლებელია ასევე გაირკვეს, რომ მემკვიდრემ პირველი ექვსი თვის განმავლობაში ბინაში რემონტი ჩაატარა, გარკვეული გაუმჯობესებები განახორციელა, ბინა გააქირავა, ბინიდან მამკვიდრებლის მოძრავი ნივთები (მაგალითად, ავეჯი ან ანტიკვარიატი და სხვა) გაიტანა. ეს საკითხები ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში საქმის თავისებურებიდან გამომდინარე უნდა შეფასდეს.

რაც შეეხება წერილობით მტკიცებულებებს, ძირითადად მხარეები წარმოადგენენ კომუნალური მომსახურების გადასახადების (ელექტროენერჯის, წყლის, გაზის და ა.შ.) გადახდის ქვითრებს. ამ ქვითრებს ერთი სპეციფიკა გააჩნია – როგორც წესი, მათში გადამხდელად კვლავ მამკვიდრებელი ფიქსირდება. ამდენად, ძნელია გაირკვეს, თუ რეალურად ვინ გადაიხადა ეს თანხები, შესაბამისად, ამ სახის მტკიცებულებები მხოლოდ ირიბ მტკიცებულებებად თუ გამოდგება.

მეტად მნიშვნელოვანია, რომ სასამართლომ ამ საკითხით დაინტერესებული სხვა პირები მოიძიოს და ისინი საქმეში დაინტერესებულ პირებად ჩააბას. დაინტერესებული პირები შეიძლება იყვნენ სხვა მემკვიდრეები. ხშირ შემთხვევებში, თავად განმცხადებლები მიუთითებენ ამ პირების ვინაობას, მაგრამ არცთუ ისე იშვიათია შემთხვევები, როცა არაკეთილსინდისიერი განმცხადებლები მალავენ სხვა მემკვიდრეების არსებობის ფაქტს. ამ შემთხვევაში სასამართლომ სხვაგვარად უნდა მოახერხოს მემკვიდრეთა არსებობა-არარსებობის გამორკვევა. კერძოდ, ყველაზე გავრცელებული მეთოდია ასეთი ინფორმაციის დასაკითხი მონმეებისაგან ან/და დაინტერესებული პირებისაგან გაგება. მაგალითად, თუ მამკვიდრებელი არის გან-

მცხადებლის მშობელი, მაშინ ყოველ მოწმეს უნდა დაესვას კითხვა: ა) ჰყავთ თუ არა განმცხადებლებს ძმები ან დები? ბ) თუ რომელიმე მათგანი მამკვიდრებლის გარდაცვალებამდე გარდაიცვალა, მაშინ დარჩათ თუ არა მათ თავიანთი საკუთარი მემკვიდრეები? გ) ხომ არ ყოფილა მამკვიდრებელი სხვა ქორწინებაში და ხომ არ ჰყავდა ასეთი ქორწინებიდან კიდევ სხვა შვილები? დ) ხომ არ ჰყოლია მამკვიდრებელს ვინმე ნაშვილები და ა.შ. პრაქტიკაში მეტად ხშირად ყოფილა შემთხვევები, როცა ასეთ კითხვებზე მიღებული პასუხებით გამოვლენილან დაინტერესებული პირები. მაგალითად, ერთ-ერთ საქმეზე მოწმის დაკითხვის შედეგად გაირკვა, რომ მამკვიდრებელ ხანდაზმულ ქალს აშშ-ში ჰყავდა შვილი, მაშინ როცა მამკვიდრებლის მეორე შვილი განცხადებაში ამტკიცებდა, თითქოს იგი ერთადერთი მემკვიდრე იყო. ერთ-ერთ სხვა საქმეზე კი გაირკვა, რომ მამკვიდრებელი ქალბატონი სხვა ქორწინებაში იმყოფებოდა, საიდანაც სხვა შვილი ჰყავდა შეძენილი.

დაინტერესებული პირის გამოვლენას ის მნიშვნელობა აქვს, რომ მან შეიძლება სადავო გახადოს განცხადებაში მოყვანილი ფაქტი და ამდენად, საკითხი უნდა გადაწყდეს არა უდავო, არამედ სასარჩელო წესით. შესაბამისად, გამოიყენება სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 311-ე მუხლის მე-2 ნაწილი.

პრაქტიკული თვალსაზრისით ძალზედ საინტერესოა სამკვიდრო მასაში შემავალი უფლებების მიღების საკითხების გადაწყვეტის მოწესრიგება. მაგალითად, მამკვიდრებელი ქალბატონი 1995 წელს გარდაიცვალა და დარჩა უძრავი ქონება, საცხოვრებელი ბინა, რომელიც მის სახელზე ბინის ორდერით ირიცხებოდა. ამასთან, ამ პერიოდში (ანუ 1992-1995 წლებში) ბინის ორდერის მფლობელები აღჭურვილნი იყვნენ უფლებით, მოეხდინათ ბინების პრივატიზაცია. ამდენად, გარდაცვლილ ქალბატონს, ფაქტობრივად, სამკვიდრო მასაში პრივატიზაციის უფლება დარჩა. ბუნებრივია, სამკვიდრო ქონება 1328-ე მუხლით მოიცავს როგორც აქტივებს, ისე პასივებს. ამდენად, განმცხადებელი (მამკვიდრებლის შვილი) დაინტერესებული იყო სამკვიდროს ფაქტობრივი ფლობის ფაქტის დადასტურებით. ასეთ შემთხვევებში, სამკვიდრო მასაში შემავალი სხვა რაიმე მატერიალური ქონების (ნივთის, თუნდაც მოძრავის) ფლობის ფაქტი უნდა დადასტურდეს იმავე გზით, როგორც სხვა შემთხვევებში.

საინტერესოა საკითხი წარმოიშვება პრაქტიკაში იმ შემთხვევებში, როცა სამკვიდრო უძრავი ქონება მამკვიდრებლის სახელზე აღრიცხულია არა საჯარო რეესტრში, არამედ მის შექმნამდე არსებულ ტექნიურში. ასეთ შემთხვევაში, სამოქალაქო კოდექსის 1514-ე მუხლის საფუძველზე უნდა ჩაითვალოს, რომ ქონება მამკვიდრებლის საკუთრებაშია და შესაბამისად შედის სამკვიდრო მასაში.

6.2.5.2 სამკვიდროს გახსნის ადგილის დადგენა

სამკვიდროს გახსნის ადგილს შეიძლება გარკვეული იურიდიული მნიშვნელობა გააჩნდეს, ვინაიდან სამკვიდრო მოწმობის გაცემა სანოტარო ორგანოს მიერ ამ ადგილის მიხედვით ხდება, თუმცა სამკვიდროს გახსნის ადგილის დადგენის შესახებ განცხადებები მეტად იშვიათია სასამართლოს პრაქტიკაში. ეს გარემოება შეიძლება იმით აიხსნას, რომ სამოქალაქო კოდექსის 1324-ე მუხლით, სამკვიდროს გახსნის ადგილად ითვლება მამკვიდრებლის საცხოვრებელი ადგილი, ხოლო თუ იგი ცნობილი არ არის – სამკვიდროს ადგილსამყოფელი. აქედან გამომდინარე სამოქალაქო კოდექსის მე-20 მუხლის პირველი ნაწილის საფუძველზე, მამკვიდრებლის რეგისტრაციის ადგილი (ანუ მისამართი, რომელიც მის პირადობის მოწმობაშია აღნიშნული) ითვლება მისი სამკვიდროს გახსნის ადგილად, ხოლო თუ ეს მისამართი ცნობილი არაა (რაც პრაქტიკაში თითქმის არ გვხვდება), მაშინ სამკვიდროს ადგილსამყოფელი. მაგალითად, თუ სამკვიდრო შედგება უძრავი ქონებისაგან (მიწის ნაკვეთისაგან) და ეს ქონება ბათუმში მდებარეობს და მამკვიდრებლის საცხოვრებელი ადგილი უცნობია, მაშინ სამკვიდროს გახსნის ადგილი იქნება ბათუმი, თუნდაც მამკვიდრებლის გარდაცვალების ადგილი სხვა ქალაქი იყოს.

ამ ტიპის განცხადების განხილვისას განმცხადებელმა აუცილებლად უნდა აღნიშნოს, თუ რა კონკრეტული, იურიდიული მნიშვნელობის მქონე მიზნის მისაღწევად ესაჭიროება მას ამ ფაქტის დადგენა. განცხადების

ნარმოებაში მიღების ეტაპზე სასამართლომ უნდა შეამოწმოს, ამ ფაქტის დადგენით მართლაც მიაღწევს თუ არა განმცხადებელი მისთვის სასურველ, იურიდიული მნიშვნელობის მქონე მიზანს.

რაც შეეხება მტკიცებულებებს, სამკვიდროს გახსნის ადგილი შეიძლება დადგინდეს მამკვიდრებლის პირადობის მოწმობის ასლიდან, სადაც აღნიშნული იქნება მისი მისამართი. თუ მოწმობა უკვე ჩაბარებულია სამოქალაქო რეესტრის სააგენტოში გარდაცვალების მოწმობის აღების მიზნით, მაშინ შეიძლება წარმოდგინდეს იქნეს, ასევე პირადობის მოწმობის გაცემისას გაკეთებული შესაბამისი საექტო ჩანაწერის ასლი, რასაც გაცემული პირადობის მოწმობა ემყარებოდა. მეორე შემთხვევაში, როცა მამკვიდრებლის საცხოვრებელი ადგილი უცნობია და სამკვიდრო შედგება უძრავი ქონებისაგან, მაშინ წარმოდგენილი უნდა იყოს მამკვიდრებელზე რიცხული ქონების შესახებ ამონაწერი საჯარო რეესტრიდან ან საჯარო რეესტრის ცნობა, რომელიც მამკვიდრებლის მიერ უძრავი ქონების საკუთრების უფლებით ფლობას დაადასტურებდა. სწორედ ამ ამონაწერში აღნიშნული მისამართი გახდება სამკვიდროს გახსნის ადგილი.

6.2.6 დაბადების, შვილად აყვანის, ქორწინების, განქორწინებისა და გარდაცვალების რეგისტრაციის ფაქტის დადგენა

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 312-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტის თანახმად, სასამართლო განიხილავს საქმეებს დაბადების, შვილად აყვანის, ქორწინების, განქორწინებისა და გარდაცვალების რეგისტრაციის ფაქტის დადგენის შესახებ.

აღნიშნული პუნქტის თანახმად, სასამართლო ადგენს არა თვითონ დაბადების, შვილად აყვანის და ა.შ. ფაქტს, არამედ მოქალაქეობრივი მდგომარეობის რეგისტრაციის ორგანოებში მათი რეგისტრაციის ფაქტს ე.ი. დგინდება ფაქტი იმის შესახებ, რომ დაბადება, გარდაცვალება, შვილად აყვანა და ქორწინება **იყო რეგისტრირებული, მაგრამ ჩანაწერები რეგისტრაციის შესახებ განადგურდა ომიანობის, ხანძრისა თუ რაიმე სტიქიური უბედურების გამო.**

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 315-ე მუხლში მოცემულია დანაწესი, რომელსაც უნდა შეესაბამებოდეს იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენის თაობაზე სასამართლოში წარდგენილი განცხადება, რომელშიც უნდა აღინიშნოს, რა მიზნით სჭირდება განმცხადებელს იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენა. აღნიშნული აუცილებელია, რათა გაირკვეს დასადგენ ფაქტს უკავშირდება თუ არა ის შედეგი, რომლის დადგომაც სურს განმცხადებელს. აღნიშნული ფაქტის დადგენა სასამართლოს მიერ ხორციელდება იმ შემთხვევაში, თუ სასამართლოს მიერ დადგინდება, რომ ამ ფაქტის დადგენაზე დაამოკიდებული პირთა პირადი ან ქონებრივი უფლებების წარმოშობა, შეცვლა ან მოსპობა და ამასთან, თუ შეუძლებელია მათი მიღება ან აღდგენა სხვა გზით, რის დასადასტურებლადაც წარმოდგენილი უნდა იქნას შესაბამისი მტკიცებულებები.

განცხადების წარდგენისას მნიშვნელობა არა აქვს მოქალაქეობრივი მდგომარეობის რეგისტრაციის იმ ორგანოს ადგილმდებარეობას, სადაც განხორციელდა რეგისტრაცია, განცხადება იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენის შესახებ შეიტანება სასამართლოში განმცხადებლის საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით.

სასამართლო გადაწყვეტილება დაბადების, შვილად აყვანის, ქორწინების, განქორწინების და გარდაცვალების რეგისტრაციის ფაქტის დადგენის შესახებ არ ცვლის მოქალაქეობრივი მდგომარეობის რეგისტრაციის ჩანაწერს, იგი წარმოადგენს შესაბამისი ჩანაწერის აღდგენის საფუძველს.

შესაბამისი ფაქტის დადგენის მოთხოვნით სასამართლოს შეუძლია მიმართოს არა მხოლოდ იმ პირმა ვის შესახებაც განხორციელდა მოქალაქეობრივი მდგომარეობის ორგანოში რეგისტრაცია, არამედ ნებისმიერმა დაინტერესებულმა პირმა, ვისთვისაც დასახელებული ფაქტის დადგენა წარმოშობს, ცვლის ან წყვეტს პირად ან ქონებრივ უფლებებს.

აღსანიშნავია ის გარემოებაც, რომ დაბადების, შვილად აყვანის, ქორწინების, განქორწინების და გარდაცვალების რეგისტრაციის ფაქტის დადგენის მოთხოვნით დაინტერესებული პირები განცხადებით იშვიათად მომართავენ სასამართლოს.

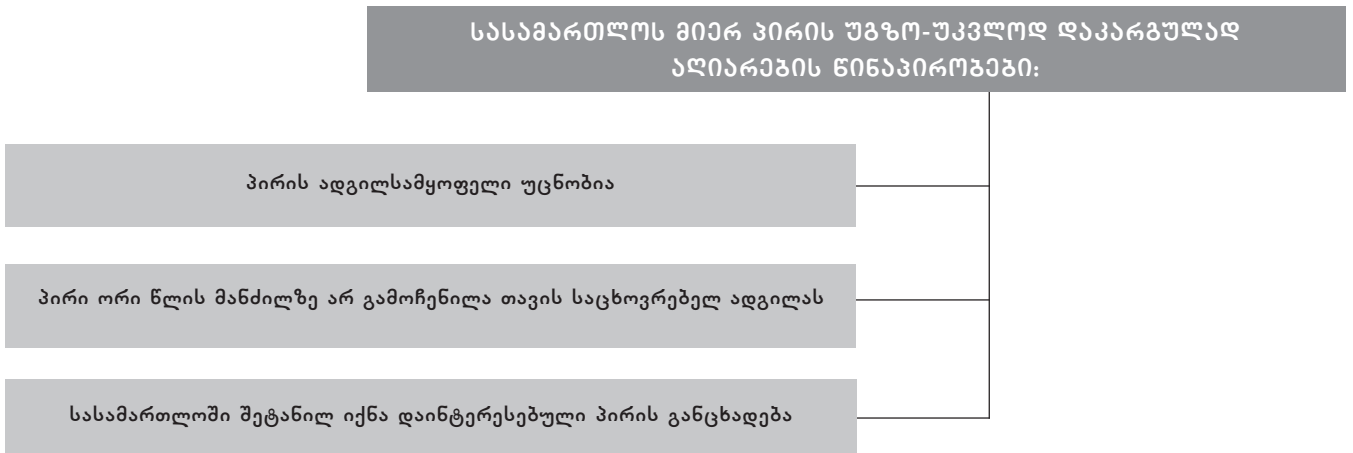
6.3 მოქალაქის უგზო-უკვლოდ დაკარგულად აღიარება და გარდაცვლილად გამოცხადება

6.3.1 განცხადების შეტანა

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 317-ე მუხლის თანახმად, განცხადება მოქალაქის უგზო-უკვლოდ დაკარგულად აღიარების ან მოქალაქის გარდაცვლილად გამოცხადების შესახებ შეიტანება სასამართლოში დაინტერესებული პირის მიერ განმცხადებლის საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით.

მოცემული კატეგორიის საქმეთა მნიშვნელობა ძალზე დიდია, რამეთუ მუდმივ საცხოვრებელ ადგილზე პირის ხანგრძლივად არყოფნამ ისეთ შემთხვევებში, როცა მისი ადგილსამყოფელი უცნობია, შესაძლოა ხელყოს იმ პირთა ინტერესები, რომლებიც უგზო-უკვლოდ დაკარგულთან გარკვეული სამართალური-ერთობებით არიან დაკავშირებული. სწორედ ამიტომ, აღნიშნული უფლებების (ინტერესების) დასაცავად კანონი ითვალისწინებს მოქალაქის უგზო-უკვლოდ დაკარგულად აღიარების ან გარდაცვლილად გამოცხადების შესაძლებლობას. უგზო-უკვლოდ დაკარგულად აღიარება ან გარდაცვლილად გამოცხადება მხოლოდ სასამართლო წესითაა შესაძლებელი.

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 21-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, დაინტერესებული პირის განცხადების საფუძველზე ფიზიკური პირი შეიძლება სასამართლოს გადანყვეტილებით აღიარებულ იქნეს უგზო-უკვლოდ დაკარგულად, თუ მისი ადგილსამყოფელი უცნობია და ორი წლის მანძილზე იგი არ გამოჩენილა თავის საცხოვრებელ ადგილას.

ამავე კოდექსის 22-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, პირი შეიძლება სასამართლოს წესით გამოცხადდეს გარდაცვლილად, თუ მის საცხოვრებელ ადგილას ხუთი წლის განმავლობაში არ მოიპოვება ცნობები ამ პირის ადგილსამყოფელის შესახებ, აგრეთვე, თუ იგი უგზო-უკვლოდ დაიკარგა ისეთ გარემოებაში, რომელიც მას სიკვდილს უქადდა ანდა სავარაუდოა მისი დაღუპვა რაიმე უბედური შემთხვევის გამო და ასეთი ცნობები ექვსი თვის განმავლობაში არ მოიპოვება. ამავე მუხლის მეორე ნაწილის თანახმად, სამხედრო მოსამსახურე ან სხვა პირი, რომელიც უგზო-უკვლოდ დაიკარგა საომარ მოქმედებასთან დაკავშირებით, შეიძლება სასამართლო წესით გამოცხადდეს გარდაცვლილად არა უადრეს ორი წლის გასვლისა საომარი მოქმედების დამთავრების დღიდან.

სასამართლოს მიერ პირი შეიქმნა გამომცხადდეს გარდაცვლილად, თუ:

მის საცხოვრებელ ადგილას 5 წლის განმავლობაში არ მოიპოვება ცნობები ამ პირის ადგილსამყოფელის შესახებ

სასამართლოს მიერ პირი შეიქმნა გამომცხადდეს გარდაცვლილად, თუ:

იგი უგზო-უკვლოდ დაიკარგა ისეთ გარემოებაში, რომელიც მას სიკვდილს უქადდა

ასეთი ცნობები ექვსი თვის განმავლობაში არ მოიპოვება

სასამართლოს მიერ პირი შეიქმნა გამომცხადდეს გარდაცვლილად, თუ:

სავარაუდოა მისი დაღუპვა რაიმე უბედური შემთხვევის გამო

ასეთი ცნობები ექვსი თვის განმავლობაში არ მოიპოვება

სასამართლოს მიერ სამხედრო მოსამსახურე შეიქმნა გამომცხადდეს გარდაცვლილად, თუ:

უგზო-უკვლოდ დაიკარგა საომარ მოქმედებასთან დაკავშირებით

საომარი მოქმედების დამთავრების დღიდან გასულია 2 წელი

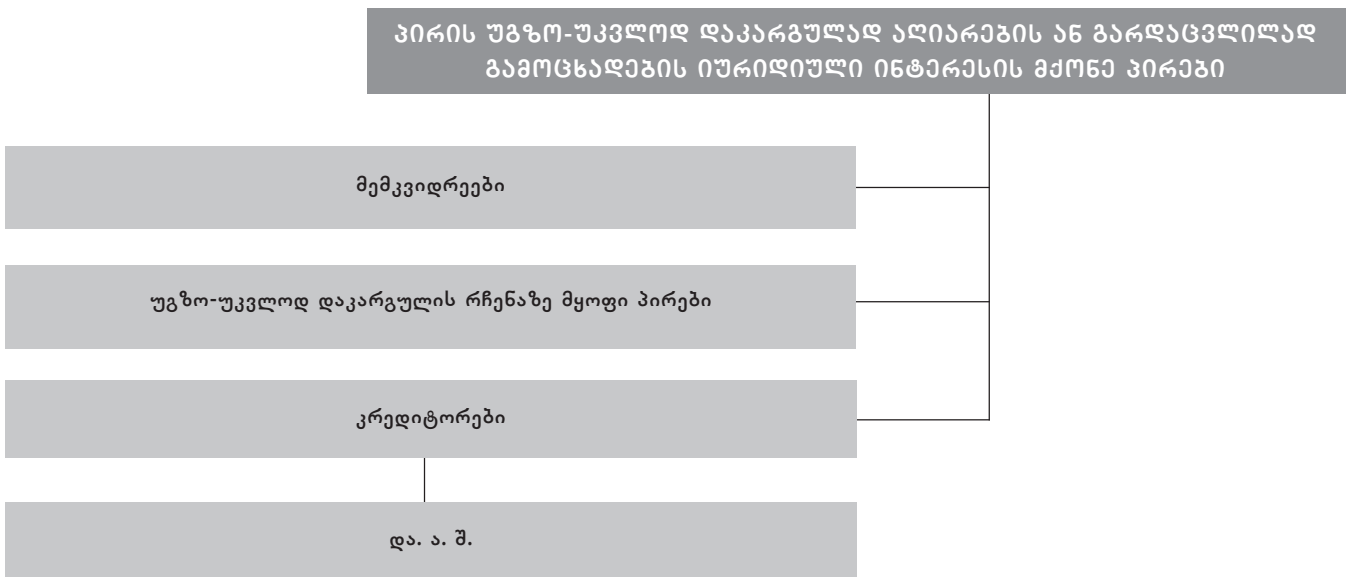
მოცემული კატეგორიის საქმეთა წარმოების სამართლებრივი მიზნები და შედეგები იურიდიული მნიშვნელობის ფაქტების დადგენის მსგავსია. ამ კატეგორიის საქმეთა განხილვის მიზანია, იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტების დადგენა და არა შესაბამისი იურიდიული უფლების შესახებ დავის გადანყევტა. ამიტომ მოცემული კატეგორიის საქმეებში განმცხადებელი არ აცხადებს რაიმე მატერიალურ-სამართლებრივ მოთხოვნას, რის გამოც არ გვყავს მოპასუხე.

ფიზიკური პირის უგზო-უკვლოდ დაკარგულად აღიარების ან ფიზიკური პირის გარდაცვლილად გამოცხადების შესახებ განცხადების შეტანა შეუძლიათ დაინტერესებულ პირებს. ამასთან, კანონში მითითებული არაა, თუ ვინ ითვლებიან დაინტერესებულ პირებად. ამ საკითხის გასარკვევად სასამართლომ უნდა გამოარკვიოს განმცხადებლის იურიდიული ინტერესი.

სამოქალაქო კოდექსის 21-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, გადანყვეტილების კანონიერ ძალაში შესვლის შემდეგ კანონით მემკვიდრეები მოიპოვებენ უფლებამოსილებას, უკვალოდ დაკარგულის ქონება მართონ მინდობილი საკუთრების სახით, მათ შორის, მიიღონ მისგან სარგებელი. ამ ქონებიდან მიეცემა სარჩო უგზო-უკვლოდ დაკარგულის რჩენაზე მყოფ პირებს და დაიფარება ვალები.

ფიზიკური პირის გარდაცვლილად გამოცხადება იწვევს იგივე სამართლებრივ შედეგებს, რასაც პირის ფიზიკური სიკვდილი.

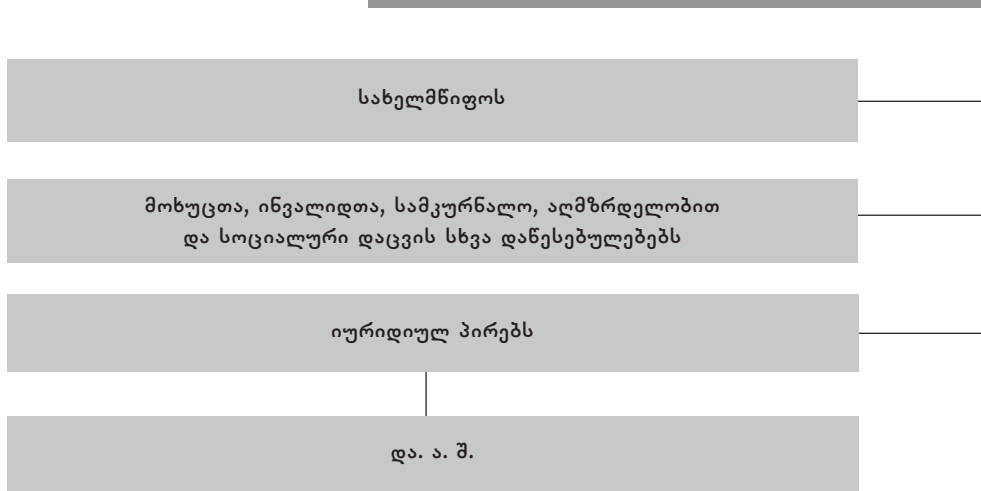
აღნიშნულიდან გამომდინარე, ფიზიკური პირის უგზო-უკვლოდ დაკარგულად აღიარების ან გარდაცვლილად გამოცხადების იურიდიული ინტერესი შეიძლება ჰქონდეთ იმ პირებს, რომლებსაც შეუძლიათ მიიღონ ქონება მემკვიდრეობით (მემკვიდრეებს), უგზო-უკვლოდ დაკარგულის რჩენაზე მყოფ პირებს, ასევე კრედიტორებს.

სამოქალაქო კოდექსის 1343-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, თუ არც კანონით და არც ანდერძით მემკვიდრეები არ არიან, ან არც ერთმა მემკვიდრემ არ მიიღო სამკვიდრო, ანდა, როცა ყველა მემკვიდრეს ჩამოერთვა მემკვიდრეობის უფლება, უმკვიდრო ქონება გადადის სახელმწიფოზე; ხოლო თუ მამკვიდრებელი მოხუცთა, ინვალიდთა, სამკურნალო, აღმზრდელობით და სოციალური დაცვის სხვა დაწესებულებათა რჩენაზე იმყოფებოდა, მაშინ – მათ საკუთრებაში. ამავე მუხლის მეორე ნაწილის თანახმად, უმკვიდრო ქონება სამენარმეო საზოგადოებაში ან კოოპერატივში წილის, აქციის ან პაის სახით გადადის მათ ხელში, თუ კანონით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული.

აქედან გამომდინარე, მოქალაქის გარდაცვლილად გამოცხადების იურიდიული ინტერესი შეიძლება ჰქონდეთ და, შესაბამისად, პირის გარდაცვლილად გამოცხადების შესახებ განცხადება სასამართლოში შეიძლება შეიტანონ სახელმწიფომ, მოხუცთა, ინვალიდთა, სამკურნალო, აღმზრდელობითი და სოციალური დაცვის სხვა დაწესებულებებმა, იურიდიულმა პირებმა.

**მოქალაქის გარდაცვლილად გამოცხადების იურიდიული ინტერესი
ასევე შეიძლება ჰქონდეს**

სსკ-ის 317-ე მუხლი განსაზღვრავს მოქალაქის უგზო-უკვლოდ დაკარგულად აღიარებისა ან მოქალაქის გარდაცვლილად გამოცხადების შესახებ განცხადების შეტანის ადგილს. კერძოდ, ამ ნორმის თანახმად, განცხადება სასამართლოში შეიტანება განმცხადებლის საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით, თუ განმცხადებელი ფიზიკური პირია, ხოლო თუ განმცხადებელი იურიდიული პირია, მაშინ განცხადება სასამართლოში შეიტანება მისი ადგილსამყოფელის (იურიდიული მისამართის) მიხედვით (სკ-ის 27-ე მუხლი).

6.3.2 განცხადების შინაარსი

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 318-ე მუხლის თანახმად, განცხადებაში უნდა აღინიშნოს, რა მიზნისათვის სჭირდება განმცხადებელს მოქალაქის უგზო-უკვლოდ დაკარგულად აღიარება და მისი გარდაცვლილად გამოცხადება, აგრეთვე გარემოებანი, რომლებითაც დასტურდება მოქალაქის უგზო-უკვლოდ დაკარგვა, ანდა რომლებიც უგზო-უკვლოდ დაკარგულს სიკვდილის საფრთხეს უქმნიდნენ, ან საფუძველს იძლევიან მისი დაღუპვის ვარაუდისათვის გარკვეული უბედური შემთხვევის შედეგად.

მოქალაქის უგზო-უკვლოდ დაკარგულად აღიარებისა და მისი გარდაცვლილად გამოცხადების შესახებ განცხადების შინაარსი უნდა პასუხობდეს, როგორც საერთო მოთხოვნებს, რაც ზოგადად წაეყენება ნებისმიერ განცხადებას, ასევე სსკ-ის 318-ე მუხლით განსაზღვრულ სპეციალურ მოთხოვნებს.

პირის უგზო-უკვლოდ დაკარგულად აღიარებისა და გარდაცვლილად გამოცხადების შესახებ განცხადებაში უნდა აღინიშნოს:

- ა. სასამართლოს დასახელება, რომელშიც შეაქვთ განცხადება;
- ბ. განმცხადებლის, წარმომადგენლის (თუ განცხადება შეაქვს წარმომადგენელს) სახელი, გვარი (სახელწოდება), მისამართი, ასევე არსებობის შემთხვევაში, სამუშაო ადგილის მისამართი, ტელეფონი, მათ შორის, მობილური, ელექტრონული ფოსტა, ფაქსი;
- გ. განმცხადებლის მოთხოვნა;
- დ. მიზანზე მითითება, რისთვისაც სჭირდება განმცხადებელს პირის უგზო-უკვლოდ დაკარგულად აღიარება ან გარდაცვლილად გამოცხადება;
- ე. გარემოებანი, რომლებითაც დასტურდება მოქალაქის უგზო-უკვლოდ დაკარგვა, ანდა რომლებიც უგზო-უკვლოდ დაკარგულს სიკვდილის საფრთხეს უქმნიდნენ, ან საფუძველს იძლევიან მისი დაღუპვის ვარაუდისათვის გარკვეული უბედური შემთხვევის შედეგად;

- ვ. მტკიცებულებები, რომლებიც ადასტურებენ ამ გარემოებებს;
- ზ. განცხადებისათვის დართული საბუთების ნუსხა.

განმცხადებლის მიერ გადახდილი უნდა იქნეს ასევე სახელმწიფო ბაჟი.

განცხადებაში აუცილებლად უნდა მიეთითოს, თუ რა მიზნით (რისთვის) არის აუცილებელი განმცხადებლისათვის პირის უგზო-უკვლოდ დაკარგულად აღიარება ან გარდაცვლილად გამოცხადება.

სასამართლოსადმი მიმართვის მიზნის მითითება, პირველ ყოვლისა, საშუალებას გვაძლევს შემოწმდეს, აქვს თუ არა განმცხადებელს იურიდიული ინტერესი; მეორე მხრივ, ეს გვეხმარება განვსაზღვროთ დაინტერესებულ პირთა წრე, რომლებიც ჩართულ უნდა იქნენ საქმეში მონაწილეობის მისაღებად.

როგორც წესი, მოცემული კატეგორიის საქმეებზე განცხადება შეიტანება (საქმე აღიძვრება) განქორწინების მიზნით (უგზო-უკვლოდ დაკარგულად აღიარება) ან ქორწინების შეწყვეტის მიზნით (გარდაცვლილად გამოცხადება). ამ საქმეთა აღძვრა ხდება აგრეთვე მარჩენალის დაკარგვის გამო პენსიის მიღების (დანიშვნის), სამკვიდროს ან უგზო-უკვლოდ დაკარგულის ქონებიდან სარჩოს მიღების, ვალის გადახდის მოთხოვნის მიზნით და სხვ.

განცხადებაში გარდა მიზნისა, მითითებული უნდა იყოს ისეთ გარემოებებზე, რომლებიც ადასტურებენ პირის უგზო-უკვლოდ დაკარგვას ან გარდაცვალებას. განცხადებაში აღინიშნება (მიეთითება), ასევე უგზო-უკვლოდ დაკარგვის ვადა, განმცხადებლის მიერ მიღებული ზომები პირის მოსაძებნად.

თუ განცხადება არ პასუხობს ზემოთაღნიშნულ მოთხოვნებს ან/და სახელმწიფო ბაჟი არ არის გადახდილი, განმცხადებელს ეძლევა ვადა ამ ხარვეზის გამოსასწორებლად (სსკ-ის 185-ე მუხლი). თუ სასამართლოს მიერ დანიშნულ ვადაში ხარვეზი არ იქნება შევსებული სასამართლო გამოიტანს განჩინებას განცხადების მიღებაზე უარის თქმის შესახებ (სსკ-ის 186-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის „თ“ ქვეპუნქტი).

6.3.3 განცხადების განხილვის წესი და სასამართლოს მიერ გადაწყვეტილების გამოტანა

უგზო-უკვლოდ დაკარგულად აღიარებისა და გარდაცვლილად გამოცხადების პირობები (საფუძვლები) განსაზღვრულია მეტერიალური სამოქალაქო კოდექსით (21-22-ე მუხლები).

სსკ-ის 21-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, დაინტერესებული პირის განცხადების საფუძველზე, ფიზიკური პირი შეიძლება სასამართლოს გადაწყვეტილებით აღიარებულ იქნეს უგზო-უკვლოდ დაკარგულად, თუ მისი ადგილსამყოფელი უცნობია და ორი წლის მანძილზე იგი არ გამოჩენილა თავის საცხოვრებელ ადგილას. გადაწყვეტილების კანონიერ ძალაში შესვლის შემდეგ კანონით მემკვიდრეები მოიპოვებენ უფლებამოსილებას, უკვალოდ დაკარგულის ქონება მართონ მინდობილი საკუთრების სახით, მათ შორის, მიიღონ მისგან სარგებელი. ამ ქონებიდან მიეცემა სარჩო უგზო-უკვლოდ დაკარგულის რჩენაზე მყოფ პირებს და დაიფარება ვალები.

აღნიშნული ნორმის შესაბამისად სასამართლო გამოიტანს გადაწყვეტილებას ფიზიკური პირის უგზო-უკვლოდ დაკარგულად აღიარების შესახებ იმ შემთხვევაში, თუ დარწმუნდება ფიზიკური პირის ძებნის უშედეგობასა და მის შესახებ ცნობების არარსებობაში მის მუდმივ საცხოვრებელ ადგილზე მატერიალური კანონით დადგენილი ვადის განმავლობაში. ამ ფაქტს მოჰყვება მნიშვნელოვანი სამართლებრივი შედეგები: განქორწინების შესაძლებლობა გამარტივებული წესით, ქონებაზე მეურვეობის დანესება, პენსიის მიღების (დანიშვნის) უფლება მარჩენალის დაკარგვის გამო და სხვა.

სამოქალაქო კოდექსი განსაზღვრავს, ასევე ფიზიკური პირის გარდაცვლილად გამოცხადების კანონიერ საფუძველს (სკ-ის 22-ე მუხლი). პირი შეიძლება სასამართლოს წესით გამოცხადდეს გარდაცვლილად, თუ მის საცხოვრებელ ადგილას ხუთი წლის განმავლობაში არ მოიპოვება ცნობები ამ პირის ადგილსამყოფელის შესახებ. ექსტრემალურ გარემოებებში პირის გაუჩინერების დროს, რომელიც მას სიკვდილს უქადდა (წყალდიდობა, მიწისძვრა, ავიაკატასტროფა და ა.შ.), სასამართლოს უფლება აქვს პირი გამოაცხადოს გარდაცვლილად ექვსი თვის გასვლის შემდეგ. უგზო-უკვლოდ დაკარგვა სამხედრო მოქმედებებთან დაკავშირებით, უფლებას აძლევს სასამართლოს პირი გარდაცვლილად გამოაცხადოს მხოლოდ საომარი მოქმედების (ომის) დამთავრების დღიდან ორი წლის გასვლის შემდეგ. საჭირო არ არის წინასწარ ჯერ უგზო-უკვლოდ დაკარგულად აღიარება.

ფიზიკური პირის გარდაცვლილად გამოცხადება იწვევს იგივე სამართლებრივ შედეგებს, რასაც იწვევს ფიზიკური სიკვდილი ე.ი. ქორწინების შეწყვეტას, სამკვიდროს გახსნას, წარმოშობს სარჩენთა უფლებას მიიღონ პენსია და სხვა.

განცხადების წარმოებაში მიღების შემდეგ მოსამართლე იწყებს საქმის მომზადებას, რისთვისაც ხელმძღვანელობს, როგორც სსკ-ის 319-ე მუხლით, ასევე სსკ-ის 203-ე მუხლით დადგენილი საერთო (ზოგადი) ნორმებით იმ ზომით, რა ზომითაც ისინი შეიძლება გამოყენებულ იქნენ უდავო წარმოებაში. საქმის მომზადება სავალდებულოა და თუ ეს წესი დარღვეულია, მაშინ შესაძლოა ამან გამოიწვიოს დაუსაბუთებელი და უკანონო გადაწყვეტილების გამოტანა. საქმის მომზადებისას მოსამართლემ საქმეში უნდა ჩააბას მონაწილეობის მისაღებად ყველა დაინტერესებული პირი; მიიღოს ზომები იმ მტკიცებულებათა შესაკრებად, რომლებიც დაადასტურებენ პირის არყოფნას თავის მუდმივ საცხოვრებელ ადგილას. დაინტერესებულ პირთა ჩაბმა საქმეში მონაწილეობის მისაღებად იმითაა განპირობებული, რომ პირის აღიარება უგზო-უკვლოდ დაკარგულად ან მისი გამოცხადება გარდაცვლილად წარმოშობს გარკვეულ უფლება-მოვალეობებს არა მხოლოდ განმცხადებლისათვის, არამედ სხვა პირთათვისაც.

სსკ-ის 319-ე მუხლის შესაბამისად, მოსამართლე საქმის მომზადებისას არკვევს, თუ რომელ პირებს შეუძლიათ მიაწოდონ ცნობები დაკარგულის შესახებ, აგრეთვე გამოჰკითხავს სათანადო ორგანოებს დაკარგული პირის შესახებ მისი უკანასკნელი საცხოვრებელი ან სამუშაო ადგილის მიხედვით. იმ პირებში, რომლებსაც შეუძლიათ სასამართლოს მიაწოდონ ცნობები დაკარგულის შესახებ, იგულისხმებიან ნათესავები, თანამშრომლები და სხვა, ხოლო სათანადო ორგანოებში იგულისხმება ადგილობრივი მმართველობისა და თვითმმართველობის ორგანოები, პოლიციის ორგანოები, რომელთაც შეუძლიათ მიაწოდონ სასამართლოს დაკარგულის შესახებ მათ ხელთ არსებული ცნობები. მანამ, სანამ მოსამართლე არ მიიღებს პასუხს მის ყველა შეკითხვაზე შესაბამისი ორგანოებიდან, არ უნდა დანიშნოს სასამართლო სხდომაზე საქმის განხილვა.

როგორც აღინიშნა, უგზო-უკვლოდ დაკარგულად პირის ასაღიარებლად სასამართლომ უნდა დაადგინოს, რომ ეს პირი თავის მუდმივ საცხოვრებელ ადგილას არ იმყოფება ორი წლის განმავლობაში და არ არსებობს ცნობები მისი ადგილსამყოფელის შესახებ. ორწლიანი ვადა დენას იწყებს უგზო-უკვლოდ დაკარგულის შესახებ უკანასკნელი ცნობების მიღების დღიდან.

კანონით დადგენილ შემთხვევებში პირის გარდაცვლილად გამოცხადება ხდება შემცირებულ ვადებში (6 თვის განმავლობაში). ვთქვათ, პირი უკვლოდ დაიკარგა (დაიღუპა) ავიაკატასტროფის დროს. ასეთ შემთხვევებში სასამართლოს ამოცანაა, რომ მიიღოს მტკიცებულებები, რომლებიც ადასტურებენ, რომ პირი, რომელზეც აღძრულია საქმე გარდაცვლილად გამოცხადების შესახებ, ნამდვილად იმყოფებოდა იმ სატრანსპორტო საშუალების მგზავრთა შორის, რომელმაც კატასტროფა განიცადა. ექვსთვიანი ვადის დენის მომენტად უნდა ჩაითვალოს უბედური შემთხვევის დღე ან ის დღე, როცა მოხდა ის გარემოება, რომელიც პირს სიკვდილს უქადდა. ასეთ გარემოებებს სასამართლო ადგენს დოკუმენტების ან მოწმეთა ჩვენებების

საფუძველზე, რაც შეეხება საომარი მოქმედებების დროს პირის უგზო-უკვლოდ დაკარგვას და ამის საფუძველზე მის გარდაცვლილად გამოცხადებას, საომარი მოქმედებების დამთავრების დღე უნდა დადგინდეს შესაბამისი სამხედრო ან სახელმწიფო ორგანოების ცნობით, ხოლო თუ ეს დღე საყოველთაოდ ცნობილია, სასამართლოს შეუძლია ეს ფაქტი საყოველთაოდ ცნობილად მიიჩნიოს. მაგალითად, იმ ფიზიკურ პირთა მიმართ, რომლებიც უგზო-უკვლოდ დაიკარგნენ საომარი მოქმედებების დროს, მათ ახლობლებს შეუძლიათ დააყენონ საკითხი დაკარგულთა გარდაცვლილად გამოცხადების შესახებ მხოლოდ მას შემდეგ, რაც საომარი მოქმედებების დამთავრების ვადა ოფიციალურად დადგინდება. იმ შემთხვევაში, თუ პირი უგზო-უკვლოდ დაიკარგა ისეთ გარემოებებში, რაც მას სიკვდილს უქადდა, სასამართლოს შეუძლია სიკვდილის დღედ აღიაროს მისი სავარაუდო დაღუპვის დღე.

ორივე კატეგორიის საქმეთა განხილვა მთავრდება გადაწყვეტილების გამოტანით. გადაწყვეტილების სარეზოლუციო ნაწილში სასამართლომ უნდა მიუთითოს: ფიზიკური პირის გვარი, სახელი, მამის სახელი; მისი დაბადების წელი და ადგილი; უკანასკნელი ცნობილი საცხოვრებელი ადგილი; უგზო-უკვლოდ დაკარგვისა და ფიზიკური პირის გარდაცვალების თარიღი, თუ ის ცნობილია.

სასამართლოს გადაწყვეტილება, რომლითაც მოქალაქე გამოცხადებულია გარდაცვლილად, წარმოადგენს საფუძველს იმისათვის, რომ სამოქალაქო აქტების რეგისტრაციის ორგანომ შეიტანოს ჩანაწერი ამ მოქალაქის გარდაცვალების შესახებ მოქალაქეობრივი მდგომარეობის რეგისტრაციის წიგნში. კანონით დადგენილი წესით გარდაცვლილად გამოცხადებულის გარდაცვალების რეგისტრაციის დროს, გარდაცვალების დროდ გარდაცვალების შესახებ სააქტო ჩანაწერში მიეთითება სასამართლოს გადაწყვეტილების კანონიერ ძალაში შესვლის თარიღი.

6.3.4 უგზო-უკვლოდ დაკარგულად აღიარებულის ან გარდაცვლილად გამოცხადებულის გამორჩენის ან მისი ადგილსამყოფელის აღმოჩენის შედეგები

საქართველოს სსკ-ის 321-ე მუხლის თანახმად, უგზო-უკვლოდ დაკარგულად აღიარებული ან გარდაცვლილად გამოცხადებული მოქალაქის გამორჩენის ან მისი ადგილსამყოფელის აღმოჩენის შემთხვევაში სასამართლო ახალი გადაწყვეტილებით აუქმებს თავის წინანდელ გადაწყვეტილებას. ახალი გადაწყვეტილება წარმოადგენს მოქალაქეობრივი მდგომარეობის რეგისტრაციის წიგნში გარდაცვალების შესახებ ჩანაწერის გაუქმების საფუძველს.

მოქალაქის უგზო-უკვლოდ დაკარგულად აღიარება ან მისი გარდაცვლილად გამოცხადება ყოველთვის ეფუძნება პრეზუმციას (ვარაუდს). ამიტომ აღნიშნული მუხლი უშვებს ამ ვარაუდის გაქარწყლების შესაძლებლობას. გაქარწყლება კი, შესაძლებელია დაკარგულის ან გარდაცვლილად გამოცხადებულის გამორჩენით ან მისი ადგილსამყოფელის აღმოჩენით. აღნიშნული გარემოებები უნდა დადასტურდეს უტყუარად სასამართლოს წინაშე თვითონ ამ პირის გამოცხადებით ან ოფიციალური ცნობით მისი ადგილსამყოფელის შესახებ.

სასამართლოს განცხადებით შეიძლება მიმართოს იმ პირმა, ვისი განცხადებითაც პირი გამოცხადდა უგზო-უკვლოდ დაკარგულად ან გარდაცვლილად, სხვა დაინტერესებულმა პირმა (სსკ-ის 317-ე მუხლი) და, ცხადია, თვითონ იმ პირმა, რომელიც გამოცხადებული იყო დაკარგულად ან გარდაცვლილად.

სსკ-ის 321-ე მუხლში არ არის მითითებული, თუ რა წესით, რა კონკრეტული პროცედურის დაცვით უნდა მოხდეს ახალი გადაწყვეტილების გამოტანა. ცხადია, რომ მითითებულ მუხლში აღნიშნულ „წინანდელ გადაწყვეტილებაში“ იგულისხმება სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული შესაბამისი გადაწყვეტილება.

სსკ-ის 265-ე მუხლის თანახმად, კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილების გაუქმება ან შეცვლა დასაშვებია მხოლოდ იმ შემთხვევაში და იმ წესით, რაც დადგენილია ამ კოდექსით.

კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილების გაუქმების ან შეცვლის გზაა საქმის წარმოების განახლება გადაწყვეტილების ბათილად ცნობის ან ახლად აღმოჩენილ გარემოებათა გამო (სსკ-ის 421-ე მუხლი). ამასთან, სსკ-ის 321-ე მუხლი ადგენს კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილების გაუქმების ისეთ შემთხვევას, რაც სსკ-ის LII თავით (განცხადება საქმის წარმოების განახლების შესახებ და მისი განხილვის წესი) არ არის გათვალისწინებული. სსკ-ის 321-ე მუხლის თანახმად, პირის გარდაცვლილად გამოცხადების ან უგზო-უკვლოდ დაკარგულად აღიარების შესახებ კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილების ახალი გადაწყვეტილებით გაუქმების საფუძველია უგზო-უკვლოდ დაკარგული ან აღიარებული ან გარდაცვლილად გამოცხადებული პირის გამოჩენა მის საცხოვრებელ ადგილას ან მისი ადგილსამყოფელის აღმოჩენა. საქმის წარმოების განახლების ასეთ საფუძველს არ შეიცავს სსკ-ის 422-423-ე მუხლები. გარდა ამისა, სსკ-ის 430-ე მუხლის მე-3 ნაწილის თანახმად, თუ გამოირკვევა, რომ საქმის წარმოების განახლების მოთხოვნა საფუძველიანია, მაშინ გასაჩივრებულ გადაწყვეტილებას სასამართლო გააუქმებს თავისი განჩინებით, რის შემდეგაც საქმე თავიდან უნდა იქნეს განხილული საქმეთა განხილვის შესახებ ამ კოდექსით დადგენილი წესით. აღნიშნულისგან განსხვავებულ წესს ადგენს სსკ-ის 321-ე მუხლი, რომლის თანახმად, თუ დაინტერესებული პირის განცხადება საფუძველიანი აღმოჩნდება, სასამართლო ახალი გადაწყვეტილებით (და არა განჩინებით) აუქმებს თავის წინანდელ გადაწყვეტილებას.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, დაინტერესებული პირის განცხადება (პირის გარდაცვლილად გამოცხადების ან უგზო-უკვლოდ დაკარგულად აღიარების შესახებ კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილების ახალი გადაწყვეტილებით გაუქმების თაობაზე) განხილულ უნდა იქნეს პირველი ინსტანციით საქმეთა განხილვის საერთო წესების დაცვით.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის თანახმად, უდავო წარმოების საქმეებზე გათვალისწინებულია სახელმწიფო ბაჟის გადახდა. დაკარგულად ან გარდაცვლილად გამოცხადებული პირის გამოჩენის ან მისი ადგილსამყოფელის დადგენის შესახებ განცხადებაზე სახელმწიფო ბაჟის გადახდა საჭირო არაა, ვინაიდან ამ განცხადებით ხდება არა უდავო წარმოებით საქმის აღძვრა, არამედ ადრე უკვე აღძრული და გადაწყვეტილი საქმის განახლება.

სასამართლოს ახალი გადაწყვეტილება, რომლითაც გაუქმდა მანამდე გამოტანილი გადაწყვეტილება, მინდობილ საკუთრებად გადაცემული ქონების უფლებამოსილი პირისათვის დაბრუნებისა და მოქალაქეობრივი მდგომარეობის რეგისტრაციის წიგნში გარდაცვალების შესახებ ჩანაწერის გაუქმების საფუძველია (სსკ-ის 321-ე მუხლი). სხვა შემდეგები გათვალისწინებულია მატერიალური სამოქალაქო კოდექსით. კერძოდ, უფლებამოსილ პირს უფლება აქვს მოითხოვოს თავისი იმ ქონების დაბრუნება, რომელიც უსასყიდლოდ გადაეცათ სხვა პირებს. ის ქონება, რომელიც სასყიდლიანი გარიგებით გადავიდა (გადაეცა) სხვა პირთა საკუთრებაში, ბრუნდება იმ შემთხვევაში, თუ შემძენისათვის ცნობილი იყო, რომ გარდაცვლილად გამოცხადებული მესაკუთრე ცოცხალია. თუ ქონება მემკვიდრეობის უფლებით გადაეცა სახელმწიფოს (ხაზინას) და რეალიზებულია, მაშინ მესაკუთრეს უბრუნდება რეალიზაციიდან მიღებული თანხა (სკ-ის 23-ე მუხლი).

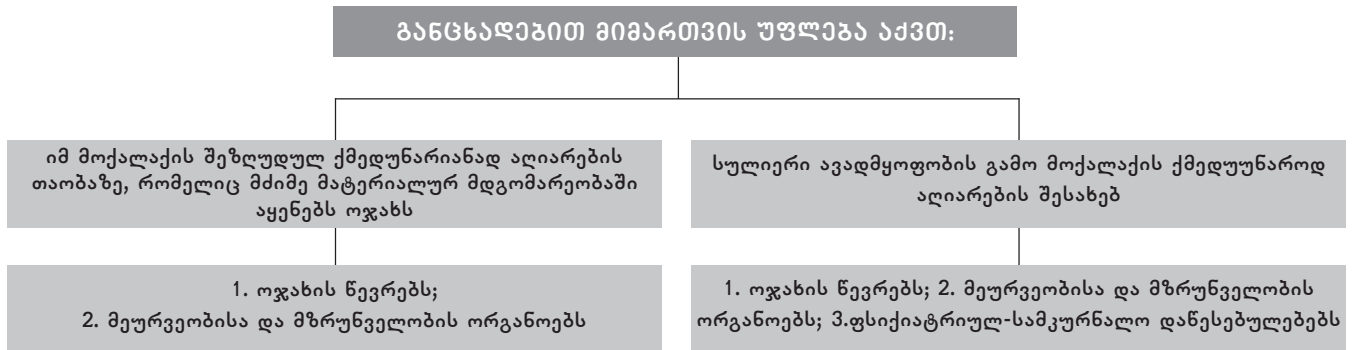
6.4 მოქალაქის შეზღუდულ ქმედუნარიანად და ქმედუნაროდ აღიარება

6.4.1 ზოგადი წესები მოქალაქის შეზღუდულ ქმედუნარიანად და ქმედუნაროდ აღიარების შესახებ

სამოქალაქო კოდექსის მე-12 მუხლის მიხედვით ფიზიკური პირის უნარი, თავისი ნებითა და მოქმედებით სრული მოცულობით შეიძინოს და განახორციელოს სამოქალაქო უფლებები და მოვალეობები (ქმედუნარიანობა) წარმოიშობა სრულწლოვანების მიღწევისთანავე. სრულწლოვანია პირი, რომელმაც მიაღწია თვრამეტი წლის ასაკს.

სამოქალაქო კოდექსი ითვალისწინებს მოქალაქის ქმედუნარიანობის (სრული ან ნაწილობრივი) შეზღუდვის შემთხვევებს გარკვეული გარემოებების არსებობისას.

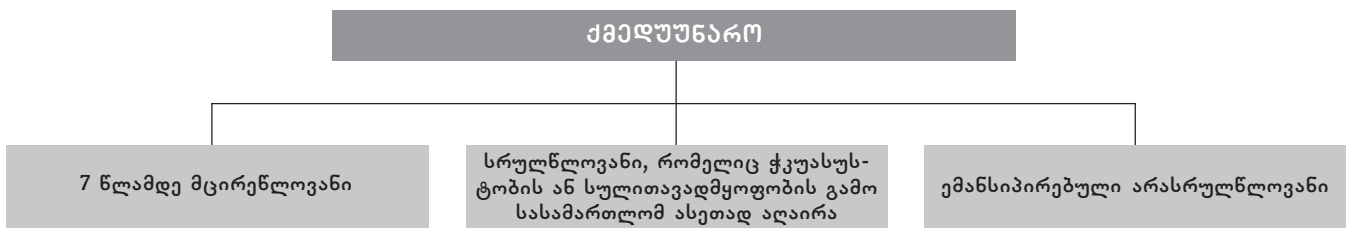
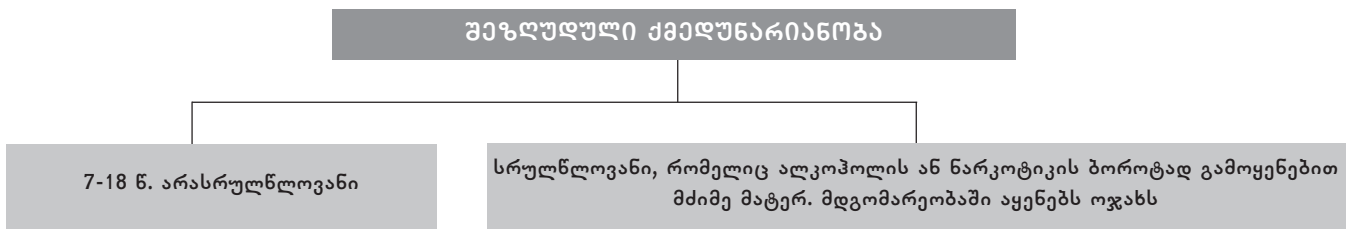
ამავე კოდექსის მე-12 მუხლის მე-5 ნაწილის მიხედვით, ქმედუწნაროდ მიიჩნევა პირი, რომელიც ჭკუასუსტობის ან სულით ავადმყოფობის გამო სასამართლოს მიერ ასეთად არის აღიარებული. აღსანიშნავია, რომ ფიზიკური ნაკლი არ შეიძლება გახდეს პირის ქმედუწნაროდ ან შეზღუდულ ქმედუწნარიანად აღიარების საფუძველი

ქმედუწნარო პირი მოკლებულია შესაძლებლობას კანონიერი წარმომადგენლის თანხმობის გარეშე დადოს რაიმე სახის გარიგებები.

განცხადების შეტანა პირის ქმედუწნაროდ აღიარების შესახებ შესაძლებელია სრულწლოვანის, არასრულწლოვანის (7-დან 18 წლამდე), ასევე ემანსიპირებული არასრულწლოვანის მიმართ.

სამოქალაქო კოდექსის მე-16 მუხლის პირველი ნაწილის მიხედვით, სასამართლოს მიერ პირი შესაძლოა გამოცხადდეს შეზღუდულ ქმედუწნარიანად, თუ იგი ბოროტად იყენებს ალკოჰოლს ან ნარკოტიკულ ნივთიერებებს და ამის გამო თავის ოჯახს მძიმე მატერიალურ მდგომარეობაში აყენებს.

მოქალაქის ქმედუწნაროდ ან შეზღუდულ ქმედუწნარიანად აღიარება შესაძლებელია მხოლოდ სასამართლოს მიერ.

მოქალაქის შეზღუდულ ქმედუწნარიანად აღიარება გულისხმობს მოქალაქისათვის კანონით მინიჭებული უფლებების შეზღუდვას სხვა პირის (მეურვე, მზრუნველი, კანონიერი წარმომადგენელი) თანხმობის გარეშე განახორციელოს შემდეგი მოქმედებები: ქონების ყიდვა, გაყიდვა, დაგირავება, თხოვება, ჩუქება, ანდერძით სხვა პირისათვის დატოვება, გაცვლა, ასევე ნებისმიერი სხვა მოქმედების განხორციელება, რაც დაკავშირებულია ქონების განკარგვასთან.

შეზღუდული ქმედუნარიანობის მქონე პირის მიერ გარიგების დადებისათვის აუცილებელია კანონიერი წარმომადგენლის თანხმობა. ამასთან, ცალკეულ შემთხვევებში იგი უფლებამოსილია დამოუკიდებლად დადოს გარიგებები. მაგალითად, სამოქალაქო კოდექსის 63-ე მუხლის თანახმად, გარიგება, რომლითაც შეზღუდული ქმედუნარიანობის მქონე პირი იღებს სარგებელს, არ მოითხოვს კანონიერი წარმომადგენლის თანხმობას. ნამდვილია, ასევე ისეთი გარიგებები, როდესაც შეზღუდული ქმედუნარიანობის მქონე პირები განკარგავენ იმ სახსრებს, რომლებიც მას გადასცა კანონიერმა წარმომადგენლებმა ან კანონიერი წარმომადგენლის თანხმობით – მესამე პირებმა (სსკ. 65-ე მუხლი). ყველა სხვა სახის გარიგების დადებისათვის აუცილებელია კანონიერი წარმომადგენლის თანხმობა, თუმცა ასეთი გარიგებები წარმოადგენენ საცილოდ ბათილ გარიგებებს და შესაბამისად, კანონიერი წარმომადგენლის მიერ მათი მოწონების შემთხვევაში ისინი ითვლება ნამდვილად.

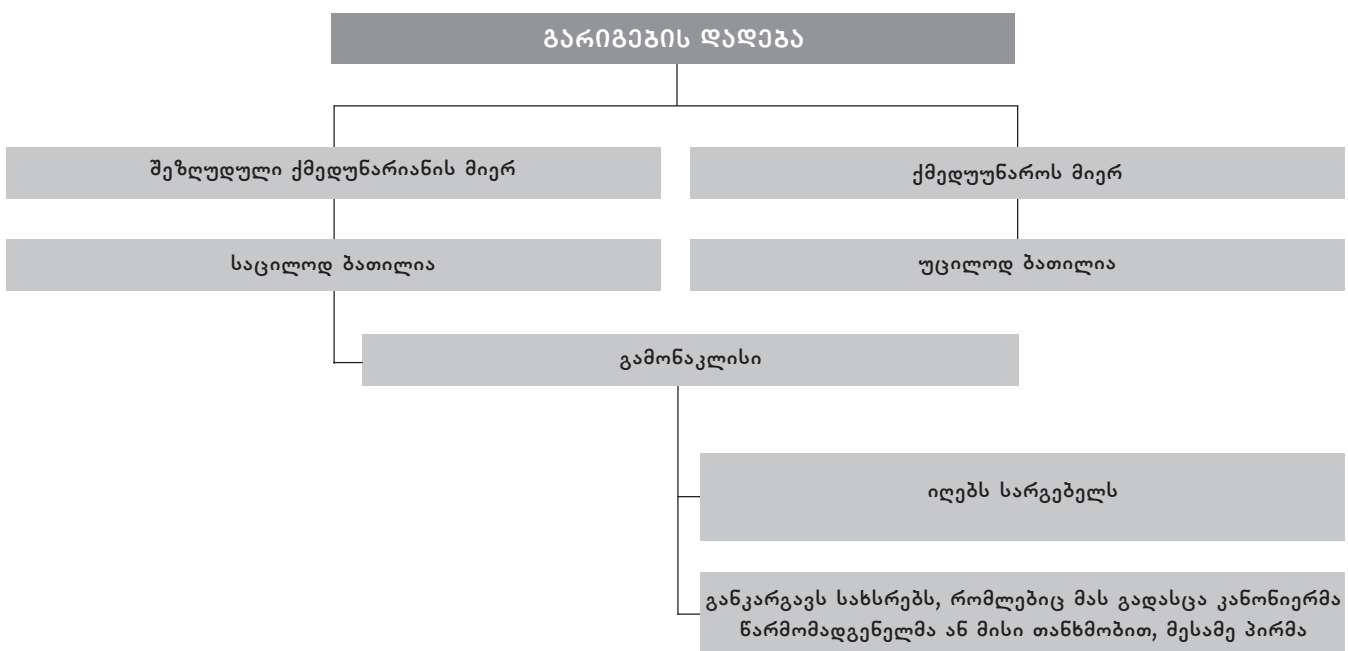
სამოქალაქო კოდექსის მე-14 მუხლის მე-2 ნაწილის მიხედვით, შეზღუდული ქმედუნარიანობის მქონე პირი, თავის ქმედუნარიანობაში უთანაბრდება არასრულწლოვანს.

მოქალაქის შეზღუდულ ქმედუნარიანად აღიარება ემსახურება არა მარტო ოჯახის ინტერესებს, არამედ თვით მოქალაქის ინტერესებსაც და იცავს მის უფლებებს.

სამოქალაქო კოდექსის 1275-ე მუხლის მე-2 ნაწილის მიხედვით, მეურვეობა და მზრუნველობა წესდება, აგრეთვე იმ სრულწლოვანი პირის პირადი და ქონებრივი უფლებებისა და ინტერესების დასაცავად, რომელსაც ჯანმრთელობის მდგომარეობის გამო არ შეუძლია დამოუკიდებლად განახორციელოს თავისი უფლებები და შეასრულოს თავისი მოვალეობანი.

ამავე კოდექსის 1277-ე მუხლის მიხედვით, მზრუნველობა წესდება სრულწლოვან ქმედუნარიან პირზე მისი თხოვნით, თუ მას თავისი ჯანმრთელობის მდგომარეობის გამო არ შეუძლია დამოუკიდებლად განახორციელოს თავისი უფლებები და შეასრულოს თავისი მოვალეობანი. აღნიშნული მუხლის მიხედვით მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანო უფლებამოსილია დაუწესოს პირს, ჯანმრთელობის მდგომარეობიდან გამომდინარე, მზრუნველობა მისი თხოვნის საფუძველზე და ამისათვის არ არის საჭირო სასამართლოს გადანყვეტილება.

ქმედუნარიანობის შეზღუდვა გამოიყენება 18 წელს მიღწეული პირების მიმართ, ვინაიდან 7 წლიდან 18 წლამდე არასრულწლოვნები კანონის თანახმად ითვლებიან შეზღუდული ქმედუნარიანობის მქონედ. თუმცა, არცთუ იშვიათად ალკოჰოლისა და ნარკოტიკების ბოროტად გამოყენებას ადგილი აქვს არასრულწლოვნებშიც.

6.4.2 განცხადება მოქალაქის შეზღუდულ ქმედუნარიანად და ქმედუნაროდ აღიარების შესახებ

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მიხედვით მოქალაქის შეზღუდულ ქმედუნარიანად და ქმედუნაროდ აღიარების შესახებ განცხადებას სასამართლო განიხილავს უდავო წარმოების წესით. ამავე კოდექსის მე-14 მუხლის მიხედვით, განცხადებას მოქალაქის შეზღუდულ ქმედუნარიანად და ქმედუნაროდ აღიარების შესახებ განიხილავს მაგისტრატი მოსამართლე.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 322-ე მუხლის თანახმად, განცხადება იმ მოქალაქის შეზღუდულ ქმედუნარიანად აღიარების შესახებ, რომელიც ეძალეა ალკოჰოლს ან ნარკოტიკულ ნივთიერებებს, რის გამოც თავის ოჯახს მძიმე მატერიალურ მდგომარეობაში აყენებს, შესაძლოა შეიტანონ: მოქალაქის ოჯახის წევრებმა ან მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოებმა.

განცხადება მოქალაქის შეზღუდულ ქმედუნარიანად და ქმედუნაროდ აღიარების შესახებ უნდა შეესაბამებოდეს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 178-ე და 323-ე მუხლების მოთხოვნებს.

ოჯახის წევრებში უნდა ვიგულისხმოთ მეუღლე, გერი, აღმავალი ხაზის, დაღმავალი ხაზის ან გვერდითი ხაზის ნათესავები, ასევე ის პირები, რომლის სრულ ან ნაწილობრივ კმაყოფაზე იმყოფება ეს პირი ან პირიქით, რომლებიც იმყოფებიან ამ პირის სრულ ან ნაწილობრივ კმაყოფაზე.

ოჯახის წევრები, რომლებიც ცხოვრობენ განცალკევებით, არ არიან უფლებამოსილი მიმართონ სასამართლოს მათი ოჯახის წევრის შეზღუდულ ქმედუნარიანად აღიარების შესახებ, თუ ამ უკანასკნელთა მოქმედებები არ აყენებს მითითებულ პირებს მძიმე მატერიალურ მდგომარეობაში.

ალკოჰოლის ან ნარკოტიკული ნივთიერებების გამოყენება, მხოლოდ იმ შემთხვევაში შეიძლება გახდეს სასამართლოს მიერ პირის შეზღუდულ ქმედუნარიანად აღიარების საფუძველი, თუ მათი გამოყენება ხდება ისეთი სისტემატიურობით, რომ წინააღმდეგობაში მოდის ოჯახის ინტერესებთან და იწვევს ოჯახის სახსრების დიდი ოდენობით ხარჯვას, რაც მძიმე მატერიალურ მდგომარეობაში აყენებს მას.

პირის ქმედუნაროდ აღიარების შესახებ განცხადებით სასამართლოს შესაძლოა მიმართოს ოჯახის წევრებმა, მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოებმა, აგრეთვე ფსიქიატრიულ-სამკურნალო დაწესებულებებმა.

ოჯახის წევრებს მოქალაქის ქმედუნაროდ აღიარების შესახებ განცხადებით მიმართვის უფლება აქვთ იმის მიუხედავად, ცხოვრობენ თუ არა ისინი ამ პირთან.

მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოებს უფლება აქვთ მიმართონ სასამართლოს მოქალაქის შეზღუდულ ქმედუნარიანად აღიარების შესახებ, თუ ფლობენ ინფორმაციას ამ უკანასკნელის მიერ ალკოჰოლის ან ნარკოტიკული ნივთიერებების გამოყენების შესახებ, რაც მძიმე მატერიალურ მდგომარეობაში აყენებს მის ოჯახს ან ამ პიროვნებას. ინფორმაცია მოქალაქის ზემოაღნიშნულ ქმედებებზე შესაძლებელია მიღებულ იქნეს, როგორც ოჯახის წევრებისაგან, ისე სხვა პირებისაგან. მაგალითად, არასრულწლოვანის ინტერესების დასაცავად, რომელსაც დამოუკიდებლად არ შეუძლია მიმართოს სასამართლოს, განცხადება შეიძლება წარადგინოს მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოებმა, თუ არასრულწლოვანის ოჯახის წევრი ეტანება ალკოჰოლსა და ნარკოტიკულ ნივთიერებებს და ამით მძიმე მატერიალურ მდგომარეობაში აყენებს მას.

„ფსიქიატრიული დახმარების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-7 მუხლის შესაბამისად, ფსიქიატრიული დაწესებულების ადმინისტრაცია ვალდებულია მიმართოს სასამართლოს პაციენტის ქმედუნარიანად აღიარებისა და მისთვის კანონიერი წარმომადგენლის დანიშვნის მოთხოვნით, თუ ექიმ-ფსიქიატრთა კომისია მიიჩნევს, რომ პაციენტს ფსიქიკური აშლილობის გამო არ შეუძლია განაგოს თავისი მოქმედება და შეიგნოს მისი მნიშვნელობა.

ამავე მუხლის მე-3 პუნქტის მიხედვით, ფსიქიატრიული დაწესებულების ადმინისტრაციის მიერ სასამართლოსათვის მიმართვის ფაქტის შესახებ დაუყოვნებლივ უნდა ეცნობოს პაციენტის კანონიერ წარმომადგენელს, ხოლო მისი არარსებობის შემთხვევაში – ნათესავს.

ზემოაღნიშნული კანონის მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტის შესაბამისად, მხოლოდ სამსახურეობრივი ან ოჯახური კონფლიქტი, შეუთავსებლობა საზოგადოებაში არსებულ მორალურ, რელიგიურ, კულტურულ ან პოლიტიკურ შეხედულებებთან არ შეიძლება გახდეს პირისათვის ფსიქიკური აშლილობის დიაგნოზის დადგენის საფუძველი.

წარსულში ფსიქიატრიულ დაწესებულებაში მკურნალობის ფაქტი არ ჩაითვლება გადამწყვეტ ფაქტორად პირის ამჟამინდელი ფსიქიკური მდგომარეობის შეფასებისას.

კოდექსის მიხედვით 7-დან 18 წლამდე არასრულწლოვნები ითვლებიან შეზღუდული ქმედუნარიანობის მქონედ, შესაბამისად მათ მიმართ შესაძლებელია შეტანილ იქნეს განცხადება მხოლოდ ქმედუნარიანად აღიარების შესახებ.

განცხადება მოქალაქის შეზღუდულ ქმედუნარიანად ან ქმედუნარიანად აღიარების შესახებ შეტანილ უნდა იქნეს სასამართლოში ამ მოქალაქის საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით, ხოლო თუ ეს პირი მოთავსებულია ფსიქიატრიულ-სამკურნალო დაწესებულებაში, მაშინ – სამკურნალო დაწესებულების ადგილმდებარეობის მიხედვით.

თუ განცხადება მოქალაქის შეზღუდულ ქმედუნარიანად ან ქმედუნარიანად აღიარების შესახებ წარადგინა არაუფლებამოსილმა პირმა, მოსამართლე სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 186-ე მუხლის შესაბამისად გამოიტანს განჩინებას განცხადების წარმოებაში მიღებაზე უარის შესახებ. თუ აღნიშნული გარემოება გამოვლინდა საქმის სასამართლო სხდომაზე განხილვის დროს, მოსამართლეს შეუძლია უფლებამოსილი განმცხადებლის თანხმობით, საქმის შეუნყვეტლად შეცვალოს თავდაპირველი განმცხადებელი სათანადო განმცხადებლით. თუ ზემოაღნიშნული პირები უარს განაცხადებენ შეცვლაზე, მაშინ დადგება სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 84-ე მუხლით გათვალისწინებული შედეგები.

თუ განცხადება შეტანილია არაგანსჯად სასამართლოში, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 186-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ე“ ქვეპუნქტის თანახმად, სასამართლომ უარი უნდა უთხრას განმცხადებელს განცხადების წარმოებაში მიღებაზე და ამავ კოდექსის 187-ე მუხლის პირველი ნაწილის მიხედვით, განჩინებაში უნდა მიუთითოს განსჯადი სასამართლო.

თუ არაგანსჯადობა სასამართლოსთვის ცნობილი გახდება განცხადების წარმოებაში მიღების შემდეგ, სასამართლომ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 187-ე მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად, განუხილველად უნდა დატოვოს განცხადება, რასაც უკავშირდება ამავე კოდექსის 278-ე მუხლით დადგენილი შედეგები.

მოქალაქის ქმედუნარიანობის შეზღუდვისა თუ ქმედუნარობის შესახებ მტკიცების ტვირთი სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 102-ე მუხლის შესაბამისად ეკისრება განმცხადებელს.

განცხადება მოქალაქის შეზღუდულ ქმედუნარიანად აღიარების შესახებ უნდა შეიცავდეს იმ გარემოებებზე მითითებას, რომ პირი ეტანება ალკოჰოლს ან ნარკოტიკულ ნივთიერებებს და ამით მძიმე მატერიალურ მდგომარეობაში აყენებს მის ოჯახს. ამასთან, მტკიცებულებების წარუდგენლობა არ წარმოადგენს განცხადების წარმოებაში მიღებაზე უარის თქმის საფუძველს. განცხადების შეტანისას აუცილებელია მხოლოდ იმ გარემოებებზე მითითება, რომლებსაც იგი ეფუძნება.

მოქალაქის შეზღუდულ ქმედუნარიანად აღიარების დროს მტკიცებულებად შესაძლოა წარმოდგენილი იქნეს მონმეთა ჩვენებები, სამართალდამცავი ორგანოების აქტები, სამედიცინო დაწესებულების მიერ გაცემული ცნობები, ადმინისტრაციის ბრძანება პირის სამსახურიდან გათავისუფლების შესახებ სამსახურში ნასვამ მდგომარეობაში გამოცხადების გამო, დოკუმენტები ოჯახის ხარჯების შესახებ და სხვა მტკიცებულებები.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 323-ე მუხლის მიხედვით, განცხადებაში მოქალაქის შეზღუდულ ქმედუნარიანად აღიარების შესახებ მითითებული უნდა იქნეს გარემოებებზე, რომლებიც ადასტურებენ, რომ პირი ეძალება ალკოჰოლს ან ნარკოტიკულ ნივთიერებებს, რითაც მძიმე მატერიალურ მდგომარეობაში აყენებს თავის ოჯახს.

განცხადებაში მოქალაქის ქმედუნაროდ აღიარების შესახებ უნდა აღინიშნოს გარემოებანი, რომლებიც ადასტურებენ ფსიქიკურ აშლილობას, რის გამოც მას არ შეუძლია შეიგნოს თავისი მოქმედების მნიშვნელობა ან განაგოს იგი.

მოქალაქის ქმედუნაროდ აღიარების დროს მტკიცებულებად შესაძლოა წარმოდგენილ იქნეს ავადმყოფობის ისტორიიდან ამონაწერი, პირის ფსიქიატრიულ-სამკურნალო დაწესებულებაში ყოფნის შესახებ ინფორმაცია, პირველადი ფსიქიატრიული გამოკვლევის შესახებ ფსიქიატრიული დაწესებულების დასკვნები, ტრამეების შესახებ ინფორმაცია, რომელსაც შეეძლო გამოეწვია პირის სულით ავადმყოფობა, სასამართლოს განაჩენი სისხლის სამართლის საქმეზე, პირის სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობისაგან გათავისუფლებისა და სპეციალურ სამედიცინო დაწესებულებაში მოთავსების შესახებ, მონმეთა ჩვენებები, რომლებიც ადასტურებენ, რომ პირის ქმედებები არ შეესაბამება ნორმალური, ჯანმრთელი ადამიანის ქცევას.

6.4.3 მოქალაქის შეზღუდულ ქმედუნარიანად და ქმედუნაროდ აღიარების შესახებ განცხადების განხილვა

განცხადების წარმოებაში მიღება წარმოებს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 183-ე, 185-ე, 186-ე, მუხლების შესაბამისად.

განცხადების წარმოებაში მიღების შემდეგ მოსამართლე ამზადებს საქმეს სასამართლო სხდომაზე განსახილველად ამავე კოდექსის 203-ე და 324-ე მუხლების მიხედვით.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 324-ე მუხლის თანახმად, თუ არსებობს საკმაო ცნობები მოქალაქის ფსიქიკური აშლილობის შესახებ, განმცხადებელს უფლება აქვს საქმის მომზადების სტადიაზე სასამართლოს წარუდგინოს მის მიერ მოწვეული ფსიქიატრიული ექსპერტის დასკვნა ამ მოქალაქის ფსიქიკური მდგომარეობის

თაობაზე. განსაკუთრებულ შემთხვევებში, თუ პირი რომლის მიმართაც აღძრულია საქმე მისი ქმედუუნაროდ აღიარების შესახებ, აშკარად თავს არიდებს საქსპერტო შემოწმებას, განმცხადებლის თხოვნით, სასამართლოს თავის სხდომაზე ფსიქიატრის მონაწილეობით შეუძლია გამოიტანოს განჩინება ფსიქიატრიული ექსპერტიზისათვის მოქალაქის იძულებით გაგზავნის შესახებ.

ექსპერტიზა სასამართლოს მიერ ინიშნება სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 162-176-ე მუხლების შესაბამისად.

სასამართლო ვალდებულია ექსპერტის წინაშე დასვას კონკრეტული კითხვები, კერძოდ, არის თუ არა პირის ფსიქიკური მდგომარეობა შეუსაბამო ნორმალური ადამიანის ფსიქიკასთან? არის თუ არა პირის ფსიქიკური მდგომარეობა ქრონიკული? შეუძლია თუ არა მას განაგოს მისი მოქმედებები და შეიგნოს მათი მნიშვნელობა? აღნიშნულ კითხვებზე უარყოფითი პასუხის შემთხვევაში სასამართლო იღებს გადაწყვეტილებას პირის ქმედუუნაროდ აღიარების შესახებ. ამასთან, გასათვალისწინებელია ისიც, რომ დაუშვებელია ექსპერტისათვის ისეთი კითხვების დასმა, რომლის გადაწყვეტაც სასამართლოს კომპეტენციას განეკუთვნება, მაგალითად, კითხვა პირის ქმედუუნარობის და არა მისი დაავადების ხასიათისა და ხარისხის შესახებ.

თუკი მოქალაქე სასამართლოს მიერ ექსპერტიზის შესახებ განჩინების გამოტანის შემთხვევაშიც თავს აარიდებს ექსპერტიზას, შესაბამისად, ფსიქიატრიული დაწესებულების პერსონალისა და პოლიციის მეშვეობით მოხდება მისი იძულება.

მოქალაქის შეზღუდულ ქმედუუნარიანად აღიარების შესახებ საქმის განხილვისას კოდექსი არ ითვალისწინებს ექსპერტიზის დანიშვნის აუცილებლობას. თუმცა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 162-ე მუხლი აძლევს საშუალებას მოსამართლეს, თუ საჭიროდ ჩათვლის, ნებისმიერ დროს დანიშნოს ექსპერტიზა.

საქმის ობიექტურად და სამართლიანად გადაწყვეტის მიზნით, კოდექსის მიხედვით, საქმეს მოქალაქის შეზღუდულ ქმედუუნარიანად აღიარების შესახებ სასამართლო განიხილავს ამ მოქალაქის და მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოს წარმომადგენლის სავალდებულო მონაწილეობით.

სასამართლომ საქმის განხილვისას უნდა გამოარკვიოს შემდეგი გარემოებების არსებობა:

1. ნამდვილად იყენებს თუ არა პირი ალკოჰოლსა და ნარკოტიკულ ნივთიერებებს;
2. იმყოფება თუ არა მისი ოჯახი მძიმე მატერიალურ მდგომარეობაში;
3. არსებობს თუ არა მიზეზობრივი კავშირი პირის მიერ ალკოჰოლისა და ნარკოტიკული ნივთიერებების გამოყენებასა და ოჯახის მძიმე მატერიალურ მდგომარეობას შორის.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 325-ე მუხლის თანახმად, საქმეს მოქალაქის შეზღუდულ ქმედუუნარიანად აღიარების შესახებ სასამართლო განიხილავს ამ მოქალაქის და მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოს წარმომადგენლის სავალდებულო მონაწილეობით.

სასამართლომ უნდა უზრუნველყოს, რომ შესაძლებლობის მიხედვით ყველა ოჯახის წევრმა მიიღოს მონაწილეობა სასამართლო სხდომაზე, ვინაიდან საკითხი ეხება ოჯახის ყველა წევრის ინტერესებს.

საქმეს მოქალაქის ქმედუუნაროდ აღიარების შესახებ სასამართლო განიხილავს მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოს წარმომადგენლის სავალდებულო მონაწილეობით. მოქალაქეს, რომელიც აღიარებული უნდა იქნეს ქმედუუნაროდ, დაიბარებენ სასამართლო სხდომაზე, თუ ეს შესაძლებელია მისი ჯანმრთელობის მდგომარეობის მიხედვით.

დასკვნას იმის შესახებ შეუძლია თუ არა მოქალაქეს სხდომაზე დასწრება, იძლევა ექსპერტი, მოქალაქის ჯანმრთელობის მდგომარეობიდან გამომდინარე.

დაუშვებელია მოქალაქის შეზღუდულ ქმედუნარიანად ან ქმედუნაროდ აღიარების შესახებ განცხადების გაერთიანება სხვა სასარჩელო თუ არასასარჩელო მოთხოვნასთან. მაგალითად, დაუშვებელია მოქალაქის ქმედუნაროდ აღიარებისა და ალიმენტის დაკისრების შესახებ დავის ერთად გადაწყვეტა.

აღსანიშნავია ის გარემოებაც, რომ ერთ-ერთი ოჯახის წევრის წინააღმდეგობა, რომ მოქალაქე გამოცხადდეს შეზღუდულ ქმედუნარიანად, იმ შემთხვევაში, როდესაც განცხადება შეიტანა სხვა ოჯახის წევრმა, არ წარმოადგენს განცხადების დაკმაყოფილებაზე უარის თქმის საფუძველს.

იმ შემთხვევაში, როდესაც განმცხადებელი უარს იტყვის თავის მოთხოვნაზე, (მოქალაქე გამოცხადდეს შეზღუდულ ქმედუნარიანად) სასამართლომ უნდა შეწყვიტოს საქმის წარმოება 272-ე მუხლის „გ“ ქვეპუნქტის შესაბამისად. თუმცა, ეს არ გამორიცხავს პირის შესაძლებლობას კვლავ მიმართოს სასამართლოს განცხადებით მისი ოჯახის წევრის შეზღუდულ ქმედუნარიანად აღიარების შესახებ, თუ მოქალაქე საქმის წარმოების შეწყვეტის შემდეგ კვლავ გააგრძელებს ალკოჰოლისა და ნარკოტიკული ნივთიერებების გამოყენებას, რითაც მძიმე მდგომარეობაში ჩააყენებს მის ოჯახს.

ამასთან, განმცხადებლის მიერ თავის მოთხოვნაზე უარის თქმა, არ ართმევს შესაძლებლობას, კოდექსში მითითებულ სხვა პირებს მიმართონ სასამართლოს იმავე მოქალაქის შეზღუდულ ქმედუნარიანად აღიარების შესახებ.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 326-ე მუხლის შესაბამისად, სასამართლოს გადაწყვეტილება, რომლითაც მოქალაქე აღიარებულია შეზღუდულ ქმედუნარიანად, წარმოადგენს საფუძველს მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოსათვის მზრუნველის დასანიშნად.

სასამართლოს გადაწყვეტილება, რომლითაც მოქალაქე აღიარებულია ქმედუნაროდ, წარმოადგენს საფუძველს მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოსათვის მეურვის დასანიშნად.

აღსანიშნავია, რომ უდავო წარმოების წესით სასამართლო წყვეტს მხოლოდ პირის შეზღუდულ ქმედუნარიანად ან ქმედუნაროდ აღიარების საკითხს, რაც შეეხება მზრუნველისა და მეურვის დანიშვნას, სასამართლო გადაწყვეტილების საფუძველზე ამას ახორციელებს მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოები.

სასამართლო გადაწყვეტილების სარეზოლუციო ნაწილი უნდა შეესაბამებოდეს კოდექსის 243-263-ე მუხლის მოთხოვნებს, ამასთან უნდა მიეთითოს მოქალაქის (რომელიც ცხადდება შეზღუდულ ქმედუნარიანად, თუ ქმედუნაროდ) მონაცემები, კერძოდ, სახელი, გვარი, დაბადების წელი, თვე და რიცხვი.

სასამართლო ვალდებულია კოდექსით დადგენილ ვადაში გადაწყვეტილება გაუგზავნოს მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოებს.

სამოქალაქო კოდექსის 1280-ე მუხლის მიხედვით, სასამართლო, რომელმაც გამოიტანა გადაწყვეტილება პირის ქმედუნაროდ აღიარების თაობაზე, მოვალეა გადაწყვეტილების კანონიერ ძალაში შესვლიდან არა უგვიანეს სამი დღისა, აცნობოს ამის შესახებ მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოებს იმ პირის საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით, რომელიც ქმედუნაროდ აღიარების გამო საჭიროებს მეურვეს.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 325-ე მუხლის მე-3 ნაწილის თანახმად, განმცხადებელი შეზღუდულ ქმედუნარიანად ან ქმედუნაროდ აღიარების შესახებ განთავისუფლებულია საქმის განხილვასთან დაკავშირებული სასამართლო ხარჯების გადახდისაგან.

6.4.4 გადაწყვეტილება მოქალაქის ქმედუნარიანად აღიარების შესახებ

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-14 მუხლის მე-3 ნაწილის მიხედვით, ქმედუნარიანობის შეზღუდვა უქმდება მაშინ, როცა აღარ არის ის საფუძველი, რომლის გამოც პირს შეეზღუდა ქმედუნარიანობა.

ამავე კოდექსის მე-16 მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად, ქმედუნარიანობის სრულად აღდგენა იწვევს მზრუნველობის გაუქმებას.

სამოქალაქო კოდექსის მიხედვით, შეზღუდული ქმედუნარიანობის მქონე პირის ქმედუნარიანად აღიარებისათვის აუცილებელია მისი სრული გამოჯანმრთელება.

განცხადების შეტანის უფლება მოქალაქის შეზღუდულ ქმედუნარიანად აღიარების შესახებ გადაწყვეტილების გაუქმების მოთხოვნით აქვს თვით ამ მოქალაქეს, მისი ოჯახის წევრსა და მზრუნველს. ამ დროს იწყება დამოუკიდებელი წარმოება და მოსამართლე საქმეს ამზადებს და განიხილავს სასამართლო სხდომაზე კოდექსით დადგენილი საერთო წესების შესაბამისად.

სამოქალაქო კოდექსის მე-12 მუხლის მე-6 ნაწილის შესაბამისად, ქმედუნარიანად აღიარებული პირის განკურნების ან ჯანმრთელობის მნიშვნელოვნად გაუმჯობესების შემთხვევაში სასამართლო აღიარებს მოქალაქეს ქმედუნარიანად. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 327-ე მუხლის მე-2 ნაწილის მიხედვით, განცხადების შეტანის უფლება აქვთ მეურვეს, ფსიქიატრიულ-სამკურნალო დაწესებულებას, ოჯახის წევრებს.

სამოქალაქო კოდექსის 1292-ე მუხლის მიხედვით, სულით ავადმყოფის მეურვე სამეურვეო პირის გამოჯანმრთელების შემთხვევაში მოვალეა დაუყონებლივ აღძრას შუამდგომლობა სამეურვეო პირის ქმედუნარიანად აღიარებისა და მისთვის მეურვეობის მოხსნის შესახებ.

სასამართლო ფსიქიატრიული ექსპერტიზის დასკვნის საფუძველზე გამოიტანს გადაწყვეტილებას გამოჯანმრთელებული პირის ქმედუნარიანად აღიარების შესახებ.

ამასთან, კოდექსის მიხედვით პირის სრული გამოჯანმრთელება არ არის აუცილებელი. მთავარია მისი მდგომარეობა იძლეოდეს იმის საშუალებას, რომ მოხდეს მასზე დაწესებული მეურვეობის გაუქმება.

სასამართლო გადაწყვეტილების საფუძველზე უქმდება აღნიშნულ პირზე დაწესებული მეურვეობა. მოცემულ შემთხვევაშიც იწყება დამოუკიდებელი წარმოება და საქმე იხილება კოდექსის მოთხოვნების შესაბამისად.

6.5 დაკარგულ ან განადგურებულ სანარმდგენლო ფასიან ქალაქსა და საორდერო ფასიან ქალაქში უფლების აღდგენა (გამონაკვეთი წარმოება)

6.5.1 განცხადების შეტანა

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 328-ე მუხლის თანახმად, პირს, სანარმდგენლო ფასიანი ქალაქის ან საორდერო ფასიანი ქალაქის დაკარგვის ან განადგურებისას, კანონით გათვალისწინებულ შემთხვევებში შეუძლია სთხოვოს სასამართლოს დაკარგული ან განადგურებული ფასიანი ქალაქის ბათილად ცნობა და მათზე უფლების აღდგენა.

ამ მუხლის სუბიექტები შეიძლება იყვნენ, როგორც ფიზიკური, ასევე იურიდიული პირები, აგრეთვე ორგანიზაციები, რომლებიც არ არიან იურიდიული პირები. ამა თუ იმ პირის ამ მუხლის სუბიექტად მიჩნევისთვის

გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს მის მიერ საწარმდგენლო ან საორდერო ფასიანი ქაღალდის ფლობასა და მის შემდეგ დაკარგვას ან განადგურებას.

ამ მუხლს ორი ობიექტი გააჩნია 1. საწარმდგენლო ფასიანი ქაღალდი; 2. საორდერო ფასიანი ქაღალდი. უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოს კანონმდებლობა ორი სახის საკანონმდებლო აქტით – კანონით – აწესრიგებს ფასიანი ქაღალდების ბრუნვის საკითხს: ა) სამოქალაქო კოდექსის 911-ე – 932-ე მუხლებითა და ბ) საქართველოს კანონით „ფასიანი ქაღალდების ბაზრის შესახებ“. ეს უკანასკნელი მიღებულია სამოქალაქო კოდექსის ძალაში შესვლის შემდეგ და ამდენად, უფრო დეტალურად აწესრიგებს მთელი რიგი ფასიანი ქაღალდების ბრუნვის საკითხებს, მაშინ როცა სამოქალაქო კოდექსი განსაზღვრავს ფასიან ქაღალდებთან დაკავშირებულ ზოგად პრინციპებს.

ვინაიდან კანონმდებლობა არ განსაზღვრავს საწარმდგენლო ან საორდერო ფასიანი ქაღალდების ამომწურავ ჩამონათვალს, წარმოიშობა საკითხი იმის თაობაზე, თუ რომელი კონკრეტული ფასიანი ქაღალდები შეიძლება მოხვდნენ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის XXXIX თავის მოქმედების რეჟიმში. ამ კითხვაზე პასუხს სცემს სამოქალაქო კოდექსი და საქართველოს კანონი „ფასიანი ქაღალდების ბაზრის შესახებ“.

სამოქალაქო კოდექსის 911-ე მუხლის პირველი პუნქტი აყალიბებს საწარმდგენლო ფასიანი ქაღალდის შემდეგ ცნებას – „თუ ვინმე გასცემს დოკუმენტს, რომლითაც ის დოკუმენტის მფლობელს გადახდას ჰპირდება, მაშინ მფლობელს შეუძლია მოითხოვოს გადახდა დაპირების თანახმად, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა მას ამის უფლება არ ჰქონდა“. ასეთი სახის ფასიან ქაღალდებზე შეიძლება მიჩნეულ იქნეს წარმომდგენზე გაცემული ობლიგაცია, თამასუქი, ჩეკი, საბანკო ანაბრის წიგნაკი ან სერტიფიკატი, ვარანტი, კონოსამენტი და სხვა. ესა თუ ის დოკუმენტი წარმოდგენს თუ არა საწარმდგენლო ფასიან ქაღალდს, უნდა შეფასდეს ორი ძირითადი ნიშნის არსებობით – ა) ფასიანი ქაღალდით შესაძლებელი უნდა იყოს ფულის ან ნივთის გადაცემა და ბ) იგი გაცემული უნდა იყოს წარმომდგენზე, ანუ მისი მფლობელი არ უნდა იყოს კონკრეტულად აღნიშნული ფასიან ქაღალდში.

ამდენად, თუ ფასიან ქაღალდს გააჩნია ზემოაღნიშნული ნიშნები, მაშინ ის საწარმდგენლო ფასიან ქაღალდად ითვლება და ექცევა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის XXXIX თავის მოქმედების რეჟიმში.

რაც შეეხება საორდერო ფასიან ქაღალდებს, სამოქალაქო კოდექსის 922-ე მუხლის პირველი ნაწილით „სავალო დოკუმენტი, რომლითაც ემიტენტი დოკუმენტის წარდგენისას გადახდას ჰპირდება დასახელებულ პირს, შეიძლება გაიცეს საორდერო ფასიანი ქაღალდის სახით“. ამდენად, ცხადია, რომ საორდერო ფასიან ქაღალდს საწარმდგენლო ფასიან ქაღალდთან შედარებით გააჩნია ის თავისებურება, რომ იგი კონკრეტული პირის სახელზე გაიცემა, თუმცა, განსხვავებით პირადი ფასიანი ქაღალდებისაგან (მუხლი 928), საორდერო ფასიანი ქაღალდი (და შესაბამისად მისგან გამომდინარე უფლებები) შეიძლება ჰგადაეცეს მესამე პირს ინდოსამენტის მეშვეობით.

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ მე-4 აბზაცში აღნიშნული ნებისმიერი ფასიანი ქაღალდი შეიძლება იყოს, როგორც საწარმდგენლო, ასევე საორდერო. ფასიანი ქაღალდის საორდეროდ მიჩნევისთვის აუცილებელია ორი სავალდებულო და ერთი ფაკულტატური ნიშნის არსებობა – ა) ფასიანი ქაღალდით შესაძლებელი უნდა იყოს ფულის ან ნივთის გადაცემა და ბ) იგი გაცემულ უნდა იყოს კონკრეტულ ფიზიკურ ან იურიდიულ პირზე. რაც შეეხება ფაკულტატურ ნიშანს, მიზანშეწონილად უნდა ჩაითვალოს ფასიან ქაღალდზე იმის მითითება, რომ მისი ინდოსირება დაშვებულია.

საქართველოს კანონი „ფასიანი ქაღალდების ბაზრის შესახებ“ ფასიანი ქაღალდების სრულიად განსხვავებულ ცნებას გვთავაზობს. კერძოდ, მე-2 მუხლის 32-ე პუნქტით, „ფასიანი ქაღალდი არის მიმოქცევადი ფინანსური ინსტრუმენტები და უფლებები, რომელთა საჯარო შეთავაზებაც შესაძლებელია წილობრივი

თუ სასესო ფასიანი ქალაქების სახით, ან რომლებიც შეიძლება გარდაიქმნას ასეთებად, ან რომლებიც არიან ასეთებზე ხელისმომწერისა თუ შექმნის უფლების მატარებლები, საინვესტიციო ხელშეკრულებები და ფასიანი ქალაქებთან დაკავშირებული სხვა ინსტრუმენტები და უფლებები. ამ კანონით, შემდეგი ინსტრუმენტები არ განიხილება და არ რეგულირდება, როგორც ფასიანი ქალაქები – ა) ბანკების ვალდებულებები, დაკავშირებული დეპოზიტებთან ან სხვა ფიქსირებულ ვადიან ფინანსირებასთან, რომლებსაც წარმოქმნის კლიენტთა პირდაპირი, შუამავლების გარეშე მომსახურება და რომლებისთვისაც დამახასიათებელი არ არის საჯარო მიმოქცევა; ბ) ნებისმიერი სადაზღვევო პოლისი ან ენუიტური კონტრაქტი, გამოშვებული დაზღვევის შესახებ კანონმდებლობის შესაბამისად მოქმედი იურიდიული პირების მიერ; გ) ჩეკები (რეგულირდება საქართველოს კანონით „ჩეკების შესახებ“); დ) კომისიის წესებით განსაზღვრული გამონაკლისი ხელშეკრულებები ან ფინანსური ინსტრუმენტები, რომელთა რეგულირებაც შესაბამისად ხორციელდება ამ ან სხვა კანონით.

როგორც ვხედავთ, საქართველოს კანონი „ფასიანი ქალაქების ბაზრის შესახებ“ ფასიანი ქალაქების სრულიად განსხვავებულ ცნებას ითვალისწინებს და ძალზედ აკონკრეტებს მას, აგრეთვე მოჰყავს მეტად კონკრეტული გამონაკლისები, რომლებიც ამ კანონით არ ითვლებიან ფასიანი ქალაქებად. ამდენად, შეიძლება ჩავთვალოთ, რომ ფასიანი ქალაქი, რომელიც ამ კანონით არ განიხილება ასეთად, შეიძლება ჩაითვალოს სამოქალაქო კოდექსის დებულებებით განსაზღვრულ ფასიანი ქალაქად და, შესაბამისად, მოექცეს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის XXXIX თავის მოქმედების რეჟიმში. მაგალითად, წარმოდგენზე გახსნილი საბანკო ანაბარის წიგნაკი ან სერტიფიკატი. ამავე დროს, „ფასიანი ქალაქების ბაზრის შესახებ“ საქართველოს კანონით დადგენილი ცნების განხილვისას უცილობლად უნდა გამოვიდეთ თვით „ფასიანი ქალაქების ბაზრის შესახებ“ კანონის მიზნიდან და გამოყენების სფეროდან, რომლებიც მოცემულია მის შესავალსა და პირველი მუხლის მე-4 პუნქტში და ასეთად ფასიანი ქალაქების საჯარო შეთავაზებისა და მიმოქცევის, ფასიანი ქალაქების ბაზრის ფორმირებას მიიჩნევს. ამდენად, საქართველოს კანონს „ფასიანი ქალაქების ბაზრის შესახებ“ სრულიად სხვა დანიშნულება გააჩნია და იგი ვერ შეცვლის სამოქალაქო კოდექსით განსაზღვრული ფასიანი ქალაქების ფუძემდებლურ ცნებებსა და პრინციპებს. ეს კანონები მხოლოდ ავსებენ ერთმანეთს, მაგრამ მათი კოლიზიის შემთხვევაში სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის XXXIX თავით განსაზღვრული წარმოებისას სასამართლო უნდა გამოვიდეს სამოქალაქო კოდექსით დადგენილი ცნებებიდან.

შენიშვნა: ფასიანი ქალაქები ამ სახით (ანუ საწარმდგენლო ან საორდერო სახით) პრაქტიკაში ძალზედ იშვიათად გაცივმა, ვინაიდან უფრო მოსახერხებელია მათი სახელობით გაცივმა ან ჩანაწერით ფლობა, რაც პრაქტიკაში გაცილებით გავრცელებულია. ამასვე ადასტურებს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის XXXIX თავთან მიმართებით სასამართლო პრაქტიკის არარსებობა.

6.5.2 განცხადების შეტანის ადგილი

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 328-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, განცხადება შეტანილ უნდა იქნეს სასამართლოში ამ მუხლში მითითებული საბუთის გამცემი დაწესებულების ადგილმდებარეობის მიხედვით. აღნიშნული წესი ადგენს გამონწვევითი წარმოების განსაჯადობის საკითხს. განსაჯადობის საკითხი ამ მუხლით მეტად სპეციფიკურად რეგულირდება და განსხვავდება უდავო წარმოების წესით განსახილველი სხვა საქმეების განსაჯადობისაგან. იმპერატიულადაა განსაზღვრული, რომ განცხადება შეიტანება სასამართლოში საბუთის გამცემი დაწესებულების ადგილმდებარეობის მიხედვით. საბუთის გამცემ დაწესებულებაში უცილობლად იგულისხმება ემიტენტი ანუ დაწესებულება, რომელმაც ფასიანი ქალაქი გამოუშვა. მაგალითად, თუ აქცია გამოშვებულ იქნა სს „გურჯაანის ღვინის ქარხნის“ მიერ და მისი მფლობელია ქუთაისში მდებარე შპს „ორიონი“, განცხადება შეტანილ უნდა იქნეს გურჯაანის რაიონულ სასამართლოში. კიდევ ერთი მაგალითი, სს „ფოთის პორტის“ მიერ გაცემული საწარმდგენლო ვარანტი, რომელსაც ფლობდა ბათუმში მცხოვრები დავით დიასამიძე, დაიკარგა. ასეთ შემთხვევაში დავით დიასამიძემ განცხადებით უნდა მიმართოს ფოთის საქალაქო სასამართლოს.

6.5.3 განცხადების შინაარსი

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 329-ე მუხლის თანახმად, განცხადებაში უნდა აღინიშნოს, დაკარგული ან განადგურებული საბუთის განმასხვავებელი ნიშნები, საბუთის გამცემი დაწესებულების სახელწოდება, აგრეთვე საბუთის დაკარგვის გარემოებანი. ამ მუხლის შინაარსის გაცნობისას ცხადი ხდება, რომ სასამართლოში წარდგენილი განცხადება მთელ რიგ აუცილებელ რეკვიზიტებს უნდა შეიცავდეს. ამ რეკვიზიტების განცხადებაში მიუთითებლობა ხარვეზის დადგენის საფუძველია. კერძოდ, აუცილებლად უნდა აღინიშნოს: ა) საბუთის განმასხვავებელი ნიშნები (მაგალითად, საბუთი შესრულებულია A4-ის ფორმატის ქაღალდზე, აქვს თუ არა მას დამცავი ნიშნები, აქვს თუ არა მას მკაცრი აღრიცხვის ნომერი და ა.შ.); ბ) საბუთის გამცემი დაწესებულების სახელწოდება, ანუ უნდა აღინიშნოს ემიტენტი დაწესებულება; გ) საბუთის დაკარგვის გარემოებანი. აქ შესაძლებელია აღინიშნოს, რომ დაკარგვა განპირობებული იყო მფლობელისგან მისი გატაცებით, ქურდობით, ხოლო განადგურება გამოიწვია ხანძარმა, სტიქიურმა მოვლენებმა და ა.შ.

მართალია, ზემოხსენებულ მუხლში არაა მითითებული, მაგრამ განცხადება აუცილებლად უნდა შეიცავდეს განმცხადებლის მოთხოვნას. ეს გამომდინარეობს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის არა XXXIX თავიდან, არამედ ამავე კოდექსის 311-ე მუხლის პირველი ნაწილიდან და 178-ე მუხლის პირველი ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტიდან. მოთხოვნაში უნდა აისახოს ის, თუ რას ითხოვს სასამართლოსაგან განმცხადებელი, ანუ სანარმდგენლო ან საორდერო ფასიანი ქაღალდის ძალადაკარგულად გამოცხადებას და მასზე განმცხადებლის უფლების აღდგენას. ანალოგიურად უნდა გადაწყდეს განცხადებაზე დასართავი დოკუმენტების საკითხი, ანუ მართალია სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 329-ე მუხლი ამის შესახებ არაფერს ამბობს, მაგრამ ამავე კოდექსის 311-ე და 178-ე მუხლებიდან გამომდინარე, განცხადებას უნდა დაერთოს ყველა ის დოკუმენტი, რომლითაც განმცხადებელი ცდილობს დაამტკიცოს ფასიანი ქაღალდის არსებობისა და მისი შემდგომი დაკარგვის ან განადგურების გარემოებები.

6.5.4 მოსამართლის მოქმედება განცხადების მიღების შემდეგ

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 330-ე მუხლის თანახმად, მოსამართლე განცხადების მიღების შემდეგ გამოიტანს განჩინებას საბუთის გამცემი დაწესებულებისათვის (პირისათვის) ამ საბუთით ყოველგვარი გადახდისა და გაცემის აკრძალვის, აგრეთვე განმცხადებლის ხარჯზე ადგილობრივ პრესაში პუბლიკაციის შესახებ. ასეთი განჩინების გამოტანაზე უარი შეიძლება გასაჩივრდეს კერძო საჩივრით.

ზემოხსენებული მუხლიდან ცხადად ჩანს, რომ წარმოებაში მიღების განჩინების გამოტანის შემდეგ სასამართლომ უნდა გამოსცეს განჩინება საბუთის გამცემი დაწესებულებისათვის (პირისათვის) ამ საბუთით ყოველგვარი გადახდისა და გაცემის აკრძალვის, აგრეთვე განმცხადებლის ხარჯზე ადგილობრივ პრესაში პუბლიკაციის შესახებ. თუმცა გაურკვეველია, რა ვადა უნდა გავიდეს ამ ორი განჩინების გამოტანის მომენტებს შორის. ამდენად, გაურკვეველობის თავიდან აცილების მიზნით, მიზანშეწონილად უნდა ჩაითვალოს წარმოებაში მიღების დღესვე მეორე განჩინების გამოტანაც, რომლითაც საბუთის გამცემ დაწესებულებას აკრძალვება ამ საბუთით გადახდისა და გაცემის განხორციელება. ეს აკრძალვა ერთგვარად წააგავს სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებას და, აქედან გამომდინარე, სარჩელის უზრუნველყოფის მსგავსად მეტად შემჭიდროვებულ ვადაში უნდა იქნეს განხილული, რათა სწრაფად და ეფექტურად მოხდეს განმცხადებლის უფლებების დაცვა.

რაც შეეხება ასეთი განჩინების გამოტანაზე უარის თქმის განჩინებას, იგი გასაჩივრებას ექვემდებარება კერძო საჩივრით, ანუ ზემდგომი სასამართლო შეამოწმებს მის დასაშვებობასა და დასაბუთებულობას სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 414-ე – 420-ე მუხლების შესაბამისად. ასეთი განჩინების გასაჩივრების შესაძლებლობა გამომდინარეობს იქიდან, რომ შესაძლებელია პირველი ინსტანციის სასამართლომ სწორად

ვერ შეაფასოს საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე გარემოებები, რის გამოც განმცხადებელს უნდა მიეცეს ზემდგომი სასამართლოსთვის მიმართვის უფლება.

6.5.5 პუბლიკაცია

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 331-ე მუხლის თანახმად, პუბლიკაცია უნდა შეიცავდეს:

- ა) იმ სასამართლოს დასახელებას, რომელშიც შეტანილია განცხადება საბუთის დაკარგვის შესახებ;
- ბ) განმცხადებლის დასახელებასა და მის საცხოვრებელ ადგილს;
- გ) საბუთის დასახელებასა და განმასხვავებელ ნიშნებს;
- დ) წინადადებას იმ საბუთის ხელთმქონის მიმართ, რომლის დაკარგვის შესახებაც შეტანილია განცხადება, რომ მან პუბლიკაციის დღიდან სამი თვის განმავლობაში შეიტანოს განცხადება სასამართლოში ამ საბუთზე თავისი უფლების შესახებ.

პუბლიკაციის მნიშვნელობა განისაზღვრება იმ ფაქტით, რომ განმცხადებლისთვის უცნობია საბუთის ხელთმქონის ვინაობა და ამ გზით შესაძლებელია გარკვეულ იქნეს მისი ამჟამინდელი მფლობელი. თუმცა, ამისდა მიუხედავად, კანონი მაინც უშვებს სამი თვის ვადით საქმეზე წარმოების შეჩერებას, რაც ეწინააღმდეგება სამოქალაქო საქმეთა 2 თვის ვადაში განხილვის კანონით დადგენილ წესს. ამდენად, სასურველია, ამ ტიპის განცხადების წარმოებაში მიღების განჩინებითვე მისი განხილვის ვადა 5 თვემდე გაგრძელდეს. ჩგანცხადების პუბლიკაცია ხდება ადგილობრივ პრესაში.

6.5.6 საბუთის ხელთმქონის განცხადება

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 332-ე მუხლის თანახმად, იმ საბუთის ხელთმქონე, რომლის დაკარგვის შესახებ განცხადებულია, ვალდებულია პუბლიკაციის დღიდან 3 თვის ვადის გასვლამდე განჩინების გამომტან სასამართლოში შეიტანოს განცხადება საბუთზე თავისი უფლების შესახებ და ამასთან ერთად წარადგინოს საბუთის დედანიც. განსახილველი მუხლის შინაარსი მეტად ნათელია. თუ პუბლიკაციამ შედეგი გამოიღო და საბუთის ხელთმქონემ გაიგო იმის თაობაზე, რომ მის საბუთზე გამოწვევითი წარმოება მიმდინარეობს, მას წარმოეშობა ვალდებულება განჩინების გამოქვეყნებიდან 3 თვის ვადაში განცხადება წარადგინოს სასამართლოში ამის თაობაზე და ამავე დროს წარადგინოს საბუთის დედანიც. ფაქტიურად ამგვარი განცხადების წარდგენა ერთგვარად უთანაბრდება გადახდის ბრძანებაზე პროტესტის შეტანას, ვინაიდან ორივე მათგანის მიზანი ერთია – დაფიქსირებულ იქნეს იმ მხარის პოზიცია, რომლის მოსაზრების გაგებაც მანამდე შეუძლებელი იყო.

6.5.7 მოსამართლის მოქმედება საბუთის ხელთმქონისაგან განცხადების მიღების შემდეგ

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 333-ე მუხლის თანახმად, თუ საბუთის ხელთმქონემ პუბლიკაციის დღიდან 3 თვის ვადის გასვლამდე შეიტანა სასამართლოში განცხადება, სასამართლო განცხადებას საბუთის დაკარგვის შესახებ განუხილველად დატოვებს და დაადგენს ვადას, რომლის განმავლობაშიც საბუთის გამცემ დაწესებულებას (პირს) აუკრძალავს აწარმოოს ამ საბუთით გადახდა და გაცემა. ეს ვადა არ შეიძლება აღემატებოდეს 2 თვეს. იმავდროულად სასამართლო განუმარტავს განმცხადებელს მის უფლებას, აღძრას სარჩელი საბუთის გამოთხოვის შესახებ საერთო წესით იმ პირის მიმართ, ვისაც ხელთ აქვს საბუთი, ხოლო ამ უკანასკნელს – მის უფლებას, გადაახდევინოს განმცხადებელს ზარალი, რაც გამოწვეულია აკრძალვის ღონისძიებებით. სასამართლოს განჩინებაზე შეიძლება კერძო საჩივრის შეტანა.

ზემოთმოყვანილი დებულება უდავო წარმოების წესით განსახილველი საქმეების სპეციფიკის კლასიკურ ნიმუშთან ერთად ასახავს გამოწვევითი წარმოების არსს. ეს უკანასკნელი იმაში გამოიხატება, რომ ამ სახის წარმოებით მოძიებულ იქნეს საბუთის ხელთმქონე. ასეთი პირის მოძიების შემთხვევაში მოქმედებას იწყებს უდავო წარმოების წესით განსახილველი საქმეებისათვის დამახასიათებელი ზოგადი წესი, რომელიც სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 311-ე მუხლის მე-2 პუნქტშია ასახული – „თუ უდავო წარმოების წესით საქმის განხილვისას აღიძვრის დავა ისეთი უფლებების შესახებ, რომლებიც სასამართლოს უწყებრივად ექვემდებარება, სასამართლო განცხადებას განუხილველად დატოვებს და დაინტერესებულ პირებს განუმარტავს, რომ მათ უფლება აქვთ წარმოადგინონ სარჩელი საერთო საფუძვლებზე“.

საბუთის ხელთმქონის აღმოჩენის შემთხვევაში დგინდება იმ პირის ვინაობა, ვის მფლობელობაშიც იმყოფება საბუთი და ასეთ შემთხვევაში, უდავო წარმოების გაგრძელება საფუძველს მოკლებული ხდება. განმცხადებელმა უკვე სარჩელით უნდა მიმართოს სასამართლოს, რათა უდავო წარმოების ნაცვლად დაინწყოს სასარჩელო წარმოება, რომელიც უფრო უკეთ უზრუნველყოფს პირთა უფლებების დაცვას, ვიდრე უდავო წარმოება. ცხადია, რომ სასარჩელო წარმოების დაწყების შემთხვევაში სარჩელი წარდგენილ უნდა იქნეს საერთო განსაჯადობის წესების მიხედვით. ტექნიკური თვალსაზრისით, მიზანშეწონილად უნდა ჩაითვალოს ამ უფლების (ანუ უფლებისა, რომ მხარეებს შეუძლიათ იდავონ სასარჩელო წესით) განმარტება იმავე განჩინების სარეზოლუციო ნაწილში, რომლითაც განცხადება განუხილველად დარჩა ან იმავე საოქმო განჩინებაში, თუ განცხადება განუხილველად ზეპირი მოსმენისას დარჩა.

6.5.8 საქმის დანიშნა განსახილველად

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 334-ე მუხლის თანახმად, საქმეს დაკარგული საბუთების ბათილად ცნობის შესახებ სასამართლო განიხილავს პუბლიკაციის დღიდან 3 თვის გასვლის შემდეგ, თუ საბუთის ხელთმქონისაგან არ შემოვიდა 332-ე მუხლში მითითებული განცხადება. თუ ვერ მოხდა გამოწვევითი წარმოების მიზნის მიღწევა, ანუ საბუთის ხელთმქონის აღმოჩენა, მაშინ სასამართლო უკვე უფლებამოსილი ხდება შეუდგეს საქმის არსებით განხილვას, მხოლოდ იმ აუცილებელი პირობის დაცვით, რომ უნდა გავიდეს სამთვიანი ვადა პუბლიკაციის დღიდან. როგორც ზემოთ აღინიშნა, პუბლიკაციის დღე შეიძლება არ დაემთხვეს პუბლიკაციის შესახებ განჩინების გამოტანის დღეს. ამისდა მიუხედავად, ყველა შემთხვევაში გადამწყვეტია სწორედ პუბლიკაციის დღე. ამდენად, სამ თვიანი ვადა პუბლიკაციის დღიდან უნდა აითვალოს.

რა შეიძლება მოხდეს იმ შემთხვევაში, თუ საბუთის ხელთმქონისაგან განცხადება შემოტანილი იქნება სამთვიანი ვადის გასვლის შემდეგ, მაგრამ სასამართლოს მიერ გადაწყვეტილების გამოტანამდე? ასეთ შემთხვევას კანონი პირდაპირ არ არეგულირებს, თუმცა გამოწვევითი წარმოების არსიდან გამომდინარე (რაც იმაში მდგომარეობს, რომ მოძიებულ იქნეს საბუთის ხელთმქონე) მიზანშეწონილად უნდა ჩაითვალოს განცხადების განუხილველად დატოვება და სარჩელის წარდგენის შესაძლებლობის განმარტება მოსარჩელისათვის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 333-ე მუხლის ანალოგიურად.

6.5.9 სასამართლოს გადაწყვეტილება განცხადების გამო

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 335-ე მუხლის თანახმად, განმცხადებლის თხოვნის დაკმაყოფილების შემთხვევაში სასამართლო გამოიტანს გადაწყვეტილებას, რომლითაც ბათილად ცნობს დაკარგულ საბუთს. ეს გადაწყვეტილება უფლებას აძლევს განმცხადებელს მიიღოს ანაბარი ან ახალი საბუთი ბათილად ცნობილი საბუთის ნაცვლად. თუ პუბლიკაციის მეშვეობით ვერ იქნება დადგენილი საბუთის ხელთმქონე, მაშინ სასამართლო თავისი გადაწყვეტილებით აკმაყოფილებს განცხადებას და დაკარგულ საბუთს ბათილად ცნობს. თუმცა ეს არ ნიშნავს იმას, რომ ეს ავტომატურად უნდა მოხდეს მას შემდეგ, რაც პუბლიკაცია უშედეგოდ ჩაივლის. როგორც ზოგადად ხდება უდავო წარმოების დროს, სასა-

მართლომ თავად უნდა დაადგინოს და საკუთარი ინიციტივით მოიწვიოს დაინტერესებული პირები და მიიღოს მათგან მაქსიმალურად მეტი ინფორმაცია განსახილველი საკითხის შესახებ. მაგალითად, საბუთის გამცემი დაწესებულების მოწვევამ შეიძლება მნიშვნელოვანი ფაქტები გახადოს ცნობილი სასამართლოსთვის, ისევე როგორც მოწვევების დაკითხვამ, საქმეში არსებული სხვა მტკიცებულებების გამოკვლევამ და ა.შ. თუ ყველა ამ გარემოების გამოკვლევის შედეგად სასამართლო მივა იმ დასკვამდე, რომ საბუთი მართლაც განმცხადებელს ეკუთვნოდა, მაშინ იგი ბათილად ცნობს დაკარგულ საბუთს. ამასთან, სასურველია, რომ გადანყვეტილების სარეზოლუციო ნაწილში აისახოს 335-ე მუხლის მეორე წინადადების შინაარსიც, ვინაიდან საბუთის გამცემმა დაწესებულებამ ან სხვა ორგანომ გადანყვეტილების შინაარსის გაცნობისას ზუსტად აღიქვას თავისი ვალდებულება გასცეს ახალი საბუთი დაკარგულის სანაცვლოდ და არ შეუქმნას ზედმეტი ხელოვნური დაბრკოლება განმცხადებელს.

6.5.10 საბუთის ხელთქონის უფლება აღძრას სარჩელი ქონების უსაფუძვლოდ შეძენის შესახებ

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 336-ე მუხლის თანახმად, საბუთის ხელთქონეს, რომელსაც რაიმე მიზეზით დროულად არ განუცხადებია თავისი უფლება ამ საბუთზე, დაკარგული საბუთის ბათილად ცნობის შესახებ სასამართლოს გადანყვეტილების კანონიერ ძალაში შესვლის შემდეგ, შეუძლია აღძრას სარჩელი ქონების უსაფუძვლოდ შეძენის ან დაზოგვის თაობაზე იმ პირის მიმართ, რომელსაც დაკარგულის ნაცვლად მიენიჭა ახალი საბუთის მიღების უფლება. ამ მუხლში განხილულია ის შემთხვევა, როდესაც საბუთის ხელთქონემ სამთვიანი ვადის გასვლისა და სასამართლოს გადანყვეტილების კანონიერ ძალაში შესვლის შემდეგ გაიგო გადანყვეტილების შესახებ. ასეთ შემთხვევაში მას უფლება ეძლევა სასარჩელო წესით დაიცვას თავისი უფლება და უსაფუძვლო გამდიდრების შესახებ ნორმებით (სამოქალაქო კოდექსის 976-991 მუხლები) ედავოს იმ პირს, რომელსაც სასამართლომ მისცა უფლება მიეღო ახალი საბუთი. ამ ნორმის მიზანია შესაძლებლობა მისცეს საბუთის ხელთქმონეს, რომელმაც ვერ შეძლო სამთვიან ვადაში განცხადების გაკეთება, დაიცვას თავისი უფლება და ამტკიცოს საბუთზე მისი უფლებები. ამასთან, სასარჩელო წარმოება, აღჭურვილი დისპოზიციურობისა და შეჯიბრებითობის ელემენტებით, საუკეთესო საშუალებაა მისი უფლების დასაცავად.

საგულისხმოა ის გარემოება, რომ განხილული წარმოება მთლიანად გადმოღებულია ძველი საბჭოთა სამოქალაქო სამართლის საპროცესო კოდექსიდან (1964 წ.), რასაც ადასტურებს ამ სახის წარმოების იდენტურობა იმდროინდელ ანალოგიურ წარმოებასთან, აგრეთვე ტერმინის – „ქონების უსაფუძვლოდ შეძენის ან დაზოგვის“ – გამოყენება, რაც დამახასიათებელი იყო საქართველოს სსრ სამოქალაქო სამართლის კოდექსისთვის (1964 წ., მუხლები 486-487).

6.6 ქონების უპატრონოდ ცნობა

6.6.1 განცხადება ქონების უპატრონოდ ცნობის შესახებ

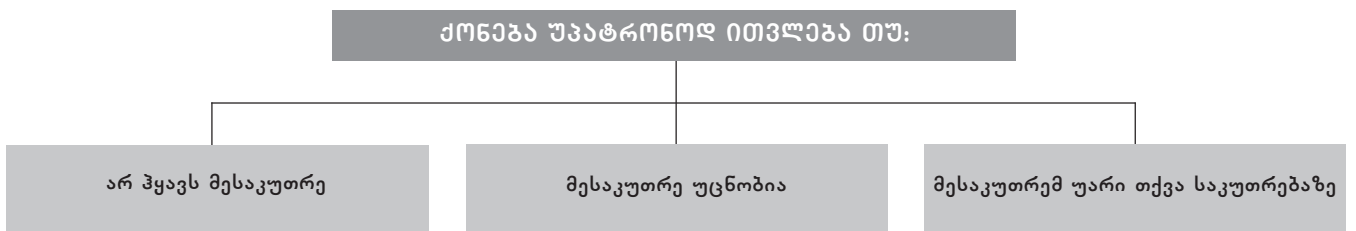
სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მიხედვით, ქონების უპატრონოდ ცნობის შესახებ განცხადებას სასამართლო განიხილავს უდავო წარმოების წესით. ამავე კოდექსის მე-14 მუხლის მიხედვით, ქონების უპატრონოდ ცნობის საქმეებს, თუ ქონების ღირებულება არ აღემატება 2000 ლარს, განიხილავს მაგისტრაცი მოსამართლე, შესაბამისად, თუ ქონების ღირებულება აღემატება 2000 ლარს განცხადებას ქონების უპატრონოდ ცნობის შესახებ განიხილავს რაიონული (საქალაქო) სასამართლოს მოსამართლე.

საკუთრების უფლება გულისხმობს მესაკუთრის შესაძლებლობას თავისუფლად ფლობდეს, ანუ რეალურად ფლობდეს მას, სარგებლობდეს (არ ისარგებლოს ქონებით), ანუ მიიღოს მისგან ნაყოფი – შემოსავალი, ნამატი ან უპირატესობა და განკარგოს ქონება, ანუ განსაზღვროს მისი იურიდიული ბედი, კერძოდ, გაასხვისოს, გააჩუქოს, გააქირავოს, დატვირთოს, ამასთან არ დაუშვას სხვა პირის მიერ ამ ქონებით სარ-

გებლობა. ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ მესაკუთრის მიერ ქონების განკარგვა გულისხმობს მის უფლებას, უარი თქვას მასზე, ანუ მიატოვოს იგი. ამასთან, განსხვავებულია უძრავ და მოძრავ ნივთებზე საკუთრების მიტოვების წესი. მოძრავი ქონების მიტოვებისათვის არ არის აუცილებელი რაიმე ფორმალუბების დაცვა, რაც შეეხება უძრავ ნივთებს, უძრავ ქონებაზე საკუთრების შექმნის თავისებურებიდან გამომდინარე, უძრავ ქონებაზე საკუთრების ან სხვა უფლების მისატოვებლად, აუცილებელია უფლებამოსილი პირის განცხადება ამ უფლების მიტოვების შესახებ და ამ განცხადების რეგისტრაცია საჯარო რეესტრში. განცხადება უნდა ჩაჰბარდეს რეესტრის სამსახურს. მხოლოდ ამის შემდეგ იძენს უფლების მიტოვების განცხადება სავალდებულო ძალას (სსკ 184-ე მუხლი).

ქონების უპატრონოდ ცნობა და მისი იმ პირის მფლობელობაში გადაცემა, რომელიც დაეუფლა მას, წარმოადგენს საკუთრების შექმნის ერთ-ერთ საშუალებას. ამასთან, უდავო წარმოების წესით შესაძლებელია მხოლოდ მოძრავი ნივთების უპატრონოდ ცნობა, რაც შეეხება უპატრონო უძრავ ნივთებს, მათზე საკუთრების უფლებას იძენს სახელმწიფო.

უპატრონოდ ითვლება ქონება, რომელსაც არ ჰყავს მესაკუთრე, ან მისი მესაკუთრე უცნობია, ან/და ნივთი, რომლის მესაკუთრემაც საკუთრებაზე უარის თქმის მიზნით მიატოვა ნივთის მფლობელობა.

უპატრონოდ ითვლება ისეთი მოძრავი ნივთები, როგორცაა გადაგდებული ნივთები, ნაპოვარი, უმეტადა-ყურეო ცხოველები, განძი და სხვ.

სამოქალაქო კოდექსის 190-ე მუხლის თანახმად, თუ პირი მფლობელობაში იღებს უპატრონო მოძრავ ნივთს, იგი იძენს საკუთრებას ნივთზე, თუკი მისი მითვისება კანონით არ არის აკრძალული ან, თუ მითვისებით არ არის დარღვეული იმ პირის უფლებები, რომელსაც ამ ნივთის მითვისების უფლება ჰქონდა.

მოძრავი ნივთი უპატრონოდ ითვლება, თუკი უწინდელი მესაკუთრე საკუთრებაზე უარის თქმის მიზნით ნივთის მფლობელობას მიატოვებს.

სამოქალაქო კოდექსის 191-ე მუხლის თანახმად, დაკარგული ნივთის მპოვნელმა დაუყონებლივ უნდა განუცხადოს ამის შესახებ ნივთის დამკარგავს, მესაკუთრეს, უფლებამოსილ პირს ან თუ მათი ვინაობა უცნობია – პოლიციას ან სხვა ადგილობრივ ორგანოს და გადასცეს ეს ნივთი.

განცხადების გაკეთებიდან ერთი წლის გასვლის შემდეგ მპოვნელი იძენს საკუთრებას ნაპოვარზე, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა მისთვის ცნობილი გახდა მესაკუთრე ან მესაკუთრის უფლება ნივთზე პოლიციაში უკვე გაცხადებული იყო, საკუთრების უფლების მოპოვებასთან ერთად ქარწყლდება ყველა სხვა უფლება ამ ნივთზე.

ამავე მუხლის მე-5 ნაწილის მიხედვით, თუ ნაპოვარია ცხოველები, მალფუჭებადი ან ისეთი ნივთები, რომელთა შენახვაც დიდ ხარჯებს მოითხოვს, მაშინ ერთწლიანი ვადა არ გამოიყენება, ხოლო მესაკუთრეს უბრუნდება მათი გასხვისებით მიღებული თანხა.

ამავე კოდექსის 192-ე მუხლის თანახმად, თუ აღმოჩენილია საგანი, რომელიც ისე დიდხანს იყო დაფლული, რომ შეუძლებელია მისი მესაკუთრის დადგენა (განძი), მაშინ საკუთრება სანახევროდ გადადის აღმომჩენზე და იმ მესაკუთრეზე, რომლის ნივთშიც იქნა განძი ნაპოვნი.

თუ პირს, რომელიც დაეუფლა მოძრავ ნივთს, აქვს იურიდიული ინტერესი ასეთი აღიარების მიმართ, შეუძლია სასამართლოს მიმართოს განცხადებით ქონების უპატრონოდ ცნობის შესახებ.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 337-ე მუხლის მიხედვით, განცხადება ქონების უპატრონოდ ცნობის შესახებ სასამართლოში შეაქვს იმ პირს, ვინც დაეუფლა ქონებას ფიზიკური პირის საცხოვრებელი ადგილის ან იურიდიული პირის ადგილსამყოფელის მიხედვით.

განცხადება ქონების უპატრონოდ ცნობის შესახებ უნდა შეესაბამებოდეს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 178-ე მუხლის მოთხოვნებს და დამატებით უნდა შეიცავდეს შემდეგ მონაცემებს:

1. მითითებას იმ ქონებაზე, რომლის უპატრონოდ ცნობასაც მოითხოვს განმცხადებელი;
2. ქონების დახასიათებას, მის განმასხვავებელ ნიშნებზე მითითებას;
3. მტკიცებულებებს, რომლებიც ადასტურებენ მესაკუთრის მიერ ქონების მიტოვების ფაქტს ამ ქონებაზე საკუთრების უფლების შენარჩუნების განზრახვის გარეშე;
4. მტკიცებულებებს, რომლებიც ადასტურებენ, რომ განმცხადებელი დაეუფლა ქონებას, რომლის მითვისებაც კანონით არ იკრძალება და არ ირღვევა იმ პირის უფლებები, რომელსაც ამ ნივთის მითვისების უფლება ჰქონდა (338-ე მუხლი).

6.6.2 ქონების უპატრონოდ ცნობის შესახებ განცხადების განხილვა

განცხადების მიღების შემდეგ, სასამართლო ახორციელებს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებულ ღონისძიებებს, კერძოდ, 183-ე მუხლის შესაბამისად, თუ მოსამართლე გამოარკვევს, რომ განცხადება შეტანილია კოდექსის მოთხოვნების დაცვით, (177-ე, 338-ე მუხლები) 5 დღის განმავლობაში გამოიტანს განჩინებას განცხადების წარმოებაში მიღების შესახებ. განცხადება მიღებულად ჩაითვლება მისი მიღების შესახებ განჩინების გამოტანის დღიდან, ხოლო თუ აღნიშნულ ვადაში განჩინება გამოტანილი არ იქნება, მაშინ – ამ ვადის გასვლის შემდეგ. შესაბამისად, თუ განცხადება არ აკმაყოფილებს კოდექსით დადგენილ მოთხოვნებს ან სახელმწიფო ბაჟი არ არის გადახდილი, მოსამართლე გამოიტანს ხარვეზის შესახებ განჩინებას და დაუნიშნავს განმცხადებელს ვადას მის შესავსებად. თუ განმცხადებელი დანიშნულ ვადაში შეავსებს განჩინებაში მითითებულ ხარვეზს, მოსამართლე გამოიტანს განცხადების წარმოებაში მიღების შესახებ განჩინებას, წინააღმდეგ შემთხვევაში, უარს ეტყვის განმცხადებელს განცხადების წარმოებაში მიღებაზე, რაზედაც შეიძლება კერძო საჩივრის შეტანა. ასეთი გადაწყვეტილების მიღების შემთხვევაში სახელმწიფო ბაჟი ექვემდებარება მთლიანად დაბრუნებას.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მიხედვით, განცხადების შეტანაზე უფლებამოსილი პირი არის ფიზიკური ან იურიდიული პირი, რომელიც დაეუფლა ქონებას. შესაბამისად, თუ განცხადება ქონების უპატრონოდ ცნობის შესახებ წარადგინა არაუფლებამოსილმა პირმა, მოსამართლე, 186-ე მუხლის შესაბამისად, გამოიტანს განჩინებას განცხადების წარმოებაში მიღებაზე უარის შესახებ. თუ აღნიშნული გარემოება გამოვლინდა საქმის სასამართლო სხდომაზე განხილვის დროს, მოსამართლეს შეუძლია უფლებამოსილი განმცხადებლის თანხმობით, საქმის შეუწყვეტლად შეცვალოს თავდაპირველი განმცხადებელი სათანადო განმცხადებლით. თუ ზემოაღნიშნული პირები უარს განაცხადებენ შეცვლაზე, მაშინ დადგება სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 84-ე მუხლით გათვალისწინებული შედეგები.

თუ განცხადება შეტანილია არაგანსჯად სასამართლოში, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 186-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ე“ ქვეპუნქტის თანახმად, სასამართლომ უარი უნდა უთხრას განმცხადებელს განცხადების წარმოებაში მიღებაზე და ამავე კოდექსის 187-ე მუხლის პირველი ნაწილის მიხედვით, განჩინებაში უნდა მიუთითოს განსჯადი სასამართლო.

თუ არაგანსჯადობა სასამართლოსთვის ცნობილი გახდება განცხადების წარმოებაში მიღების შემდეგ, სასამართლომ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 187-ე მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად, განუხილველად უნდა დატოვოს განცხადება, რასაც უკავშირდება ამავე კოდექსის 278-ე მუხლით დადგენილი შედეგები.

განცხადების წარმოებაში მიღების შემდეგ მოსამართლე ამზადებს საქმეს სასამართლო სხდომაზე განსახილველად 203-ე და 339-ე მუხლების შესაბამისად.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 339-ე მუხლის თანახმად, განცხადების წარმოებაში მიღების შემდეგ სასამართლო ადგილობრივ გაზეთში აქვეყნებს ცნობას, რომელიც უნდა შეიცავდეს:

1. სასამართლოს დასახელებას, რომელმაც უნდა მიიღოს გადანყვეტილება ქონების უპატრონოდ ცნობის შესახებ;
2. განმცხადებლის ვინაობას;
3. ქონების აღწერას, რომელიც უნდა გამოცხადდეს უპატრონოდ;
4. მოთხოვნას, იმ პირთა მიმართ, რომელთაც შეიძლება ჰქონდეთ პრეტენზია ქონებაზე, რომელიც უპატრონოდ უნდა გამოცხადდეს, რათა მათ განაცხადონ სასამართლოში თავიანთი უფლებების შესახებ 3 თვის განმავლობაში დღიდან პუბლიკაციისა.

საქმის მომზადების დროს მოსამართლემ უნდა გამოარკვიოს იმ პირთა ვინაობა, რომელთაც შეუძლიათ მიანოდონ სასამართლოს ინფორმაცია ქონების და მისი მესაკუთრის შესახებ და გამოიძახოს ისინი სასამართლო სხდომაზე ჩვენების მისაცემად. მოსამართლემ, ასევე უნდა გამოითხოვოს ცნობები შესაბამისი სახელმწიფო ორგანოებიდან.

ქონების უპატრონოდ ცნობის შესახებ მტკიცების ტვირთი საპროცესო კოდექსის 102-ე მუხლის შესაბამისად ეკისრება განმცხადებელს.

მტკიცებულებად შესაძლებელია გამოყენებულ იქნეს მონმეთა ჩვენებები და ყველა სხვა მტკიცებულება, რომელიც დაშვებულია სამოქალაქო საპროცესო სამართალში.

საქმის მომზადების სტადიაზე სასამართლომ უნდა გამოარკვიოს, ხომ არ ეკუთვნის ქონება გარდაცვლილ ან გარდაცვლილად გამოცხადებულ პირს, რომელსაც არ ჰყავს მემკვიდრეები, ან ყველა მემკვიდრემ უარი განაცხადა მემკვიდრეობის მიღებაზე თუ არა, ანდა ყველა მემკვიდრეს ჩამორთმეული აქვს მემკვიდრეობის უფლება თუ არა. დაუშვებელია ასეთი ქონება ცნობილი იქნეს უპატრონოდ უდავო წარმოების წესით და გადაეცეს საკუთრებაში განმცხადებელს. სამოქალაქო კოდექსის 1343-ე მუხლის მიხედვით, თუ არც კანონით და არც ანდერძით მემკვიდრეები არ არიან, ან არც ერთმა მემკვიდრემ არ მიიღო სამკვიდრო, ან/და, როცა ყველა მემკვიდრეს ჩამოერთვა მემკვიდრეობის უფლება, უმკვიდრო ქონება გადადის სახელმწიფოზე; ხოლო თუ მამკვიდრებელი მოხუცთა, ინვალიდთა, სამკურნალო, აღმზრდელობით და სოციალური დაცვის სხვა დანესებულებათა რჩენაზე იმყოფებოდა, მაშინ – მათ საკუთრებაში.

ამავე მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად, უმკვიდრო ქონება სამენარმეო საზოგადოებაში ან კოოპერატივში წილის, აქციის ან პაის სახით გადადის მათ ხელში, თუ კანონით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული.

დაუშვებელია, ასევე უგზო-უკვლოდ დაკარგულად აღიარებული პირის ქონების უპატრონოდ გამოცხადება. უგზო-უკვლოდ დაკარგული პირის ქონება სამოქალაქო კოდექსის მიხედვით მინდობილი საკუთრების სახით სამართავად გადაეცემათ მის მემკვიდრეებს.

სამოქალაქო კოდექსის 21-ე მუხლის თანახმად, პირის უგზო-უკვლოდ დაკარგულად აღიარების შესახებ გადაწყვეტილების კანონიერ ძალაში შესვლის შემდეგ, კანონით მემკვიდრეები მოიპოვებენ უფლებამოსილებას, უკვალოდ დაკარგულის ქონება მართონ მინდობილი საკუთრების სახით.

თუ კოდექსით დადგენილ ვადაში სასამართლოში შემოვა განცხადება ქონებაზე უფლების შესახებ, მაშინ სასამართლო თავისი განჩინებით განუხილველად დატოვებს განცხადებას ქონების უპატრონოდ ცნობის შესახებ და წინადადებით მიმართავს განმცხადებელს, აღძრას აღიარებითი სარჩელი იმ პირის მიმართ, რომელმაც განაცხადა თავისი უფლება ქონებაზე.

თუ დანიშნული ვადის გასვლამდე სასამართლოში არ შემოვა განცხადება ქონებაზე უფლების შესახებ, მოსამართლე 207-ე მუხლის თანახმად, გამოიტანს განჩინებას სასამართლოს მთავარ სხდომაზე საქმის არსებითად განხილვის დანიშვნის შესახებ.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 340-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, სასამართლო განიხილავს საქმეს, გამოჰკითხავს იმ პირებს, რომელთაც შეუძლიათ ცნობების მიწოდება ქონების კუთვნილების შესახებ, აგრეთვე გამოითხოვს ცნობებს შესაბამისი ორგანოებიდან.

საქმის განხილვისას სასამართლო უნდა დარწმუნდეს, რომ განმცხადებელმა ყველა ზომას მიმართა მესაკუთრის დასადგენად.

აღსანიშნავია, რომ თუკი მესაკუთრე სასამართლოს გადაწყვეტილების კანონიერ ძალაში შესვლის შემდეგ შეიტყობს მისი ქონების შესახებ, მას შეუძლია აღძრას ვინდიკაციური სარჩელი უკანონო მფლობელობიდან ნივთის გამოთხოვის შესახებ.

6.6.3 გადაწყვეტილება ქონების უპატრონოდ ცნობის შესახებ

თუ სასამართლო ცნობს, რომ ქონებას არ ჰყავს მესაკუთრე ან ეს ქონება მიტოვებულია მესაკუთრის მიერ იმ განზრახვის გარეშე, რომ შეინარჩუნოს ამ ქონებაზე საკუთრების უფლება, მას გამოაქვს გადაწყვეტილება მოძრავი ქონების უპატრონოდ ცნობისა და მისი იმ პირის საკუთრებაში გადაცემის შესახებ, რომელიც დაეუფლა ამ ქონებას (341-ე მუხლი).

თუ საქმეში არსებული მტკიცებულებები არ არის საკმარისი იმისათვის, რომ ქონება მიჩნეულ იქნეს უპატრონოდ, მოსამართლე გადაწყვეტილებით უარს ეტყვის განმცხადებელს განცხადების დაკმაყოფილებაზე, რომელზედაც დასაშვებია სააპელაციო და საკასაციო საჩივრების შეტანა.

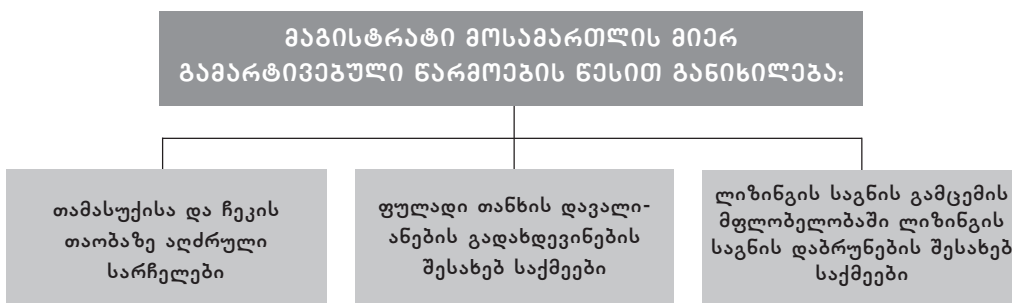
7. გამარტივებული წარმოება

7.1 ზოგადი დეზულეზები გამარტივებული წარმოების შესახებ

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის პირველი მუხლით განსაზღვრულია სამოქალაქო საქმეთა უწყებრივი ქვემდებარეობის ზოგადი წესი, რომლის მიხედვითაც, საქართველოს საერთო სასამართლოები სამოქალაქო საქმეებს განიხილავენ ამ კოდექსით დადგენილი წესების მიხედვით. მე-2 მუხლით კი უზრუნველყოფილია ყოველი პირის უფლება – თავისი დარღვეული, თუ სადავოდ ქცეული უფლების, კანონით გათვალისწინებული ინტერესების დასაცავად მიმართოს სასამართლოს.

სამოქალაქო საპროცესო კანონმდებლობით დადგენილია სასამართლოსადმი უფლების დასაცავად მიმართვის საპროცესო ფორმა. კერძოდ, ესენია სარჩელი და განცხადება. დისპოზიციურობის პრინციპიდან გამომდინარე (სსკ-ის მე-3 მუხლი), მხარეები თვითონ იღებენ გადაწყვეტილებას სარჩელის ან განცხადების სასამართლოში შეტანის შესახებ და თავად განსაზღვრავენ დავის საგანს. საქმის სასამართლოში წარმოება კი, მხარეებმა უნდა დაიწყონ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესების შესაბამისად.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მეხუთე კარით (292-309⁷-ე მუხლები) რეგლამენტირებულია სასამართლოში საქმის წარმოების გამარტივებული წესი, კერძოდ, გამარტივებული სამართალწარმოებით მაგისტრატი მოსამართლის მიერ შეიძლება განხილულ იქნეს სამი სახის მოთხოვნა: – ა) თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული სარჩელები; ბ) გარკვეული ფულადი თანხის დავალიანების გადახდევინების შესახებ საქმეები და გ) ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების შესახებ საქმეები.

7.2 დავალიანების გადახდევინების შესახებ საქმის განხილვის გამარტივებული წესი

7.2.1 განცხადება ფულადი თანხის გადახდევინების შესახებ

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-14 მუხლის „ბ“ ქვეპუნქტის მიხედვით, მაგისტრალი მოსამართლეები პირველი ინსტანციით განიხილავენ გამარტივებული წარმოების საქმეებს, თუ მოთხოვნის ან ქონების ღირებულება არ აღემატება 2000 ლარს. ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ მოთხოვნა წარმოადგენს ქონებრივი ხასიათის მოთხოვნას. გამომდინარე აღნიშნულიდან, ნათელია, რომ გამარტივებული წარმოებით მაგისტრატმა მოსამართლემ შეიძლება განიხილოს პირის მოთხოვნა ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ, თუ მისი ოდენობა (მოცულობა) არ აღემატება 2000 ლარს.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-40 მუხლის პირველი ნაწილით, დავის საგნის ფასს მიუთითებს მოსარჩელე (განმცხადებელი). 41-ე მუხლის პირველი ნაწილით კი, დადგენილია დავის საგნის ფასის განსაზღვრის ზოგადი წესი, რომლის თანახმად, ქონებრივ დავებში, როცა პირი გარკვეული სახის თანხის გადახდას მოითხოვს მოპასუხისაგან, დავის საგნის ფასი განისაზღვრება გადასახდელი თანხით.

კერძოდ, მითითებული მუხლის „ა“ ქვეპუნქტის მიხედვით, ფულის გადახდევინების შესახებ მოთხოვნის დროს დავის საგნის ფასი განისაზღვრება გადასახდელი თანხით; „დ“ ქვეპუნქტით – ვადიანი გასაცემის ან გადასახდელის შესახებ სარჩელისა (მოთხოვნისა) – არა უმეტეს სამი წლის განმავლობაში გასაცემი ან გადასახდელი თანხების ერთობლიობით; „ე“ ქვეპუნქტით – უვადო ან სამუდამო (გარდაცვალებამდე) გასაცემის ან გადასახდელის შესახებ სარჩელისა – სამი წლის განმავლობაში გასაცემი ან გადასახდელი თანხების ერთობლიობით, ანუ კიდევ ერთხელ უნდა აღინიშნოს, რომ ფულადი თანხის დავალიანების გადახდევინების შესახებ მოთხოვნა მაგისტრატმა მოსამართლემ გამარტივებული წესით შეიძლება განიხილოს მხოლოდ მაშინ, თუ მოთხოვნის ღირებულება არ აღემატება 2000 ლარს.

იმისათვის, რომ ფიზიკურმა თუ იურიდიულმა პირმა ფიზიკური თუ იურიდიული პირისაგან მოითხოვოს გარკვეული ფულადი დავალიანების გადახდევინება გამარტივებული წარმოების წესით (სსკ-ის XXXIV თავი, 302-309-ე მუხლები), საჭიროა, რომ მან სასამართლოს მიმართოს სათანადო წესითა და ფორმით შედგენილი წერილობითი განცხადებით. მოსამართლე განცხადებას განიხილავს ერთპიროვნულად და თუკი განცხადება აკმაყოფილებს ამ კანონით დადგენილ მოთხოვნებს, მას გამოაქვს გადახდის ბრძანება მოვალის წინააღმდეგ მისგან ფულადი თანხის ამოღების შესახებ. გადახდის ბრძანება წარმოადგენს მოსამართლის აქტს, გადაწყვეტილების სახეს.

7.2.2 ფულადი თანხის გადახდევინების შესახებ განცხადების შეტანის ადგილი

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-15 მუხლის 1^ლ-ლი ნაწილით დადგენილია, რომ მაგისტრატ მოსამართლეთა განსჯად საქმეებზე სარჩელი (განცხადება) სასამართლოში შეიტანება მაგისტრალი მოსამართლის სამოქმედო ტერიტორიის მიხედვით, ხოლო იმ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ ერთეულში, სადაც არ მოქმედებს მაგისტრალი მოსამართლე – რაიონულ (საქალაქო) სასამართლოში.

304-ე მუხლის თანახმად, საქმეს გამარტივებული წესით ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ განიხილავს სასამართლო მოპასუხის საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით. ამდენად, გადახდის ბრძანების მიღების შესახებ განცხადებაზე ვრცელდება განსჯადობის საერთო წესები და იგი შეიტანება სასამართლოში მოპასუხის საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ, მართალია, ამ ნორმაში მოხსენიებული არ არის, თუ რომელი სასამართლო განიხილავს საქმეს იურიდიული პირის მიმართ გამარტივებული წესით დავალიანების გადახდევინების შესახებ, მაგრამ განსჯადობის საერთო წესების მიხედვით, ამგვარი განცხადება იურიდიული პირის წინააღმდეგ სასამართლოს წარედგინება იურიდიული პირის

ადგილსამყოფელის მიხედვით. იურიდიული პირის ადგილსამყოფელი კი განსაზღვრულია მისი წესდებით და დგინდება სამეწარმეო რეესტრის ამონაწერით.

7.2.3 დავალიანების გადახდევინების შესახებ განცხადების დასაშვებობის წინაპირობები

იმისათვის, რომ სასამართლომ მიიღოს და განიხილოს განცხადება გამარტივებული წარმოების წესით ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ, უპირველესად, იგი უნდა პასუხობდეს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 302-ე მუხლით გათვალისწინებულ დასაშვებობის წინაპირობებს, კერძოდ:

- 1) განმცხადებელი მოპასუხისაგან უნდა მოითხოვდეს მხოლოდ ფულადი თანხის დავალიანების გადახდევინებას (302-ე მუხლის 1-ლი ნაწილი), რაც იმას ნიშნავს, რომ თუ განმცხადებელი მოპასუხისაგან მოითხოვს არა ფულადი თანხის გადახდევინებას, არამედ ნივთის (ქონების) გადაცემას, მაშინ ამ განცხადების განხილვა სსკ-ის XXXIV თავით (302-309-ე მუხლებით) გათვალისწინებული წესებით დაუშვებელია და განმცხადებელს უარი უნდა ეთქვას განცხადების მიღებაზე. თუმცა გამარტივებული წარმოების წესით შესაძლებელია განხილული იქნეს ქონების გადაცემის მოთხოვნაც, როგორცაა მოთხოვნა ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების შესახებ, მაგრამ ეს ურთიერთობა მოწესრიგებულია არა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 302-309-ე მუხლებით, არამედ 309-309⁷-ე მუხლებით. ამჯერად კი, საუბარი შეეხება ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ მოთხოვნის განხილვის გამარტივებულ წესს.
- 2) დასაშვებობის მეორე წინაპირობა, რასაც უნდა აკმაყოფილებდეს გამარტივებული წარმოების წესით ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ აღძრული მოთხოვნა, არის ის, რომ მოთხოვნის წამოყენება დამოკიდებული არ უნდა იყოს განმცხადებლის მხრიდან მოპასუხის მიმართ (მის წინაშე) ჯერ კიდევ შეუსრულებელ საპასუხო (სანაცვლო) გადახდაზე (302-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტი). აღნიშნული ნიშნავს იმას, რომ შესაძლებელია განმცხადებელსა და მოპასუხეს ერთმანეთის მიმართ გააჩნდეთ ორმხრივი ვალდებულებები და, თუკი, მათ შორის არსებული ურთიერთობიდან გამომდინარე, ფულადი დავალიანების გადახდის ვალდებულება მოპასუხეს წარმოეშობა მას შემდეგ, რაც განმცხადებელი შეასრულებს გარკვეულ ვალდებულებას მოპასუხის წინაშე, მაშინ განცხადების გამარტივებული წარმოების წესით განხილვა ამ შემთხვევაშიც დაუშვებელია. სახელდობრ:

სამოქალაქო კოდექსის 50-ე მუხლის მიხედვით, გარიგება არის ცალმხრივი, ორმხრივი და მრავალმხრივი ნების გამოვლენა, რომელიც მიმართულია სამართლებრივი ურთიერთობის წარმოშობის, შეცვლის ან შეწყვეტისაკენ. 317-ე მუხლში მოცემულია ვალდებულების წარმოშობის საფუძვლები, რომლებიც შეიძლება იყოს – ხელშეკრულება, ზიანის მიყენების ფაქტი (დელიქტი), უსაფუძვლო გამდიდრება ან კანონით გათვალისწინებული სხვა საფუძველი. 361-ე მუხლით დადგენილია ვალდებულების არსებობის პრეზუმფცია – ყოველი შესრულება გულისხმობს ვალდებულების არსებობას. ასევე, ვალდებულება უნდა შესრულდეს ჯეროვნად, კეთილსინდისიერად, დათქმულ დროსა და ადგილას.

ორმხრივი ხელშეკრულების დროს ხელშეკრულების ორივე მხარეს გააჩნია, როგორც უფლებები, ისე მოვალეობები, ანუ თითოეული მათგანი კრედიტორიცაა და მოვალეც. სამოქალაქო კოდექსის 369-ე მუხლით, იმ პირს, რომელსაც ვალდებულება აკისრია ორმხრივი ხელშეკრულებიდან გამომდინარე, შეუძლია უარი თქვას ვალდებულების შესრულებაზე საპასუხო მოქმედების განხორციელებამდე, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა იგი ვალდებული იყო თავისი ვალდებულება წინასწარ შეესრულებინა. ხოლო 406-ე მუხლის პირველი ნაწილით, თუ ორმხრივ ხელშეკრულებაში მოვალეს უფლება აქვს უარი თქვას მისთვის დაკისრებულ ვალდებულებაზე, და გარემოება, რომელიც მას აძლევს ამის უფლებას, გამონკვეულია კრედიტორის ბრალით, მაშინ იგი ინარჩუნებს საპასუხო შესრულების მიღების უფლებას.

შესაძლებელია, რომ მხარეები ვალდებულნი იყვნენ ურთიერთშესრულება განახორციელონ ერთდროულად ან შესრულება ჯერ ერთმა მხარემ უნდა განახორციელოს და მხოლოდ ამის შემდეგ წარმოემოება საპირისპირო შესრულების ვალდებულება მეორე მხარეს, მაგრამ გამარტივებული წესით ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ აღძრული მოთხოვნის განხილვისას მთავარია ის, რომ პირს, რომელიც მიმართავს სასამართლოს გამარტივებული წარმოების წესით მოპასუხისაგან ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ მოთხოვნით, მოპასუხის მიმართ არ უნდა გააჩნდეს შეუსრულებელი საპასუხო ვალდებულება, რომელზეც დამოკიდებული იქნება მოპასუხის მიმართ ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ მოთხოვნის წამოყენება (მაგალითად, ნარდობის ხელშეკრულება შეიძლება ითვალისწინებდეს, რომ დამკვეთმა მენარდეს ანაზღაურება გადაუხადოს მას შემდეგ, რაც მენარდე შეასრულებს ხელშეკრულებით გათვალისწინებულ სამუშაოს).

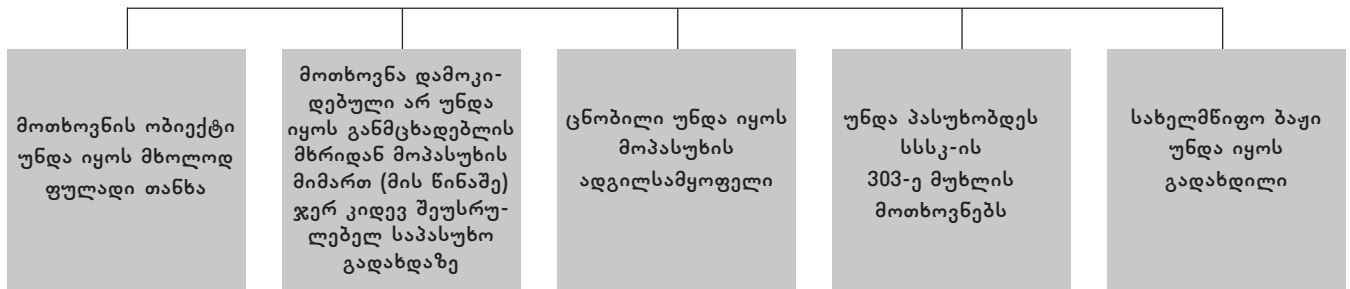
- 3) ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ აღძრული მოთხოვნის (განცხადების) გამარტივებული წარმოების წესით განხილვის დასაშვებობის შემდეგი წინაპირობაა, რომ ცნობილი უნდა იყოს მოპასუხის ადგილსამყოფელი, რათა მას ჩაჰბარდეს გადახდის ბრძანება და აუცილებელი არ უნდა იყოს, დავალიანების გადახდევინების შესახებ მოსამართლის მიერ გადახდის ბრძანების მიღების შემთხვევაში გადახდის ბრძანების შესახებ მოპასუხეს პირველივე შემთხვევაში ეცნობოს საჯარო (ოფიციალური) გამოცხადების გზით (302-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტი), ანუ მოპასუხის ადგილსამყოფელი ცნობილი უნდა იყოს.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 70-78-ე მუხლები განსაზღვრავენ მხარეთათვის სასამართლო უწყების ჩაბარების წესს, მაგრამ აღნიშნული წესები ვრცელდება ასევე მათთვის სასამართლოს გადაწყვეტილებათა ჩაბარებაზეც. 78-ე მუხლით დადგენილია, რომ თუ მხარის ადგილსამყოფელი უცნობია ან მისთვის სასამართლო უწყების ჩაბარება სხვაგვარად ვერ ხერხდება სასამართლო უფლებამოსილია გამოიტანოს განჩინება სასამართლო შეტყობინების საჯაროდ გავრცელების შესახებ. საჯარო შეტყობინება ხორციელდება იმ გაზეთის საშუალებით, რომელიც მასობრივადაა გავრცელებული მხარის საცხოვრებელი ადგილის შესაბამის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ ერთეულში. მხარე უფლებამოსილია, სასამართლო განჩინების საფუძველზე, თავისი ხარჯებით განახორციელოს საჯარო შეტყობინება ინფორმაციის სხვა საშუალებებით. ამ მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებულ შემთხვევაში სასამართლო უწყება მხარისათვის ჩაბარებულად ითვლება გაზეთში გამოქვეყნებიდან მე-7 დღეს.

ამდენად, ნათელი უნდა იყოს, რომ თუ მოპასუხის ადგილსამყოფელი უცნობია, ზოგადად მას სასამართლოს გადაწყვეტილების შესახებ შეიძლება ეცნობოს საჯარო (ოფიციალური) გამოცხადების გზით, მაგრამ აღნიშნული დასაშვებია სასარჩელო წარმოებისას, ხოლო ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ მოთხოვნის გამარტივებული წესით განხილვისას, თუ მოპასუხის ადგილსამყოფელი უცნობია, განმცხადებელს უარი უნდა ეთქვას განცხადების მიღებაზე.

- 4) გადახდის ბრძანების მიღების შესახებ განცხადება არ დაიშვება, თუ იგი არ პასუხობს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 303-ე მუხლის მოთხოვნებს. ამ შემთხვევაში საუბარია, თუ რა მოთხოვნებს უნდა პასუხობდეს განცხადება და რა მონაცემებს უნდა შეიცავდეს იგი, რაზეც დანვრილებით საუბარი იქნება ამ მუხლის კომენტარებისას.
- 5) სსკ-ის 302-ე მუხლში აღნიშნული არ არის იმ შემთხვევაზე, როცა განმცხადებელს გადახდილი არ აქვს სახელმწიფო ბაჟი და ისე მომართავს სასამართლოს გადახდის ბრძანების მიღების მოთხოვნით. უნდა ითქვას, რომ განცხადებას თან უნდა ერთვოდეს სახელმწიფო ბაჟის გადახდის დამადასტურებელი დოკუმენტები. ამასთან, გადახდის ბრძანების მიღების შესახებ განცხადება და თანდართული მასალები სასამართლოს უნდა წარედგინოს იმდენი ასლით, რამდენიც მოპასუხეა.

დავალიანების გადახდევინების შესახებ განცხადების დასაშვებობის წინაპირობები

7.2.4 ფულადი თანხის გადახდევინების შესახებ განცხადებასთან დაკავშირებით სახელმწიფო ბაჟის გადახდის წესი

სახელმწიფო ბაჟის საკითხთან მიმართებაში უნდა აღინიშნოს შემდეგი: სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 39-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტის თანახმად, გადახდის ბრძანების მიღების შესახებ განცხადებაზე სახელმწიფო ბაჟის ოდენობა შეადგენს დავის საგნის ღირებულების 3 პროცენტს, მაგრამ არანაკლებ 100 ლარისა. ამავე მუხლის მე-2 ნაწილის მიხედვით კი, მაგისტრატი მოსამართლის განსჯად საქმეზე სახელმწიფო ბაჟის ოდენობა ყველა ინსტანციის სასამართლოში შეადგენს ამ მუხლის პირველი ნაწილით დადგენილი ოდენობის ნახევარს (ანუ 1,5 პროცენტს, მაგრამ არანაკლებ 50 ლარისა). გამომდინარე აღნიშნულიდან, უნდა დავასკვნათ, რომ ვინაიდან გამარტივებული წარმოებით ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ მაგისტრატი მოსამართლის განსჯადი საქმის დავის საგნის ფასი შეადგენს არა უმეტეს 2000 ლარისა, ამიტომ გადასახდელი ბაჟის ოდენობა არის 50 ლარი.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 303-ე მუხლით განსაზღვრულია, თუ რა მოთხოვნებს უნდა პასუხობდეს განცხადება გამარტივებული წესით ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ და რა მონაცემებს უნდა შეიცავდეს იგი.

7.2.5 დავალიანების გადახდევინების შესახებ განცხადების შინაარსი

საქმის გამარტივებული წესით განხილვის საფუძველს წარმოადგენს განცხადება, რომელშიც მოცემული უნდა იყოს განმცხადებლის მოთხოვნა ამ წესით საქმის განხილვის თაობაზე და იგი მიზნად უნდა ისახავდეს სასამართლოს მიერ გადახდის ბრძანების მიღებას (303-ე მუხლის პირველი ნაწილი). ამ ნორმის მეორე ნაწილით განსაზღვრულია განცხადების შინაარსი – თუ რა მონაცემებს უნდა შეიცავდეს დავალიანების გადახდევინების შესახებ განცხადება. კერძოდ, განცხადებაში აღნიშნული უნდა იყოს:

1. სასამართლოს დასახელება, რომელშიც შეაქვთ განცხადება;
2. მხარეებისა და მათი წარმომადგენლების (თუ განცხადება შეაქვს წარმომადგენელს) დასახელება, მისამართი;
3. განცხადებას ხელს უნდა აწერდეს განმცხადებელი ან მისი წარმომადგენელი (თუ განცხადება შეაქვს წარმომადგენელს).

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ თუ განცხადება სასამართლოში შეაქვს წარმომადგენელს, განცხადებას უნდა ერთვოდეს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 96-ე მუხლის შესაბამისად გაცემული წარმომადგენლის უფლებამოსილების დამადასტურებელი საბუთი (მინდობილობა), რომლითაც წარმომადგენელს უფლება ექნება მარწმუნებლის სახელით მიმართოს სასამართლოს (სსკ-ის 98-ე მუხლი – სპეციალური უფლებამოსილება).

უნდა ითქვას, რომ აქ ჩამოთვლილი რეკვიზიტები, საერთოა სასამართლოსადმი მიმართული ყველა განცხადებისათვის, მაგრამ გადახდის ბრძანების მიღების შესახებ განცხადება, გარდა აღნიშნულისა, უნდა შეიცავდეს სხვა სპეციფიკურ მონაცემებსაც, კერძოდ, ესენია:

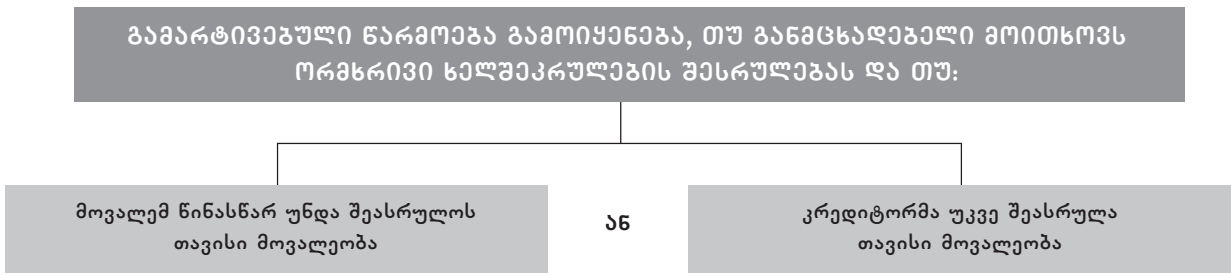
1. მონაცემები იმის შესახებ, თუ რომელი ძირითადი და დამატებითი ვალდებულებიდან გამომდინარე მოთხოვნებია წამოყენებული;
2. გადახდის ბრძანების შესახებ განცხადება უნდა შეიცავდეს წამოყენებული პრეტენზიის დასაბუთებას. განცხადებაში მითითებული მტკიცებულებების შესაბამისი დოკუმენტები დამონებული სახით უნდა იქნეს წარმოდგენილი;
3. გადახდის ბრძანების შესახებ განცხადება უნდა შეიცავდეს მითითებას იმის შესახებ, რომ აღძრული მოთხოვნა არ არის დამოკიდებული განმცხადებლის მხრივ რაიმე საპასუხო (სანაცვლო) ვალდებულების შესრულებაზე ან რომ მის მიერ ასეთი ვალდებულების შესრულება უკვე განხორციელდა.

უპირველესად უნდა აღინიშნოს, რომ მოთხოვნას უნდა გააჩნდეს ფაქტობრივი და სამართლებრივი საფუძველი. ამიტომ განცხადებაში მითითებული უნდა იყოს რომელ ფაქტობრივ და სამართლებრივ საფუძველზე ემყარება მოთხოვნა. ამასთან, მხარეთა ვალდებულებით-სამართლებრივი ურთიერთობა შეიძლება შედგებოდეს არა მარტო ძირითადი, არამედ დამატებითი ვალდებულებისაგან, მაგალითად, სასესხო ურთიერთობის დროს (სამოქალაქო კოდექსის 623-ე მუხლი) სესხის თანხის მოთხოვნა არის ძირითადი ვალდებულებიდან გამომდინარე მოთხოვნა, ხოლო მხარეთა შეთანხმებით სესხისათვის გათვალისწინებული პროცენტის შესახებ მოთხოვნა (სამოქალაქო კოდექსის 625-ე მუხლი) არის დამატებითი ვალდებულებიდან გამომდინარე მოთხოვნა. ასევე დამატებითი ვალდებულებიდან გამომდინარე მოთხოვნებია ფულადი თანხის გადახდის ვადის გადაცილებისას მხარეთა შეთანხმებით განსაზღვრული პროცენტის (სამოქალაქო კოდექსის 403-ე მუხლი) და პირგასამტეხლოს (სამოქალაქო კოდექსის 417-ე მუხლი) გადახდის მოთხოვნაც.

გადახდის ბრძანება შეიძლება გაიცეს მხოლოდ მაშინ, როცა მოთხოვნა დამყარებულია სათანადო დოკუმენტებზე (მტკიცებულებებზე), მაგრამ მტკიცებულებებზე მხოლოდ მითითება არ არის საკმარისი, არამედ ეს მტკიცებულებები განცხადებას თან უნდა ერთვოდეს და თანაც, მტკიცებულებები უნდა იყოს მხოლოდ წერილობითი სახის. ამასთან, მოთხოვნის (პრეტენზიის) დასაბუთებისათვის შეიძლება გამოყენებული იყოს ისეთი წერილობითი მტკიცებულება, რომლებიც სათანადოდ გაფორმებული და დამონებული სახითაა წარდგენილი სასამართლოში, მაგალითად, სესხის ურთიერთობის დროს, ამგვარი დოკუმენტი შეიძლება იყოს სანოტარო წესით დადასტურებული სესხის ხელშეკრულება ან/და სხვა დოკუმენტი, რომელიც ადასტურებს მოვალის (მოპასუხის) მხრიდან ფულადი ვალდებულების შეუსრულებლობას ან გარიგების არსებობას (მაგ: ვალის არსებობის აღიარების ხელწერილი (სამოქ. კოდექსის 341-ე მუხლი), უშუალოდ მხარეთა მიერ ან სანოტარო წესით დამონებული მხარეთა შედარების აქტი დავალიანების არსებობის შესახებ). დასაშვებია მხოლოდ სათანადოდ გაფორმებული წერილობითი დოკუმენტები. მაგალითად, თუ ძირითადი ვალდებულება ემყარება სესხის ხელშეკრულებას, განცხადებას უნდა ერთვოდეს ეს ხელშეკრულება, ასევე, თუ დამატებითი ვალდებულება (მაგალითად, პროცენტების სახით) ემყარება მხარეთა შორის შეთანხმებას, ეს შეთანხმება წერილობითი სახით უნდა იყოს წარმოდგენილი.

განმცხადებელმა დამაჯერებლად უნდა მიუთითოს, რომ მას მოვალის მიმართ რაიმე სანაცვლო (საპასუხო) ვალდებულება არ გააჩნია, რომელზეც დამოკიდებული იქნება მისი მოთხოვნის შესრულება ან უნდა მიუთითოს, რომ მას გააჩნდა ასეთი ვალდებულება, მაგრამ იგი უკვე შესრულებული აქვს. ხოლო თუკი მოვალეს აქვს უფლება განმცხადებლისაგან (კრედიტორისაგან) მოითხოვოს საპასუხო ვალდებულების შესრულება, მაშინ განმცხადებელს არ შეუძლია მოითხოვოს გამარტივებული წესით საქმის განხილვა, ანუ გამარტივებული წარმოება შეიძლება გამოყენებული იქნეს მაშინ, თუ განმცხადებელი მოითხოვს

ორმხრივი ხელშეკრულების შესრულებას, როდესაც მოვალემ კანონის ან მხარეთა შეთანხმების თანახმად, წინასწარ უნდა შეასრულოს თავისი მოვალეობა ან კრედიტორმა უკვე შეასრულა თავისი მოვალეობა.

თუკი განცხადება სასამართლოში წარდგენილია განსჯადობის წესების დაცვით (304-ე მუხლი), აკმაყოფილებს დასაშვებობის პირობებს (302-ე მუხლი) და შეიცავს მის ყველა სავალდებულო რეკვიზიტს (303-ე მუხლი), მაშინ სასამართლო აკმაყოფილებს განცხადებას და გამოაქვს გადახდის ბრძანება.

7.2.6 დავალიანების გადახდევინების განცხადების მიღებაზე უარის თქმა

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 305-ე მუხლით განსაზღვრულია შემთხვევები, როცა სასამართლო განმცხადებელს განჩინებით უარს ეუბნება განცხადების მიღებაზე. სასამართლოს ასეთი განჩინება დასაბუთებული უნდა იყოს და განჩინებაში აღნიშნული უნდა იყოს საფუძველი, თუ რის გამო ეთქვა უარი განმცხადებელს განცხადების მიღებაზე. ესენია:

1. განცხადება არ უპასუხებს 302-303-ე მუხლებით გათვალისწინებულ მოთხოვნებს (305-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტი, დასაშვებობა, განცხადების ფორმა და შინაარსი). ამ ნორმებზე დაწვრილებით ზემოთ იყო მსჯელობა;
2. განცხადებაში ჩამოყალიბებული მოთხოვნის საფუძველი (303-ე მუხლის მეორე ნაწილის „დ“ ქვეპუნქტი) ვერ ასაბუთებს ამ მოთხოვნას (305-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტი).

აღნიშნული ნიშნავს იმას, რომ განცხადებაში მოთხოვნის ფაქტობრივ საფუძველზე მხოლოდ მითითება საკმარისი არ არის. განმცხადებლის მოთხოვნა დასაბუთებული უნდა იყოს, როგორც ფაქტობრივად, ანუ წარმოდგენილი უნდა იყოს დამოწმებული დოკუმენტური მტკიცებულებები, ისე – იურიდიულად (სამართლებრივად), ანუ განცხადებაში მითითებული მოთხოვნის საფუძველი იურიდიულად უნდა ამართლებდეს მოთხოვნას. კანონი ამ ფაქტობრივ გარემოებებს უნდა უკავშირებდეს იმ შედეგს, რისი დადგომაც სურს განმცხადებელს. იურიდიულ მართებულობაში იგულისხმება ის შემთხვევა, როდესაც სამართლით დაცული მატერიალურ-სამართლებრივი მოთხოვნა განცხადებაში მითითებული გარემოებებიდან გამომდინარეობს.

განცხადების მიღებაზე უარის თქმის განჩინების გასაჩივრების შესაძლებლობას სამოქალაქო საპროცესო კანონმდებლობა არ ითვალისწინებს. განმცხადებელს, რომელსაც უარი ეთქვა გადახდის ბრძანების მიღების შესახებ განცხადების მიღებაზე, შეუძლია სასამართლოს მიმართოს საერთო სასარჩელო წარმოების წესით ანდა, თუკი იგი აღმოფხვრის იმ დამაბრკოლებელ გარემოებებს, რის გამოც უარი ეთქვა განცხადების მიღებაზე, განმეორებით შეუძლია მიმართოს სასამართლოს გადახდის ბრძანების მიღების მოთხოვნით.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 305-ე მუხლის მე-2 ნაწილი ითვალისწინებს შესაძლებლობას, როცა სასამართლო უფლებამოსილია განმცხადებელს დაუნიშნოს ვადა განცხადებაში და თანდართულ მასა-

ლებში არსებული ხარვეზების შესავსებად, კერძოდ, თუკი განმცხადებლის მიერ მოთხოვნის წამოყენება დამოკიდებულია მისი მხრივ ჯერ კიდევ შეუსრულებელ საპასუხო გადახდაზე ან გადახდის ბრძანება მოპასუხეს უნდა ეცნობოს საჯარო (ოფიციალური) გამოცხადების გზით (სსკ-ის 302-ე მუხლი), მაშინ სასამართლომ უპირობოდ უნდა უთხრას უარი განმცხადებელს განცხადების მიღებაზე, ხოლო თუკი განცხადება არ შეიცავს სსკ-ის 303-ე მუხლით გათვალისწინებულ ყველა მონაცემს, მაშინ სასამართლოს შეუძლია განმცხადებელს დაუნიშნოს ვადა ხარვეზების შესავსებად, რომელშიც განმცხადებლისათვის გასაგებად უნდა იყოს აღნიშნული, რა მიიჩნია სასამართლომ ხარვეზად.

305-ე მუხლის მე-2 ნაწილში არაფერია ნათქვამი სხვა შემთხვევებზე, როცა სასამართლოს შეუძლია ხარვეზის გამოსასწორებლად ვადა მისცეს განმცხადებელს, მაგრამ უნდა აღინიშნოს, რომ თუკი სახელმწიფო ბაჟი არ არის გადახდილი (ან გადახდილია არასრულად), ან მასალებს არ ერთვის წარმომადგენლის უფლებამოსილების დამადასტურებელი საბუთი, ან წარმომადგენელი არ არის მოპასუხისათვის გადასაცემი განცხადებისა და თანდართული მასალების ასლები, სასამართლოს ამ შემთხვევაშიც შეუძლია დაუნიშნოს ვადა განმცხადებელს ხარვეზის შევსებისათვის. ამასთან, ხარვეზის შევსების განჩინებაში უნდა მიეთითოს დანიშნულ ვადაში ხარვეზის შეუვსებლობის სამართლებრივ შედეგებზე – რომ ამ შემთხვევაში სასამართლო არ მიიღებს განცხადებას და განმცხადებელს დაუბრუნდება სასამართლოში შემოტანილი საბუთები. ამგვარი განჩინება არ გასაჩივრდება, ხოლო თუ განმცხადებელს გადახდილი აქვს სახელმწიფო ბაჟი, იგი უნდა დაუბრუნდეს სრულად.

მართალია, სსკ-ის 305-ე მუხლში საუბარია განცხადების მიღებაზე უარის თქმის კონკრეტულ საფუძვლებზე, მაგრამ მიზანშეწონილია, რომ სასამართლომ იმ საფუძვლებითაც უთხრას უარი განმცხადებელს განცხადების მიღებაზე, რაც გათვალისწინებულია სსკ-ის 186-ე მუხლით.

ზემოთ ითქვა, რომ თუკი განცხადება და თანდართული საბუთები აკმაყოფილებს მათთვის წაყენებულ კანონით გათვალისწინებულ მოთხოვნებს, სასამართლო აკმაყოფილებს განცხადებას და გამოაქვს გადახდის ბრძანება მოპასუხეზე ფულადი დავალიანების დაკისრების (გადახდევინების) შესახებ. გადახდის ბრძანებას სასამართლო ლეგალიტაციას მოპასუხის მოსმენისა და მისგან ახსნა-განმარტების მიღების გარეშე, ანუ განცხადება განიხილება მხარეთა ზეპირი მოსმენის გარეშე და სასამართლო სხდომა არ მოიწვევა.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 306-ე მუხლში ჩამოთვლილია სავალდებულო რეკვიზიტები, რასაც უნდა შეიცავდეს გადახდის ბრძანება. ესენია:

1. გადახდის ბრძანების მიმღები სასამართლოს დასახელება;
2. მხარეების და მათი წარმომადგენლების დასახელება;

3. გადახდის ბრძანებაში უნდა აღინიშნოს, თუ რომელი ძირითადი და დამატებითი ვალდებულებებიდან გამომდინარე მოთხოვნები დააკმაყოფილა სასამართლომ;
4. რომელ წერილობით მასალებს დაეყრდნო სასამართლო გადახდის ბრძანების მიღებისას;
5. გადახდის ბრძანებაში უნდა მიეთითოს, რომ აღძრული მოთხოვნა არ არის დამოკიდებული განმცხადებლის მხრივ რაიმე საპასუხო (სანაცვლო) ვალდებულების შესრულებაზე, ან რომ მის მიერ ასეთი ვალდებულება უკვე შესრულებულია. (306-ე მუხლის 1-ლი ნაწილი);
6. გადახდის ბრძანება მიიღება მხარეთა ზეპირი მოსმენის გარეშე. ამიტომ სასამართლო არ ამოწმებს აქვს თუ არა განმცხადებელს აღძრული მოთხოვნის უფლება, რის შესახებაც ასევე უნდა მიეთითოს გადახდის ბრძანებაში. (306-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტი) აქ იგულისხმება მოთხოვნის უფლება ზოგადად მატერიალურ-სამართლებრივი თვალსაზრისით, ხოლო ამ უფლების დაკმაყოფილებისას სასამართლო ხელმძღვანელობს მხოლოდ განცხადებაში მითითებული მონაცემებით ყოველგვარი მოტივაციის გარეშე (განსხვავებით ჩვეულებრივი სასამართლო გადაწყვეტილებისაგან);
7. გადახდის ბრძანება უნდა შეიცავდეს მითითებას სასამართლო ხარჯების განაწილების თაობაზე. სასამართლო ხარჯები კი მხარეთა შორის უნდა განაწილდეს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 53-55-ე მუხლების შესაბამისად;
8. გადახდის ბრძანებაში მოპასუხეს უნდა განემარტოს, რომ, თუკი იგი განმცხადებლის მიერ აღძრულ მოთხოვნას (პრეტენზიას) მართებულად (დასაბუთებულად) მიიჩნევს, მაშინ გადახდის ბრძანების მიღებიდან (ჩაბარებიდან) 10 დღის ვადაში უნდა გადაიხადოს გადახდის ბრძანებით დაკისრებული დავალიანება პროცენტების და ხარჯების ჩათვლით, ხოლო, თუკი განმცხადებლის პრეტენზია არ მიაჩნია მართებულად (დასაბუთებულად), მაშინ ამავე ვადაში სასამართლოში უნდა წარმოადგინოს (უფლება აქვს წარმოადგინოს) წერილობითი შესაგებელი გადახდის ბრძანების წინააღმდეგ (306-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტი);
9. გადახდის ბრძანებაში უნდა მიეთითოს, რომ თუკი მოპასუხე გადახდის ბრძანების მისთვის გადაცემიდან 10 დღის ვადაში სასამართლოში არ წარმოადგენს წერილობით შესაგებელს, მაშინ, განმცხადებლის მოთხოვნით, გადახდის ბრძანებაზე გაიცემა სააღსრულებო ფურცელი (306-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტი).

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 63-ე მუხლით, საპროცესო მოქმედების შესრულების უფლება ქარწყლდება კანონით დადგენილი ან სასამართლოს მიერ დანიშნული ვადის გასვლის შემდეგ. საჩივარი ან საბუთები, რომლებიც შეტანილია საპროცესო ვადის გასვლის შემდეგ, განუხილველი დარჩება.

ამდენად, თუ მოპასუხე ზემოთ აღნიშნულ 10 დღიან ვადაში არ წარმოადგენს შესაგებელს, გადახდის ბრძანება შედის კანონიერ ძალაში და იგი აღარ გასაჩივრდება (გაპროტესტდება), მაგრამ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 65-ე მუხლის საფუძველზე, შესაძლებელია სასამართლომ აღადგინოს გაპროტესტების ვადა, რაზეც აღნიშნული იქნება ქვემოთ.

7.2.7 გადახდის ბრძანება

გადახდის ბრძანება და თანდართული მასალები მოპასუხეს გადაეცემა სასამართლოს ინიციატივით (306-ე მუხლის მე-2 ნაწილი), ანუ სასამართლო ვალდებულია ისინი გადასცეს მოპასუხეს, რათა არ დაირღვეს მისი უფლება და ჰქონდეს შესაძლებლობა გაეცნოს მის წინააღმდეგ გამოტანილ გადახდის ბრძანებას და თუკი არ ეთანხმება, გააპროტესტოს იგი. თუ გადახდის ბრძანება მოპასუხეს არ ჩაბარდება, იგი კანონიერ ძალაში ვერ შევა და მასზე სააღსრულებო ფურცელი ვერ გაიცემა.

სასამართლო, ამავე დროს, ვალდებულია, რომ განმცხადებელს შეატყობინოს მოპასუხისათვის (მოვალისათვის) გადახდის ბრძანების გადაცემის (ჩაბარების) თაობაზე (306-ე მუხლის მე-3 ნაწილი). აღნიშნული

განპირობებულია იმით, რომ განმცხადებელს შესაძლებლობა ჰქონდეს გაიგოს, როდიდან აითვალოს გადახდის ბრძანების მოპასუხისათვის ჩაბარების ათ დღიანი ვადა, ვინაიდან თუ ეს უკანასკნელი არ გააპროტესტებს გადახდის ბრძანებას, განმცხადებელმა მოითხოვოს სააღსრულებო ფურცლის გაცემა და აღსრულების დაწყება, ხოლო გაპროტესტების შემთხვევაში კი, მისთვის ცნობილი იყოს, რომ მისი მოთხოვნის განხილვა გაგრძელდება სასარჩელო წარმოების საერთო წესით.

მოვალეს (მოპასუხეს) შეუძლია არ დაეთანხმოს, არ ცნოს გადახდის ბრძანება და მის წინააღმდეგ სასამართლოში შემოიტანოს წერილობითი შესაგებელი (პროტესტი) 10 დღის ვადაში (სსკ-ის 307-ე მუხლი). ამ ვადის ათვლა იწყება მოპასუხისათვის გადახდის ბრძანების გადაცემიდან, რისი დასტურიც წარმოდგენილი უნდა იყოს საქმეში. აღსანიშნავია, რომ მოპასუხეს შეუძლია საერთოდ (მთლიანად) არ ცნოს გადახდის ბრძანება ან იგი ცნოს ნაწილობრივ (მაგალითად, შეიძლება ცნოს ძირითადი ვალდებულების გადახდის ნაწილში, მაგრამ არ ცნოს დამატებითი ვალდებულების გადახდის ნაწილში).

7.2.8 მოპასუხის შესაგებელი (პროტესტი)

შესაძლოა, რომ მოპასუხემ გადახდის ბრძანება გააპროტესტოს 10 დღიანი ვადის გასვლის შემდეგაც (307-ე მუხლის მე-2 წინადადება), მაგრამ მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ამ ვადის გაშვება საპატიო მიზეზით მოხდა. აღნიშნული მიზეზის მტკიცების ტვირთი კი ეკისრება მოპასუხეს (სსკ-ის 102-ე მუხლი). მან დამაჯერებლად უნდა ამტკიცოს გაპროტესტების ვადის გაშვების საპატიოობა. გაპროტესტების ვადის გაშვება შეიძლება საპატიოდ იქნეს მიჩნეული სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 215-ე მუხლის მე-3 ნაწილით გათვალისწინებული გარემოებების არსებობისას. ამ გარემოებათა არსებობა კი, როგორც უკვე ითქვა, უნდა დაადასტუროს მოპასუხემ.

იმ შემთხვევაში, თუკი მოპასუხის მიერ გაპროტესტების ვადის გაშვებას სასამართლო საპატიოდ მიიჩნევს, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 65-ე მუხლის საფუძველზე, სასამართლოს გამოაქვს განჩინება ამ ვადის აღდგენის შესახებ, რაც არ გასაჩივრდება.

ამ შემთხვევაში ყურადღება უნდა გამახვილდეს იმ გარემოებაზე, რომ კანონით დადგენილი ვადის აღდგენა სასამართლოს ინიციატივით დაუშვებელია (განსხვავებით სასამართლოს მიერ დანიშნული ვადისაგან, როდესაც შესაძლებელია სასამართლომ თავისი ინიციატივითაც გააგრძელოს ეს ვადა). ვადის აღდგენის მოთხოვნით მოპასუხემ უნდა მიმართოს გადახდის ბრძანების გამომტან სასამართლოს (სსკ-ის 66-ე მუხლი). განცხადება წარდგენილი უნდა იყოს წერილობით და მასში მითითებული უნდა იყოს მიზეზები, რომლებმაც განაპირობეს პროტესტის ვადაში წარუდგენლობა, ასევე ამ მიზეზების დამადასტურებელი მტკიცებულებები (67-ე მუხლი). ვადის აღდგენის შესახებ განცხადებას სასამართლო განიხილავს მხარეთათვის შეუტყობინებლად და თუ არ აკმაყოფილებს მას, ამის შესახებ გამოაქვს განჩინება, რომელიც შეიძლება გასაჩივრდეს კერძო საჩივრით (68-ე მუხლი).

ამდენად, გაპროტესტების ვადის გასვლის შემდეგ პროტესტის წარდგენისას მოპასუხემ გადახდის ბრძანების გაუქმებასთან ერთად უნდა მოითხოვოს, გაპროტესტების ვადის გაშვების საპატიოდ მიჩნევა და გაპროტესტების ვადის აღდგენაც. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ვადის აღდგენის საკითხს სასამართლო თავისი ინიციატივით არ განიხილავს.

7.2.9 საქმის განხილვა დავის სასარჩელო წარმოების წესით

დადგენილ ვადაში მოპასუხის მიერ შესაგებლის (პროტესტის) წარდგენას შედეგად მოსდევს ის, რომ მოსამართლე თავისი განჩინებით აუქმებს (შესაბამისად მთლიანად ან ნაწილობრივ) გადახდის ბრძანებას, რის შემდეგაც საქმე განიხილება სასარჩელო წარმოების საერთო წესით, ანუ ფაქტიურად გამარტივებული

წარმოება გადაიზრდება სასარჩელო წარმოებაში. ამ შემთხვევაში საქმის სასარჩელო წარმოების წესით განხილვის ვადის ათვლა იწყება იმ დღიდან, როცა სასამართლომ მიიღო განჩინება გადახდის ბრძანების გაუქმებისა და საერთო სასარჩელო წესით განხილვის თაობაზე.

უნდა აღინიშნოს, რომ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 307-ე მუხლში მითითებულია, რომ მოპასუხის შესაგებელი (პროტესტი) უნდა იყოს მოტივირებული, მაგრამ აღნიშნული არ არის იმ შემთხვევაზე, როცა შესაძლოა მოპასუხემ სრულიად უსაფუძვლო (არამოტივირებული) შესაგებელით მომართოს სასამართლოს (მაგალითად, მოპასუხე მხოლოდ მიუთითებს, რომ არ ცნობს გადახდის ბრძანებას და არ აღნიშნავს, თუ რა საფუძვლით არ ცნობს). სსკ-ის მე-4 მუხლის პირველი ნაწილით და 102-ე მუხლის პირველი ნაწილით კი, მხარეები თვითონვე განსაზღვრავენ, თუ რომელი ფაქტები უნდა დაედოს საფუძვლად მათ მოთხოვნებს ან რომელი მტკიცებულებებით უნდა დადასტურდეს ეს ფაქტები; ასევე, თითოეულმა მხარემ უნდა დაამტკიცოს გარემოებები, რომლებზეც ამყარებს თავის მოთხოვნასა და შესაგებელს.

უნდა აღინიშნოს, რომ ვინაიდან 307-ე მუხლი მიუთითებს და აქცენტს აკეთებს მოპასუხის მოტივირებულ შესაგებელზე, ამიტომ მართებული იქნებოდა, რომ ამავე ნორმით ყოფილიყო განსაზღვრული, რომ თუკი სასამართლო მოპასუხის შესაგებელს (პროტესტს) მიიჩნევდა უსაფუძვლოდ (არამოტივირებულად), თავისი განჩინებით, სათანადო დასაბუთებით, უარი უნდა ეთქვა მოპასუხისათვის გადახდის ბრძანების გაუქმებაზე და, ამასთან, დადგინდებოდა ამ განჩინების გასაჩივრების წესი, ვინაიდან პრაქტიკაში არც თუ იშვიათად არის შემთხვევები, როცა მოპასუხის ვალდებულება უდავოა, მაგრამ მას პროტესტი შემოაქვს გადახდის (ვალდებულების შესრულების) გაჭიანურების მიზნით, მაგრამ რამდენადაც მოქმედი სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი არ ითვალისწინებს წესს, თუ როგორ უნდა იმოქმედოს სასამართლომ მოპასუხის მიერ ე.წ. „ფორმალური“ პროტესტის წარდგენის შემთხვევაშიც, ამიტომ უნდა გაუქმდეს გადახდის ბრძანება და საქმის განხილვა დაინიშნოს საერთო სასარჩელო წესით.

ამასთან, შესაძლოა პრაქტიკაში იყოს ისეთი შემთხვევაც, როცა გამარტივებული წარმოების წესით ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ მოთხოვნა მიმართული იყოს ერთდროულად რამდენიმე სოლიდარული მოვალის მიმართ (სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 86-ე მუხლი – თანამონაწილეობა, სამოქალაქო კოდექსის 463-ე მუხლი – სოლიდარული ვალდებულება). ამ შემთხვევაში ფულადი დავალიანების გადახდა, გადახდის ბრძანებით, მოვალეებს უნდა დაეკისროთ სოლიდარულად, მაგრამ შესაძლებელია, რომ გადახდის ბრძანებაზე შესაგებელი წარადგინოს მხოლოდ ერთმა (და არა ყველა) სოლიდარულმა მოვალემ (სამოქალაქო კოდექსის 466-ე მუხლი). ამ შემთხვევაში გადახდის ბრძანება უნდა გაუქმდეს მთლიანად – ყველა სოლიდარული მოვალის და არა მხოლოდ იმ სოლიდარული მოვალის მიმართ, რომელმაც შესაგებელით მიმართა სასამართლოს.

პრაქტიკაში შესაძლოა, ასევე იყოს შემთხვევა, როცა განმცხადებლის მიერ წამოყენებული პრეტენზია (მოთხოვნა) ნაწილობრივ დასტურდებოდეს მის მიერ წარმოდგენილი დოკუმენტებით (მტკიცებულებებით). ამ დროს მიზანშეწონილია, რომ სასამართლომ თავისი განჩინებით, სათანადო დასაბუთებით, განმცხადებელს უარი უთხრას გადახდის ბრძანების გამოტანაზე და განუმარტოს, რომ მას უფლება აქვს მოთხოვნის დასაკმაყოფილებლად სასამართლოს მომართოს საერთო სასარჩელო წესით.

7.2.10 გადახდის ბრძანების აღსრულება

გადახდის ბრძანების კანონიერ ძალაში შესვლის შემთხვევაში, მისი აღსრულების მიზნით, განმცხადებლის მოთხოვნის საფუძველზე, გაიცემა სააღსრულებო ფურცელი, რის შესახებაც სასამართლომ უნდა შეატყობინოს მოპასუხეს (სსკ-ის 309-ე მუხლი).

გადახდის ბრძანება აღსრულებს სასამართლოს გადაწყვეტილების აღსრულებისათვის დადგენილი წესით – „სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად (მე-2 მუხლის „ე“ ქვეპუნქტი), მაგრამ შესაძლებელია იყოს ისეთი შემთხვევა, როცა მოპასუხემ 10 დღიან ვადაში არ შეიტანა პროტესტი, სასამართლომ გასცა სააღსრულებო ფურცელი და გადახდის ბრძანება მიექცა იძულებით აღსასრულებლად, მაგრამ შემდგომ აღმოჩნდა, რომ მოპასუხეს საპატიოდ აქვს გაშვებული გასაჩივრების ვადა, რის გამოც სასამართლომ მას აღუდგინა ეს ვადა, რაც არის გადახდის ბრძანების გაუქმების და საქმის საერთო სასარჩელო წესით განხილვის საფუძველი. ამ შემთხვევაში აღსრულება უნდა შეწყდეს „სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ“ საქართველოს კანონის 34-ე მუხლის „დ“ ქვეპუნქტის საფუძველზე.

7.3 თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული სარჩელების განხილვა

7.3.1 ზოგადი დებულებები

გამარტივებული სამართალწარმოებით სასამართლოები განიხილავენ, ასევე, თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრულ სარჩელებს (292-301-ე მუხლები). ამგვარ დავაში მონაწილე მხარეები იწოდებიან მოსარჩელედ და მოპასუხედ და მოთხოვნის უფლების მქონე პირი სასამართლოს მიმართავს სარჩელით (განსხვავებით ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ აღძრული მოთხოვნის განხილვისაგან, რა დროსაც მოთხოვნის უფლების მქონე პირი სასამართლოს მიმართავს განცხადებით).

საერთოდ, გამარტივებული წარმოების არსი იმაში მდგომარეობს, რომ ზოგიერთ შემთხვევაში, ფორმალური თვალსაზრისით – მატერიალურ-სამართლებრივი კუთხით, უდავოა ხოლმე მოსარჩელის მოთხოვნა, კერძოდ, მისი მოთხოვნა დასაბუთებულია შესაბამისი დოკუმენტაციით, რაც უტყუარობის მაღალი ხარისხით ადასტურებს ამ მოთხოვნის უდავოობას, ხოლო მონინააღმდეგე მხარეს – მოპასუხეს კი, არ შეუძლია სარჩელის წინააღმდეგ წამოაყენოს შესაგებელი.

სამოქალაქო საპროცესო კანონმდებლობის დისპოზიციურობის პრინციპიდან გამომდინარე, მხარე თვითონ ირჩევს სასამართლოსადმი მიმართვის ფორმას, კერძოდ, საერთო სასარჩელო წარმოების წესით მიმართოს სასამართლოს, თუ გამარტივებული წარმოებით მოითხოვოს საქმის განხილვა. გამარტივებული სამართალწარმოების ბუნება და არსი იმაში მდგომარეობს, რომ ამ შემთხვევაში საქმე განიხილება დაჩქარებული წესით (სწრაფად), მისი განხილვა გამოირჩევა სიმარტივით, უზრუნველყოფილია მართლმსაჯულების ეკონომიურობა და, ამავე დროს, გარანტირებულია მხარეთა უფლებების დაცვა.

7.3.2 დასაშვებობა

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 292-ე მუხლი აწესრიგებს თამასუქიდან გამომდინარე სარჩელის დასაშვებობის სპეციალურ წინაპირობებს, რომლის მიხედვითაც გამარტივებული წარმოების წესით შეიძლება განხილული იქნეს დავა, რომელიც გამომდინარეობს თამასუქის შესახებ საქართველოს კანონმდებლობიდან. აღნიშნული კი არის საქართველოს კანონი „თამასუქის შესახებ“, რომელიც აწესრიგებს თამასუქის გაცემის, გადახდის, გამოყენების, გადაცემის წესს, აგრეთვე სხვა საკანონმდებლო აქტებთან ერთად – თამასუქიდან გამომდინარე შედეგებსა და პრეტენზიებს. 292-ე მუხლის თანახმად, გამარტივებული წესით სასამართლო მხოლოდ მაშინ განიხილავს თამასუქიდან გამომდინარე პრეტენზიას, თუ ამას ითხოვს მოსარჩელე, ანუ არსებობს დასაშვებობის ორი სპეციალური წინაპირობა:

- ა) პრეტენზია (მოთხოვნა) უნდა გამომდინარეობდეს თამასუქის შესახებ საქართველოს კანონმდებლობიდან;

ბ) მოსარჩელე უნდა ითხოვდეს საქმის განხილვას გამარტივებული წესით – და მხოლოდ ამ შემთხვევაში გამოიყენება სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის XXXIII თავის (292-301-ე მუხლების) წესები.

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ თამასუქიდან გამომდინარე სარჩელი უნდა აკმაყოფილებდეს იმ ზოგად მოთხოვნებსაც, რაც დადგენილია სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 178-ე მუხლით. ამასთან, გადახდილი უნდა იყოს სახელმწიფო ბაჟი. თუკი სარჩელი შეტანილია სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მოთხოვნათა დარღვევით (გადახდილი არ არის სახელმწიფო ბაჟი, სარჩელისა და თანდართული საბუთების ასლები წარმოდგენილი არ არის მოპასუხეთა რაოდენობის შესაბამისად, სარჩელს არ ერთვის წარმომადგენლის უფლებამოსილების დამადასტურებელი საბუთი და ა.შ), სასამართლომ მოსარჩელეს უნდა მისცეს ვადა ხარვეზის შესავსებად, რომლის შეუვსებლობის შემთხვევაში, სასამართლო უარს ეტყვის მას სარჩელის წარმოებაში მიღებაზე (სსსკ-ის 185-186-ე მუხლები).

7.3.3 განსჯადობა

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 294-ე მუხლით სპეციალურადაა განსაზღვრული გამარტივებული წარმოების წესით თამასუქის თაობაზე აღძრული დავების განსჯადობის წესები. კერძოდ, აღნიშნული ნორმა უშვებს ალტერნატიულ განსჯადობას, რომლის მიხედვითაც ამგვარი სარჩელი შეიძლება აღიძრას როგორც მოპასუხის საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით სასამართლოში, ისე იმ სასამართლოში, რომლის სამოქმედო ტერიტორიაზეც უნდა მოხდეს გადახდა, ხოლო თუ თამასუქვალდებული (მოპასუხე) რამდენიმე პირია და სარჩელი მათ მიმართ ერთობლივადაა მიმართული, მაშინ სარჩელი შეიძლება წარდგენილი იქნეს როგორც თამასუქის გადახდის ადგილის მიხედვით სასამართლოში, ისე ერთ-ერთი მოპასუხის (თამასუქვალდებულის) საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით სასამართლოში. გადახდის ადგილის გარკვევა სირთულეს არ წარმოადგენს, ვინაიდან, „თამასუქის შესახებ“ საქართველოს კანონის 1-ლი მუხლის თანახმად, გადახდის ადგილი მითითებული უნდა იყოს თამასუქში და ის შეიძლება იყოს მხოლოდ ერთი. ამდენად, სასამართლოს არჩევა დამოკიდებულია მოსარჩელის შეხედულებაზე და იგი ამ არჩევანში შეზღუდული არ არის (თავისუფალია).

7.3.4 თამასუქი და მისი სახეები

თამასუქი არის ფასიანი ქალაქი (დოკუმენტი), რომლითაც მისი გამცემი კისრულობს უპირობო ვალდებულებას გადაიხადოს თამასუქში ნაჩვენები თანხა პირადად, ან მის გადახდას ავალებს სხვა პირს. თამასუქი შეიძლება იყოს გადასაპირებელი (ტრატა) და მარტივი (სოლო თამასუქი) და იგი შეიძლება გასცეს როგორც ფიზიკურმა, ისე იურიდიულმა პირმა. გადასაპირებელი თამასუქით, მისი გამცემი პირი ავალებს სხვა პირს გადაუხადოს თამასუქში ნაჩვენები თანხა თამასუქში მითითებულ პირს, ხოლო სოლო (მარტივი) თამასუქით – მისი გამცემი თავად კისრულობს ვალდებულებას გადაიხადოს თამასუქში მითითებული თანხა.

თამასუქი არის წერილობითი სავალო დოკუმენტი გარკვეული ფულადი თანხის გადახდის თაობაზე, მისი საგანი ყოველთვის ფულია და ადასტურებს განსაზღვრული ფულადი თანხის გადახდის ვალდებულებას. მის წინააღმდეგ არ შეიძლება წამოყენებული იქნეს სხვა ვალდებულებიდან გამომდინარე შესაგებელი („თამასუქის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-14 მუხლი). თამასუქის გაცემით მისი გამცემი კისრულობს უპირობო ვალდებულებას გადაიხადოს თამასუქში მითითებული თანხა პირადად ან სხვას ავალებს მის გადახდას. თამასუქის მფლობელს (ვისზედაც არის თამასუქი გამოწერილი) მინიჭებული აქვს უდავო უფლება მოვალეს მოთხოვოს თამასუქში მითითებული თანხის გადახდა (განაღდება) იმ ვადის ამონაწერის-თანავე, რა ვადითაც თამასუქია გაცემული. გადახდის ვადებს კი, განსაზღვრავს „თამასუქის შესახებ“ საქართველოს კანონის 29-ე მუხლი.

ამავე კანონის 37-ე მუხლით განსაზღვრულია, თუ ვის მიმართ და რა შემთხვევებში შეუძლია წარადგინოს თამასუქის მფლობელმა სარჩელი. სარჩელი შეიძლება წარედგინოს ინდოსანტს, თამასუქის გამცემს და

სხვა ვალდებულ პირებს (ავალისტი ანუ თავდები), თუ დამდგარია გადახდის ვადა ან თანხის გადაუხდელობისას. სარჩელის წარდგენა გადახდის ვადის დადგომამდე შესაძლებელია 37-ე მუხლის მე-2 პუნქტით დადგენილ შემთხვევებში. თუმცა აღნიშნული გარემოებები წარმოადგენს თამასუქიდან გამომდინარე სარჩელის (მოთხოვნის) დაკმაყოფილების საფუძველს და არა მისი აღძვრის ან სარჩელის წარმოებაში მიღების წინაპირობებს.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 293-ე მუხლის მიხედვით, სავალდებულოა, რომ თამასუქიდან გამომდინარე სარჩელს ერთვოდეს თამასუქის ასლი, ხოლო მისი დედანი კი მოსარჩელემ უნდა წარადგინოს სასამართლო სხდომაზე საქმის ზეპირი განხილვის დროს. შედარებისათვის უნდა აღინიშნოს, რომ საერთო სასარჩელო წარმოების დროს სარჩელზე მტკიცებულების დართვა სავალდებულო არ არის. 178-ე მუხლის მიხედვით, სარჩელის აღძვრის დროს მოსარჩელემ მხოლოდ უნდა მიუთითოს გარემოებებზე, რომლებზეც ამყარებს მოთხოვნას და ამ გარემოებათა დამადასტურებელ მტკიცებულებებზე. გამარტივებული წარმოებით თამასუქიდან გამომდინარე სარჩელის აღძვრის დროს კი, სარჩელზე თამასუქის ასლის დართვა წარმოადგენს სარჩელის წარმოებაში მიღების ერთ-ერთ წინაპირობას, ანუ თუ სარჩელს არ ერთვის თამასუქის ასლი, მოსარჩელეს უნდა განესაზღვროს ვადა მის წარმოსადგენად (ხარვეზის შევსებისათვის), ხოლო თუ იგი სასამართლოს მიერ დანიშნულ ვადაში არ წარმოადგენს თამასუქის ასლს, სასამართლო უარს ეტყვის სარჩელის წარმოებაში მიღებაზე სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 185-ე მუხლის საფუძველზე. თუ რა პირობებს უნდა აკმაყოფილებდეს თამასუქის ასლი, აღნიშნული მოცემულია „თამასუქის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-60 მუხლში.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 293-ე მუხლის დანაწესიდან გამომდინარე, შეიძლება პარალელი გაკეთდეს ამავე კოდექსის მე-4 და 134-135-ე მუხლებთან მიმართებაში. მე-4 მუხლის პირველი ნაწილის მიხედვით, სამოქალაქო საპროცესო კანონმდებლობის შეჯიბრებითობის პრინციპიდან გამომდინარე, მხარეები თვითონ განსაზღვრავენ, თუ რომელი ფაქტები უნდა დაედოს საფუძველად მათ მოთხოვნებს ან რომელი მტკიცებულებებით უნდა დადასტურდეს ეს ფაქტები. 134-ე მუხლის მე-2 ნაწილით, წერილობით მტკიცებულებებს სასამართლოს წარუდგენენ მხარეები. თამასუქი კი არის წერილობითი მტკიცებულება მოთხოვნის არსებობის შესახებ, რომლის წარდგენის ვალდებულება (სარჩელის აღძვრისას ასლის, ხოლო საქმის ზეპირი განხილვის დროს – დედნის) მოსარჩელეს აკისრია. 135-ე მუხლით დადგენილია, რომ წერილობითი მტკიცებულება, როგორც წესი, წარდგენილი უნდა იქნეს დედნის სახით, ანუ აღნიშნული ნიშნავს, რომ წერილობითი მტკიცებულება შეიძლება წარდგენილი იქნეს ასლის სახითაც, მაგრამ ამავე ნორმის მიხედვით, სასამართლოს თავისი ინიციატივით ან მხარეთა შუამდგომლობით, შეუძლია მოითხოვოს საბუთის დედნის წარდგენა. 293-ე მუხლის თანახმად კი, საქმის ზეპირი განხილვის დროს თამასუქის დედნის წარდგენას კანონი მოსარჩელისაგან იმპერატიულად მოითხოვს.

ამდენად, შეიძლება გაკეთდეს დასკვნა, რომ თუკი მოსარჩელე სასამართლოს არ წარუდგენს თამასუქის დედანს, აღნიშნული შეიძლება გახდეს სარჩელის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმის საფუძველი. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ როგორც გადასაპირებელი (ტრატა), ისე მარტივი (სოლო) თამასუქი უნდა შეიცავდეს „თამასუქის შესახებ“ საქართველოს კანონის პირველი და 68-ე მუხლებით დადგენილ სავალდებულო რეკვიზიტებს.

7.3.5 ვადა უწყების ჩაბარებიდან სასამართლო სხდომამდე

ზემოთ აღინიშნა, რომ თამასუქიდან გამომდინარე სარჩელის გამარტივებული წესით განხილვის მიზანია სასამართლო პროცესის ეკონომიურობა და დაჩქარებულობა. ამ დროს არ არსებობს საქმის წინასწარი სასამართლო განხილვისათვის მომზადების (წერილობითი შეჯიბრის) ეტაპი. სარჩელის დაჩქარებული წესით განხილვის გამოვლინებაა, რომ ამ კატეგორიის საქმეებზე კანონით ზუსტადაა განსაზღვრული სასამართლო უწყების ჩაბარებიდან სასამართლო სხდომის გამართვამდე დრო.

უკვე ითქვა, რომ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 294-ე მუხლის მიხედვით, თამასუქიდან გამომდინარე სარჩელი გამარტივებული წესით განხილველად შეიძლება წარდგენილი იქნეს, როგორც გადახდის ადგილის მიხედვით სასამართლოში, ისე სასამართლოში მოპასუხის საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით. აღნიშნულიდან გამომდინარე, სხვადასხვაგვარია უწყების მხარეთათვის ჩაბარებიდან სხდომის გამართვამდე დროც. კერძოდ, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 295-ე მუხლის თანახმად, თუ მხარეები ცხოვრობენ სასამართლოს ადგილსამყოფელის მიხედვით, მათ უწყება უნდა ჩაჰბარდეთ სასამართლოს სხდომის დაწყებამდე **არანაკლებ 24 საათით ადრე**, ხოლო თუკი უწყება ბარდება სხვა ადგილზე (როცა მხარეები ცხოვრობენ არა სასამართლოს ადგილმდებარეობის მიხედვით), მაშინ მათ უწყება უნდა ჩაჰბარდეთ სასამართლოს სხდომამდე **მინიმუმ სამი დღით ადრე**. შედარებისათვის შეიძლება მოვიყვანოთ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 70-ე მუხლის მე-2 ნაწილი, რომლის მიხედვითაც, საერთო სასარჩელო წარმოების დროს, მხარეებს სასამართლო უწყება უნდა ჩაჰბარდეთ **იმ ვარაუდით**, რომ მათ ჰქონდეთ სასამართლოში დროულად გამოცხადებისა და საქმის მომზადებისათვის **გონივრული ვადა**, ანუ თამასუქიდან გამომდინარე სარჩელის გამარტივებული წესით განხილვისას კანონით მკაცრად რეგლამენტირებული უწყების მხარეთათვის ჩაბარებიდან სასამართლო სხდომის გამართვამდე დროის მონაკვეთი.

7.3.6 მტკიცებულებები

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 296-ე მუხლი განსაზღვრავს, თუ რა სახის მტკიცებულებები შეიძლება იყოს დაშვებული თამასუქიდან გამომდინარე საქმის გამარტივებული წარმოების პროცესში. საერთო სასარჩელო წარმოების დროს მტკიცებულებათა დასაშვებობას და მათ სახეებს განსაზღვრავს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 102-ე მუხლის მე-2 ნაწილი, რომლის მიხედვითაც, საქმის ფაქტობრივი გარემოებები შეიძლება დადასტურდეს მხარეთა (მესამე პირთა) ახსნა-განმარტებებით, მოწმეთა ჩვენებებით, წერილობითი თუ ნივთიერი მტკიცებულებებითა და ექსპერტთა დასკვნებით. ამავე კოდექსის 296-ე მუხლით კი, მტკიცებულებათა წრე შეზღუდულია. კერძოდ, ესენი შეიძლება იყოს მხოლოდ დოკუმენტები (წერილობითი მტკიცებულებები) და მხარეთა ახსნა-განმარტებები. ამასთან, დოკუმენტური დადასტურება შესაძლებელია მხოლოდ შესაბამისი დოკუმენტის წარდგენით. შედარებისათვის ისევ შეიძლება მოვიყვანოთ სსსკ-ის 102-ე მუხლის მესამე ნაწილი, რომლის თანახმად, საქმის გარემოებები, რომლებიც კანონის თანახმად უნდა დადასტურდეს გარკვეული სახის მტკიცებულებებით, არ შეიძლება დადასტურდეს სხვა სახის მტკიცებულებებით.

ამდენად, გამარტივებული წარმოების დროს თამასუქიდან გამომდინარე მოთხოვნა შეიძლება დადასტურდეს მხოლოდ წერილობითი მტკიცებულებებით (დოკუმენტებით) და მხარეთა ახსნა-განმარტებებით.

7.3.7 გამარტივებული წესით საქმის განხილვაზე უარის თქმა

როგორც ზემოთ აღინიშნა, თამასუქიდან გამომდინარე მოთხოვნის გამარტივებული წარმოების წესით განხილვის ერთ-ერთი (და მთავარი) წინაპირობაა, რომ საქმის გამარტივებული წესით განხილვას უნდა ითხოვდეს თავად მოსარჩელე, მაგრამ, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის დისპოზიციურობის პრინციპიდან გამომდინარე (მე-3 მუხლი), მას შეუძლია საქმის განხილვა თავიდანვე მოითხოვოს არა გამარტივებული, არამედ საერთო სასარჩელო წესით. თუმცა, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 297-ე მუხლი უშვებს შესაძლებლობას, რომ საქმის გამარტივებული წესით განხილვის პროცესში, გადაწყვეტილების მისაღებად მოსამართლის სათათბირო ოთახში გასვლამდე, მოსარჩელემ უარი თქვას საქმის გამარტივებული წესით განხილვაზე და მოითხოვოს საერთო სასარჩელო წესით განხილვა. ამასთან, აღნიშნულში იგი შეზღუდული არ არის, არც მოპასუხის პოზიციით და, არც სასამართლოს მოსაზრებით. იგი თავად ღებულობს ასეთ გადაწყვეტილებას, რაშიც მოპასუხის თანხმობა არ სჭირდება. ამ შემთხვევაში სასამართლომ უნდა გამოიტანოს განჩინება გამარტივებული წესით საქმის წარმოების შეწყვეტის (და არა მთლიანად საქმის წარმოების შეწყვეტის) და საქმის საერთო სასარჩელო წესით განხილვის შესახებ. ამგვარ შემთხვევაში საქმის წარმოება გამარტივებულიდან გადაიზრდება ჩვეულებრივ საერთო სასარჩელო წარმოება-

ში, რომლის წინასწარი მომზადება და განხილვა უნდა წარმართოს საერთო სასარჩელო წარმოების წესების შესაბამისად და სამართლომ საქმე განსახილველად უნდა დანიშნოს სასამართლოს მთავარი სხდომაზე.

7.3.8 სარჩელების შეერთებისა და შეგებებული სარჩელის აღძვრის დაუშვებლობა

თამასუქიდან გამომდინარე სარჩელების გამარტივებული წარმოების წესით განხილვის თავისებურება იმაშიც მდგომარეობს, რომ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 298-ე მუხლით, დაუშვებელია ამგვარ მოთხოვნასთან ერთად სხვა სახის პრეტენზიების (მოთხოვნის) გამო აღძრული სარჩელების შეერთება (გაერთიანება) და, აგრეთვე, შეგებებული სარჩელის აღძვრა, როგორც ეს დასაშვებია საერთო სასარჩელო წარმოების დროს. მაგალითად, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 182-ე მუხლის 1-ლი და მე-4 ნაწილების მიხედვით, მოსარჩელეს შეუძლია ერთ სარჩელში გააერთიანოს ამ სასამართლოს განსჯადი რამოდენიმე მოთხოვნა ერთი და იმავე მოპასუხის მიმართ, იმისგან დამოუკიდებლად, ერთსა და იმავე საფუძვლებს ეყარება თუ არა ეს მოთხოვნები, ხოლო მე-4 ნაწილით დაშვებულია სასამართლოს წარმოებაში არსებული რამოდენიმე ერთგვაროვანი და სამართლებრივად დაკავშირებული საქმეების გაერთიანების შესაძლებლობა. 188-ე მუხლით კი, საერთო სასარჩელო წარმოების დროს, დაიშვება შეგებებული სარჩელის აღძვრა.

298-ე მუხლით დადგენილი აკრძალვის არსი თამასუქიდან გამომდინარე სარჩელის განხილვის (პროცესის) გამარტივებულობაში მდგომარეობს.

7.3.9 საქმის დამატებითი წარმოება

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-3 მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, მოპასუხეს შეუძლია ცნოს სარჩელი, რაც მისი დაკმაყოფილების საფუძველია. ამდენად, თუკი მოპასუხე გამარტივებული წარმოების დროს ცნობს სარჩელს და აღიარებს თამასუქიდან გამომდინარე მოთხოვნას, სარჩელი დაკმაყოფილდება. შესაძლებელია მოპასუხემ არ აღიაროს მოთხოვნა, მაგრამ საქმეში წარმოდგენილი მტკიცებულებების საფუძველზე, სასამართლომ მაინც დააკმაყოფილოს სარჩელი, თუმცა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 299-ე მუხლის პირველი ნაწილის მიხედვით, ამ შემთხვევაში გადანყვეტილება გამოტანილი უნდა იქნეს დათქმით, რაც გულისხმობს, გადანყვეტილების გამოტანის შემდგომ, მოპასუხის უფლებას მოითხოვოს საქმის დამატებითი წარმოება თავისი უფლების განხორციელების მიზნით, ანუ მოპასუხეს, რომელიც გამარტივებული წარმოების დროს უარყოფს მის წინააღმდეგ წაყენებულ მოთხოვნას, გადანყვეტილების გამოტანის შემდგომ ყველა შემთხვევაში შეუძლია მოითხოვოს საქმის დამატებითი წარმოება თავისი უფლების განხორციელების მიზნით, რის შესახებაც უნდა აღინიშნოს გადანყვეტილებაში.

ამდენად, მოპასუხე, რომელიც სასამართლო სხდომაზე უარყოფს მის წინააღმდეგ აღძრულ მოთხოვნას, არ ეთანხმება მის წინააღმდეგოდ გამოტანილ გადანყვეტილებას და მიიჩნევს, რომ გამარტივებული წარმოების პროცესში მან სრულად ვერ შეძლო თავის დაცვა, უფლებამოსილია გადანყვეტილების გამომტან სასამართლოს მიმართოს წერილობითი შესაგებლით (პროტესტით) და მოითხოვოს საქმის დამატებითი წარმოება. ამ შემთხვევაში სასამართლომ უნდა გამოიტანოს განჩინება საქმის დამატებითი წარმოების შესახებ და განიხილოს მოპასუხის პრეტენზია. თუმცა აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 299-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, დათქმით გამოტანილ გადანყვეტილებაზე მოპასუხის მიერ შესაგებლის (პროტესტის) შეტანა და დამატებითი წარმოების მოთხოვნა ვერ შეაჩერებს დათქმული გადანყვეტილების აღსრულებას და იგი არ შეჩერდება, ვიდრე დამატებითი წარმოება არ დასრულდება. აღინიშნულთან მიმართებაში უნდა ითქვას, რომ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 268-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის „ვ“ ქვეპუნქტის თანახმად, თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე გამოტანილი გადანყვეტილება დაუყოვნებლივ აღსასრულებელ გადანყვეტილებათა კატეგორიას განეკუთვნება.

ასევე აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ დათქმული გადანყვეტილების გასაჩივრების ვადა კანონით სპეციალურად დადგენილი არ არის. ამიტომ იგი შეიძლება გასაჩივრდეს საბოლოო გადანყვეტილების გასაჩივრებისათვის დადგენილ ვადებში (14 დღე).

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-300 მუხლი განსაზღვრავს საქმის დამატებითი წარმოების წესს. მას შემდეგ, რაც სასამართლო მიიღებს განჩინებას საქმის დამატებითი წარმოების თაობაზე, საქმე უნდა მომზადდეს და დაინიშნოს განსახილველად საერთო წესების შესაბამისად. სასამართლომ უნდა განიხილოს საქმე, მოისმინოს მხარეთა განმარტებები და, თუ დადგინდა, რომ მოპასუხის პროტესტი უსაფუძვლოა და გადაწყვეტილება არსებითად სწორია, მაშინ სასამართლოს გამოაქვს განჩინება გამარტივებული წარმოების წესით მიღებული გადაწყვეტილების გაუქმებაზე უარის თქმისა და გადაწყვეტილების უცვლელად დატოვების შესახებ, ხოლო თუკი დადგინდება, რომ სარჩელის დაკმაყოფილების შესახებ გამარტივებული წარმოების წესით მიღებული გადაწყვეტილება არასწორია, მაშინ სასამართლომ უნდა გააუქმოს მის მიერვე მიღებული გადაწყვეტილება და მოსარჩელეს ამავე გადაწყვეტილებით უარი უნდა უთხრას სარჩელის დაკმაყოფილებაზე. გადაწყვეტილების უცვლელად დატოვების შესახებ განჩინებაც და სარჩელის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმის შესახებ გადაწყვეტილებაც საჩივრდება აპელაციის წესით, თუ, რა თქმა უნდა, სააპელაციო საჩივრის დასშვებობის სხვა პირობებთან ერთად დავის საგნის ღირებულება აღემატება 1000 ლარს (სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 264-ე და 365-ე მუხლები).

თუ მოსარჩელეს უარი ეთქვა სარჩელის დაკმაყოფილებაზე, მაშინ სასამართლო ხარჯები უნდა განაწილდეს ჩვეულებრივად სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 53-55-ე მუხლების შესაბამისად. ამასთან, მე-300 მუხლის მე-2 ნაწილით, მოსარჩელეს ევალება იმ ზარალის ანაზღაურება, რომელიც მიადგა მოპასუხეს გადაწყვეტილების აღსრულების ან ასეთი აღსრულებისათვის ხელისშემშლელი ქმედების შედეგად. მოპასუხეს, ასევე, შეუძლია დავის სასამართლო განხილვის პროცესში წამოაყენოს მოთხოვნა ზარალის ანაზღაურების თაობაზე, ანუ იმ შემთხვევაში, თუკი გამარტივებული წარმოების წესით გამოტანილი გადაწყვეტილება სარჩელის დაკმაყოფილების შესახებ უკვე აღსრულებულია, ხოლო დამატებითი წარმოების შედეგად იგი გაუქმდა და სარჩელი არ დაკმაყოფილდა, მაშინ გადაწყვეტილების აღსრულების შებრუნება უნდა მოხდეს (სსსკ-ის 267²-ე მუხლი).

ნიმანდობლივია აღინიშნოს, რომ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 876-ე მუხლით, აკრედიტივის გახსნით საკრედიტო დაწესებულება (გამხსენელი ბანკი) ვალდებულია, კლიენტის (აკრედიტივის დავალების მიმცემის) თხოვნით და განკარგულებით, მითითებული დოკუმენტის სანაცვლოდ გაანაღდოს რემიტენტისაგან გადმოპირებული თამასუქი, მოახდინოს აქცეპტი. აკრედიტივის დროს მხარეები დოკუმენტების საფუძველზე ახდენენ ანგარიშსწორებას. აკრედიტივის გამხსნელ ბანკს მისი კლიენტის ბრძანებით ევალება არა მარტო გადაიხადოს ფულადი თანხა, არამედ თუ საჭიროა, გაანაღდოს რემიტენტისაგან გადმოპირებული თამასუქი (ტრატა) ან მოახდინოს განაღდებისათვის აუცილებელი აქცეპტის გაცემა.

ასევე საყურადღებოა, რომ სამოქალაქო კოდექსის 1294-ე მუხლის მიხედვით, მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოს წინასწარი თანხმობის გარეშე, მეურვეს უფლება არ აქვს სამეურვეო პირის სახელით დადოს გარიგება, ხოლო მზრუნველს – სამზრუნველო პირის სახელით დათანხმდეს გარიგების დადებაზე, რომელიც შეეხება სავალო ვალდებულებათა გაცემას და იმ გარიგებათა დადების საკითხს, რომელიც ეხება თამასუქთან დაკავშირებულ უფლებებს.

7.3.10 ჩეკი

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 301-ე მუხლით განსაზღვრულია ჩეკის თაობაზე აღძრული სარჩელების წარმოების წესი, რომლის მიხედვითაც, ჩეკის შესახებ საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად წამოყენებული მოთხოვნების განხილვისას გამოიყენება თამასუქის თაობაზე აღძრული საქმეების წარმოების წესი. მხოლოდ უნდა აღინიშნოს, რომ ჩეკის გაცემის, მოქმედების, ინდოსირების, თავდებობის, გადახდისა და აქედან გამომდინარე შედეგების, აგრეთვე მასთან დაკავშირებული პრეტენზიების წარდგენის წესს აწესრიგებს საქართველოს კანონი „ჩეკის შესახებ“. კანონის მიხედვით, ჩეკი არის დადგენილი ფორმის სახელობითი ფასიანი ქალაქი, რომელიც შეიცავს ჩეკის გამცემის წერილობით დავალებას საბანკო დაწესებულებისადმი გაანაღდოს ჩეკში აღნიშნული თანხა.

ჩეკი გამოიყენება, როგორც გადახდის საშუალება. იგი მზადდება ერთიანი ნიმუშის მიხედვით და არის მკაცრი აღრიცხვის ბლანკი. „ჩეკის შესახებ“ საქართველოს კანონის პირველი მუხლით დადგენილია ჩეკის ფორმა და ის სავალდებულო რეკვიზიტები, რასაც უნდა შეიცავდეს ჩეკი. ჩეკთან დაკავშირებული ურთიერთობის მონაწილე არის სამი პირი:

- ა) მისი გამცემი პირი (იურიდიული თუ ფიზიკური);
- ბ) ჩეკის მიმღები (ვის სახელზეც არის ჩეკი გაცემული);
- გ) ჩეკის გამნაღდებელი (საბანკო დაწესებულება).

კანონის მე-2 მუხლის პირველი ნაწილით განსაზღვრულია, რომ ჩეკი შეიძლება გამოწერილი იქნეს მხოლოდ იმ საბანკო დაწესებულებაზე, რომელშიც ინახება ჩეკის გამომწერის სახსრები, რაც მას აძლევს უფლებას საერთო წესით განკარგოს ეს სახსრები ჩეკის საშუალებით. ჩეკის გამცემი პასუხისმგებელია ჩეკის განაღდებისათვის. ჩეკი შეიძლება გამოიყენონ როგორც იურიდიულმა, ისე ფიზიკურმა პირებმა.

კანონის მე-3 მუხლით, ჩეკი შეიძლება გამოიწეროს გასანაღდებლად კონკრეტული პირის სახელზე ან აღნიშნულის მითითების გარეშე, ასევე – წარმდგენზე. ჩეკი უნდა განაღდდეს მისი წარდგენისთანავე (24.1 მუხლი).

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 865-ე მუხლის მიხედვით, სათანადო შეთანხმებისას საკრედიტო დაწესებულება მოვალეა აქტივის ფარგლებში ანაზღაურის ანგარიშის მფლობელის მიერ ხელმოწერილი ჩეკი ჩეკის შესახებ კანონის შესაბამისად. 866-ე მუხლით, შეიძლება მოხდეს ჩეკის ინკასირებაც, რაც ნიშნავს ანგარიშის მფლობელის მიერ თავისი საკრედიტო დაწესებულებისადმი მიცემულ დავალებას, რათა მან უზრუნველყოს თავისი კლიენტის გაუნაღდებელი ჩეკების მიხედვით სხვა პირებისაგან ამ სახსრების მიღება.

ჩეკის გაუნაღდებლობასთან დაკავშირებული პრეტენზიების წარდგენის საფუძვლებს ადგენს „ჩეკის შესახებ“ საქართველოს კანონის 31-ე მუხლი. 35-ე მუხლით განსაზღვრულია ჩეკის განაღდებისათვის პასუხისმგებლობა, რომლის მიხედვითაც, ჩეკით ვალდებული ყველა პირი სოლიდარულად აგებს პასუხს ჩეკის მფლობელის წინაშე. ეს უკანასკნელი უფლებამოსილია წარუდგინოს სარჩელი, როგორც ყველა ამ პირს, ასევე ერთ მათგანს ან რამოდენიმეს ერთდროულად. ჩეკით ვალდებული ერთ-ერთი პირის მიმართ სარჩელის წარდგენა არ არის დაბრკოლება სხვა პირთაგან სახდელის გადახდევინებისათვის.

ამავე კანონის 36-ე მუხლით დადგენილია ჩეკის მფლობელის უფლება – სარჩელის წარდგენით მოითხოვოს მისი განაღდება. ამასთან, 38-ე მუხლით ჩეკის გამნაღდებელ ნებისმიერ ვალდებულ პირს, რომლის მიმართაც შეიძლება წარდგენილი იქნეს სარჩელი, ჩეკის განაღდების შემდეგ უფლება აქვს მოითხოვოს ჩეკის დაბრუნება პროტესტით. 43-ე მუხლით დადგენილია ჩეკის მფლობელის მიერ სარჩელის შეტანის ხანდაზმულობის სპეციალური ვადა, რაც შეადგენს ჩეკის წარდგენის დღიდან ექვს თვეს.

7.4 ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე საქმის განხილვის გამარტივებული წესი

7.4.1 ლიზინგის ცნება

გამარტივებული სამართალწარმოებით სასამართლომ შესაძლოა განიხილოს სამოქალაქო საქმე, რომელიც გამომდინარეობს ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე აღძრული მოთხოვნიდან (საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 309¹-309⁷-ე მუხლები).

ლიზინგის ცნებას განსაზღვრავს საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 576-ე მუხლი, რაც ნიშნავს ლიზინგის საგნის მფლობელის მიერ ქონების დროებით, ხელშეკრულებით დათქმული ვადით, მეორე პირისათვის სარგებლობაში სასყიდლიან გადაცემას ისე, რომ ლიზინგის საგნის მფლობელი ქონებაზე ინარჩუნებს საკუთრების უფლებას. ლიზინგის ხელშეკრულებით ლიზინგის გამცემი ვალდებულია დაამზადოს ან შეიძინოს განსაზღვრული ქონება და სასყიდლიან სარგებლობაში გადასცეს მის მიმღებს ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ვადით. ლიზინგის ხელშეკრულების საგანი შეიძლება იყოს როგორც მოძრავი, ისე უძრავი ქონებაც. ლიზინგის ხელშეკრულების მხარეები არიან ლიზინგის საგნის გამცემი (ქონების მესაკუთრე) და ლიზინგის საგნის მიმღები. ლიზინგის ხელშეკრულებით ლიზინგის გამცემი ვალდებულია დაამზადოს ან შეიძინოს ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ქონება და გადასცეს იგი ლიზინგის მიმღებს ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ვადით. მაგალითად, არის შემთხვევები, როცა პირს (ლიზინგის სავარაუდო მიმღებს) სჭირდება გარკვეული სახის ნივთი, მაგრამ არ გააჩნია საკმარისი ფინანსური სახსრები მისი შექენისათვის, რის გამოც იგი უკვეთავს სალიზინგო კომპანიას (ლიზინგის საგნის გამცემს), რათა ამ უკანასკნელმა მისთვის დაამზადოს ან შეიძინოს ეს ნივთი და გადასცეს დროებით სარგებლობაში. გამომდინარე აღნიშნულიდან, ლიზინგი შესაძლოა იყოს, როგორც პირდაპირი, ისე არაპირდაპირი. პირდაპირია ლიზინგი, როცა მისი გამცემი თვითონ არის ლიზინგის საგნის მესაკუთრე ან მწარმოებელი (დამამზადებელი), ხოლო არაპირდაპირია ლიზინგი, როცა ლიზინგის გამცემი თავად კი არ ამზადებს ლიზინგის საგანს, არამედ მას შეიძენს და გადასცემს ლიზინგის მიმღებს.

ზემოთ აღინიშნა, რომ ლიზინგის საგანი უნდა დაბრუნდეს ხელშეკრულებით გათვალისწინებულ ვადებში. ამასთან, ლიზინგის მიმცემი ვალდებულია გადაიხადოს ლიზინგის საზღაური ხელშეკრულებით დადგენილი პერიოდულობით. ხელშეკრულებით შეიძლება განისაზღვროს, ასევე, პირგასამტეხლოც.

სამოქალაქო კოდექსის 577-ე მუხლის მიხედვით, ლიზინგის ხელშეკრულება უნდა დაიდოს წერილობით. მასში მითითებული უნდა იყოს ხელშეკრულების მთლიანი ფასი, ლიზინგის საზღაურის ოდენობა და მისი გადახდის ვადები, საბოლოო გადახდის თანხა, ხოლო ხელშეკრულების ვადამდე შესრულებისას, მისი გამოთვლის წესი. თუ ლიზინგის საგანი უძრავი ნივთია, მაშინ ხელშეკრულება აუცილებლად უნდა დამონმდეს სანოტარო წესით და რეგისტრაციაში უნდა გატარდეს საჯარო რეესტრში (ლიზინგის ურთიერთობასთან დაკავშირებით საყურადღებოა საქართველოს კანონი „სალიზინგო საქმიანობის ხელშეწყობის შესახებ“).

ამდენად, ლიზინგის საგანი შეიძლება იყოს მოძრავი ან უძრავი ქონება, რომელსაც მისი მფლობელი (მესაკუთრე) დროებით სარგებლობაში გადასცემს მას მიმღებს, ხოლო ეს უკანასკნელი ვალდებულია ქონების სარგებლობისათვის გადაიხადოს ხელშეკრულებით შეთანხმებული საზღაური და ქონება დააბრუნოს ხელშეკრულებით გათვალისწინებულ ვადაში. ლიზინგის მიმართ გამოიყენება ქირავნობის ხელშეკრულების წესები, რომლებიც არ ეწინააღმდეგებიან 576-579-ე მუხლებს.

ნათელია, რომ ლიზინგის საგნის მიმღებს ლიზინგის საგნის მისი მფლობელისათვის დაბრუნების ვალდებულება სამოქალაქო კოდექსით (ხელშეკრულებით) აკისრია, მაგრამ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი განსაზღვრავს ამ მოთხოვნის განხილვის გამარტივებულ წესს.

7.4.2 განცხადება ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე

ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე საქმის გამარტივებული წარმოების დროს პირი (განმცხადებელი) სასამართლოს მიმართავს განცხადებით (და არა სარჩელით), რომლის მიზანი უნდა იყოს სასამართლოს მიერ ბრძანების მიღება ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე (მოთხოვნა). ისევე, როგორც ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ გადახდის ბრძანების მიღების დროს, ამ შემთხვევაშიც სასამართლოს გამოაქვს ბრძანება (მაგრამ არა გადახდის ბრძანება, არამედ ბრძანება).

საქმის განხილვის გამარტივებულობა მდგომარეობს იმაში, რომ მოთხოვნა განხილვა დაჩქარებული წესით, არც ამ შემთხვევაში არსებობს საქმის წინასწარი განხილვისათვის მომზადების (წერილობითი შეჯიბრის) ეტაპი და, მეტიც, მკაცრად განსაზღვრული სასამართლოს მიერ ბრძანების მიღების ვადა (სამი დღე). მოსამართლეს ბრძანება გამოაქვს ერთპიროვნულად – მხარეთა ზეპირი მოსმენის გარეშე. ამასთან, ბრძანება ექვემდებარება დაუყოვნებლივ აღსრულებას.

309²-ე მუხლის მე-2 ნაწილით დადგენილია, თუ რა მოთხოვნებს უნდა აკმაყოფილებდეს განცხადების შინაარსი და რა რეკვიზიტებს უნდა შეიცავდეს იგი. კერძოდ, მასში აღნიშნული უნდა იყოს სასამართლოს, ასევე მხარეთა და წარმომადგენელთა დასახელებები, განმცხადებლის მოთხოვნა, ვალდებულება, რომლის საფუძველზეც წამოყენებულია მოთხოვნა და ამ მოთხოვნის დამადასტურებელი მტკიცებულება. განცხადებას უნდა ერთვოდეს სახელმწიფო ბაჟის გადახდის დამადასტურებელი დოკუმენტები (ქვითარი). აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ განცხადება, ასევე, უნდა შეიცავდეს იმ მონაცემებსაც, რაც მითითებულია სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 178-ე მუხლში. კერძოდ, მასში აღნიშნული უნდა იყოს მხარეთა და წარმომადგენელთა მისამართები, დავის საგნის ფასი, განცხადებაზე დართული საბუთების ნუსხა, განცხადებას ხელს უნდა აწერდეს განმცხადებელი ან მისი უფლებამოსილი წარმომადგენელი. წარმომადგენელი უნდა იყოს განცხადებისა და მასზე დართული საბუთების ასლები მოწინააღმდეგე მხარისათვის (მოპასუხისათვის) გადასაცემად.

უნდა ითქვას, რომ ლიზინგის საგნის მისი მფლობელისათვის დაბრუნების შესახებ მოთხოვნის გამარტივებული წესით განხილვის დროს, განცხადებაში მითითებული უნდა იყოს არა მხოლოდ წამოყენებული მოთხოვნის დამადასტურებელ მტკიცებულებაზე, არამედ მიზანშეწონილია, რომ ეს მტკიცებულება (ხელშეკრულება) განცხადებას თან ერთვოდეს, ვინაიდან ამ მოთხოვნის გადაწყვეტისათვის სწორედ ეს მტკიცებულებაა ცენტრალური და გადამწყვეტი.

განსახილველ შემთხვევებში სასამართლომ ყურადღება უნდა მიაქციოს დავის საგნის ფასის განსაზღვრის წესს, კერძოდ:

შესაძლებელია, რომ ლიზინგის საგნის გამცემი ლიზინგის საგნის დაბრუნებას ითხოვდეს იმ საფუძველით, რომ გასულია ლიზინგის ხელშეკრულების მოქმედების ვადა, ხოლო ლიზინგის საგნის მიმღები კი არ უბრუნებს ლიზინგის საგანს, რითაც ეს უკანასკნელი არღვევს ხელშეკრულებით ნაკისრ ვალდებულებას (სამოქალაქო კოდექსის 559-ე მუხლის პირველი ნაწილი). ამ შემთხვევაში სასამართლომ დავის საგნის ფასი უნდა განსაზღვროს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 41-ე მუხლის პირველი ნაწილის „კ“ ქვეპუნქტის შესაბამისად. ხოლო, თუკი განმცხადებელი (ლიზინგის საგნის გამცემი) ლიზინგის საგნის დაბრუნებას (ხელშეკრულების მოშლას) მოითხოვს ხელშეკრულების ვადის გასვლამდე იმ საფუძველით, რომ ლიზინგის მიმღები მნიშვნელოვნად აზიანებს ლიზინგის საგანს, ან ქმნის მნიშვნელოვანი დაზიანების რეალურ საშიშროებას, ან არ იხდის ლიზინგის საზღაურს (სამოქალაქო კოდექსის 557-558-ე მუხლები, 559-ე მუხლის მე-3 ნაწილი), მაშინ დავის საგნის ფასი უნდა განისაზღვროს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 41-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ზ“ ქვეპუნქტის შესაბამისად.

309²-ე მუხლის მე-3 ნაწილით მკაცრად არის დადგენილი, რომ განცხადების განხილვის ვადა არის სამი დღე, ანუ განცხადების წარმოებაში მიღებიდან სასამართლომ სამ დღეში უნდა გამოიტანოს ბრძანება ლიზინგის საგნის მფლობელისათვის ლიზინგის საგნის დაბრუნების შესახებ.

7.4.3 განსჯადობა

309³-ე მუხლით დადგენილია, რომ ლიზინგის საგნის მისი მფლობელის სარგებლობაში დაბრუნების შესახებ განცხადება სასამართლოში შეიტანება სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესით. აღნიშნული

ნიშნავს, რომ ამ შემთხვევაში გამოყენებული უნდა იქნეს განსჯადობის შესახებ საერთო წესები (მე-13-მე-15-ე მუხლები), თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ ამ კატეგორიის დავა შეეხება ლიზინგის საგნის დაბრუნებას, რომელიც გამომდინარეობს ლიზინგის ხელშეკრულებიდან, რომლის პირობები (ვადა, შესრულების ადგილი და ა.შ.) მხარეთა მიერ წინასწარ არის განსაზღვრული. ხელშეკრულებიდან გამომდინარე მოთხოვნების განსჯადობის წესი კი განსაზღვრულია სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-16 მუხლის მე-2 ნაწილით. ამიტომ, თუკი მოსამართლე გამოარკვევს, რომ განცხადება სხვა სასამართლოს განსჯადია, მაშინ განმცხადებელს უარი უნდა ეთქვას მის მიღებაზე – სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 186-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის „ე“ ქვეპუნქტის საფუძველზე და უნდა მიეთითოს, თუ რომელ სასამართლოს უნდა მიმართოს განმცხადებელმა. (სსსკ-ის 187-ე მუხლი)

7.4.4 ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე განცხადების უმოძრაოდ დატოვება და განცხადების მიღებაზე უარის თქმა

ისევე, როგორც ნებისმიერი სარჩელი თუ განცხადება, ლიზინგის საგნის მისი მფლობელისათვის გამარტივებული წესით დაბრუნების შესახებ განცხადებაც უნდა აკმაყოფილებდეს სამოქალაქო საპროცესო კანონმდებლობის მოთხოვნებს. 309⁴-ე მუხლით პირადპირაა განსაზღვრული, რომ, თუკი განცხადება არ აკმაყოფილებს 309²-ე მუხლის მოთხოვნებს, სასამართლომ თავისი განჩინებით განმცხადებელს უნდა მისცეს ვადა ხარვეზის შესავსებად, რაზეც კერძო საჩივარი არ დაიშვება. ხარვეზის შევსების შემთხვევაში სასამართლო განცხადებას მიიღებს წარმოებაში, ხოლო წინააღმდეგ შემთხვევაში მას დატოვებს უმოძრაოდ და დაუბრუნებს განმცხადებელს, რაზეც შეიძლება კერძო საჩივრის შეტანა. (შედარებისათვის შეიძლება მოვიხმოთ სსსკ-ის 185-ე მუხლი, რა დროსაც ხარვეზის შეუვსებლობის შემთხვევაში სასამართლო უმოძრაოდ კი არ ტოვებს სარჩელს, არამედ მოსარჩელეს უარს ეუბნება მის წარმოებაში მიღებაზე).

ზემოთ აღინიშნა, რომ განცხადებაში უნდა აღინიშნოს (უმჯობესია განცხადებას ერთვოდეს) ლიზინგის საგნის დაბრუნების შესახებ მოთხოვნის დამადასტურებელი მტკიცებულება, რომელიც უნდა ასაბუთებდეს წამოყენებულ მოთხოვნას, ხოლო, თუკი ეს მტკიცებულება ვერ ადასტურებს მოთხოვნას, მაშინ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 309⁵-ე მუხლის თანახმად, მოსამართლემ უნდა გამოიტანოს განჩინება – ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე განცხადების მიღებაზე უარის თქმის შესახებ, რაც შეიძლება გასაჩივრდეს კერძო საჩივრით.

7.4.5 ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების შესახებ ბრძანება

თუკი განცხადება – ლიზინგის საგნის დაბრუნების შესახებ აკმაყოფილებს კანონმდებლობით დადგენილ წინაპირობას და, ამასთან, მოთხოვნა დასტურდება შესაბამისი მტკიცებულებებით, მაშინ სასამართლომ განცხადება უნდა მიიღოს წარმოებაში და გამოიტანოს – **ბრძანება ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების შესახებ** (309⁶-ე მუხლი). ამგვარი ბრძანება ექვემდებარება დაუყოვნებლივ აღსრულებას, რის შესახებაც უნდა აღინიშნოს ბრძანებაში და მისი გამოტანისთანავე უნდა გაიცეს სააღსრულებო ფურცელი. ბრძანებაში უნდა მიეთითოს, ასევე მისი გასაჩივრების წესი და ვადა. კერძოდ, 309⁷-ე მუხლით განსაზღვრულია, რომ ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების შესახებ ბრძანება შეიძლება გასაჩივრდეს კერძო საჩივრით, მაგრამ საჩივრის შეტანა ვერ შეაჩერებს ბრძანების აღსრულებას. მოწინააღმდეგე მხარეს (ლიზინგის საგნის მიმღებს) უნდა გადაეცეს ბრძანება, განცხადება და მასზე დართული საბუთები.

8. მაგისტრატ მოსამართლეთა განსჯადი საოჯახო-სამართლებრივი ურთიერთობიდან გამომდინარე დავები

8.1 ზოგადი დებულებები

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-14 მუხლის „გ“ ქვეპუნქტის თანახმად, მაგისტრატი მოსამართლეები პირველი ინსტანციით განიხილავენ საოჯახო სამართლებრივი ურთიერთობიდან გამომდინარე დავებს, გარდა შვილად აყვანის, მშობლის უფლების ჩამორთმევის, მამობის დადგენის და განქორწინების საქმეებისა, თუ მეუღლეებს შორის არსებობს დავა ბავშვის მიკუთვნების თაობაზე.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 354-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, საოჯახო-სამართლებრივი ურთიერთობიდან წარმოშობილი საქმეები არ შეიძლება განიხილებოდეს სხვა ხასიათის მოთხოვნების შესახებ აღძრულ საქმეებთან ერთად. მოსარჩელეს საოჯახო-სამართლებრივი ურთიერთობიდან წარმოშობილი დავების დროს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 182-ე მუხლის შესაბამისად, შეუძლია გააერთიანოს რამდენიმე მოთხოვნა მხოლოდ იმ პირობით, თუ ეს მოთხოვნები საოჯახო-სამართლებრივი ურთიერთობიდან წარმოიშობა, ხოლო სხვა კატეგორიის საქმეები არ შეიძლება განიხილებოდეს ამ საქმეებთან ერთად.

თუ არსებობს საოჯახო-სამართლებრივი ურთიერთობიდან წარმოშობილი რამდენიმე სასარჩელო მოთხოვნა, რომელთაგან ერთ-ერთი არ განეკუთვნება მაგისტრატი მოსამართლის განსჯად საქმეს (მაგალითად, განქორწინება და ბავშვის მიკუთვნება), საქმეს განიხილავს რაიონული (საქალაქო) სასამართლოს სხვა მოსამართლე.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-15 მუხლის პირველი ნაწილის პირველი წინადადების თანახმად, სასამართლოს სარჩელი წარედგინება მოპასუხის საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-19 მუხლის თანახმად, სარჩელი ქორწინების შეწყვეტის შესახებ შეიძლება შეტანილ იქნეს სასამართლოში მეუღლეების ერთობლივი საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით. თუ სარჩელის შეტანის დროისათვის ასეთი ადგილი არ არსებობს, მაშინ სარჩელი შეიძლება შეტანილ იქნეს მოპასუხის საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით, ხოლო თუ მას არ გააჩნია საცხოვრებელი ადგილი საქართველოში, მაშინ საქმეს განიხილავს სასამართლო მოსარჩელის საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით.

თუ მოსარჩელესთან ცხოვრობენ არასრულწლოვანი შვილები, რაც აძნელებს მის გამოცხადებას სასამართლოში მოპასუხის საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით, საქმე შეიძლება მოსარჩელის თხოვნით გაირჩეს სასამართლოში მისი საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით.

სარჩელი ალიმენტის გადახდევინების შესახებ შეიძლება წარდგენილ იქნეს სასამართლოში მოსარჩელის საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით.

სახელმწიფო ბიუჯეტის სასარგებლოდ სასამართლო ხარჯების გადახდისაგან თავისუფლდებიან მოსარჩელები ალიმენტის გადახდევინების სარჩელებზე (სსკ-ის 46-ე მუხლი).

საოჯახო საქმეთა განხილვისას სასამართლოს შეუძლია თავისი ინიციატივით განსაზღვროს დასადგენ გარემოებათა წრე და მხარეთა ახსნა-განმარტების შემდეგ თვითონ გამოითხოვოს მტკიცებულებები, რომლებზედაც მხარეებს არ მიუთითებიათ (სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 354-ე მუხლის პირველი ნაწილი).

საოჯახო-სამართლებრივი დავის განხილვისას სასამართლოს მინიჭებული აქვს უფლებები თვითონ, თავისი ინიციატივით მიიღოს ყველა ზომა, რათა დაადგინოს საქმის სწორად გადწყვეტისათვის მნიშვნელობის მქონე გარემოებები, კერძოდ: ა) სასამართლოს შეუძლია თვითონ განსაზღვროს მტკიცების საგანი ე.ი. იმ გარემოებათა წრე, რომელთა დადგენის გარეშე შეუძლებელია საქმის სწორად გადწყვეტა. მხარეთა მიერ მითითებული გარემოებებით, სასამართლო ამ შემთხვევაში, შებოჭილი არაა; ბ) თვითონ თავისი ინიციატივით გამოითხოვოს არა მარტო ის მტკიცებულებები, რომლებზეც მიუთითებენ მხარეები, არამედ რომლებზეც მხარეები არ მიუთითებენ, მაგრამ, რომლებსაც მნიშვნელობა აქვთ მტკიცების საგანში შემავალ დასადგენ გარემოებათა დასადასტურებლად.

მხარეთა შუამდგომლობის საფუძველზე სასამართლოს შეუძლია მიიღოს დროებითი განკარგულება, რათა მოაწესრიგოს:

- ა) შვილის მიმართ მშობელთა ზრუნვის საკითხები;
- ბ) ერთ-ერთი მშობლის ურთიერთობა ბავშვთან;
- გ) მცირეწლოვანი ბავშვის შენახვის ვალდებულება;
- დ) საკითხი ერთ-ერთი მეუღლის მიერ მეორე მეუღლისათვის მატერიალური დახმარების განევის შესახებ;
- ე) საოჯახო მეურნეობისა და ბინით სარგებლობის შესახებ;
- ვ) საოჯახო-სამართლებრივი ურთიერთობიდან წარმოშობილი საქმეების განხილვასთან დაკავშირებით ხარჯების ავანსის სახით გადახდევინების საკითხი (სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 355-ე მუხლი).

8.2 განქორწინება

განქორწინების საქმეებს სასამართლო განიხილავს სასარჩელო წარმოების წესით, რომელიც დადგენილია საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით. სასამართლოსადმი მიმართვა სასარჩელო განცხადებით ქორწინების შეწყვეტის შესახებ შეიძლება, თუ მეუღლეებს შორის არსებობს დავა, სხვა შემთხვევაში განქორწინება ხდება სააგენტოს ტერიტორიულ სამსახურში. დავა შეიძლება იყოს, როგორც ქონებრივი, ისე პირადი ხასიათისა.

მეუღლეებს უფლება აქვთ აღძრან სარჩელი განქორწინების შესახებ ნებისმიერ დროს. სამოქალაქო კოდექსის 1123-ე მუხლი ითვალისწინებს გამონაკლისს ამ საერთო წესიდან. კერძოდ, ცოლის ორსულობის დროს და ბავშვის დაბადებიდან ერთი წლის განმავლობაში ქმარს უფლება არა აქვს ცოლის თანხმობის გარეშე აღძრას სარჩელი განქორწინებაზე. ამდენად, ცოლს ნებისმიერ დროს აქვს სარჩელის შეტანის უფლება,

ხოლო ქმარს, ცოლის ორსულობის დროს და ბავშვის დაბადებიდან ერთი წლის განმავლობაში, მხოლოდ ცოლის თანხმობის შემთხვევაში შეუძლია აღძრას სარჩელი. თუ ცოლი არ არის თანახმა და ქმარმა მაინც აღძრა სარჩელი, მას უარი უნდა ეთქვას სარჩელის მიღებაზე, ხოლო თუ სარჩელი უკვე მიღებული იყო, სასამართლო სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 187-ე მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად სარჩელს დატოვებს განუხილველად.

განცხადებაში განქორწინების შესახებ აღნიშნული უნდა იყოს განქორწინების მიზეზები. მიზეზი შეიძლება იყოს ლალატი, ლოთობა, მშობლების ჩარევა, მეუღლეთა პირადი ღირსების შელახვა და სხვა. განქორწინების საქმის განხილვისას სასამართლო ვალდებულია შეისწავლოს ის მიზეზები, რომლებსაც მეუღლეები განქორწინების საფუძველად თვლიან და იღებს ზომებს მეუღლეთა შესარიგებლად. ამ მიზნით სასამართლომ უნდა გადადოს საქმის განხილვა და მეუღლეებს დაუნიშნოს ვადა შესარიგებლად, რომელიც არ უნდა აღემატებოდეს ექვს თვეს (სკ-ის 1127-ე მუხლის მე-2 ნაწილი). თუ სასამართლოს მიერ დადგენილ ვადაში მეუღლეები შერიგდებიან, მაშინ საქმე წარმოებით წყდება. როდესაც ყოფილ მეუღლეებს ფაქტიურად შექმნილი აქვთ ახალი ოჯახები, ასეთ შემთხვევაში არ არის აუცილებელი შესარიგებლად ვადის მიცემა.

თუ სასამართლო დაადგენს, რომ განქორწინების საფუძველი უმნიშვნელოა, მოსარჩელეს უარი უნდა ეთქვას სარჩელზე.

სასამართლო მეუღლეებს შორის შეწყვეტს ქორწინებას, თუ დაადგენს, რომ შეუძლებელია მეუღლეთა ერთად ცხოვრება და ოჯახის შენარჩუნება, მიუხედავად შესარიგებლად მიღებული ზომებისა. გადანყვეტილების გამოტანისას სასამართლო როცა აუცილებელია, იღებს ზომებს მცირეწლოვანი შვილებისა და შრომისუუნარო მეუღლის ინტერესების დასაცავად (სკ-ის 1127-ე მუხ. მე-3 და მე-4 ნაწ.). გადანყვეტილების გამოტანისას სასამართლო განსაზღვრავს, თუ რომელმა მეუღლემ უნდა გადაიხადოს კანონით განსაზღვრული ბაჟი, ასევე თუ საჭიროდ მიიჩნევს, რომ ბაჟი უნდა გადახდეს ორივე მეუღლეს, იგი განსაზღვრავს თითოეული მეუღლის მიერ გადასახდელ თანხას (სკ-ის 1131-ე მუხ.). ბაჟის ოდენობის განსაზღვრისას სასამართლო მხედველობაში იღებს ორ ფაქტორს: მხარეთა მატერიალურ მდგომარეობას და იმ მეუღლის ბრალეულ მოქმედებას, რამაც განაპირობა განქორწინება. მატერიალური მდგომარეობის გათვალისწინებით, შეიძლება ერთ-ერთ მეუღლეს შეუმცირდეს ბაჟის გადახდა ან საერთოდ გათავისუფლდეს მისგან მეორე მეუღლის უკეთესი პირობების ხარჯზე. თუ ორივე მეუღლეს უჭირს მატერიალურად, მაშინ მათ მინიმალური ოდენობის ფარგლებში დაეკისრებათ ბაჟის გადახდა. თუ ერთ-ერთი მეუღლისადმი ბაჟის დაკისრება განპირობებულია განქორწინების გამომომწვევი ბრალეული მოქმედებით, მეორე მეუღლე საერთოდ თავისუფლდება ბაჟის გადახდისაგან.

განქორწინების შესახებ სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული გადანყვეტილება აღსრულდება ერთ-ერთი ან ორივე მეუღლის მოთხოვნით, გადანყვეტილების კანონიერ ძალაში შესვლის დღიდან არა უგვიანეს 3 წლისა, სააგენტოს ტერიტორიულ სამსახურში რეგისტრაციის საშუალებით. ქორწინება შეწყვეტილად ითვლება სააგენტოს ტერიტორიულ სამსახურში განქორწინების რეგისტრაციის მომენტიდან (სკ-ის 1132-ე მუხ.). სამწლიანი ვადის გასვლის გამო, განქორწინების რეგისტრაციის უფლება ისპობა და მეუღლეებს, თუ ადრინდელი პოზიცია არ შეუცვლიათ, კვლავ შეუძლიათ მიმართონ სასამართლოს განქორწინების თაობაზე.

8.3 ქორწინების ბათილობა (სამოქალაქო კოდექსის 1140-1150 მუხლები)

ქორწინების ბათილად ცნობა უნდა განვასხვავოთ ქორწინების შესახებ ჩანაწერის ბათილად ცნობისაგან. ეს ისეთი შემთხვევაა, როცა ქორწინების რეგისტრაცია ხდება დადგენილი წესების დარღვევით. (მაგალი-

თად, დასაქორწინებელი ერთ-ერთი პირის ნაცვლად სხვა ლეზულობს მონაწილეობას რეგისტრაციაში, ხელმოწერის გაყალბებით, ქორწინების რეგისტრაცია არაუფლებამოსილი პირის მიერ და სხვა). ასეთ ქორწინებაში გაჩენილი ბავშვი ითვლება ქორწინების გარეშე გაჩენილად, აქედან გამომდინარე სამართლებრივი შედეგებით.

ქორწინების გაბათილება, ასევე, განსხვავდება განქორწინებისაგან. განქორწინების დროს მეუღლეთა შორის სამართლებრივი ურთიერთობანი წყდება მომავალი დროისათვის. ქორწინების ბათილობა წარმოადგენს იმ იურიდიული შედეგების გაუქმებას, რომელსაც კანონი ნამდვილ ქორწინებასთან აკავშირებს. განქორწინებისაგან განსხვავებით, რაც მომავალში საქორწინო და საოჯახო სამართლებრივ ურთიერთობათა შეწყვეტას ედება საფუძვლად, ქორწინების ბათილობას უკუქცევითი ხასიათი გააჩნია. ბათილად ცნობილი ქორწინება ბათილად ითვლება ქორწინების რეგისტრაციის დღიდან და არ წარმოშობს მეუღლეთა უფლებებსა და მოვალეობებს.

იმ პირთა ქონებრივი ურთიერთობები, რომელთა ქორწინებაც ბათილად იქნა ცნობილი, წესრიგდება საერთო საკუთრების შესახებ სამოქალაქო კოდექსით დადგენილი წესით (სკ-ის 173-ე მუხლი).

ქორწინების ბათილად ცნობის შესახებ გადაწყვეტილების გამოტანისას სასამართლოს უფლება აქვს, იმ მეუღლეს, რომელმაც არ იცოდა და არც შეეძლო სცოდნოდა ქორწინების დამაბრკოლებელი გარემოებების არსებობის შესახებ, მიაკუთვნოს მეორე მეუღლისაგან სარჩოს მიღების უფლება სამოქალაქო კოდექსის 1182-ე და 1186-ე მუხლების მიხედვით, ხოლო ქორწინების ბათილად ცნობამდე შეძენილი ქონების გაყოფისას გამოიყენოს 1158-ე და 1171-ე მუხლებით გათვალისწინებული წესები. კეთილსინდისიერ მეუღლეს, რომელსაც ქონებრივი ზიანი მიადგა იმ ქორწინების შედეგად, რომელიც ბათილად იქნა ცნობილი, უფლება აქვს მოითხოვოს ამ ზიანის ანაზღაურება.

თუ მეუღლეებმა დაქორწინებისას არ იცოდნენ ქორწინების დამაბრკოლებელი იმ გარემოების შესახებ, რომელიც მათი ქორწინების ბათილობის საფუძველია, ქორწინება წყდება სასამართლოში ამ გარემოების დადგენის მომენტიდან, მაგრამ ამ დრომდე ქორწინება წარმოშობს ყველა იმ სამართლებრივ შედეგს, რასაც ნამდვილი ქორწინება (სკ-ის 1141-ე მუხლი).

ქორწინების ბათილად ცნობა არ ხელყოფს ასეთი ქორწინების შედეგად დაბადებულ ბავშვთა უფლებებს.

ერთ-ერთ მეუღლის გარდაცვალება, ჩვეულებრივ, ქორწინების შეწყვეტას იწვევს. ცოცხალ მეუღლეს უფლება აქვს დააყენოს ქორწინების გაბათილების საკითხი. ასეთი ქორწინებისათვის ზუსტი კვალიფიკაციის მიცემა ცოცხალი მეუღლის ღირსების დაცვის, ან სხვა პირადი, ან ქონებრივი ინტერესებით შეიძლება იყოს ნაკარნახევი, ხოლო ორივე მეუღლის გარდაცვალების შემთხვევაში, მესამე პირების მიერ არ შეიძლება მოთხოვნილ იქნეს ქორწინების გაბათილება, ვინაიდან ქორწინება ფაქტობრივად და იურიდიულადაც არ არსებობს, არ არსებობენ საქორწინო-სამართლებრივ ურთიერთობათა სუბიექტები, რომელთა ინტერესებთანაც უნდა ყოფილიყო დაკავშირებული ქორწინების გაბათილება.

ქორწინება შეიძლება ცნობილ იქნეს ბათილად, თუ დარღვეულია 1107-ე, 1108-ე და 1120-ე მუხლებით დაწესებული პირობები და თუ ქორწინების რეგისტრაცია მიზნად არ ისახავდა ოჯახის შექმნას (ფიქციური ქორწინება).

ქორწინება შეიძლება ბათილად ცნოს მხოლოდ სასამართლომ.

სამოქალაქო კოდექსის 1142-ე მუხლის თანახმად, იმ პირთან ქორწინება, რომელსაც საქორწინო ასაკისათვის არ მიუღწევია და არც საქორწინო ასაკი ჰქონია შემცირებული, შეიძლება ცნობილ იქნეს ბათილად, თუ ამას მოითხოვს იმ მეუღლის ინტერესები, რომელიც დაქორწინდა საქორწინო ასაკის მიღწევამდე.

ამ საფუძველით ქორწინების ბათილად ცნობის მოთხოვნის უფლება აქვს არასრულწლოვან მეუღლეს, მის მშობლებს ან მეურვეს (მზრუნველს), აგრეთვე მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოს.

თუ საქმის განხილვის მომენტისათვის არასრულწლოვანმა მეუღლემ საქორწინო ასაკს მიაღწია ან ორსულადაა, მაშინ ქორწინება შეიძლება ცნობილ იქნეს ბათილად მხოლოდ მისი მოთხოვნით.

სამოქალაქო კოდექსის 1108-ე მუხლის თანახმად, საქორწინო ასაკად დაწესებულია თვრამეტი წელი. გამოწვევის შემთხვევებში თექვსმეტი წლის ასაკიდან დაქორწინება დაიშვება მშობლების ან სხვა კანონიერი წარმომადგენლების წინასწარი წერილობითი თანხმობით. თანხმობაზე მშობლების ან სხვა კანონიერი წარმომადგენლების უარის შემთხვევაში პატივსაღები მიზეზების არსებობისას დასაქორწინებელ პირთა განცხადების საფუძველზე დაქორწინების ნებართვა შეიძლება გაცეს სასამართლომ. პატივსაღები მიზეზი შეიძლება იყოს ფაქტობრივი ქორწინება, ორსულობა, ბავშვის გაჩენა და სხვა. სასამართლოს გადაწყვეტილება სააგენტოს ტერიტორიულ სამსახურში ქორწინების რეგისტრაციის საფუძველია.

სამოქალაქო კოდექსის 1143-ე მუხლის თანახმად, ქორწინება, რომელიც გაფორმდება 1120-ე მუხლით გათვალისწინებული პირობების დარღვევით, სასამართლომ შეიძლება ცნოს ბათილად. კერძოდ, სასამართლომ შეიძლება ბათილად ცნოს ისეთი ქორწინება, რომელიც გაფორმდა:

- ა) იმ პირთა შორის, რომელთაგან თუნდაც ერთი დაქორწინებულია სხვასთან. ამ დროს არა აქვს მნიშვნელობა ამის შესახებ მეორემ იცოდა თუ არა. ასეთ შემთხვევაში ყოველთვის მეორე ქორწინება უნდა გაბათილდეს და არა პირველი;
- ბ) პირდაპირ აღმავალი და დამავალი შტოს ნათესავებს შორის, თუნდაც დაქორწინების დროს ამის შესახებ მათ არ სცოდნოდათ;
- გ) ღვიძლ და არაღვიძლ და-ძმას შორის, არა აქვს მნიშვნელობა იმას, იცოდნენ თუ არა ამის შესახებ;
- დ) მშვილებლებსა და ნაშვილებს შორის;
- ე) იმ პირებს შორის, რომელთაგანაც თუნდაც ერთ-ერთი სულით ავადმყოფობის ან ჭკუასუსტობის გამო სასამართლოს მიერ ცნობილია ქმედუუნაროდ. პირის ქმედუუნაროდ აღიარება წინ უნდა უსწრებდეს დაქორწინებას.

აღნიშნული საფუძველებით ქორწინების ბათილად ცნობის მოთხოვნის უფლება აქვთ მეუღლეებს და იმ პირებს, რომელთა უფლებებიცაა დარღვეული ამ დაქორწინებით (ნათესავი, შვილები, ყოფილი მეუღლე და სხვა), აგრეთვე მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოებს. სულით ავადმყოფობის ან ჭკუასუსტობის გამო ქმედუუნაროდ ცნობილ პირთან ქორწინების ბათილობის საქმის განხილვისას აუცილებელია საქმეში მონაწილეობის მისაღებად მეურვის ჩაბმა.

სასამართლოს უფლება აქვს და არაა ვალდებული ყველა შემთხვევაში გააბათილოს ქორწინება. ეს უნდა გააკეთოს, როცა დარწმუნდება გაბათილების აუცილებლობაში. თუ საქმის განხილვის მომენტისათვის აღარ არსებობს დაქორწინების დამაბრკოლებელი გარემოებები, სასამართლოს შეუძლია ქორწინება ცნოს ნამდვილად ამ გარემოებათა მოსპობის მომენტიდან. მაგალითად, თუ პირველი ქორწინება შეწყდა მეორე ქორწინების პერიოდში, ეს უკანასკნელი უნდა გაბათილდეს მისი რეგისტრაციის მომენტიდან, რადგან იმ მომენტში ქორწინების დამაბრკოლებელი გარემოება პირველი ქორწინების სახით სახეზე იყო. მეორე ქორწინება ნამდვილად უნდა ჩაითვალოს პირველი ქორწინების შეწყვეტის მომენტიდან.

ქორწინების გაბათილების ერთ-ერთ საფუძველს წარმოადგენს მექორწინეთა ნებაყოფლობის პრინციპის დარღვევა (სკ-ის 1144-ე მუხლი). იძულების შედეგად მომხდარი დაქორწინების შემთხვევაში მეუღლეს (მეუღლეებს) შეუძლია აღძრას სარჩელი ქორწინების ბათილად ცნობის შესახებ. იძულება შეიძლება გამოიხატოს, როგორც პირდაპირ ძალადობაში, ისე ფსიქიკაზე ზემოქმედებაშიც. ფსიქიკაზე ზემოქმედება

მუქარის გზით, უნდა იყოს კანონსანინაალმდეგო ხასიათისა და მიმართული დასაქორწინებელი პირის ანდა მისი ახლო ნათესავის სიცოცხლის, ჯანმრთელობის ან პატივისა და ღირსების წინააღმდეგ. იძულებით დაქორწინების გავრცელებული ფორმაა ქალის მოტაცება. იძულებითი დაქორწინება არ გულისხმობს მხოლოდ ქალის ნებაზე კანონსანინაალმდეგო ზემოქმედებას. შესაძლებელია ზემოქმედება მოხდეს მამაკაცის ნებაზეც. ამიტომ ყველა შემთხვევაში იძულებითი ქორწინების ფაქტი უნდა დაადგინოს სასამართლომ. მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როცა დარწმუნდება სასამართლო, რომ დაქორწინება მოხდა იძულებით, რამაც მნიშვნელოვნად შელახა ერთ-ერთი ან ორივე მეუღლის ინტერესები და დაინტერესებული მხარე მოითხოვს ქორწინების გაბათილებას, იგი ვალდებულია გამოიტანოს გადაწყვეტილება ასეთი ქორწინების გაბათილების შესახებ.

ქორწინების გაბათილების ერთ-ერთ საფუძველს წარმოადგენს, ასევე, ისეთი ქორწინება, რომელიც მიზნად არ ისახავს ოჯახის შექმნას (ფიქციური ქორწინება (სკ-ის 1145-ე მუხლი). ასეთ დროს ქორწინებისათვის აუცილებელი ფორმალური მოთხოვნები ზუსტადაა შესრულებული, ოღონდ მექორწინეთა შინაგანი ნება და მისი გარეგანი გამოხატულება ერთმანეთს არ ემთხვევა. ისინი ცდილობენ დაქორწინება გამოიყენონ სულ სხვა მიზნებისათვის, ვიდრე ოჯახის შექმნაა. თუ ერთ-ერთ მათგანს გულწრფელად ჰქონდა ოჯახის შექმნის სურვილი და არაფერი იცოდა მეორის ნამდვილი სურვილის შესახებ, ასეთ შემთხვევაში ქორწინება არ შეიძლება ჩაითვალოს ფიქციურად, კეთილსინდისიერი მექორწინის ინტერესი უნდა იქნეს გათვალისწინებული, რადგან ის მომავალმა მეუღლემ მოატყუა. ამასთან, კეთილსინდისიერ მეუღლეს შეუძლია მოითხოვოს ქორწინების ბათილობა. როცა ორივე მეუღლეს მიზნად ჰქონდა არა ოჯახის შექმნა, არამედ რაიმე გამორჩენის მიღება, სასამართლოში სარჩელის შეტანის უფლება ქორწინების გაბათილების შესახებ გააჩნია სააგენტოს ტერიტორიულ სამსახურს.

ფიქციური ქორწინების გაბათილება არ შეიძლება იმ შემთხვევაში, როცა მექორწინებმა სასამართლოს მიერ საქმის განხილვამდე ფაქტობრივად უკვე შექმნეს ოჯახი. ამ დროს ქორწინების გაბათილების საფუძველი ისპობა. არ შეიძლება ქორწინების გაბათილება იმ შემთხვევაშიც, როცა ქორწინება მოხდა არა სიყვარულისა და ურთიერთპატივისცემის საფუძველზე, არამედ ანგარებითი მოსაზრებებით.

8.4 მეუღლეთა ურთიერთრჩენის მოვალეობა

სასამართლო წესით სარჩოს მიღების უფლება აქვს შრომისუუნარო მეუღლეს, რომელიც მატერიალურ დახმარებას საჭიროებს, – ასევე ცოლს ორსულობის პერიოდში და ბავშვის დაბადებიდან სამი წლის განმავლობაში. შრომისუუნარო მეუღლე, რომელსაც დახმარება სჭირდება მეუღლისაგან, სარჩოს მიღების უფლებას ინარჩუნებს განქორწინების შემდეგაც, თუ იგი შრომისუუნარო გახდა განქორწინებამდე ან ერთი წლის განმავლობაში განქორწინების დღიდან (სკ-ის 1182-1183 მუხლები).

მეუღლეთა ცალ-ცალკე ცხოვრება ან ქორწინების ფაქტობრივი შეწყვეტა განქორწინების ოფიციალურად გაფორმებამდე არ სპობს მეუღლეთა ვალდებულებას ურთიერთდახმარების შესახებ. თუ მეუღლეები უარს ამბობენ მატერიალური დახმარების განევაზე, მატერიალური დახმარების საჭიროების მქონე მეუღლეს უფლება აქვს სასამართლო წესით მოითხოვოს სარჩოს მიღება. სარჩოს მიღების შესახებ მოთხოვნით სასამართლოსადმი მიმართვის უფლება აქვს მეუღლეს, რომელიც შრომისუუნაროა და მატერიალურ დახმარებას საჭიროებს. აგრეთვე, ცოლს ორსულობის პერიოდში და ბავშვის დაბადებიდან სამი წლის განმავლობაში. ერთ-ერთი მეუღლის შრომისუუნარობა და მატერიალური დახმარების საჭიროება ერთმანეთს უნდა ემთხვეოდეს. თუ მეუღლე, მართალია, შრომისუუნაროა, მაგრამ მატერიალურად არ უჭირს ან პირიქით, შრომისუუნარიანია, მაგრამ მატერიალურ დახმარებას საჭიროებს, იგი ვერ ისარგებლებს მეორე მეუღლისაგან სარჩოს მოთხოვნის უფლებით. შრომისუუნაროდ ითვლება პირი, რომელმაც მიაღწია საპენსიო ასაკს ან ინვალიდია (შეზღუდული შესაძლებლობის მქონეა), რომელსაც ჯანმრთელობის გამო არ

შეუძლია იშრომოს და ამით ირჩინოს თავი. ამ შემთხვევაში მნიშვნელობა არა აქვს იმას, თუ როდის დადგა შრომისუუნარობა – დაქორწინებამდე თუ ქორწინების პერიოდში. შრომისუუნარიანობის დროებითი დაკარგვა არ წარმოადგენს სასამართლო წესით სარჩოს მიღების საფუძველს. როცა მეუღლეს ჯერ კიდევ არ მიუღწევია საპენსიო ასაკისათვის და ჯანმრთელობის მიხედვითაც შეუძლია მუშაობა, მაგრამ არ მუშაობს იმიტომ, რომ არ მოსწონს შეთავაზებული სამუშაო, უფლება არა აქვს ოფიციალურად მოსთხოვოს სარჩო მეორე მეუღლეს.

შრომისუუნარო და მატერიალური დახმარების საჭიროების მქონე მეუღლის სარჩელის განხილვის დროს სასამართლო გარკვევს მეორე მეუღლის მატერიალურ მდგომარეობას და, თუ მივა იმ დასკვნამდე, რომ შესაძლებელია მისგან ალიმენტის გადახდევინება, მაშინ დააკმაყოფილებს მოთხოვნას. თუ ალიმენტის დაკისრება გამოიწვევს მეორე მეუღლის მატერიალური მდგომარეობის ისეთ გაუარესებას, რომ საარსებო მინიმუმიც არ დარჩება, მაშინ, ბუნებრივია, სარჩელი არ უნდა დაკმაყოფილდეს.

მეუღლეთა შორის საალიმენტო-სამართლებრივი ურთიერთობა შეიძლება შენარჩუნებულ იქნეს მათი განქორწინების შემდეგაც. სარჩოს სასამართლო წესით მისაღებად, ამ შემთხვევაში, აუცილებელია ტრადიციული პირობები: შრომისუუნარობა და მატერიალური დახმარების საჭიროება. ამასთან ერთად, მათ ემატებათ ახალი პირობა – თუ შრომისუუნარობა დადგა განქორწინებამდე ან განქორწინებიდან ერთი წლის განმავლობაში. სასამართლომ მხედველობაში უნდა მიიღოს ის გარემოება, რომ მოსარჩელეს უფლება აქვს თავისი სრულწლოვანი შვილებისგანაც მოითხოვოს ალიმენტის გადახდა და თუ არ ითხოვს, სასამართლოს შეუძლია ჩართოს ისინი საალიმენტო ვალდებულებათა შესრულებაში ან გაითვალისწინოს ალიმენტის ოდენობის განსაზღვრის დროს.

სასამართლოს შეუძლია გაათავისუფლოს მეუღლე რჩენის მოვალეობისაგან ან განსაზღვრული ვადით შეცვალოს ეს მოვალეობა, თუ მეუღლეები ქორწინებაში იმყოფებოდნენ ხანმოკლე ვადით, ანდა მატერიალური დახმარების მომთხოვნმა მეუღლემ უღირსი საქციელი ჩაიდინა სარჩოს გადამხდელის მიმართ, ან შრომისუუნარობა გამოწვეულია ალკოჰოლური სასმელების ან ნარკოტიკული ნივთიერებების გამოყენებით, ან მის მიერ განზრახი დანაშაულის ჩადენით (სკ-ის 1184-ე მუხლი).

სარჩოს ოდენობა განისაზღვრება ყოველთვიური გადასახდელი თანხის სახით მეუღლეთა მატერიალური და ოჯახური მდგომარეობის გათვალისწინებით. ერთ-ერთი მეუღლის მატერიალური ან ოჯახური მდგომარეობის შეცვლისას თითოეულ მეუღლეს აქვს უფლება სარჩელით მიმართოს სასამართლოს სარჩოს ოდენობის შეცვლის შესახებ (სკ-ის 1185-ე მუხლი).

სასამართლომ დეტალურად უნდა გამოიკვლიოს საქმესთან დაკავშირებული ყველა გარემოება. კერძოდ, რა ოდენობისაა მოპასუხე მეუღლის ხელფასი, პენსია ან სხვა შემოსავალი; გააჩნია თუ არა მას რაიმე ვალდებულება სხვა პირების მიმართ, როგორია მისი ყოფითი პირობები; როგორია მოსარჩელე მეუღლის შრომისუუნარობის ხარისხი, შეუძლია თუ არა დამოუკიდებლად მოუაროს თავის თავს; ჰყავს თუ არა სრულწლოვანი შვილები, რომლებიც ვალდებულნი არიან მატერიალური დახმარება გაუწიონ მას; შემოსავლის რა რეალური წყაროები გააჩნია და სხვა.

მეუღლისაგან სარჩოს მიღების უფლება მოიხსობა, თუ აღარ არსებობს 1182-ე და 1183-ე მუხლებით გათვალისწინებული საფუძველები. აგრეთვე იმ შემთხვევაში, თუ სარჩოს მიმღები მეუღლე ხელახლა დაქორწინდა (სკ-ის 1186-ე მუხლი).

გარდა აღნიშნულისა, საალიმენტო ვალდებულება შეიძლება შეწყდეს ალიმენტის გადამხდელი პირის მატერიალური და ოჯახური მდგომარეობის მნიშვნელოვანი გაუარესებისას, რის გამოც მას არა აქვს საშუალება გადაიხადოს ალიმენტი. საალიმენტო ვალდებულების შეწყვეტას გამოიწვევს მისი მონაწილე ერთ-ერთი

მხარის გარდაცვალება. მეუღლისაგან სარჩოს მიღების უფლების მოსპობის საფუძვლების არსებობისას, მეორე მეუღლის სარჩელის საფუძველზე სასამართლო გამოიტანს გადაწყვეტილებას საალიმენტო ვალდებულებათა შეწყვეტის შესახებ.

8.5 სარჩილუბი ალიმენტის გადახდევინების თაობაზე (სკ-ის 1212- 1238-ე მუხლები)

მშობლები ვალდებული არიან არჩინონ თავიანთი არასრულწლოვანი და შრომისუუნარო სრულწლოვანი შვილები, რომლებიც მატერიალურ დახმარებას საჭიროებენ. ეს ვალდებულება ეკისრება როგორც დედას, ისე მამას, მიუხედავად იმისა, ისინი ერთმანეთთან ქორწინებაში იმყოფებიან, თუ მათ შორის ქორწინება უკვე შეწყვეტილია. მშობლები ვალდებული არიან აღზარდონ და არჩინონ თავიანთი შვილები სრულწლოვანებამდე. სრულწლოვანების მიღწევის შემდეგ შვილები კარგავენ მშობლებისაგან სარჩოს მიღების უფლებას. ამ წესიდან არავითარი გამონაკლისი არ არსებობს. სულ სხვა მდგომარეობაა მაშინ, როცა შვილი, მართალია, სრულწლოვანია, მაგრამ იგი შრომისუუნაროა და არავითარი საარსებო მატერიალური წყარო არ გააჩნია. მაგალითად, თუ ინვალიდი (შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე) შვილი სახელმწიფოსაგან იღებს პენსიას ან დახმარებას იმ ოდენობით, რაც საკმარისი არ არის აუცილებელ მოთხოვნილებათა დასაკმაყოფილებლად, მშობლების ვალდებულება შვილის რჩენის თაობაზე ამ უკანასკნელის სრულწლოვანების შემდეგაც გრძელდება. სრულწლოვანი შვილისათვის ალიმენტის გადახდის ვალდებულება წარმოიშობა მხოლოდ მაშინ, როდესაც სახეზე გვაქვს ორი იურიდიული ფაქტის ერთობლიობა: სრულწლოვანი შვილის შრომისუუნარობა და ის, რომ იგი აუცილებლად უნდა საჭიროებდეს დახმარებას. სრულწლოვანი შრომისუუნარო შვილისათვის, რომელიც დახმარებას საჭიროებს, მშობლებს ალიმენტი გადახდებოდათ სრულწლოვანი შვილის შრომისუუნარიანობის აღდგენამდე, ხოლო თუ შვილი ინვალიდი რჩება – მაშინ სამუდამოდ. საკითხს იმის შესახებ, სრულწლოვანი შვილი საჭიროებს თუ არა მატერიალურ დახმარებას, წყვეტს სასამართლო ყველა კონკრეტული გარემოების გათვალისწინებით.

რჩენა სრულწლოვანი შრომისუუნარო შვილისა, რომელიც დახმარებას საჭიროებს, ორივე მშობლის თანაბარი მოვალეობაა. მაგრამ სასამართლოს, თითოეული მშობლის ქონებრივი მდგომარეობის გათვალისწინებით, შეუძლია დაადგინოს გადასახდელი ალიმენტის განსხვავებული ოდენობა სრულწლოვანი შრომისუუნარო შვილისათვის, რომელიც დახმარებას საჭიროებს.

შვილების რჩენის თაობაზე დავები უმთავრესად წარმოიშობა მშობელთა განქორწინებასთან დაკავშირებით. თუმცა საალიმენტო ვალდებულება შეიძლება წარმოიშვას მეუღლეებს შორის ქორწინების არსებობის შემთხვევაშიც, როცა ერთ-ერთი მეუღლე უარს ამბობს ნებაყოფლობით აღმოუჩინოს მატერიალური დახმარება თავის შვილებს. ის მშობელი, რომელიც სარჩელს აღძრავს სასამართლოში მეორე მშობლისგან ალიმენტის გადახდევინების შესახებ, გამოდის შვილის წარმომადგენლად. მას არა აქვს უფლება მოითხოვოს ალიმენტის გადახდა არა შვილის, არამედ თავის სასარგებლოდ.

თუ მშობლები ვერ შეთანხმდებიან ალიმენტის ოდენობაზე, მაშინ ალიმენტის ოდენობას განსაზღვრავს სასამართლო. ალიმენტის ოდენობას სასამართლო განსაზღვრავს გონივრული, სამართლიანი შეფასების საფუძველზე. გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება შვილის ნორმალური რჩენა-აღზრდისათვის აუცილებელ მოთხოვნებს, აგრეთვე მშობლებისა და შვილის რეალურ მატერიალურ მდგომარეობას (სკ-ის 1214-ე მუხლი). გონივრული და სამართლიანი შეფასების საფუძველად შეიძლება სხვადასხვა გარემოება იქნეს მიჩნეული. მაგალითად, სასამართლოს შეუძლია ჩვეულებრივზე უფრო ნაკლები ოდენობით დააკისროს ალიმენტის გადახდა იმ მშობელს, რომელსაც ჰყავს სხვა არასრულწლოვანი შვილები, რადგან, წინააღმდეგ შემთხვევაში, ისინი შეიძლება აღმოჩნდნენ მატერიალურად უფრო ნაკლებად უზრუნველყოფილ მდგომარეობაში, ვიდრე ის შვილი, ვის სასარგებლოდაც უნდა დაეკისროს მას ალიმენტი. ასევე, თუ მშობელი ინვალიდია და მას არა აქვს საკმაო შემოსავალი ან მაშინ, თუ არასრულწლოვანი შვილი უკვე მუშაობს და საკმაო შემოსავალიც გააჩნია.

მშობელს, რომელიც ალიმენტს უხდის არასრულწლოვან შვილებს, შეიძლება დაეკისროს მონაწილეობა დამატებით ხარჯებში, რომელიც გამონვეულია განსაკუთრებული გარემოებებით (ბავშვის მძიმე ავადმყოფობით, დასახიჩრებით და სხვა (სკ-ის 1215- მუხლი).

დამატებითი ხარჯების ოდენობა უნდა განისაზღვროს ფაქტობრივად განეული ხარჯების გათვალისწინებით, მყარი თანხებით და არ შეიძლება მისი წილობრივი დაკავშირება ხელფასის ან სხვა შემოსავლის ოდენობასთან. გასაწევი ხარჯების ოდენობის განსაზღვრის შემდეგ, სასამართლო ორივე მშობლის მატერიალური მდგომარეობიდან გამომდინარე, საზღვრავს აუცილებელ ხარჯებში მათი მონაწილეობის ხარისხს და იმ სახსრების ოდენობას, რომელიც მოპასუხეს უნდა დაეკისროს. დამატებით ხარჯებში მოპასუხე მშობელი მონაწილეობს ერთჯერადი გადასახდელის სახით ან განსაზღვრული დროით განსაზღვრული სახსრების გადახდით. თუ დამატებით ხარჯებში მეორე მშობლის განმეორებით ჩართვის აუცილებლობა წარმოიშობა, მოსარჩელეს უფლება აქვს კვლავ მიმართოს სასამართლოს. თავის მხრივ მოპასუხეს უფლება აქვს მიმართოს სასამართლოს დამატებითი ხარჯებისაგან გათავისუფლების მოთხოვნით, თუ ბავშვის მდგომარეობა უკვე არ მოითხოვს დამატებითი ხარჯების გაღებას. სასამართლოს უფლება აქვს მშობლებს დააკისროს მონაწილეობის მიღება არა მარტო ფაქტობრივად გაღებულ, არამედ მომავალშიც აუცილებლად გასაღებ ხარჯებში.

საბაშვო დაწესებულებაში მოთავსებული შვილების შესანახი ხარჯები შეიძლება გადახდეს მშობლებს (სკ-ის 1216-ე მუხ.), ალიმენტის ოდენობა განისაზღვრება თითოეული მშობლის რეალური შემოსავლების გათვალისწინებით. ალიმენტის გადახდისაგან შეიძლება კანონით გათავისუფლდნენ მშობელთა გარკვეული კატეგორიები. მათ შეიძლება მიეკუთვნონ: მრავალშვილიანი მშობლები, ინვალიდი მშობლები, აგრეთვე მშობლები, რომელთა ბავშვების მოთავსება საბავშვო დაწესებულებაში გამონვეულია მათი ფიზიკური ან ფსიქიკური განვითარების დეფექტებით და სხვა.

სასამართლოს მიერ განსაზღვრული ალიმენტის ოდენობა არ არის მუდმივი ხასიათის. ალიმენტის ოდენობის დადგენის შემდეგ შესაძლებელია არსებითად შეიცვალოს ალიმენტის გადამხდელი მშობლის მატერიალური და ოჯახური მდგომარეობა – გაუმჯობესდეს ან გაუარესდეს. სასამართლოს შეუძლია შეამციროს ან გაადიდოს დადგენილი ალიმენტის ოდენობა დაინტერესებული პირის სარჩელის საფუძველზე. სარჩელში მითითებული უნდა იყოს ის გარემოება, რაც საფუძვლად უნდა დაედოს ალიმენტის შემცირებას ან გადიდებას. ალიმენტის ოდენობის შეცვლას შეიძლება საფუძველად დაედოს ალიმენტის გადამხდელი მშობლის მატერიალური და ოჯახური მდგომარეობის შეცვლა. ასეთი გარემოება შეიძლება იყოს მაგალითად, მეორე ქორწინებაში ბავშვის გაჩენა ან კმაყოფაზე მყოფ პირთა ოდენობის შემცირება, პენსიაზე გასვლა, ინვალიდობა და სხვა. ამდენად, ალიმენტის ოდენობის შეცვლა სასამართლოს შეუძლია მხოლოდ მაშინ, როდესაც არსებობს კანონით გათვალისწინებული შემდეგი პირობა: მშობლის მატერიალური და ოჯახური მდგომარეობის შეცვლა. ალიმენტის შესაძლო შეცვლის შესახებ საკითხის გადაწყვეტისას სასამართლომ ყოველ ცალკეულ კონკრეტულ შემთხვევაში უნდა გაითვალისწინოს არა მარტო მოპასუხის ხელფასი, არამედ მისი ოჯახის საერთო მატერიალური მდგომარეობა.

თუ მშობელი, რომელსაც ალიმენტს ახდევინებენ ინვალიდი გახდა, იძულებულია გაიღოს ზედმეტი ხარჯები (მკურნალობისათვის, გაძლიერებული კვებისათვის და სხვა), რაც ინვალიდი მშობელს მძიმე მატერიალურ მდგომარეობაში აყენებს. ამასთან, მხედველობაშია მისაღები ისიც, რომ მშობლის ინვალიდობა თავისთავად არ წარმოადგენს ისეთ განსაკუთრებულ საფუძველს, რომ მას აუცილებლად შეუმცირონ ბავშვების სასარგებლოდ გადასახდელი ალიმენტის ოდენობა. მშობელი შეიძლება ინვალიდი იყოს, მაგრამ მატერიალურად საკმაოდ უზრუნველყოფილი. ამიტომ მშობლის ინვალიდობა ალიმენტის შემცირების საფუძველი მხოლოდ მაშინ შეიძლება გახდეს, როდესაც სასამართლო დაადგენს, რომ დამდგარ ინვალიდობასთან დაკავშირებული ხარჯები გადამხდელ მხარეს მძიმე მატერიალურ მდგომარეობაში აყენებს. კანონი არ ითვალისწინებს ინვალიდობის გამო მშობლის სავსებით განთავისუფლებას ალიმენტის გადახდისაგან.

შვილების მიმართ კანონი ადგენს ვალდებულებას იზრუნონ მშობლებისათვის და დაეხმარონ მათ. ასეთი ვალდებულების იძულებით შესრულება უზრუნველყოფილია სასამართლოს მეშვეობით. სრულწლოვან შრომისუნარიან შვილებს ევალებათ არჩინონ თავიანთი შრომისუნარო მშობლები, რომლებსაც დახმარება სჭირდებათ. შვილების საალიმენტო ვალდებულება ორ გარემოებას ეფუძნება. ესენია – მშობლების შრომისუნარობა და მატერიალური გაჭირვება. ერთი რომელიმე მათგანი ალიმენტის დაკისრების საფუძვლად არ გამოდგება. თანაც შვილი უნდა იყოს სრულწლოვანი და შრომისუნარიანი, რომელსაც გააჩნია გარკვეული შემოსავალი.

შრომისუნაროდ ითვლება მშობელი, რომელმაც საპენსიო ასაკს მიაღწია ან ინვალიდია. ასეთი მშობლების განსაზღვრულ ნაწილს შრომითი სტაჟის გათვალისწინებით ენიშნებათ პენსია და სხვა ოფიციალური დახმარებანი. შვილებს ალიმენტის გადახდევინება ეკისრებათ ისეთ შემთხვევებში, როცა მათ ცხოვრების მატერიალური საშუალება საერთოდ არ გააჩნიათ. მატერიალური დახმარების საჭიროების ფაქტორს სასამართლო განსაზღვრავს.

სამოქალაქო კოდექსის 1219-ე მუხლის თანახმად, თითოეული შვილის მონაწილეობას იმ შრომისუნარო მშობლის რჩენაში, რომელიც დახმარებას საჭიროებს, განსაზღვრავს სასამართლო ყოველთვიური გადასახდელი თანხის სახით, მშობლებისა და შვილების მატერიალური და ოჯახური მდგომარეობის გათვალისწინებით. ამ თანხის განსაზღვრისას სასამართლო ითვალისწინებს მშობლების ყველა სრულწლოვანი შვილის მოვალეობას, მიუხედავად იმისა, სარჩელი წარდგენილია ყველა, რამდენიმე თუ ერთი შვილის მიმართ.

მშობლებისათვის გადასახდელი ალიმენტის ოდენობას სასამართლო განსაზღვრავს მყარი თანხით ყოველთვიური გადასახდელის სახით. მისი ოდენობა დამოკიდებულია მხარეთა მატერიალურ და ოჯახურ მდგომარეობაზე. როცა მშობლები ერთი შვილისაგან მოითხოვენ ალიმენტს, სასამართლოს შეუძლია სხვა სრულწლოვანი და შრომისუნარიანი შვილებიც ჩართოს ვალდებულებაში ან იმ შვილის მიერ გადასახდელი ალიმენტის ოდენობის განსაზღვრისას, რომლის მიმართაც სარჩელია წარდგენილი, გაითვალისწინოს სხვა შვილებისაგან სარჩოს მიღების შესაძლებლობა. არასწორად უნდა ჩაითვალოს შვილებისათვის ალიმენტის გადახდის დაკისრება რიგრიგობით განსაზღვრული დროის განმავლობაში. ყველა შვილმა საალიმენტო ვალდებულება მშობლების მიმართ ერთდროულად უნდა შეასრულოს. თითოეული შვილის საალიმენტო გადასახდელი შეიძლება სხვადასხვა იყოს, რადგან იგი სასამართლოს მიერ განისაზღვრება თითოეული შვილის მატერიალური მდგომარეობის გათვალისწინებით.

შვილებს შეიძლება ასევე დაეკისროთ მონაწილეობა დამატებით ხარჯებში, რომლებიც გამოწვეულია განსაკუთრებული გარემოებებით (მშობლების მძიმე ავადმყოფობით, დასახიჩრებით და სხვ). დამატებით ხარჯებში მონაწილეობის ვალდებულების საფუძვლები იგივე შეიძლება იყოს, რაც 1215-ე მუხლის გამოყენებისას. სასამართლო დამატებით ხარჯების ოდენობას განსაზღვრავს მყარი თანხებით ერთჯერადი ან ყოველთვიური გადასახდელის სახით.

მშობელი, რომელსაც ჩამორთმეული აქვს მშობლის უფლება, კარგავს შვილებისაგან ალიმენტის მოთხოვნის უფლებას. შვილები შეიძლება გათავისუფლდნენ მშობლების რჩენის მოვალეობისაგან, თუ სასამართლო დაადგენს, რომ მშობლები თავს არიდებდნენ მშობლის მოვალეობის შესრულებას (სკ-ის 1218-ე მუხ). მაგალითად, არ იხდინენ ალიმენტს, სასტიკად ეპყრობოდნენ შვილებს, რაც საფუძველი გახდა მათთვის მშობლის უფლების ჩამორთმევისათვის და სხვა. ასეთ შემთხვევებში სასამართლომ უნდა გამოარკვიოს მშობლის მოვალეობათა შეუსრულებლობა მშობლების ბრალეული მოქმედების შედეგია, თუ ობიექტური მიზეზებით იყო განპირობებული. მაგალითად, შესაძლებელია მძიმე ავადმყოფობის ან სხვა გარემოების გამო მშობელი ვერ ღებულობდეს მონაწილეობას თავის შვილის აღზრდასა და რჩენაში. ასეთ შემთხვევაში მშობლებს, თუ ისინი შრომისუნაროები და მატერიალურად გაჭირვებულები არიან, უფლება აქვთ მოითხოვონ ალიმენტის გადახდა თავიანთი შვილებისაგან.

როგორც აღინიშნა, მშობლებისათვის გადასახდელი აღიმენტის ოდენობას სასამართლო განსაზღვრავს ორივე მხარის – შვილებისა და მშობლების მატერიალური და ოჯახური მდგომარეობის გათვალისწინებით. ამ მდგომარეობის ყოველი ცვლილება შეიძლება აღიმენტის ოდენობის მომატების ან შემცირების საფუძველი გახდეს მომავალში. აღიმენტის ოდენობის მომატების ან შემცირების თაობაზე სარჩელის წარდგენა შეუძლია მშობელსაც და შვილსაც.

ოჯახის სხვა წევრთა სააღმენტო ვალდებულება ამ შემთხვევაში ატარებს დამატებითი (სუბსიდიალური) მატერიალური უზრუნველყოფის ხასიათს ოჯახის არასრულწლოვანი ბავშვებისა და იმ სრულწლოვანი შრომისუნარო წევრების მიმართ, რომლებიც დახმარებას საჭიროებენ. იგი წარმოიშობა მხოლოდ მაშინ, თუ მათ არ შეუძლიათ სარჩო მიიღონ მშობლებისაგან, შვილებისაგან და მეუღლისაგან.

ოჯახის ამ სხვა წევრებში იგულისხმებიან შვილიშვილები, პაპები და ბებიები, დები და ძმები, მამინაცვალი და დედინაცვალი, გერები, ფაქტიური აღმზრდელები და აღსაზრდელები.

ოჯახის სხვა წევრებისათვის გადასახდელი აღიმენტის ოდენობას, ყოველ ცალკეულ შემთხვევაში, განსაზღვრავს სასამართლო ყოველთვიურად გადასახდელი თანხით, აღიმენტის გადამხდელისა და მიმღების მატერიალური და ოჯახური მდგომარეობის გათვალისწინებით.

თუ ოჯახის რჩენა ერთდროულად რამდენიმე პირის მოვალეობაა, სასამართლო მათი მატერიალური და ოჯახური მდგომარეობის გათვალისწინებით განსაზღვრავს თითოეულის წილის ოდენობას ამ მოვალეობის შესრულებაში, ამასთან სასამართლო მხედველობაში იღებს აღიმენტის გადამხდელ ყველა პირს, იმისდა მიუხედავად, აღიმენტს სთხოვენ ყველა ამ პირს, თუ მხოლოდ ერთ ან რამდენიმე მათგანს. თუ შეიცვალა აღიმენტის გადამხდელის ან აღიმენტის მიმღების მატერიალური ან ოჯახური მდგომარეობა სასამართლოს უფლება აქვს, ერთ-ერთი მათგანის სარჩელის საფუძველზე შეცვალოს დადგენილი აღიმენტის ოდენობა (სკ-ის 1223-1231-ე მუხლები).

აღიმენტის გადახდის დაკისრება ხდება მხოლოდ მომავალი დროისათვის სასამართლოში სარჩელის აღძვრის მომენტიდან. წარსული დროის აღიმენტი შეიძლება გადახდევინებულ იქნას სამი წლის ფარგლებში, თუ სასამართლო დაადგენს, რომ სარჩელის წარდგენამდე მიღებული იყო ზომები სარჩოს მისაღებად, მაგრამ აღიმენტი არ იქნა მიღებული იმის გამო, რომ ვალდებული პირი თავს არიდებდა მის გადახდას.

8.6 შვილისაგან განცალკევებით მცხოვრები მშობლის სარჩელი შვილთან ურთიერთობის თაობაზე. პაპისა და ბებრის სარჩელები შვილიშვილთან ურთიერთობის თაობაზე

მშობელს, რომელიც შვილთან ერთად არ ცხოვრობს, უფლება აქვს ურთიერთობა ჰქონდეს შვილთან და ვალდებულია მონაწილეობა მიიღოს მის აღზრდაში. მშობელს, რომელთანაც შვილი ცხოვრობს, უფლება არა აქვს ხელი შეუშალოს მეორე მშობელს, ურთიერთობა იქონიოს შვილთან და მონაწილეობა მიიღოს მის აღზრდაში.

მშობლებს თანაბრად აქვთ ყველა უფლება და მოვალეობა თავიანთი შვილების მიმართ, მიუხედავად იმისა, რომ ისინი განქორწინებული არიან ან ცალ-ცალკე ცხოვრობენ (სკ-ის 1202-ე მუხლი).

ერთი მშობლის მიერ მეორისათვის შვილთან ურთიერთობის აკრძალვა არა მარტო ასეთი მშობლის უფლების დარღვევაა, არამედ იგი მნიშვნელოვნად ღახავს თვით შვილის უფლებამოვალეობებს ცალკე მცხოვრებ მშობელთან ურთიერთობის სფეროში, რომ არაფერი ითქვას იმაზე, თუ რამდენად ეწინააღმდეგება ეს ბავშვის აღზრდის ინტერესებს. ამიტომ დარღვეული უფლების აღდგენის მიზნით ცალკე მცხოვრებ

მშობელს შეუძლია მიმართოს სასამართლოს. ბავშვის სწორად აღზრდის ინტერესებიდან გამომდინარე სასამართლომ უნდა დააკმაყოფილოს მისი მოთხოვნა.

საქმის ფაქტობრივი გარემოებათა შესწავლის საფუძველზე სასამართლომ უნდა გამოიტანოს გადაწყვეტილება ცალკე მცხოვრები მშობლის შვილთან ურთიერთობის წესსა და მის აღზრდაში მონაწილეობის თაობაზე. გადაწყვეტილებაში მითითებული უნდა იყოს რა ვითარებაში, რა დროს (საათი, დღე, კვირა) და როგორ უნდა განხორციელდეს ცალკე მცხოვრები მშობლის ურთიერთობა შვილთან. ეს ურთიერთობა არ უნდა შემოიფარგლოს ბავშვის ხანმოკლე მონახულებით. პირიქით, ასეთი შეხვედრები უნდა იყოს ხანგრძლივი, რათა მშობელმა ნამდვილად შეძლოს განახორციელოს ბავშვის აღზრდის უფლება. ეს, რა თქმა უნდა, არ ნიშნავს, რომ ცალკე მცხოვრებ მშობელს უფლება აქვს მოითხოვოს შვილთან ურთიერთობა განუხაზვრეულ დროს, დაარღვიოს ბავშვის ნორმალური ცხოვრება.

თუ მშობლები ან მეურვე/მზრუნველი უარს ეუბნებიან პაპასა და ბებიას შვილიშვილებთან ურთიერთობაზე, სასამართლოს შეუძლია დაავალდებულოს მშობლები, საშუალება მისცენ პაპასა და ბებიას, ურთიერთობა იქონიონ შვილიშვილებთან სასამართლოს მიერ დადგენილი წესით, თუკი ეს ხელს არ შეუშლის ბავშვების ნორმალურ აღზრდას და ცუდ გავლენას არ მოახდენს მათზე (სკ-ის 1203-ე მუხლი).

პაპასა და ბებიას შვილიშვილებთან ურთიერთობის უფლება გააჩნიათ, არა მარტო იმ შემთხვევისათვის, როცა ისინი მშობლების თხოვნით მონაწილეობას ლეზულობდნენ შვილიშვილების აღზრდაში, არამედ მაშინაც კი – როცა მათ ასეთი მონაწილეობა არ მიუღიათ. თუ ამ უფლების განხორციელებაში მშობლები ან ერთ-ერთი მათგანი ხელს შეუშლის პაპასა და ბებიას, ამ უკანასკნელთა თხოვნის საფუძველზე სასამართლო უფლებამოსილია მის მიერვე დადგენილი წესით დაავალდებულოს მშობლები საშუალება მისცენ პაპასა და ბებიას ურთიერთობა იქონიონ თავიანთ არასრულწლოვან შვილიშვილებთან, თუკი, რა თქმა უნდა, ეს ხელს არ შეუშლის ბავშვის სწორად აღზრდას. იმ შემთხვევაში, თუ პაპა და ბებია ცუდ გავლენას ახდენს შვილიშვილებზე (ცდილობენ შვილიშვილები განაწყინონ თავიანთი მშობლების წინააღმდეგ და სხვა), სასამართლომ მათი თხოვნა არ უნდა დააკმაყოფილოს.

შვილიშვილებთან ურთიერთობის უფლება გააჩნიათ პაპასა და ბებიას, როგორც დედის, ისე მამის ხაზით.

8.7 მეუღლეებს შორის ქონებრივი დავები, თუ სარჩელის ფასი არ აღემატება 2000 ლარს (სკ-ის 1158-1171-ე მუხლები)

ქონება მეუღლეებს შეიძლება ეკუთვნოდეთ ინდივიდუალური ან საერთო თანასაკუთრების უფლებით.

თითოეული მეუღლის ინდივიდუალურ საკუთრებას წარმოადგენს ქონება, რომელიც თითოეულ მათგანს ეკუთვნოდა დაქორწინებამდე და ქონება, რომელიც ქორწინების განმავლობაში მიღებულია მემკვიდრეობით ან ჩუქებით.

მეუღლეთა მიერ ქორწინების განმავლობაში შეძენილი ქონება წარმოადგენს მათ საერთო ქონებას, თუ მათ შორის საქორწინო ხელშეკრულებით სხვა რამ არ არის დადგენილი. ასეთ ქონებაზე მეუღლეთა თანასაკუთრების უფლება წარმოიშობა მაშინაც, თუ ერთ-ერთი მათგანი ეწეოდა საოჯახო საქმიანობას, უვლიდა შვილებს ან სხვა საპატიო მიზეზის გამო არ ჰქონია დამოუკიდებელი შემოსავალი.

მეუღლეთა საერთო სახსრებით შეძენილი ყველა ქონება არ ითვლება მათ თანასაკუთრებად. თუ ქონება შეძენილია მეუღლეთა საერთო სახსრებით, მაგრამ განკუთვნილია ერთ-ერთი მათგანის ინდივიდუალური სარგებლობისათვის, უნდა ჩაითვალოს ინდივიდუალურ საკუთრებად. ასეთია, მაგალითად, ტანსაცმელი,

ფეხსაცმელი, საყურე, კოსმეტიკური ნივთები და სხვა. კანონი ასეთი ქონების კატეგორიიდან გამორიცხავს ერთად შექმნილ ძვირფასეულობას, თუმცა, არ აზუსტებს რომელი ნივთები მიეკუთვნება მას. პრაქტიკაში დამკვიდრებული გაგებით, ძვირფასეულობას მიეკუთვნება ისეთი ნივთები, რომლებიც არაა აუცილებელი ყოფილი მოთხოვნილებების დასაკმაყოფილებლად. მათ მიეკუთვნება ძვირფასი ლითონებისა და იშვიათი ქვებისაგან დამზადებული საგნები, ანტიკვარული ნივთები, ორიგინალური და ფასეული მხატვრული ნაწარმოები და სხვა. ასეთი ნივთი, მიუხედავად იმისა, რომ შეიძლება განკუთვნილი იყოს ერთ-ერთი მათგანის ინდივიდუალური სარგებლობისათვის, მეუღლეთა თანაზიარ საკუთრებას წარმოადგენს. ამდენად, ქორწინების განმავლობაში შექმნილი ინდივიდუალური სარგებლობის ნივთები, ძვირფასეულობის გარდა, იმ მეუღლის საკუთრებაა, რომელიც სარგებლობს ამ ნივთებით. დავა იმის შესახებ, მიეკუთვნება ესა თუ ის ნივთი ძვირფასეულობას თუ არა, უნდა გადაწყვიტოს სასამართლომ.

თითოეული მეუღლის ინდივიდუალურ საკუთრება შეიძლება ჩაითვალოს მეუღლეთა თანასაკუთრებად, თუ დადგინდება, რომ ქორწინების განმავლობაში განუთქმნელი ხარჯების შედეგად ამ ქონების ღირებულება მნიშვნელოვნად გადიდა (გადაგემარება, მშენებლობის დასრულება, გადაკეთება და სხვა). მიმდინარე რემონტი ან ხარჯების ისეთი რაოდენობით განევა, რომელიც მათ ღირებულებას მნიშვნელოვნად არ ზრდის, ერთ-ერთი მეუღლის ინდივიდუალურ საკუთრებაში არსებული ქონების სამართლებრივ რეჟიმს არ ცვლის. მოცემული წესი არ გამოიყენება, თუ საქორწინო ხელშეკრულებით სხვა რამ იქნება გათვალისწინებული.

მეუღლეთა საერთო ქონება თითოეულ მეუღლეს ეკუთვნის თანაბრად, წილის წინასწარ განუსაზღვრელად, თუ მათ შორის შეთანხმებით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული. საერთო ქონების გაყოფა თითოეული მეუღლის მოთხოვნით შეიძლება, როგორც ქორწინების განმავლობაში, ისე მისი შეწყვეტის შემდეგ.

მეუღლეთა თანასაკუთრების გაყოფის დროს სასამართლო განსაზღვრავს თითოეული მეუღლის წილს საერთო საკუთრებაში და აგრეთვე იმას, თუ რომელი ნივთი რომელ მეუღლეს უნდა მიეკუთვნოს. მეუღლეთა საერთო ქონების გაყოფისას სასამართლომ ჯერ უნდა გამორიცხოს ყველა ის ნივთი, რომელიც ინდივიდუალურ საკუთრებას წარმოადგენს. შემდეგ კი უნდა დაადგინოს საერთო ქონების ოდენობა სხეულებრივი და თანხობრივი გამოხატულებით. თითოეულ მეუღლეს წილის შესაბამისად მიეკუთვნებათ საერთო საკუთრების ნივთები ნატურით ან ფულადი გამოხატულებით. პროფესიული დანიშნულების საგნები (მუსიკალური ინსტრუმენტები, საექიმო მოწყობილობა, ბიბლიოთეკა და ა. შ.), მიუხედავად იმისა, რომ ისინი მეუღლეთა საერთო სახსრებით იყო შექმნილი, გადაეცემა იმ მეუღლეს, რომელსაც ისინი თავისი საქმიანობისათვის სჭირდება. თანაზიარი ქონების ასეთმა გაყოფამ არ უნდა გამოიწვიოს მეორე მეუღლის ქონებრივი ინტერესების შელახვა. ქონების ნატურით გაყოფის დროს შესაძლებელია ცალკეული ნივთები თავისი ღირებულების მიხედვით თანაბრად არ გაიყოს და ერთ-ერთი მეუღლის წილად აღმოჩნდეს უფრო მეტი ღირებულების ნივთი, ვიდრე მისი წილის შესაბამისი იყო. ასეთ შემთხვევაში, ზედმეტად მიღებული ქონების ფულადი კომპენსაცია უნდა მიეცეს მეორე მეუღლეს. შესაძლებელია, აგრეთვე, ნამატი ღირებულების შესაბამისი სხვა ნივთის გადაცემა კომპენსაციის სახით.

სასამართლოს შეუძლია გადაუხვიოს მეუღლეთა წილის თანაბრობის საწყისს არასრულწლოვანი შვილების ინტერესების ან ერთ-ერთი მეუღლის ყურადსაღები ინტერესების გათვალისწინებით; კერძოდ, ერთ-ერთი მეუღლის წილი შეიძლება გადიდდეს იმის გათვალისწინებით, რომ მასთან ცხოვრობენ არასრულწლოვანი შვილები, რომ ის შრომისუუნაროა, ანდა – თუ მეორე მეუღლე ხარჯავდა საერთო ქონებას ოჯახის ინტერესების საზიანოდ. აღნიშნული საფუძვლები ამომწურავია და სასამართლოს უფლება არა აქვს სხვა შემთხვევებშიც არათანაბრად გაყოს მეუღლეთა საერთო საკუთრება. აღნიშნული საფუძვლების არსებობისას სასამართლოს არა მარტო ის შეუძლია, რომ არათანაბრად გაყოს მეუღლეთა საერთო საკუთრება, არამედ ისიც, რომ თანაზიარ საკუთრებად არ ჩათვალოს ქონება, რომელიც ქორწინების პერიოდში, მაგრამ ცალკე ცხოვრების დროს ან ქორწინების ფაქტობრივი შეწყვეტის შემდეგ არის შექმნილი თითოეული მათგანის მიერ. ასეთი ქონება, როგორც მეუღლეთა ინდივიდუალურ საკუთრება, გაყოფას არ ექვემდებარება.

მეუღლეთა საერთო ვალეებიც მათ შორის იყოფა საერთო ქონებაში თითოეულის კუთვნილი წილის თანა-
ზომიერად, ხოლო ერთ-ერთი მეუღლის ვალის დასაფარავად გადახდევინება უნდა მოხდეს სკ-ის 1170-ე
მუხლით დადგენილი წესით.

განქორწინებულ მეუღლეთა თანასაკუთრების ქონების გაყოფის თაობაზე მოთხოვნებისათვის დადგენილია
ხანდაზმულობის სამწლიანი ვადა. ამ ვადის დენა იწყება ქორწინების შეწყვეტის მომენტიდან, ე. ი. განქორ-
წინების რეგისტრაციის მომენტიდან.

მეუღლეებს შეუძლიათ დადონ საქორწინო ხელშეკრულება, რომლითაც განისაზღვრება მათ შორის ქო-
ნებრივი ურთიერთობების წარმოშობის, შეცვლისა და შეწყვეტის საფუძვლები. საქორწინო ხელშეკრულება
მეუღლეთა შორის ქონებრივი უფლებებისა და მოვალეობების განაწილების სამართლებრივი საფუძვლის
ხასიათს იძენს და უნდა პასუხობდეს ნებისმიერი ხელშეკრულებისათვის კანონით ნაყენებულ ზოგად მოთ-
ხოვნებს. საქორწინო ხელშეკრულებით მეუღლეებს შეუძლიათ შეცვალონ მეუღლეთა საერთო საკუთრე-
ბისათვის კანონით დადგენილი წესი. მეუღლეებს შეუძლიათ გააერთიანონ მთელი თავიანთი ქონება,
რომელშიც ჩაირიცხება, არა მარტო ინდივიდუალური საკუთრების ობიექტები, არამედ ქორწინების განმავ-
ლობაში შეძენილი ქონებაც, ანდა მთლიანად, ან ნაწილობრივ თქვან უარი ამგვარ გაერთიანებაზე და
დაადგინონ თითოეულის წილობრივი ან განცალკევებული საკუთრება ქონებაზე.

საქორწინო ხელშეკრულებით არ შეიძლება ისეთი პირობების გათვალისწინება, რომლებიც მძიმე მდგო-
მარეობაში აყენებენ ერთ-ერთ მეუღლეს. დაინტერესებული მეუღლის განცხადების საფუძველზე, პატივ-
სადები მიზეზების არსებობისას, სასამართლოს შეუძლია შეცვალოს საქორწინო ხელშეკრულების ის
პირობები, რომლებიც არახელსაყრელ მდგომარეობაში აყენებს ერთ-ერთ მეუღლეს.

9. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკის უძველესი უფლებათა ევროპული კირითადი პრინციპები სახელმწიფო ბაჟის თაობაზე

სასამართლო სამართალწარმოების განხორციელების დროს სახელმწიფო ბაჟთან დაკავშირებით ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ შეიმუშავა ზოგადი ხასიათის სახელმძღვანელო პრინციპები. აღნიშნული პრინციპები საფუძვლად უდევს სასამართლოს ბაჟთან დაკავშირებით მიღებულ ყველა გადაწყვეტილებას.

ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ სახელმწიფო ბაჟის გადახდასთან დაკავშირებით ბევრ საქმეზე და, მათ შორის, საქმეებზე: ტელტრონიკი პოლონეთის წინააღმდეგ (*Teltronic-CATV v. Poland*), კრეუცი პოლონეთის წინააღმდეგ (*Kreuz v. Poland*), გოლდერი გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ (*Golder v. the United Kingdom*), ზეტი და სხვები გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ (*Z and others v. the United Kingdom*), მუტატის მუტანდის ირლანდიის წინააღმდეგ (*Mutatis mutandis v. Ireland*), ბრუალა გომეს დე ლა ტორე ესპანეთის წინააღმდეგ (*Brualla Gomez de la Torre v. Spain*), ტოლსტოი-მილოსლავსკი გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ (*Tolstoy-Miloslavsky v. the United Kingdom*), შპს ტინელი და სონსი და სხვები და მაკელდაფი და სხვები გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ (*Tinelly & Sons Ltd and Others and McElduff and Others v. the United Kingdom*) და ა. შ. განმარტა შემდეგი:

ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლის პირველი ნაწილი უზრუნველყოფს ყოველი ადამიანის უფლებას სასამართლო წესით დაიცვას თავისი უფლებები და მოვალეობები. სასამართლოს ხელმისაწვდომობის უფლება „სასამართლოს უფლების“ მხოლოდ ერთ-ერთ კომპონენტს წარმოადგენს. თუმცა, აღნიშნული კომპონენტი კონვენციის ზემოხსენებული მუხლით გათვალისწინებული სხვა უფლებებით სარგებლობის გარანტიას.

„სასამართლოს უფლება“ არ არის აბსოლუტური უფლება, იგი შეიძლება სახელმწიფოს მიერ შეიზღუდოს. ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლის პირველი ნაწილი აძლევს რა მხარეებს თავიანთ უფლებათა და თავისუფლებათა დასაცავად „სასამართლო ხელმისაწვდომობის უფლებას“, სახელმწიფოს ამავე დროს აღნიშნული უფლების შეზღუდვის იმ საშუალებათა თავისუფალი არჩევანის გაკეთების შესაძლებლობას ანიჭებს, რომელთა მეშვეობითაც „სასამართლო ხელმისაწვდომობის უფლება“ შეიძლება შეიზღუდოს, თუმცა ამავე დროს სასამართლო განმარტავს, რომ აღნიშნული

შეზღუდვები უნდა ემსახურებოდეს ლეგიტიმურ მიზანს და დაცული უნდა იყოს სამართლიანი ბალანსი გამოყენებულ საშუალებებსა და დასახულ მიზნებს შორის.

ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ ზოგიერთ საქმეზე დასაშვებად მიიჩნია ფიზიკურ პირთათვის სასამართლო ხელმისაწვდომობაზე გარკვეული სახის, მათ შორის, ფინანსური შეზღუდვის დანესება. აღნიშნული შესაძლებლობა განსაკუთრებით იმ საქმეებს ეხება, სადაც საჩივრის დასაშვებობაზე საუბარი ან სადაც მართლმსაჯულება მომჩივანისაგან იმ ხარჯების ანაზღაურებას ითხოვს, რომლებიც მეორე მხარემ გასწია.

სარჩელის ან საჩივრის დასაშვებად ცნობის ერთ-ერთ წინაპირობად სახელმწიფო ბაჟის გადახდის ვალდებულების დანესება ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლის პირველი ნაწილის შინაარსიდან გამომდინარე, არ უნდა იქნეს გაგებული სასამართლოს ხელმისაწვდომობის უფლების ხელყოფად. თუმცა, სასამართლოს მიერ გამოყენებულმა შეზღუდვებმა არ უნდა დაამცროს სასამართლო ხელმისაწვდომობის უფლება იმ გზით ან იმ ფარგლებში, რაც თვით აღნიშნული უფლების (სასამართლო ხელმისაწვდომობის) არსს ხელყოფს.

სარჩელისა თუ საჩივრის დასაშვებობის შემომწმებისას სასამართლომ განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიაქციოს შემდეგ გარემოებებს:

1. სასამართლო ბაჟის ოდენობა გამოანგარიშებულ უნდა იქნეს ყოველი კონკრეტული საქმის ფაქტობრივი გარემოებების შესაბამისად, მომჩივანის ფინანსური მდგომარეობის ჩათვლით;
2. ასევე გათვალისწინებულ უნდა იქნას სამართალწარმოების ეტაპი, როცა აღნიშნული შეზღუდვა იქნა გამოყენებული.

ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლის პირველი ნაწილი არ ავალდებულებს მონაწილე სახელმწიფოებს სააპელაციო ან საკასაციო ინსტანციის სასამართლოების შექმნას, მაგრამ იმ შემთხვევაში, თუ მონაწილე სახელმწიფოს გააჩნია ზემდგომი ინსტანციის სასამართლო, მაშინ აღნიშნული კონვენციის მე-6 მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული უფლებების დაცვა უზრუნველყოფილ უნდა იქნეს ზემდგომი ინსტანციის სასამართლოებშიც, თუმცა მოცემულ უფლებათა დაცვა ზემდგომი ინსტანციის სასამართლოებში აღნიშნული ინსტანციის სასამართლოების თავისებურებების გათვალისწინებით უნდა განხორციელდეს.

შემდგომი ინსტანციის სასამართლოში ბაჟის საკითხთან დაკავშირებით ევროპულმა სასამართლომ ასევე განმარტა, რომ სააპელაციო წესით საქმის განხილვის თავისებურებებისა და ასევე იმის გათვალისწინებით, რომ პირველი ინსტანციის სასამართლოში საქმე არსებითად უკვე განხილულ იქნა, მონაწილე სახელმწიფო უფლებამოსილია სააპელაციო წესით საქმის განხილვის დასაშვებობაზე უფრო მკაცრი შეზღუდვები დაანსოს.

ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ გარდა ზემოაღნიშნულისა, საკუთარი დანიშნულება განმარტა და მიუთითა, რომ მის ფუნქციას არ წარმოადგენს ეროვნულ დონეზე კომპეტენტური ორგანოს ნაცვლად მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფის მაქსიმალურად ეფექტური ზომების განსაზღვრა და არც იმ ფაქტების შეფასება, რომლებიც სასამართლო გადაწყვეტილებას დაედო საფუძვლად. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს როლი მდგომარეობს იმაში, რომ შეამოწმოს კომპეტენტური ორგანოების მიერ მიღებული გადაწყვეტილებით დამდგარი შედეგის შესაბამისობა ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა ევროპულ კონვენციასთან.

ამასთან, სასამართლომ განმარტა ისიც, რომ მის მიერ ფაქტების კვლევა ეფუძნება კონვენციით გათვალისწინებულ პრინციპებს, დაიცვას არა თეორიული, ილუზიური უფლებები, არამედ უზრუნველყოს პრაქტიკული და ეფექტური უფლებების განხორციელება და დაცვა, სწორედ ისეთის, როგორც დემოკრატიულ საზოგადოებაში, მისი განსაკუთრებული ადგილიდან გამომდინარე, სამართლიანი სასამართლოს უფლებაა.

კონკრეტულ ფაქტობრივ გარემოებებთან დაკავშირებით ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ საქმეზე კრეუცი პოლონეთის წინააღმდეგ (*Kreuz v. Poland*), აღნიშნა, რომ ის ბაჟი რაც მოცემულ საქმეში ფიზიკურ პირს დაეკისრა, გადაჭარბებულია. სასამართლოს მიერ ბაჟისაგან გათავისუფლებაზე უარმა კი მოსარჩელე აიძულა უარი ეთქვა სარჩელზე, რის შედეგადაც მოცემული საქმე სასამართლო წესით აღარ განხილულა. ამდენად, მოცემულ შემთხვევაში, ევროპულმა სასამართლომ დაადგინა, რომ დაირღვა ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა შესახებ ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლის პირველი ნაწილით გარანტირებული „სასამართლოს ხელმისაწვდომობის“ არსი.

სამართალწარმოების ეტაპს განსაკუთრებული ყურადღება მიაქცია ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ საქმეში ბრუალა გომეს დე ლა ტორე ესპანეთის წინააღმდეგ (*Brualla Gomez de la Torre v. Spain*). მოცემულ საქმეში ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლის პირველი ნაწილი დარღვეულად არ მიიჩნია. როგორც საქმის ფაქტობრივი გარემოებებიდან ირკვევა, განმცხადებელი აღნიშნულ მუხლს დარღვეულად მიიჩნევდა იმის გამო, რომ მისი საკასაციო საჩივარი დაუშვებლად იქნა მიჩნეული საკასაციო ინსტანციის სასამართლოში. აღნიშნულთან დაკავშირებით ევროპულმა სასამართლომ განმარტა, რომ უზენაესი სასამართლო, როგორც საკასაციო ინსტანციის სასამართლო, გარკვეული თავისებურებებით ხასიათდება, ამიტომ სასამართლოს აღნიშნულ ინსტანციაში განხორციელებული სამართალწარმოება შეიძლება უფრო ფორმალურ ხასიათს ატარებდეს.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ სახელმწიფო ბაჟთან დაკავშირებით შექმნილი პრეცედენტული სამართლიდან შესაძლებელია შემდეგი დასკვნის გაკეთება:

1. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო სასამართლო ხელმისაწვდომობაზე გარკვეული შეზღუდვების დაწესებას დასაშვებად მიიჩნევს;
2. შეზღუდვები შეიძლება ატარებდეს ფინანსურ ხასიათს, რაც მოსარჩელისა ან განმცხადებლისათვის ბაჟის დაკისრებაში გამოიხატება;
3. სასამართლო ხელმისაწვდომობაზე დაწესებული შეზღუდვა, მათ შორის ფინანსურიც, შესაძლებელია უფრო გამკაცრდეს ზემდგომი ინსტანციის სასამართლოში;
4. სასამართლო ხელმისაწვდომობაზე დაწესებული შეზღუდვა კონვენციის საწინააღმდეგო ხასიათს იძენს, თუ აღნიშნული შეზღუდვის შედეგად სამართალწარმოება საერთოდ არ შედგა;
5. თუ საქმე არა ერთმა, არამედ ორმა ინსტანციამ არსებითად განიხილა, ხოლო საკასაციო ინსტანციის სასამართლომ იგი დასაშვებობის პირობების დაუკმაყოფილებლობის გამო განუხილველად დატოვა, აღნიშნული არ შეიძლება ჩაითვალოს ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული „სასამართლო ხელმისაწვდომობის“ უფლების ხელყოფად;
6. შეზღუდვები უნდა ემსახურებოდეს ლეგიტიმურ მიზანს და დაცული უნდა იყოს სამართლიანი ბალანსი გამოყენებულ საშუალებებსა და დასახულ მიზნებს შორის;
7. სასამართლო ხელმისაწვდომობაზე დაწესებული შეზღუდვა, მათ შორის, ფინანსური, არ უნდა იყოს გადაჭარბებული და არაგონივრული.

10. დასაშვებობის ეტაპზე სახელმწიფო ბაჟთან დაკავშირებით საქართველოს უზენაესი სასამართლოს პრაქტიკის ანალიზი

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 179-ე, 368-ე და 396-ე მუხლების შესაბამისად, სარჩელის, სააპელაციო საჩივრისა და საკასაციო საჩივრის დასაშვებობის ერთ-ერთ წინაპირობას სახელმწიფო ბაჟის გადახდა წარმოადგენს. სახელმწიფო ბაჟის გამოთვლის მექანიზმი დანვრილებით არის განერილი სამოქალაქო საპროცესო კოდექსსა და „ბაჟის შესახებ“ საქართველოს კანონში.

რაც შეეხება საქართველოს უზენაეს სასამართლოში ბაჟთან დაკავშირებით დამკვიდრებულ პრაქტიკას, უნდა აღინიშნოს, რომ საკასაციო სასამართლომ, ბაჟის გადაუხდელობის გამო, განუხილველად დატოვებული სააპელაციო საჩივრების საფუძველზე, შემოტანილ კერძო საჩივრებთან დაკავშირებით არა ერთხელ განმარტა შემდეგი:

„სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 47-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, სასამართლოს, მოქალაქის ქონებრივი მდგომარეობის გათვალისწინებით, შეუძლია მთლიანად ან ნაწილობრივ გაათავისუფლოს იგი სახელმწიფო ბიუჯეტის სასარგებლოდ სასამართლო ხარჯების გადახდისაგან. აღნიშნული მუხლის საფუძველზე, ფიზიკური პირის სასამართლო ხარჯების გადახდისაგან განთავისუფლების საკითხის გადაწყვეტისას, სასამართლომ მხედველობაში უნდა მიიღოს მოქალაქის ქონებრივი მდგომარეობა“.

კერძო საჩივრის ავტორები საჩივარში განმარტავდნენ, რომ მოპასუხის მხრიდან მიყენებული ზიანის გამო, აღარ გააჩნდათ არავითარი მატერიალური ქონება და, შესაბამისად, საქმეში არსებულ მასალებზე დაყრდნობით, სასამართლოს უნდა გაეთავისუფლებინა სახელმწიფო ბაჟის გადახდისაგან. აპელანტთა პოზიცია საკასაციო სასამართლომ გაიზიარა, ვინაიდან დადგენილად და უდავოდ მიიჩნია, რომ ხანძრის შედეგად დაინვა მოსარჩელეთა საცხოვრებელი სახლი და განადგურდა მათი ქონება, შესაბამისად, სასამართლო ვალდებული იყო, სახელმწიფო ბაჟის საკითხის გადაწყვეტისას, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 47-ე მუხლის პირველი ნაწილის მიხედვით, სწორი სამართლებრივი შეფასება მიეცა საქმეში არსებული მასალებისათვის და გაეთვალისწინებინა აპელანტისა და სხვების ქონებრივი მდგომარეობა, მით უმეტეს, რომ აპელანტები ამას სააპელაციო საჩივარშივე ითხოვდნენ, ხოლო, როგორც გასაჩივრებული განჩინებიდან ირკვევა, განჩინების გამოტანისას, სასამართლომ არათუ გაითვალისწინა, არამედ საერთოდ არც კი იმსჯელა აპელანტთა ფინანსურ მდგომარეობაზე და, შესაბამისად, არ შეაფასა საქმეში არსებული მასალები.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, საკასაციო პალატამ გასაჩივრებული განჩინება გააუქმა და საქმე სააპელაციო საჩივრის დასაშვებობის ხელახლა შესამოწმებლად სააპელაციო პალატას დაუბრუნა¹.

სააპელაციო პალატამ განიხილა დავა სესხის დაბრუნების თაობაზე, რომელიც განუხილველი დარჩა ფიზიკური პირის მიერ ბაჟის გადაუხდელობის გამო. საკასაციო პალატამ მხარის მიერ წარმოდგენილი მასალების საფუძველზე კერძო საჩივრის ავტორი გადახდისუუნაროდ მიიჩნია და საქმე დასაშვებობის ხელახლა შესამოწმებლად სააპელაციო სასამართლოში დააბრუნა. აღნიშნულ საქმეზე სააპელაციო პალატამ განმარტა:

„საქმის მასალებით დადგენილია, რომ აპელანტმა სააპელაციო პალატას მიმართა სახელმწიფო ბაჟისგან გათავისუფლების მოთხოვნით იმ საფუძველით, რომ არის აფხაზეთიდან დევნილი, ჰყავს ავადმყოფი დედა და განიცდის უმძიმეს ქონებრივ მდგომარეობას. ამის დასადასტურებლად აპელანტმა წარმოადგინა წალენჯიხის რაიონის დევნილთა და ლტოლვილთა სამსახურის წარმომადგენლის მიერ გაცემული ცნობა, აგრეთვე წარმოადგინა ქ. ჯვარის აფხაზეთიდან დევნილთა საექიმო ამბულატორიის მთავარი ექიმის მიერ გაცემული ცნობა, რომლის მიხედვით აპელანტის დედა იმყოფება ამბულატორიულ მკურნალობაზე და წალენჯიხის რაიონული პროკურორის თანაშემწის 2004 წლის 5 აპრილის დადგენილება სისხლის სამართლის საქმის აღძვრაზე უარის თქმის შესახებ, რომლის თანახმად, აპელანტი მიეკუთვნება უმწიფო ფენათა კატეგორიას“. ასევე დადგენილია, სააპელაციო პალატის განჩინებით სააპელაციო საჩივარი სახელმწიფო ბაჟის გადაუხდელობის გამო დარჩა განუხილველად, ისე, რომ სააპელაციო სასამართლომ არ იმსჯელა აპელანტის სახელმწიფო ბაჟისგან გათავისუფლების შუამდგომლობაზე. აღნიშნულ შუამდგომლობაზე სააპელაციო სასამართლომ იმსჯელა იმ განჩინებაში, რომლითაც სააპელაციო საჩივარი განუხილველი დარჩა შუამდგომლობის უსაფუძვლობისა და მძიმე ეკონომიკური მდგომარეობის დამადასტურებელი სარწმუნო დოკუმენტის წარმოუდგენლობის მოტივით.

საკასაციო პალატამ განჩინების სამოტივაციო ნაწილში განმარტა, რომ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით განსაზღვრულია საპროცესო მოქმედებების შესრულების დრო და თანმიმდევრობა, რომლის დაცვასაც შესაბამისი სამართლებრივი შედეგები უკავშირდება. აღნიშნული კოდექსის 368-ე მუხლის მე-3 ნაწილის თანახმად, სახელმწიფო ბაჟი გადახდილ უნდა იქნეს სააპელაციო საჩივრის შეტანისთანავე. ამავე კოდექსის 47-ე მუხლის პირველი ნაწილის შესაბამისად, სასამართლოს, მოქალაქის ქონებრივი მდგომარეობის გათვალისწინებით, შეუძლია, მთლიანად ან ნაწილობრივ გაათავისუფლოს იგი სახელმწიფო ბიუჯეტის სასარგებლოდ სასამართლო ხარჯების გადახდისაგან. ამავე კოდექსის 368-ე და 374-ე მუხლების თანახმად, თუკი სააპელაციო საჩივრის დასაშვებობის ესა თუ ის პირობა არ არსებობს და სააპელაციო საჩივარში ხარვეზი არ არის აღმოფხვრილი, სააპელაციო სასამართლო განუხილველად ტოვებს საჩივარს. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 64-ე მუხლის თანახმად კი, სასამართლოს მიერ დანიშნული ვადა სასამართლომ შეიძლება გააგრძელოს მხარეთა თხოვნით ან თავისი ინიციატივით.

აქედან გამომდინარე, საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ აპელანტის შუამდგომლობა სახელმწიფო ბაჟის გადახდისაგან გათავისუფლების შესახებ სააპელაციო სასამართლომ უნდა განიხილოს სააპელაციო საჩივრის დასაშვებობის საკითხის შემოწმების სტადიაზე და განხილვის შედეგის გათვალისწინებით გადაწყვიტოს, გაათავისუფლოს აპელანტი სახელმწიფო ბაჟის გადახდისაგან და სააპელაციო საჩივარი მიიღოს განსახილველად, თუ არ დააკმაყოფილოს შუამდგომლობა და აპელანტს გაუგრძელოს ხარვეზის შევსების ვადა, რაც უნდა ეცნობოს აპელანტს, შესაბამისად, მოცემულ შემთხვევაში სააპელაციო სასამართლოს ჯერ უნდა ემსჯელა აპელანტის სახელმწიფო ბაჟისგან გათავისუფლების შუამდგომლობაზე და მხოლოდ მას შემდეგ, თუკი არ დააკმაყოფილებდა შუამდგომლობას, უნდა გაეგრძელებინა აპელანტისათვის ხარვეზის შევსების ვადა, ხოლო სააპელაციო საჩივარი განუხილველად უნდა დაეტოვებინა მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ აპელანტისათვის ცნობილი გახდებოდა მისი შუამდგომლობის განხილვის შედეგი

¹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილება №ას-6-361-07

და მიუხედავად ამისა, დანიშნულ ვადაში არ შეავსებდა ხარვეზს. საკასაციო სასამართლო მიიჩნევს, რომ მოცემულ შემთხვევაში სახელმწიფო ბაჟისაგან გათავისუფლების შესახებ შუამდგომლობის მხოლოდ სააპელაციო საჩივრის განუხილველად დატოვების ეტაპზე განხილვამ აპელანტს, ფაქტობრივად, წაართვა უფლება, სააპელაციო საჩივრის დასაშვებობის შემონიშნების სტადიაზე, საჩივრის განუხილველად დატოვებამდე სცოდნოდა თავისი შუამდგომლობის განხილვის შედეგი, ამ ეტაპზე გადაეხადა სახელმწიფო ბაჟი და თავიდან აეცილებინა სააპელაციო საჩივრის განუხილველად დატოვება.

საკასაციო სასამართლომ მოცემულ საქმეზე მიიჩნია, რომ სააპელაციო საჩივრის განუხილველად დატოვების საკითხი სააპელაციო სასამართლომ გადაწყვიტა ამისათვის მნიშვნელობის მქონე წინარე საკითხების თანმიმდევრული გარკვევის გარეშე, რამაც არსებითი გავლენა მოახდინა სააპელაციო საჩივრის განუხილველად დატოვებაზე. ამასთან, საკასაციო პალატამ ჩათვალა, რომ სააპელაციო სასამართლომ არ მისცა სათანადო სამართლებრივი შეფასება აპელანტის მიერ წარმოდგენილ დოკუმენტებს და არასაკმარისად დაასაბუთა გადაწყვეტილება სახელმწიფო ბაჟისაგან აპელანტის გათავისუფლებაზე უარის თქმის შესახებ.

ყოველივე ზემოხსენებულიდან გამომდინარე, საკასაციო პალატამ გასაჩივრებული განჩინება გააუქმა და საქმე სააპელაციო საჩივრის დასაშვებობის ხელახლა შესამოწმებლად სააპელაციო პალატას დაუბრუნა².

მნიშვნელოვანია საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამენარმეო და გაკოტრების საქმეთა პალატის განმარტება კიდევ ერთ კერძო საჩივართან დაკავშირებით. მოცემულ საქმეში, როგორც საქმის მასალებით ირკვევა, სააპელაციო პალატის განჩინებით აპელანტს დაუდგინდა ხარვეზი, კერძოდ, სახელმწიფო ბაჟის გადახდა და განესაზღვრა ვადა მის გამოსასწორებლად. აპელანტმა ხარვეზი არ გამოასწორა სასამართლოს მიერ დანიშნულ ვადაში და განცხადებით მოითხოვა სახელმწიფო ბაჟის გადახდისაგან გათავისუფლება; სააპელაციო სასამართლოს განჩინებით აპელანტს განემარტა, რომ მის მიერ მითითებული გარემოება, უმუშევრობისა და ოჯახური მდგომარეობის შესახებ, ვერ გახდებოდა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 47-ე მუხლით გათვალისწინებული სახელმწიფო ბაჟის გადახდისაგან გათავისუფლების საფუძველი. მან არ შეავსო ხარვეზი და არ გადაიხდა სახელმწიფო ბაჟი სასამართლოს მიერ დადგენილ ვადაში, ამიტომ სააპელაციო საჩივარი დარჩა განუხილველი დაუშვებლობის გამო. აღნიშნულთან დაკავშირებით საკასაციო პალატამ განმარტა შემდეგი:

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 47-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, სასამართლოს, მოქალაქის ქონებრივი მდგომარეობის გათვალისწინებით, შეუძლია მთლიანად ან ნაწილობრივ გაათავისუფლოს იგი სახელმწიფო ბიუჯეტის სასარგებლოდ სასამართლო ხარვეზების გადახდისაგან. ამ ნორმიდან გამომდინარე, სასამართლომ მოქალაქის სახელმწიფო ბაჟის გადახდისაგან გათავისუფლებისას პირველ რიგში მხედველობაში უნდა მიიღოს მოქალაქის ქონებრივი მდგომარეობა. როგორც საქმეში წარმოდგენილი აპელანტის განცხადებებიდან ირკვევა, მან მოითხოვა სახელმწიფო ბაჟის გადახდისაგან გათავისუფლება ან განაწილვა იმ საფუძველით, რომ არის უმუშევარი და ჰყავს არასრულწლოვანი შვილები, შესაბამისად წარმოადგინა უმუშევრობის დამადასტურებელი ცნობა. მიუხედავად ამისა, სააპელაციო პალატის განჩინებით მისი მოთხოვნა არ დაკმაყოფილდა. აპელანტმა კვლავ მიმართა სასამართლოს განცხადებით და მოითხოვა სახელმწიფო ბაჟის გადახდისაგან გათავისუფლება ან სახელმწიფო ბაჟის გადადება იმ საფუძველით, რომ არის უმუშევარი, ჰყავს ასევე უმუშევარი მეუღლე და ორი არასრულწლოვანი შვილი, არანაირი ქონებრივი შემოსავალი არ გააჩნია. საქმეში წარმოდგენილია აღნიშნულის დამადასტურებელი ცნობები. საკასაციო პალატამ მოცემულ საქმესთან დაკავშირებით მიიჩნია, რომ სააპელაციო სასამართლომ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 47-ე და 48-ე მუხლების შესაბამისად არ განიხილა აპელანტის მიერ წარმოდგენილი განცხადებები, მხედველობაში არ მიიღო მის მიერ მითითებული გარემოებები. მართალია, აპელანტს სააპელაციო სასამართლომ განუმარტა, რომ მის მიერ მითითებული გარემოებები, კერძოდ, მისი და მისი მეუღლის უმუშევრობა, ასევე არასრულწლოვანი შვილების ყოლა ვერ გახდებოდა სახელმწიფო ბაჟის გადახ-

² საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილება №ას-1350-1576-05

დისაგან გათავისუფლების საფუძველი, მაგრამ არ დაუსაბუთებია, თუ რატომ არ ჩათვალა აპელანტის მიერ მითითებული გარემოებები სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 47-48-ე მუხლებით გათვალისწინებულ სახელმწიფო ბაჟისგან გათავისუფლების ან გადადების საფუძველად.

საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ სააპელაციო სასამართლოს უნდა დაესაბუთებინა, კერძო საჩივრის ავტორის მიერ მითითებული გარემოებები რატომ ვერ იქნება მიჩნეული მისი მოთხოვნის დაკმაყოფილების საფუძველად³.

საქართველოს უზენაესი სასამართლო სასამართლო ხელმისაწვდომობის უფლების დაცვას თანაბრად უზრუნველყოფს, როგორც ფიზიკური, ისე იურიდიული პირების მიმართ. აღნიშნული მსჯელობის ნათელი მაგალითია საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მიერ მიღებული განჩინება, რომლითაც სააპელაციო სასამართლოს ის განჩინება გაუქმდა, რომლითაც ერთ-ერთი იურიდიული პირის შუამდგომლობები არ იქნა გათვალისწინებული ბაჟის გადახდის გადავადების ან განაწილვადების თაობაზე და სააპელაციო საჩივარი განუხილველი დარჩა. მოცემულ საქმეზე საქართველოს უზენაესი სასამართლო დაეყრდნო ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკას და განმარტა შემდეგი:

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 47-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, სასამართლოს მოქალაქის ქონებრივი მდგომარეობის გათვალისწინებით შეუძლია მთლიანად ან ნაწილობრივ გათავისუფლოს იგი სახელმწიფო ბიუჯეტის სასარგებლოდ სასამართლო ხარჯების გადახდისაგან. ამავ კოდექსის 48-ე მუხლის თანახმად, სასამართლოს მხარეთა ქონებრივი მდგომარეობის გათვალისწინებით, შეუძლია ერთ ან ორივე მხარეს გადაუდოს სახელმწიფო ბიუჯეტის სასარგებლოდ სასამართლო ხარჯების გადახდა ანდა შეამციროს ამ ხარჯების ოდენობა. ამდენად, სასამართლო ხარჯების გადახდისაგან სასამართლომ შეიძლება გაათავისუფლოს მხოლოდ ფიზიკური და არა იურიდიული პირი. იურიდიული პირის მიმართ დასაშვებია მხოლოდ სასამართლო ხარჯების გადახდის გადადება ან მათი ოდენობის შემცირება. თუ არ არსებობს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 49-ე მუხლით გათვალისწინებული მოსამართლის მოვალეობა მხარეებისათვის სახელმწიფო ბაჟის ოდენობის შემცირების თაობაზე, მაშინ სასამართლო ხარჯების გადახდის გადადება და მათი ოდენობის შემცირება სასამართლოს მიხედულებაზეა დამოკიდებული. სასამართლო მიხედულების ჩამოყალიბების საფუძველს კი მხარეთა ქონებრივი მდგომარეობა წარმოადგენს. ამდენად, მოსამართლეს ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში, სახელმწიფო ბაჟის საკითხის გადაწყვეტისას, ეკისრება მხარეთა ქონებრივი მდგომარეობის ამსახველი ფაქტობრივი მდგომარეობის შესწავლა, რათა მოსამართლემ თავისი უფლების განხორციელებისას, დააკმაყოფილოს ან არ დააკმაყოფილოს მხარის მოთხოვნა სასამართლო ხარჯების გადახდის გადადების ან მათი ოდენობის შემცირების თაობაზე, არ ხელყოს სამართლიანი ბალანსი სახელმწიფოს ინტერესებსა (მიიღოს სასამართლო ბაჟი) და მოქალაქის ინტერესებს (შეიტანოს სარჩელი სასამართლოში) შორის. ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ საქმეში – „იედამსკი და იედამსკა პოლონეთის წინააღმდეგ“ (*Jedamski and Jedamska v. Poland*) განმარტა, რომ სასამართლოსათვის მიმართვის უფლება არ წარმოადგენს აბსოლუტურ უფლებას, შესაბამისად, სახელმწიფოს უფლება აქვს დაადგინოს შეზღუდვები სარჩელის სასამართლო წარმოებაში მიღებასთან დაკავშირებით, თუმცა, სასამართლო დარწმუნებული უნდა იყოს, რომ შეზღუდვების ამა თუ იმ კონკრეტული გზით ან ოდენობის გამოყენებით არ მოხდება სასამართლოსათვის მიმართვის უფლების არსის ხელყოფა. გარდა ამისა, სასამართლომ აღნიშნულ საქმეში ხაზი გაუსვა იმ გარემოებას, რომ სასამართლოს ხელმისაწვდომობაზე სახელმწიფოს მიერ დაწესებული შეზღუდვები არ იქნება შესაბამისობაში ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლის პირველ პუნქტთან, თუ სასამართლო ხელმისაწვდომობაზე დაწესებულ შეზღუდვებსა და შეზღუდვების განხორციელების ლეგიტიმურ მიზანს შორის არ იქნება დაცული სამართლიანი ბალანსი. სასამართლომ აღნიშნულ საქმეში, ასევე, მიუთითა, რომ ბაჟის ოდენობის განსაზღვრისას სასამართლომ მხედველობაში უნდა მიიღოს კონკრეტული საქმის გარემოებები, მხარის გადახდისუნარიანობა და სასამართლო სამართალწამოების ეტაპი.

³ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილება №ას -74-521-05

ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ სამართალწარმოების ეტაპზე ყურადღება გაამახვილა საქმეში „პოდბიელსკი და პპუ პოლონეთის წინააღმდეგ“ (*Podbielski and PPU Polpure v. Poland*), სადაც სასამართლომ აღნიშნა, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლის პირველი პუნქტით გათვალისწინებული ფუნდამენტური გარანტიები ვრცელდება, ასევე სააპელაციო სასამართლოზეც და კონვენციის მონაწილე სახელმწიფომ, რომელსაც სასამართლო სისტემის ფარგლებში სააპელაციო ინსტანცია გააჩნია, უნდა უზრუნველყოს მხარეთათვის მე-6 მუხლის პირველი პუნქტით გათვალისწინებული ყველა ფუნდამენტური გარანტიის დაცვა.

როგორც საქმის მასალებიდან ირკვევა, აპელანტმა გადაიხადა სახელმწიფო ბაჟის ნაწილი, ხოლო დარჩენილი თანხის გადახდის გადადება ითხოვა პროცესის დასრულებამდე. აღნიშნული მოთხოვნის საფუძველად კი იმ ფინანსურ სიძნელების ამსახველ არა ერთ დოკუმენტზე მიუთითა, რაც მტკიცებულებების სახით, როგორც სააპელაციო, ისე საკასაციო ინსტანციაში წარადგინა. საკასაციო პალატამ, ბაჟის გადაუხდელობის გამო, სააპელაციო საჩივრის განუხილველად დატოვების განჩინება გააუქმა იმ საფუძველით, რომ სააპელაციო პალატას სახელმწიფო ბაჟის საკითხის გადაწყვეტისას აღნიშნული მასალების ყოველმხრივი სამართლებრივი შეფასება და მხარის ქონებრივი მდგომარეობის გათვალისწინება ევალებოდა⁴.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საქართველოს უზენაესი სასამართლო, რომელიც საქართველოში საკასაციო ინსტანციის სასამართლოა და რომელიც საქართველოში სამართლის განვითარებასა და ერთგვაროვანი პრაქტიკის დანერგვას ემსახურება, ბაჟის თაობაზე მის მიერ მიღებულ ყველა განჩინებასა თუ გადაწყვეტილებაში ცალსახად ამტკიცებს ბაჟის საკითხის გადაწყვეტის აუცილებლობას მხარის ფინანსური მდგომარეობის ყოველმხრივი და ობიექტური შეფასების საფუძველზე.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საქართველოს კანონმდებლობისა და საქართველოს უზენაეს სასამართლოში დამკვიდრებული პრაქტიკის შესაბამისად, ბაჟთან დაკავშირებული საკითხები განიხილება შემდეგ ძირითად პრინციპებზე დაყრდნობით:

1. „სასამართლო ხელმისაწვდომობის“ უფლების დაცვა თანაბრად უზრუნველყოფილია, როგორც ფიზიკური, ისე იურიდიული პირებისათვის;
2. ბაჟისაგან გათავისუფლება, ბაჟის გადახდის გადადება ან მისი ოდენობის შემცირება ხდება მხარეთა შუამდგომლობის საფუძველზე;
3. ბაჟისაგან გათავისუფლების, ბაჟის გადახდის გადადების ან მისი ოდენობის შემცირების თაობაზე მხარეთა მიერ წარმოდგენილი შუამდგომლობა უნდა იყოს დასაბუთებული. დასაბუთებულ შუამდგომლობას თან უნდა ერთვოდეს იმ ფაქტების დამადასტურებელი მტკიცებულებები, რომელ ფაქტებსაც შუამდგომლობა ეფუძნება;
4. სასამართლოს წარმოდგენილი მასალების ყოველმხრივი, სამართლებრივი შეფასება და მხარის ქონებრივი მდგომარეობის გათვალისწინება ევალება;
5. მხარეს უფლება აქვს, ხარვეზისათვის მიცემულ ვადაში მტკიცებულებათა წარმოდგენის შეუძლებლობის შემთხვევაში, შუამდგომლობით მიმართოს სასამართლოს და მოითხოვოს ხარვეზის ვადის გაგრძელება.

⁴ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს განჩინება № ას-312-637-07

**დანართი. სასამართლოს გადაწყვეტილებათა ნიმუშები
უდავო და გამარტივებული წარმოების საქმეებზე**

ნიმუში 1

საქმე № 2/2456 – 2006

**გ ა დ ა წ ყ ვ ე ტ ი ლ ე ბ ა
საქართველოს სახელით**

„5“ იანვარი, 2006 წ.

ქ. თბილისი

**თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა
კოლეგია**

მოსამართლე: ლევან კასრაძე

სხდომის მდივანი: ქეთევან ბერაძე

განმცხადებელი – ლევან ასანიძე

წარმომადგენელი – ხათუნა სამხარაძე

დაინტერესებული პირები:

1. ქ. თბილისის მერია
წარმომადგენელი – გ. ცაავა
2. ქ. თბილისის ისანი-სამგორის რაიონის გამგეობა

მოთხოვნა – იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენა უფლების დამდგენი საბუთის კუთვნილების თაობაზე.

აღწერილობითი ნაწილი:

ლევან ასანიძის წარმომადგენელმა ხ. სამხარაძემ განცხადებით მიმართა სასამართლოს იმაზე მითითებით, რომ მისი მარწმუნებლის სახელი და გვარი პირადობის მოწმობის მიხედვით არის **ლევან ასანიძე**. იგი 1957 წლიდან ფლობს ქ. თბილისში, მე-2 გუჯარეთის ქ. №45-ში მდებარე უძრავ ქონებას, რაც აღრიცხულია ტექნიკურიზაციის ბიუროში, მაგრამ საარქივო დოკუმენტაციაში მისი სახელი არასწორადაა აღნიშნული. კერძოდ, ნაცვლად **ლევანისა – ლევონი**. ამიტომ ითხოვდა დადგენილიყო, რომ ლევან და ლევონ ასანიძე იყო ერთი და იგივე პიროვნება.

სასამართლოს მთავარ სხდომაზე ლ. ასანიძის წარმომადგენელმა დააზუსტა მოთხოვნა და განმარტა, რომ ითხოვდა უფლების დამდგენი საბუთების **ლევან ასანიძისადმი** კუთვნილების ფაქტის დადგენას. კერძოდ, ქ. თბილისის მშრომელთა დეპუტატების საქალაქო საბჭოს აღმასკომის 1975 წლის 31 ივლისის შენობის მიღება-ჩაბარების აქტი, ქ. თბილისის 26 კომისრის სახელობის რაიონის სახალხო დეპუტატთა საბჭოს აღმასკომის 1989 წლის 03 მაისის №09.60.1123 გადაწყვეტილება და საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს თბილისის სარეგისტრაციო სამსახურის არქივის საინვენტარიზაციო გეგმა №001881 – გაცემული **ლევან ასანიძის** სახელზე ეკუთვნოდა **ლევან ასანიძეს**, რაც მის მარწმუნებელს ესაჭიროებოდა მისი კუთვნილი უძრავი ქონების რეგისტრაციისა და განკარგვისათვის. ამ ფაქტის დადგენა კი, სხვა წესით შეუძლებელი იყო.

ლ. ასანიძის წარმომადგენელმა ხ. სამხარაძემ სასამართლოს მთავარ სხდომაზე მხარი დაუჭირა თავის მოთხოვნას.

სამოტივაციო ნაწილი:

სასამართლომ განიხილა საქმის მასალები, მოისმინა განმცხადებლისა და დაინტერესებული პირის – ქ. თბილისის მერიის წარმომადგენლის გ. ცაავას განმარტებები და მიაჩნია, რომ განცხადება უნდა დაკმაყოფილდეს შემდეგ გარემოებათა გამო:

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 312-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „დ“ ქვეპუნქტის თანახმად, სასამართლო უდავო წარმოების წესით განიხილავს საქმეს – უფლების დამდგენი საბუთის იმ პირისადმი კუთვნილების ფაქტის დადგენის შესახებ, რომლის სახელი, მამის სახელი ან გვარი, რაც საბუთებშია აღნიშნული, არ ემთხვევა მის პასპორტში ან დაბადების მოწმობაში აღნიშნულ სახელს, მამის სახელს ან გვარს. ამავე კოდექსის 313-ე და 315-ე მუხლების მიხედვით, სასამართლო იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტებს ადგენს მხოლოდ ამ ფაქტების დამადასტურებელი საბუთების სხვა წესით მიღების შეუძლებლობის შემთხვევაში. ამასთან, განმცხადებელმა უნდა მიუთითოს, რა მიზნისთვის სჭირდება ამ ფაქტის დადგენა და უნდა წარმოადგინოს მტკიცებულებები, რომლებიც ადასტურებენ განმცხადებლის მიერ სათანადო საბუთების მიღების შეუძლებლობას.

საბუთები, რომლის ლევან ასანიძისადმი კუთვნილების ფაქტის დადგენასაც ითხოვს განმცხადებელი, წარმოადგენენ ლ. ასანიძის უფლების დამდგენ საბუთებს. კერძოდ, ადგენენ ლ. ასანიძის საკუთრების უფლებას ქ. თბილისში, მე-2 გუჯარეთის ქ. №45-ში მდებარე უძრავ ქონებაზე.

განმცხადებელს მითითებული აქვს მიზანზე, რისთვისაც სჭირდება ლ. ასანიძეს საბუთების კუთვნილების ფაქტის დადგენა. კერძოდ, რათა ეს ქონება მან აღრიცხოს თავის სახელზე.

საქმეში არსებული მასალებით დადგენილია, რომ საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს თბილისის სარეგისტრაციო სამსახურმა და ქ. თბილისის ისანი-სამგორის რაიონის გამგეობამ უარი განაცხადეს ზემოთ ჩამოთვლილ საბუთებში ცვლილებების შეტანაზე.

ლ. ასანიძის წარმომადგენლის – ხ. სამხარაძის მოთხოვნის თაობაზე ეცნობათ ქ. თბილისის მერიას და ქ. თბილისის ისანი-სამგორის რაიონის გამგეობას, როგორც დაინტერესებულ პირებს.

ქ. თბილისის მერიის წარმომადგენელმა გ. ცაავამ სასამართლოს მთავარ სხდომაზე განმარტა, რომ განმცხადებლის მოთხოვნას – საბუთების კუთვნილების დადგენის თაობაზე – სადავოდ არ ხდოდა.

დადგენილია, რომ ქ. თბილისის მშრომელთა დეპუტატების საქალაქო საბჭოს აღმასკომის 1975 წლის 31 ივლისის შენობის მიღება-ჩაბარების აქტი, ქ. თბილისის 26 კომისრის სახელობის რაიონის სახალხო დეპუტატთა საბჭოს აღმასკომის 1989 წლის 03 მაისის №09.60.1123 გადაწყვეტილება და საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს თბილისის სარეგისტრაციო სამსახურის არქივის საინვენტარიზაციო გეგმა გაცემულია **ლევონ ასანიძის** სახელზე. მათში მითითებულია, რომ ლევონ ასანიძეს გადაეცა ქ. თბილისში, მე-2 გუჯარეთის ქ. №45-ში მდებარე უძრავი ქონება.

საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს თბილისის ისნის რაიონის საპასპორტო და მოსახლეობის სარეგისტრაციო სამსახურის მიერ გაცემული ცნობით, ლ. ასანიძის პირადობის მოწმობისა და საპასპორტო-სარეგისტრაციო ანკეტის მიხედვით დადგენილია, რომ ლ. ასანიძის სახელი არის **ლევანი** და იგი რეგისტრირებულია ქ. თბილისში, მე-2 გუჯარეთის ქ. №45-ში.

ამდენად, დადგენილია, რომ ზემოთ ჩამოთვლილ საბუთებში აღნიშნული სახელი **ლევანი** არ ემთხვევა განმცხადებელ ხ. სამხარაძის მარწმუნებლის პირადობის მოწმობაში აღნიშნულ სახელს – **ლევანს**, რის გამოც განცხადება უნდა დაკმაყოფილდეს.

სარეზოლუციო ნაწილი:

სასამართლომ იხელმძღვანელა საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 243-244-ე, 247-249-ე მუხლებით, 310-ე მუხლის „ა“ ქვეპუნქტით, 312-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „დ“ ქვეპუნქტით, 313-316-ე მუხლებით და

გადანყვიტა:

1. ლევან ასანიძის წარმომადგენლის ხათუნა სამხარაძის განცხადება დაკმაყოფილდეს.
2. დადგენილი იქნეს იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტი იმის შესახებ, რომ ა) ქ. თბილისის მშრომელთა დეპუტატების საქალაქო საბჭოს აღმასკომის 1975 წლის 31 ივლისის შენობის მიღება-ჩაბარების აქტი, ბ) ქ. თბილისის 26 კომისრის სახელობის რაიონის სახალხო დეპუტატთა საბჭოს აღმასკომის 1989 წლის 03 მაისის №09.60.1123 გადაწყვეტილება, გ) საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს თბილისის სარეგისტრაციო სამსახურის არქივის საინვენტარიზაციო გეგმა №001881 – გაცემული **ლ ე ვ ა ნ ასანიძის** სახელზე, ეკუთვნის **ლ ე ვ ა ნ ასანიძეს**.
3. გადაწყვეტილება შეიძლება გასაჩივრდეს თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატაში თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის მეშვეობით გამოცხადებიდან 14 დღის ვადაში.

მოსამართლე:

ლევან კასრაძე

საქმე №3/145002 – 2007

გ ა დ ა ხ დ ი ს ბ რ ძ ა ნ ე ბ ა
საქართველოს სახლით

„25“ მარტი 2007 წ.

ქ. თბილისი

თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგია

მოსამართლე: თამარ ყვანია

განმცხაებელი – ს.ს. „სახალხო ბანკი“

წარმომადგენელი – ლევან ნემსაძე

მოვალე – ნათია კაპანაძე

მოთხოვნა – ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ, გადახდის ბრძანების მიღება.

აღწერილობითი ნაწილი:

2006 წლის 23 მარტს ს.ს. „სახალხო ბანკის“ წარმომადგენელმა ლევან ნემსაძემ განცხადებით მიმართა თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიას ნათია კაპანაძის მიმართ, სადაც მიუთითა, რომ 2006 წლის 18 ივნისს ბანკსა და ნათია კაპანაძეს შორის გაფორმდა ხელშეკრულება საბარათე ანგარიშზე კრედიტით სარგებლობის შესახებ, შემდეგი პირობებით: კრედიტის მაქსიმალური თანხა შეადგენდა 1000 ლარს, კრედიტის მაქსიმალური ვადა – 1 წელს, ხოლო კრედიტის საპროცენტო განაკვეთი – 2%-ს ყოველთვიურად.

განმცხადებელი მიუთითებს, რომ მოპასუხე სისტემატურად არღვევდა ხელშეკრულების პირობებს. კერძოდ, იგი ვალდებული იყო თვის ბოლოს 30 აშშ დოლარის ექვივალენტის ან მეტი დებეტური ნაშთის არსებობის შემთხვევაში, კრედიტის ლიმიტის 5% შეეტანა საბარათე ანგარიშზე, რაც მას არ შეუსრულებია.

ბანკმა მოვალე არაერთხელ – წერილობით და სიტყვიერად გააფრთხილა ვალდებულებების შეუსრულებლობით გამოწვეული სამართლებრივი შედეგების შესახებ, თუმცა მას კრედიტორის წინაშე არსებული ვალდებულება არ შეუსრულებია.

განმცხადებელი მიუთითებს, რომ მოპასუხის მიმართ რაიმე სანაცვლო ვალდებულება არ გააჩნია და ითხოვს სასამართლომ დააკისროს ნათია კაპანაძის ძირითადი თანხა – 820 ლარი, პროცენტი – 60 ლარი, სახელმწიფო ბაჟი – 100 ლარი და წარმომადგენლის მომსახურებაზე განეული ხარჯები – 35 ლარი ს.ს. „სახალხო ბანკის“ სასარგებლოდ.

სამოტივაციო ნაწილი:

სასამართლომ განიხილა განცხადება, მასზე თანდართული მასალები და მიაჩნია, რომ განცხადება უნდა დაკმაყოფილდეს და ნ. კაპანაძის მიმართ მიღებული უნდა იქნეს გადახდის ბრძანება ს.ს. „სახალხო ბანკის“ სასარგებლოდ ფულადი დავალიანების დაკისრების შესახებ შემდეგ გარემოებათა გამო:

განცხადებაში მითითებული მტკიცებულებების შესაბამისი დოკუმენტები განმცხადებელს წარმოდგენილი აქვს დამონმებული სახით. ამასთან, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 306-ე მუხლის თანახმად, სასამართლოს არ შეუძლია აქვს თუ არა განმცხადებელს აღძრული მოთხოვნის უფლება.

სარეზოლუციო ნაწილი:

ვიხელმძღვანელებ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 302-304-ე, 306-307-ე მუხლებით და

ვბრძანებ:

1. ს.ს. „სახალხო ბანკი“-ს წარმომადგენლის ლევან ნემსაძის განცხადება დაკმაყოფილდეს და ნათია კაპანაძის წინააღმდეგ მიღებული იქნეს გადახდის ბრძანება.
2. ნათია კაპანაძის ს.ს. „სახალხო ბანკის“ სასარგებლოდ გადახდეს კრედიტის ძირითადი თანხა – 820 (რვაასოცი) ლარი, პროცენტი – 60 (სამოცი) ლარი, სახელმწიფო ბაჟი – 100 (ასი) ლარი და წარმომადგენლის მომსახურებაზე განეული ხარჯები – 35 (ოცდათხუთმეტი) ლარი.
3. გადახდის ბრძანება განცხადებაზე დართულ მასალებთან ერთად გადაეგზავნოს მოპასუხეს.
4. განემარტოს მოპასუხეს, რომ თუკი აღძრულ მოთხოვნას მართებულად (დასაბუთებულად) მიიჩნევს, ვალი პროცენტებიანად და ხარჯებიანად, ასევე სახელმწიფო ბაჟი, გადაიხადოს გადახდის ბრძანების მიღებიდან 10 დღის განმავლობაში, ანდა შემოიტანოს სასამართლოში მოტივირებული წერილობითი შესაგებელი, თუ მოპასუხე მის მიმართ აღძრულ მოთხოვნას უმართებულოდ (დაუსაბუთებლად) მიიჩნევს, რის შედეგადაც განმცხადებლის მიერ აღძრული მოთხოვნა განხილულ იქნება სასარჩელო წარმოების საერთო წესით.
5. განემარტოს მოპასუხეს, რომ თუ დანიშნულ ვადაში არ წარმოადგენს შესაგებელს (პროტესტს), სასამართლო განმცხადებლის შუამდგომლობის საფუძველზე გასცემს სააღსრულებლო ფურცელს.
6. განმცხადებელს გაეგზავნოს შეტყობინება გადახდის ბრძანების მოპასუხისათვის გადაცემის შესახებ.

მოსამართლე:

თამარ ჭვანია

საქმე №2/6535 – 2006

გ ა დ ა წ ყ ვ ე ტ ი ლ ე ბ ა
საქართველოს სახელით

„27“ იანვარი, 2006 წ.

ქ. თბილისი

თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგია

მოსამართლე: ნატალია დადიანი

სხდომის მდივანი: ლელა აფციაური

განმცხადებელი – ნუგზარ გაბისონია

მოთხოვნა – დაბადების რეგისტრაციის ფაქტის დადგენა.

აღწერილობითი ნაწილი:

ნუგზარ გაბისონიამ განცხადებით მიმართა სასამართლოს და აღნიშნა, რომ დაიბადა 1932 წლის 12 მარტს გარდაბნის რაიონში. უნდოდა რა დაბადების განმეორებითი მონომობის აღება, მისი დაბადების რეგისტრაციის ჩანაწერი არ აღმოჩნდა არც გარდაბნის რაიონის სამოქალაქო აქტების რეგისტრაციის განყოფილებაში და არც უახლესი ისტორიის ცენტრალურ სახელმწიფო არქივში. ამიტომ მოითხოვს დაბადების რეგისტრაციის ფაქტის დადგენას.

ნ. გაბისონიამ სასამართლოს სხდომაზე განმარტა, რომ დაბადების რეგისტრაციის ფაქტის დადგენა ესაჭიროებოდა დაბადების მონომობის ასაღებად და დედის მემკვიდრეობის მისაღებად.

სამოტივაციო ნაწილი:

სასამართლომ განიხილა საქმის მასალები, მოისმინა ნ. გაბისონიას განმარტება და მიაჩნია, რომ განცხადება უნდა დაკმაყოფილდეს შემდეგ გარემოებათა გამო:

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 312-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტის თანახმად, სასამართლო უდავო წარმოების წესით განიხილავს საქმეს – დაბადების რეგისტრაციის ფაქტის დადგენის შესახებ.

ამავე კოდექსის 313-ე და 315-ე მუხლების მიხედვით, სასამართლო იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტებს ადგენს მხოლოდ ამ ფაქტების დამადასტურებელი საბუთების სხვა წესით მიღების ან დაკარგული საბუთების აღდგენის შეუძლებლობის შემთხვევაში. ამასთან, განმცხადებელმა უნდა მიუთითოს, რა მიზნისთვის სჭირდება ამ ფაქტის დადგენა და უნდა წარმოადგინოს მტკიცებულებები, რომლებიც ადასტურებენ განმცხადებლის მიერ სათანადო საბუთების მიღების შეუძლებლობას.

დაბადების რეგისტრაციის ფაქტის დადგენა შესაძლებელია იმ შემთხვევაში, როცა პირის დაბადება რეგისტრირებული იყო, მაგრამ შემონახული არ არის შესაბამისი ჩანაწერი, ხოლო მის აღდგენაზე პირს უარი ეთქვა.

ნ. გაბისონიამ წარმოადგინა საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს გარდაბნის რაიონის სამოქალაქო აქტების რეგისტრაციის განყოფილებისა და საქართველოს უახლესი ისტორიის ცენტრალური სახელმწიფო არქივის მიერ გაცემული ცნობები, რომელთა მიხედვითაც დადგენილია, რომ მისი დაბადების შესახებ სააქტო ჩანაწერი არ აღმოჩნდა.

საქმეში წარმოდგენილი დოკუმენტაციით დადგენილია, რომ ნ. გაბისონიამ 1976 წლის 21 ნოემბერს შეცვალა ძველი და მიიღო ახალი პასპორტი. (II – ტი №596494) მასში ნ. გაბისონიამ დაბადების თარიღად მითითებულია 1932 წლის 12 მარტი. დაბადების ადგილია გარდაბნის რაიონის ს. ნორიო, ხოლო საცხოვრებელი ადგილი – ქ. თბილისი, სალხინოს ქ. №23. მშობლები არიან – გივი და ლელა გაბისონიები ახალი პასპორტის გაცემის საფუძველად მითითებულია 1970 წლის 26 ნოემბერს გაცემული პასპორტი.

დადგენილია, რომ ნ. გაბისონიამ 1976 წლის 21 ნოემბერს გაცემული პასპორტის საფუძველზე 2005 წლის 20 იანვარს მიიღო საქართველოს მოქალაქის პირადობის მოწმობა.

ამდენად, დადგენილია, რომ ნ. გაბისონიას დაბადება რეგისტრირებული იყო, მაგრამ ამის შესახებ ამჟამად ჩანაწერი შემონახული არ არის.

გამომდინარე აღნიშნულიდან, განცხადება უნდა დაკმაყოფილდეს.

სარეზოლუციო ნაწილი:

სასამართლომ იხელმძღვანელა საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 243-244-ე, 247-249-ე მუხლებით, 310-ე მუხლის „ა“ ქვეპუნქტით, 312-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტით, 313-316-ე მუხლებით და

გადანწყობა:

1. ნუგზარ გაბისონიას განცხადება დაკმაყოფილდეს.
2. დადგენილი იქნეს იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტი იმის შესახებ, რომ ნუგზარ გივის ძე გაბისონია დაბადების რეგისტრაცია მომხდარი იყო გარდაბნის რაიონის მოქალაქეთა მდგომარეობის აქტების ჩამწერი ბიუროს დაბადების აქტების სარეგისტრაციო წიგნში.

3. აღდგენილი იქნეს დაბადების სააქტო ჩანაწერი ნუგზარ გაბისონიას დაბადების შესახებ შემდეგი მონაცემებით: – ნუგზარ გივის ძე გაბისონია; დაბადების თარიღი – 1932 წლის 12 მარტი; დაბადების ადგილი – გარდაბნის რაიონი, სოფ. ნორიო. რესპუბლიკა – საქართველოს სსრ; მშობლები: მამა – გივი ზაქარიას ძე გაბისონია. ეროვნება – ქართველი; დედა – ლელა გიორგის ასული გაბისონია. ეროვნება – ქართველი;
4. ეს გადანყვეტილება წარმოადგენს საფუძველს ნუგზარ გივის ძე გაბისონიას დაბადების რეგისტრაციის შესახებ სააქტო ჩანაწერის აღდგენისა და დაბადების მოწმობის გაცემისათვის.
5. გადანყვეტილება შეიძლება გასაჩივრდეს თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატაში თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის მეშვეობით გამოცხადებიდან 14 დღის ვადაში.

მოსამართლე:

ნატალია ღაღიანი

საქმე № 2/9147 – 2006

გ ა დ ა ნ ყ ვ ე ბ ი ლ ე ბ ა
საქართველოს სახლით

„10“ ივლისი, 2006 წ.

ქ. თბილისი

თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგია

მოსამართლე: ლაშა ხურციძე

სხდომის მდივანი: ნათია მეფარიძე

განმცხადებელი – ვენედიქტე ბახტაძე

მოთხოვნა – მემკვიდრეობის მიღების ფაქტის დადგენა.

აღწერილობითი ნაწილი:

ვენედიქტე ბახტაძემ განცხადებით მიმართა თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიას და აღნიშნა, რომ ჰყავდა მარტოხელა დეიდა მარო ჟვანია, რომელიც გარდაიცვალა 1994 წლის 27 ივლისს. მან ანდრძით დაუტოვა საცხოვრებელი ბინა მდებარე ქ. თბილისში, წყნეთის ქ. №6/42. განმცხადებლის მითითებით, იგი ხსენებულ ბინაში ცხოვრობდა მ. ჟვანიას გარდაცვალებამდეც და ცხოვრობს მისი გარდაცვალების შემდეგაც, იხდის ყოველგვარ გადასახადს, რითაც ფაქტიურად მემკვიდრეობა მიღებული აქვს, მაგრამ ნოტარიუსმა უარი უთხრა სამკვიდრო მონუმობის გაცემაზე იმ საფუძვლით, რომ გაშვებული ჰქონდა სამკვიდროს მისაღებად დადგენილი ვადა.

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1421-ე მუხლის მე-2 ნაწილზე მითითებით, ვ. ბახტაძე ითხოვს დადგინდეს იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტი მ. ჟვანიას ანდრძისმიერი სამკვიდროს ფაქტობრივი ფლობით მიღების შესახებ.

სასამართლოს მთავარ სხდომაზე მან მხარი დაუჭირა თავის მოთხოვნას.

სამოტივაციო ნაწილი:

სასამართლომ განიხილა საქმის მასალები, მოისმინა განმცხადებლის ახსნა-განმარტება, მონმეთა ჩვენებები და მიაჩნია, რომ განცხადება უნდა დაკმაყოფილდეს შემდეგ გარემოებათა გამო:

საჯარო რეესტრიდან ამონაწერით და საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს თბილისის სარეგისტრაციო სამსახურის მიერ გაცემული ცნობით დადგენილია, რომ 2006 წლის 24 თებერვლის ჩანაწერების მიხედვით, ქ. თბილისში, წყნეთის ქ. №6, ბ. 42-ზე, წილობრივი მონაცემებით – 66 რეგისტრირებულია ან გარდაცვლილ მ. ჟვანიას საკუთრების უფლება.

დადგენილია, რომ 1970 წლის 10 აპრილს მ. ჟვანიამ ვ. ბახტაძეს უანდერძა მთელი თავისი ქონება, რაც მისი გარდაცვალების დღისათვის მისი საკუთრება იქნებოდა. ანდერძი დამონმებულია სანოტარო წესით და გაუქმებული არ არის. (ს.ფ. 4)

დადგენილია, რომ მ. ჟვანია გარდაიცვალა 1994 წლის 27 ივლისს, რითაც გაიხსნა სამკვიდრო, რომლის გახსნის ადგილია ქ. თბილისი, წყნეთის ქ. №6/42. (ს.ფ. 3)

თავად ვ. ბახტაძემ განმარტა, რომ იგი მ. ჟვანიას გარდაცვალებამდე და მის შემდეგაც ცხოვრობს სამკვიდრო ბინაში.

მონმეების ლეილა გოგიას, რომელიც არის ბინის მესაკუთრეთა ამხანაგობა „ვაკე-105“-ის თავმჯდომარე, ასევე გოჩა ანთელავას და მანანა შუბითიძის ჩვენებებით დადგენილია, რომ ისინი ცხოვრობენ ქ. თბილისში, წყნეთის ქ. №6-ში და არიან ვ. ბახტაძის მეზობლები, რომელიც არის ან გარდაცვლილ მ. ჟვანიას დისშვილი. ვ. ბახტაძემ. მ. ჟვანიას ბინაში ცხოვრობდა მ. ჟვანიას გარდაცვალებამდეც და აგრძელებს ცხოვრებას მის შემდეგაც.

დადგენილია, რომ ნოტარიუსმა უარი უთხრა ვ. ბახტაძეს სამკვიდრო მონმობის გაცემაზე, ვინაიდან გაშვეებული ჰქონდა სამკვიდროს მისაღებად დადგენილი ვადა.

ს.ს. „თელასი“-ს, შ.პ.ს. „სანიტარული დასუფთავება ვაკე“-ს და შ.პ.ს. „თბილწყალკანალი“-ს მიერ გაცემული ცნობებით დადგენილია, რომ ქ. თბილისში, წყნეთის ქ. №6/42-ში მათ აბონენტად რეგისტრირებულია მ. ჟვანია, რომელზეც 1995 წლიდან დავალიანება არ ირიცხება. (ს.ფ. 9-11)

ამდენად, სასამართლოს დადგენილად მიაჩნია, რომ ვ. ბახტაძე ფაქტიურად დაეუფლა და შეუდგა მ. ჟვანიას ანდერძისმიერი სამკვიდროს მართვას მისი გარდაცვალებიდან, ანუ სამკვიდროს გახსნიდან ექვსი თვის ვადაში.

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1421-ე მუხლის მე-2 ნაწილისა და 1424-ე მუხლის თანახმად, მემკვიდრის მიერ სამკვიდრო მიღებულად ითვლება, როდესაც იგი სამკვიდროს გახსნის დღიდან ექვსი თვის განმავლობაში სამკვიდროს გახსნის ადგილის სანოტარო ორგანოში შეიტანს განცხადებას სამკვიდროს მიღების შესახებ ან ფაქტობრივად შეუდგება სამკვიდროს ფლობას ან მართვას, რაც უდავოდ მონმობს, რომ მან სამკვიდრო მიიღო.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 312-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „თ“ ქვეპუნქტის თანახმად, სასამართლო უდავო წარმოების წესით ადგენს იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტს – მემკვიდრეობის მიღების შესახებ.

გამომდინარე აღნიშნულიდან, განცხადება უნდა დაკმაყოფილდეს.

სარეზოლუციო ნაწილი:

სასამართლომ იხელმძღვანელა საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 243-244-ე, 247-249-ე მუხლებით, 310-ე მუხლის „ა“ ქვეპუნქტით, 312-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „თ“ ქვეპუნქტით, 313-316-ე მუხლებით და

გადაწყვეტა:

1. ვენედიქტე ბახტაძის განცხადება დაკმაყოფილდეს.
2. დადგინდეს იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტი ვენედიქტე ბახტაძის მიერ, 1994 წლის 27 ივლისს გარდაცვლილი მარო ჟვანიას ანდერძისმიერი სამკვიდროს (მემკვიდრეობის) – უძრავი ქონების, მდებარე ქ. თბილისში, წყნეთის ქუჩა, მე-6 კორპუსი, ბინა №42, წილობრივი მონაცემებით – 66, **ფაქტობრივი ფლობით მიღების შესახებ.**
3. გადაწყვეტილება შეიძლება გასაჩივრდეს თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატაში, თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის მეშვეობით, განმცხადებლისათვის დასაბუთებული გადაწყვეტილების გადაცემის მომენტიდან 14 დღის ვადაში.

მოსამართლე:

ლავა სურციქა

საქმე №2/7536 – 2005

გ ა დ ა წ ყ ვ ე ბ ი ლ ე ბ ა
საქართველოს სახელით

„25“ ოქტომბერი, 2005 წ.

ქ. თბილისი

თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგია

მოსამართლე: გიორგი მაისურაძე

სხდომის მდივანი: ალექსანდრე ცხოვრებული

განმცხადებელი – თამარ ქორაკიძე

მოთხოვნა – გარდაცვალების ფაქტის დადგენა.

აღწერილობითი ნაწილი:

თ. ქორაკიძემ განცხადებით მიმართა თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიას და განმარტა, რომ 1972 წლიდან იმყოფებოდა რეგისტრირებულ ქორწინებაში რაულ ბარბაქაძესთან, რომელიც გარდაიცვალა ქ. თბილისში 2002 წლის 21 ივნისს ავთვისებიანი სიმსივნით და დაკრძალულია ქ. ჭიათურაში. ავადმყოფობის გამო გარდაცვალების რეგისტრაცია არ მოუხდენია, რის გამოც სამოქალაქო აქტების სარეგისტრაციო სამსახურში აღნიშნულის შესახებ ცნობა არ არის. ამჟამად სურს მარჩენალის დაკარგვის გამო შვილისათვის პენსიის დანიშვნა, რასაც გარდაცვალების მოწმობის გარეშე არ უნიშნავენ. გარდაცვალების მოწმობის მიღება სხვა წესით ვერ შეძლო და მოითხოვს სასამართლომ დაუდგინოს იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტი იმის შესახებ, რომ მისი მეუღლე – რაულ ბარბაქაძე გარდაიცვალა 2002 წლის 21 ივნისს.

სასამართლოს მთავარ სხდომაზე თ. ქორაკიძემ მხარი დაუჭირა თავის მოთხოვნას. (იხ. სხდ. ოქმი)

სამოტივაციო ნაწილი:

სასამართლომ განიხილა საქმის მასალები, მოისმინა თ. ქორაკიძის ახსნა-განმარტება, მოწმეთა ჩვენებები და მიაჩნია, რომ განცხადება უნდა დაკმაყოფილდეს შემდეგ გარემოებეთა გამო:

დადგენილია, რომ თ. ქორაკიძე და რ. ბარბაქაძე დაქორწინდნენ 1972 წლის 11 ნოემბერს, რაზეც საგარეჯოს რაიონის მმარის ბიუროში განხორციელებულია სათანადო ჩანერა №66 (ს.ფ. 6).

მონმეების – გ. ბერუაშვილის, ი. ჭანკოტაძის, ვ. გობოზაშვილის ჩვენებებით დადგენილია, რომ ისინი არიან თ. ქორაკიძის მეზობლები. ცხოვრობენ ერთ კორპუსში. 2002 წლის ივნისში თ. ქორაკიძეს გარდაცვალა მეუღლე – რაულ ბარბაქაძე, რომელიც დაკრძალულია ქ. ჭიათურაში. ისინი იმყოფებოდნენ მის დაკრძალვაზე. (იხ. სხდ. ოქმი)

ჭიათურის ზონის სარქველეთუბნის სოფლის საკრებულოს გამგეობის მიერ გაცემული ცნობით დადგენილია, რომ რაულ ბარბაქაძე ნამდვილად გარდაიცვალა 2002 წლის 21 ივნისს (ს.ფ. 4).

საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს ქ. თბილისის სამოქალაქო აქტების რეგისტრაციის არქივის მიერ 2005 წლის 27 სექტემბერს გაცემული ცნობით დადგენილია, რომ რ. ბარბაქაძის გარდაცვალების სააქტო ჩანაწერი არქივში არ აღმოჩნდა (ს.ფ. 7).

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 312-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის „ზ“ ქვეპუნქტის თანახმად, სასამართლო განიხილავს პირის გარკვეულ ვითარებაში გარდაცვალების ფაქტის დადგენის შესახებ საქმეს, თუ მოქალაქეობრივი მდგომარეობის რეგისტრაციის ორგანომ უარი თქვა გარდაცვალების ფაქტის რეგისტრაციაზე.

ამავე კოდექსის 313-ე მუხლის თანახმად, სასამართლო იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტებს ადგენს მხოლოდ ამ ფაქტების დამადასტურებელი საბუთების სხვა წესით მიღების შეუძლებლობის შემთხვევაში. 315-ე მუხლის მიხედვით, განცხადებაში მითითებული უნდა იყოს, თუ რა მიზნისთვის სჭირდება განმცხადებელს ამ ფაქტის დადგენა და წარმოდგენილი უნდა იყოს მტკიცებულებები სათანადო საბუთის მიღების შეუძლებლობის შესახებ.

როგორც აღინიშნა, თ. ქორაკიძეს მეუღლის გარდაცვალების ფაქტის დადგენა სჭირდება შვილისათვის პენსიის დასანიშნად. ხოლო ის ფაქტი, რომ რ. ბარბაქაძის გარდაცვალება რეგისტრირებული არ არის, დადგენილია საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს ქ. თბილისის სამოქალაქო აქტების რეგისტრაციის არქივის მიერ გაცემული ცნობით.

ამდენად, არსებობს თ. ქორაკიძის განცხადების დაკმაყოფილების სამართლებრივი და ფაქტობრივი საფუძვლები.

სარეზოლუციო ნაწილი:

სასამართლომ იხელმძღვანელა საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 243-244-ე, 247-249-ე მუხლებით, 310-ე მუხლის „ა“ ქვეპუნქტით, 312-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ზ“ ქვეპუნქტით, 313-316-ე მუხლებით და

გადანყვიტა:

1. თამარ ქორაკიძის განცხადება დაკმაყოფილდეს.
2. დადგენილი იქნეს იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტი იმის შესახებ, რომ თ. ქორაკიძის მეუღლე – რაულ ბარბაქაძე გარდაიცვალა 2002 წლის 21 ივნისს ქ. თბილისში.
3. გადანყვეტილება შეიძლება გასაჩივრდეს თბილისის საოლქო სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა სააპელაციო პალატაში თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის მეშვეობით გადანყვეტილების გამოცხადებიდან 14 დღის ვადაში.

საქმე № 2/9661 – 2006

გ ა დ ა წ ყ ვ ე ბ ი ლ ე ბ ა
საქართველოს სახლით

„25“ ივლისი, 2006 წ.

ქ. თბილისი

თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგია

მოსამართლე: ალექსი მალრაძე

სხდომის მდივანი: ნათია ბახტაძე

განმცხადებელი – ნანა ხარაული

წარმომადგენელი – ზ. ლაზაშვილი

მოთხოვნა – პირის გარდაცვლილად გამოცხადება.

აღწერილობითი ნაწილი:

ნანა ხარაულმა განცხადებით მიმართა სასამართლოს, რომლითაც მოითხოვა ბაბუის – ნიკოლოზ აბაზოვის გარდაცვლილად გამოცხადება შემდეგ გარემოებებზე მითითებით:

ნიკოლოზ აბაზოვი განვეული იყო სამხედრო სამსახურში მეორე მსოფლიო ომის დროს, საიდანაც აღარ დაბრუნებულა. მისი გარდაცვალების რეგისტრაცია არ მომხდარა. სახლი, სადაც განმცხადებელი ცხოვრობს, ირიცხება ნ. აბაზოვის სახელზე და ვერ ახერხებს მემკვიდრეობით მის მიღებას.

სასამართლო სხდომაზე ნ. ხარაულმა მხარი დაუჭირა განცხადებას და მოითხოვა მისი დაკმაყოფილება. ამასთან, განმარტა, რომ ნიკოლოზ აბაზოვი იყო მისი დიდი ბაბუა დედის მხრიდან.

სამოტივაციო ნაწილი:

სასამართლომ განიხილა საქმის მასალები, მოისმინა განმცხადებლის განმარტება, მოწმეთა ჩვენებები და მიაჩნია, რომ განცხადება უნდა დაკმაყოფილდეს შემდეგ გარემოებათა გამო:

დადგენილია, რომ ქ. თბილისში, სააკაძის ქ. №138-ში მდებარე საცხოვრებელი სახლი, ფართით 14,0 კვ.მ., ქ. თბილისის ყოფილი ტექნიკური აღრიცხვის სამსახურის საარქივო მონაცემების თანახმად, ირიცხება ნიკოლოზ აბაზოვის სახელზე. რეგისტრაციის საფუძველია თბილისის ლენინის რაიონის სასამართლოს 1981 წლის 16 ივლისის №2/212 გადაწყვეტილება. (ს.ფ. 5)

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 22-ე მუხლის მე-2-მე-4 მუხლების თანახმად, სამხედრო მოსამსახურე ან სხვა პირი, რომელიც უგზო-უკვლოდ დაიკარგა საომარ მოქმედებასთან დაკავშირებით, შეიძლება სასამართლო წესით გამოცხადდეს გარდაცვლილად არა უადრეს ორი წლის გასვლისა საომარი მოქმედების დამთავრების დღიდან. პირის გარდაცვალების დღედ მიიჩნევა მისი გარდაცვლილად გამოცხადების შესახებ სასამართლოს გადაწყვეტილების კანონიერ ძალაში შესვლის დღე. ამ მუხლის პირველი და მე-2 ნაწილებით გათვალისწინებულ შემთხვევებში სასამართლოს შეუძლია პირის სიკვდილის დღედ აღიაროს მისი სავარაუდო დაღუპვის დღე.

საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს ეროვნული გვარდიის ქ. თბილისის გლდანი-ნაძალადევის რაიონის სამობილიზაციო შტაბის უფროსის გ. ტერელაძის მიერ 2006 წლის 10 მარტს გაცემული ცნობით დადგენილია, რომ ნიკოლოზ გიორგის ძე აბაზოვი, დაბ. 1904 წელს, ნამდვილად დაიკარგა უგზო-უკვლოდ დიდ სამამულო ომში 1942 წელს. ასევე დადგენილია, რომ ნ. აბაზოვის გარდაცვალების რეგისტრაციის შესახებ ჩანაწერი არ მოიპოვება. (ს.ფ. 2-4)

დიდი სამამულო ომი დამთავრდა 1945 წელს და, ამდენად, აღნიშნული საომარი მოქმედების დამთავრებიდან გასულია 61 წელი.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 310-ე მუხლის „ბ“ ქვეპუნქტის და 317-320-ე მუხლების თანახმად, მოქალაქის გარდაცვლილად გამოცხადების შესახებ საქმეს სასამართლო განიხილავს უდავო წარმოების წესით – დაინტერესებული პირის განცხადებით.

ნ. ხარაულმა განმარტა, რომ იგი ცხოვრობს ნ. აბაზოვის სახელზე რიცხულ სახლში.

საქმის მასალებით დადგენილია, რომ განმცხადებელ ნანა ხარაულის მამა იყო თეიმურაზ ხარაული, რომელიც გარდაიცვალა 2002 წლის 30 მარტს. (ს.ფ. 13-14)

დადგენილია, რომ თეიმურაზ ხარაულის დედა იყო ირინე აბაზოვი. (ს.ფ. 13)

ევგენია ხარაულის ჩვენებით დადგენილია, რომ იგი არის ნანა ხარაულის დედა. ნიკოლოზ აბაზოვი, რომლის სახელზეც ირიცხება ქ. თბილისში, სააკაძის ქ. №138-ში მდებარე ბინა, იყო მისი დედამთილის – ირინა აბაზოვის მამა. იგი დაკარგულია დიდ სამამულო ომში. აღნიშნულ ბინაში ცხოვრობს თვითონ და შვილები – ნანა და დავითი. (იხ. სხდ. ოქმი)

ქ. თბილისის ლენინის რაიონის სასამართლოს 1981 წლის 16 ივლისის №2/212 გადაწყვეტილებით, რომელიც საფუძვლად უდევს ნიკოლოზ აბაზოვის სახელზე ქ. თბილისში, სააკაძის ქ. №138-ში მდებარე 14 კვ.მ. საცხოვრებელი ფართის ტექნიკური აღრიცხვის სამსახურში რეგისტრაციას, დადგენილია, რომ სასამართლომ განიხილა ეკატერინე ხეოშვილისა და სხვათა სარჩელი მოპასუხე თეიმურაზ ხარაულისა და სხვათა მიმართ სახლიდან იდეალური და რეალური წილის გამოყოფის თაობაზე. (ს.ფ. 18-19)

სასამართლოს გადაწყვეტილებით დადგენილად არის მიჩნეული, რომ თეიმურაზ ხარაული არის ნიკოლოზ აბაზოვის შვილისშვილი, რომელიც გადაწყვეტილების გამოტანის დროისათვის ცხოვრობდა მითითებულ მისამართზე.

ამდენად, დადგენილია, რომ განმცხადებელი ნანა ხარაული არის ნიკოლოზ აბაზოვის გარდაცვლილად გამოცხადების თაობაზე დაინტერესებული პირი, ვინაიდან მას აღნიშნულით წარმოეშვება მემკვიდრეობის უფლება.

პირის გარდაცვლილად გამოცხადებისათვის დადგენილი ვადა მსვლელობას იწყებს იმ დღიდან, როდესაც მიღებული იქნა უკანასკნელი ცნობები მის შესახებ. თუ ამ დღის დადგენა შეუძლებელია, მაშინ ეს ვადა იწყება იმ თვის პირველი რიცხვიდან, რომელიც მომდევნოა იმ თვისა, რომელშიც მიღებული იქნა დაკარგულის შესახებ უკანასკნელი ცნობები, ხოლო თვის დადგენის შეუძლებლობის შემთხვევაში – შემდეგი წლის პირველი იანვრიდან.

გამომდინარე აღნიშნულიდან, ვინაიდან საქმის მასალებით, ნ. აბაზოვის საომარ მოქმედებასთან დაკავშირებით უგზო-უკვლოდ დაკარგულობის მხოლოდ წელია ცნობილი, ამიტომ მისი სიკვდილის დღედ მიჩნეული უნდა იქნეს სავარაუდო დალუპვის დღე – 1943 წლის 01 იანვარი.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 320-ე მუხლის მე-2 ნაწილის მიხედვით, სასამართლოს გადაწყვეტილება, რომლითაც მოქალაქე გამოცხადებულია გარდაცვლილად, წარმოადგენს საფუძველს იმისათვის, რომ სამოქალაქო რეესტრის სააგენტოს ტერიტორიულმა სამსახურმა გარდაცვალების რეგისტრაციის წიგნში შეიტანოს ჩანაწერი მოქალაქის გარდაცვალების შესახებ.

სარეზოლუციო ნაწილი:

სასამართლომ იხელმძღვანელა საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 243-244-ე, 247-249-ე მუხლებით, 310-ე მუხლის „ბ“ ქვეპუნქტით, 320-ე მუხლით და

გადაწყვიტა:

1. ნანა ხარაულის განცხადება დაკმაყოფილდეს.
2. ნიკოლოზ გიორგის ძე აბაზოვი, დაბადებული 1904 წელს, გამოცხადდეს გარდაცვლილად და მისი გარდაცვალების დღედ მიჩნეული იქნეს 1943 წლის 01 იანვარი.
3. ეს გადაწყვეტილება წარმოადგენს საფუძველს სამოქალაქო რეესტრის სააგენტოს ტერიტორიული სამსახურის გარდაცვალების რეგისტრაციის წიგნში ნ. აბაზოვის გარდაცვალების შესახებ ჩანაწერის შეტანისათვის.
4. გადაწყვეტილება შეიძლება გასაჩივრდეს თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატაში, თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის მეშვეობით, განმცხადებლისათვის დასაბუთებული გადაწყვეტილების გადაცემის მომენტიდან 14 დღის ვადაში, ხოლო საქმის შედეგით დაინტერესებულმა პირებმა სასამართლოს შეიძლება მიმართონ განცხადებით გადაწყვეტილების ბათილად ცნობისა და საქმის წარმოების განახლების მოთხოვნით, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 422-ე, 424-427-ე მუხლებით დადგენილი წესით, გადაწყვეტილების ბათილად ცნობისა და საქმის წარმოების განახლების საფუძველების არსებობის შეტყობიდან ერთი თვის ვადაში.

მოსამართლე:

ალექსი მაღრაძე

საქმე №2/11380 – 2006

ბ რ ქ ა ნ ე ზ ა
ლიზინგის საგნის გამყვინის ფულოპალოგაში
ლიზინგის საგნის დაბრუნების უსასხაზ

„24“ ივლისი, 2006 წ.

ქ. თბილისი

თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგია

მოსამართლე თემურ კვარაცხელია

- განმცხადებელი – ს.ს. „ცედანი“
- წარმომადგენელი – თ. ჯანჯღავა (დირექტორი)
- მონინალმდეგე მხარე – შ.პ.ს. „ნიუთრეველი“
- მოთხოვნა – ლიზინგის საგნის დაბრუნება.

აღწერილობითი ნაწილი:

2006 წლის 07 ივლისს ს.ს. „ცედანის“ სახელით საზოგადოების დირექტორმა თ. ჯანჯღავამ გამარტივებული წესით განსახილველად განცხადებით მიმართა თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიას და მოითხოვა შ.პ.ს. „ნიუთრეველისთვის“ ლიზინგით გადაცემული სატრანსპორტო საშუალების მის მფლობელობაში დაბრუნება შემდეგი საფუძვლებით:

2004 წლის 27 თებერვლის №31-73 ლიზინგის ხელშეკრულებებით, ლიზინგის მიმღებ შპს „ნიუთრეველს“ ფლობისა და სარგებლობის უფლებით გადაეცა სატრანსპორტო საშუალება „კამაზ-230“, სახ. № -140, რითაც მხარეებს შორის წარმოიშვა სალიზინგო-სახელშეკრულებო ვალდებულებით-სამართლებრივი ურთიერთობა. ხელშეკრულებით განსაზღვრული ვალდებულების სრულად შესრულებისა და ლიზინგის მთლიანი ფასის გადახდის შემთხვევაში, ლიზინგის საგანი უნდა გადასულიყო ლიზინგის მიმღების საკუთრებაში. შპს „ნიუთრეველმა“ დაარღვია სახელშეკრულებო პირობა, რომლის მიხედვითაც, იგი ვალდებული იყო ლიზინგის მთლიანი ფასი გადაეხადა ნაწილ-ნაწილ, ყოველთვიურად, შეთანხმებული გრაფიკის

შესაბამისად, რაც ხელშეკრულების განუყოფელ ნაწილს წარმოადგენს. 2006 წლის 13 იანვარს მას გაეგზავნა გაფრთხილების წერილი, სადაც მიეთითა დავალიანების ოდენობა და მოთხოვნაც, რათა ლიზინგის მიმღებს შეესრულებინა ვალდებულება. ამასთან, მას დაენიშნა გონივრული ვადა, მაგრამ ვალდებულება კვლავ შეუსრულებელი დარჩა.

განმცხადებლის მითითებით, 2006 წლის ივლისის მდგომარეობით, ლიზინგის მიმღების დავალიანება შეადგენს 5 000 აშშ დოლარს, საიდანაც ძირითადი დავალიანება არის 3 500 აშშ დოლარი, ხოლო 1 500 აშშ დოლარი – პირგასამტეხლო. ვალდებულების არსებობა დასტურდება ამონაწერი საბანკო პროგრამიდან, სადაც დაფიქსირებულია დავალიანების ოდენობა. ამასთან, აღძრული მოთხოვნა არ არის დამოკიდებული ს.ს. „ცედანის“ მხრივ რაიმე საპასუხო მოქმედების შესრულებაზე.

განმცხადებელი მოითხოვს სასამართლომ გამოიტანოს ბრძანება, რომლითაც შ.პ.ს. „ნიუთრეველს“ დაავალდებულებს ლიზინგის საგნის – ავტომანქანის, მისი გამცემის მფლობელობაში დაბრუნებას მათი შემდგომი რეალიზაციის მიზნით, აგრეთვე დააკისრებს ხსენებული საგნების დაბრუნებასთან დაკავშირებული ხარჯების დაფარვას და საქმის წარმოებასთან დაკავშირებით გადახდილი სახელმწიფო ბაჟის ანაზღაურებას.

ს.ს. „ცედანმა“ მოთხოვნის უფლების არსებობისა და მისი დასაბუთებულობის დასადასტურებლად წარმოადგინა შემდეგი მტკიცებულებები:

- ს.ს. „ცედანის“ ამონაწერი სამეწარმეო რეესტრიდან;
- ლიზინგის ხელშეკრულება და შ.პ.ს. „ნიუთრეველის“ დირექტორ რ. როგავას მიერ წერილობითი განცხადება მისი პირადი თავდებობისა და სოლიდარული პასუხისმგებლობის შესახებ – შ.პ.ს. „ნიუთრეველის“ მიერ ლიზინგის ხელშეკრულებით ნაკისრ ვალდებულებათა შეუსრულებლობის შემთხვევაში;
- ლიზინგის საგნის მიღება-ჩაბარების აქტები;
- გაფრთხილების წერილი;
- ამონაწერი საბანკო პროგრამიდან დავალიანების შესახებ;
- სახელმწიფო ბაჟის გადახდის ქვითარი;

სამოტივაციო ნაწილი:

სასამართლომ განიხილა განცხადება, წარმოდგენილი მტკიცებულებები და მიაჩნია, რომ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 576-580-ე მუხლების საფუძველზე, ისინი ადასტურებენ განმცხადებლის მოთხოვნას, რის გამოც განცხადება უნდა დაკმაყოფილდეს და შ.პ.ს. „ნიუთრეველს“ უნდა დაევალოს ს.ს. „ცედანს“ დაუბრუნოს ლიზინგის საგანი – ავტომანქანა „კამაზ-230“, სახ. № -140.

სარეზოლუციო ნაწილი:

ვიხელმძღვანელებ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 53-ე, 309¹ – 309⁷-ე მუხლებით

ვ ბ რ ძ ა ნ ე ბ:

1. ს.ს. „ცედანის“ დირექტორ თ. ჯანჯღავას განცხადება დაკმაყოფილდეს.
2. შ.პ.ს. „ნიუთრეველს“, როგორც ლიზინგის საგნის მიმღებს, დაევალოს დაუბრუნოს მფლობელობაში მის გამცემ ს.ს. „ცედანს“ ლიზინგის საგანი – ავტომანქანა „კამაზ-230“, სახ. №-140.

3. ბრძანება აღსრულდეს დაუყოვნებლივ, რისთვისაც გაიცეს სააღსრულებო ფურცელი.
4. ლიზინგის საგნის დაბრუნებასთან დაკავშირებული ხარჯები გადახდეს ლიზინგის მიმღებ შ.პ.ს. „ნიუთრეველს“.
5. შ.პ.ს. „ნიუთრეველს“ ს.ს. „ცედანის“ სასარგებლოდ გადახდეს 150 (ასორმოცდაათი) ლარი წინასწარ გადახდილი სახელმწიფო ბაჟის საკომპენსაციოდ.
5. ბრძანება შეიძლება გასაჩივრდეს კერძო საჩივრით თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატაში, თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის მეშვეობით, მხარეთათვის ბრძანების გადაცემიდან 12 დღის ვადაში.
6. კერძო საჩივრის შეტანა ვერ შეაჩერებს ბრძანების აღსრულებას.

მოსამართლე:

თემურ კვარაცხელია

საქმე №2/346-07

გ ა დ ა ნ ყ ვ ე ბ ი ლ ე ბ ა
საქართველოს სასაბჭოო

„12“ აპრილი, 2007 წ.

ქ. თბილისი

თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგია

მოსამართლე: ალექსი მალრაძე

სხდომის მდივანი: ნათია ბახტაძე

განმცხადებელი – მარინა ახალბედაშვილი

წარმომადგენელი – ლალი ახალბედაშვილი

მოთხოვნა – იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენა პირთა ნათესაური კავშირის შესახებ.

აღწერილობითი ნაწილი:

თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიას 2007 წლის 1 თებერვალს განცხადებით მიმართა მარინა ახალბედაშვილმა და აღნიშნა, რომ 2000 წლის 9 ნოემბერს გარდაიცვალა მისი მამა გიორგი ახალბედაშვილი, რომელსაც დარჩა სამკვიდრო ქონება საცხოვრებელი სახლი მდებარე ქ. თბილისი, საჭილაოს ქ. №44. განმცხადებლის განმარტებით, გიორგი ახალბედაშვილს ანდერძი არ დაუტოვებია, ხოლო პირველი რიგის მემკვიდრეებიდან მისი და ლალი ახალბედაშვილი სამკვიდროს მიღების მოთხოვნას არ აყენებდა. განმცხადებელმა ასევე აღნიშნა, რომ თავის დაბადების მოწმობაში მისი მონაცემები არასწორად იყო მოხსენიებული და მამის სახელად აღნიშნული იყო „გრიგორი“, ნაცვლად „გიორგისა“, ხოლო გვარი კი „ახალბედოშვილი“, ნაცვლად „ახალბედაშვილისა“. ეს გარემოება კი მას აფერხებდა სამკვიდროს მიღებაში ვინაიდან ვერ დგინდებოდა ნათესაური კავშირი. აქედან გამომდინარე, სამკვიდროს მიღების მიზნით, განმცხადებელმა ითხოვა იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენა პირთა ნათესაური კავშირის შესახებ, კერძოდ, ფაქტისა, რომ მარინა ახალბედაშვილი იყო გიორგი ახალბედაშვილის შვილი.

სამოტივაციო ნაწილი:

სასამართლომ განიხილა რა განცხადება და თანდართული მასალები, მოუსმინა რა განმცხადებელს, დაინტერესებულ პირს, მოწმეებს, თვლის, რომ განცხადება საფუძვლიანია და უნდა დაკმაყოფილდეს შემდეგ გარემოებათა გამო: საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 312-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტით სასამართლო განიხილავს საქმეებს პირთა ნათესაური კავშირის დადგენის შესახებ. საქმეში წარმოდგენილი მასალებით (კერძოდ დაბადების მოწმობით ს.ფ. 8) დგინდება, რომ „მარინა გრიგორის ასული ახალბედოშვილი“ დაიბადა 1954 წლის 23 თებერვალს და მისი მამა იყო „გრიგოლ ახალბედოშვილი“. დაბადების თარიღის თაობაზე იგივე მონაცემებს შეიცავს მისი პირადობის მოწმობაც, სადაც მის გვარად უკვე „ახალბედაშვილი“ არის აღნიშნული. ამავე დროს, მთელ რიგ დოკუმენტებში, კერძოდ, მარინა ახალბედაშვილისა და გიორგი ახალბედაშვილის დაბადების მოწმობებში ემთხვევა გიორგი ახალბედაშვილის მამის სახელი – „ესტატე“. ამასთან, საქმეზე მოწმედ დაკითხულმა მაყვალა კახუაშვილმა, ნარგიზ დვალაძემ და ლია შარვაძემ რომლებიც გაფრთხილებულნი იყვნენ ცრუ ჩვენების მიცემისას პასუხისმგებლობის შესახებ, უჩვენეს, რომ წლების მანძილზე იცნობდნენ მარინა და გიორგი ახალბედაშვილებს და რომ მარინა ახალბედაშვილის მამა ნამდვილად იყო გიორგი ახალბედაშვილი. აღნიშნული კი საკმარის საფუძველს წარმოადგენს, რომ სასამართლომ დაადგინოს განმცხადებლის მიერ მოთხოვნილი იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტი პირთა ნათესაური კავშირის შესახებ.

სარეზოლუციო ნაწილი:

სასამართლომ იხელმძღვანელა რა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 243-ე, 244-ე, 249-ე, 257-ე, 310-ე, 312-ე, 313-ე, 316-ე მუხლებით და

გადაწყვიტა:

1. მარინა ახალბედაშვილის განცხადება დაკმაყოფილდეს;
2. დადგენილ იქნეს იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტი მასზედ, რომ 1954 წლის 2 თებერვალს დაბადებული მარინა ახალბედაშვილი არის 2000 წლის 9 ნოემბერს გარდაცვლილი გიორგი ახალბედაშვილის შვილი.
3. გადაწყვეტილება შეიძლება გასაჩივრდეს თბილისის სააპელაციო სასამართლოში აპელაციის წესით 14 დღის ვადაში მხარეზე დასაბუთებული გადაწყვეტილების გადაცემის დღიდან თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიაში სააპელაციო საჩივრის წარდგენის მეშვეობით.

მოსამართლე:

ალექსი მაღრაძე

საქმე №2/6010-05

გ ა დ ა წ ყ ვ ე ტ ი ლ ე ბ ა
საქართველოს სახლით

„17“ ნოემბერი, 2005 წ.

ქ. თბილისი

თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგია

მოსამართლე: ალექსი მალრაძე

სხდომის მდივანი: ნათია ბახტაძე

- განმცხადებელი – ნინო ლობჯანიძე
- წარმომადგენლები – დალი ტუსკაძე და ანიჩკა ლაბაძე
- დაინტერესებული პირი – ქ. თბილისის მერიის ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის საქალაქო სამსახური
- წარმომადგენელი – შოთა ჯოგლიძე
- მოთხოვნა – პირის ქმედუუნაროდ აღიარება.

აღწერილობითი ნაწილი:

2005 წლის 13 ივლისს თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიას განცხადებით მიმართა ნინო ლობჯანიძემ და აღნიშნა, რომ მისი ძმა 19.07.1958-ში დაბადებული არჩილ ლობჯანიძე აღრიცხავზე იმყოფებოდა ქალაქის ფსიქონევროლოგიურ დისპანსერში. 1987 წლიდან არჩილ ლობჯანიძე იყო მეორე ჯგუფის ინვალიდი. განმცხადებელს სურდა მეურვეობა გაეწია თავისი ძმისთვის და ვინაიდან, მათი მამა ღრმად მოხუცი იყო, დედა და კიდევ ერთი ძმა გარდაიცვალნენ, და მის მეტი არჩილ ლობჯანიძეს არავინ დარჩა, ნინო ლობჯანიძემ ითხოვა არჩილ ლობჯანიძის ქმედუუნაროდ ცნობა. 2005 წლის 17 ნოემბერს გამართულ სასამართლოს მთავარ სხდომაზე განმცხადებლის წარმომადგენლებმა მხარი დაუჭირეს განცხადებას და ითხოვეს მისი დაკმაყოფილება. ამავე მოთხოვნას მხარი დაუჭირა მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოს – ქ. თბილისის მერიის ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის საქალაქო სამსახურის – წარმომადგენლმა.

სამოტივაციო ნაწილი:

სასამართლომ განიხილა განცხადება, მოუსმინა განმცხადებელს და მის წარმომადგენელს, გამოიკვლია საქმეში არსებული მტკიცებულებები და მიაჩნია, რომ განცხადება უნდა დაკმაყოფილდეს შემდეგ გარემოებათა გამო: სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 322-ე მუხლის მე-2 ნაწილით საქმე სულით ავადმყოფობის ან ჭკუასუსტობის გამო მოქალაქის ქმედუუნაროდ აღიარების შესახებ შეიძლება აღძრან სასამართლოში ოჯახის წევრებმა. საქმეში წარმოდგენილი დაბადების მოწმობების ასლებით (ს.ფ. 3 და ს.ფ. 7) დგინდება, რომ განმცხადებელი არჩილ ლობჯანიძის და – ნინო ლობჯანიძე, შესაბამისად ოჯახის წევრია. აქედან გამომდინარე, მას უფლება აქვს სასამართლოსათვის განცხადებით მიმართვისა.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 324-ე მუხლით, თუ არსებობს საკმაო მონაცემები პირის ფსიქიკური მოშლის შესახებ, მოსამართლე, სასამართლო განხილვისათვის საქმის მომზადების წესით, დანიშნავს სასამართლო-ფსიქიატრიულ ექსპერტიზას ამ მოქალაქის ფსიქიკური მდგომარეობის განსაზღვრის მიზნით. 2005 წლის 31 აგვისტოს განჩინებით საქმეზე დაინიშნა ექსპერტიზა, რომლის განხორციელებაც დაევალა საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს სასამართლო ექსპერტიზის ეროვნულ ბიუროს. 2005 წლის 16 სექტემბრის ამბულატორიული სასამართლო-ფსიქიატრიული ექსპერტიზის დასკვნა №73-ით (ს.ფ. 20-22), რომლიც ჩატარებულ იქნა კომისიის მიერ, დგინდება, რომ არჩილ ლობჯანიძეს დაავადების პირველი ნიშნები 1985 წლიდან შეეტყო, როდესაც იგი ბათუმის საზღვაო სასწავლებელში სწავლობდა (ს.ფ. 20). 06.03.87 წ. იგი მოათავსეს ქალაქის ფსიქიატრიულ საავადმყოფოში, საიდანაც გაენერა 07.04.87 წ. დიაგნოზით „შიზოფრენია დუნდმაჰალი მარტივი ფორმა“. 12.08.04-დან 13.09.04-მდე გადიოდა სტაციონარულ მკურნალობას ქალაქის ფსიქიატრიულ საავადმყოფოში დიაგნოზით „რეზიდუალური შიზოფრენია“ (ს.ფ. 20). ხოლო 20.05.05-იდან 04.07.05-მდე მკურნალობდა გლდანის ფსიქიატრიულ საავადმყოფოში დიაგნოზით „პარანოიული შიზოფრენია“ (ს.ფ. 21).

საბოლოოდ, კომისია მივიდა დასკვნამდე, რომ არჩილ ლობჯანიძე დაავადებულია ქრონიკული ფსიქიკური დაავადებით – რეზიდუალური შიზოფრენიით (ს.ფ. 22). კომისიის დასკვნით, ამას მოწმობს ანამნეზში არსებული მონაცემები: ჭაბუკობის ასაკიდან ფსიქოპათოლოგიური გამოვლინების, აუტიზაცია, ეპიზოდური ბოდვითი აზრებისა და ჰალუცინაციების არსებობა, სოციალური ადაპტაციის დარღვევა. ზემოაღნიშნული დიაგნოზით აღრიცხვა ფსიქონევროლოგიურ დისპანსერში და მრავალჯერადი მკურნალობა ფსიქიატრიულ სტაციონარში. აგრეთვე ამჟამინდელი გამოკვლევებისას გამოვლენილი ფორმალური კონტაქტი, დაუკავშირებელი, გაუგებარი ასოციაციები, ამბივალენტობა, ზედაპირული მსჯელობა, პარალოგიური, ნაკლებპროდუქტიული აზროვნება, ემოციური გასადავება, აპათიურობა, ზედაპირულობა, ფრაგმენტული ბოდვითი გამონათქვამები, ინტერესთა სფეროს შეზღუდვა, პასიურობა და უინიციატივობა, უკრიტიკობა. კომისიის დასკვნით (ს.ფ. 22) არჩილ ლობჯანიძეს არ შეუძლია შეიგნოს თავისი მოქმედების მნიშვნელობა და განაგოს იგი (ქმედუუნარობა).

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-12 მუხლის პირველი ნაწილით ქმედუუნარიანობა არის პირის უნარი, თავისი ნებითა და მოქმედებით სრული მოცულობით შეიძინოს და განახორციელოს სამოქალაქო უფლებების და მოვალეობები, რაც წარმოიშობა სრულწლოვანების მიღწევისას. ამავე მუხლის მე-5 ნაწილით ქმედუუნაროდ მიიჩნევა ასევე პირი, რომელიც ჭკუასუსტობის ან სულით ავადმყოფობის გამო სასამართლოს მიერ ასეთად იქნება აღიარებული. ზემოხსენებული, 2005 წლის 16 სექტემბრის ამბულატორიული სასამართლო-ფსიქიატრიული ექსპერტიზის დასკვნა №73-ით დასტურდება, რომ არჩილ ლობჯანიძეს არ შეუძლია შეიგნოს თავისი მოქმედების მნიშვნელობა და განაგოს იგი. ეს კი წარმოადგენს საკმარის საფუძველს მისი ქმედუუნაროდ აღიარებისთვის. იმის გათვალისწინებითაც, რომ მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოც ეთანხმება წარმოდგენილ საექსპერტო დასკვნას (იხ. სხდომის ოქმი).

სარეზოლუციო ნაწილი:

სასამართლომ იხელმძღვანელა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 243-ე, 244-ე, 249-ე, 322-ე, 324-ე, 325-ე, 326-ე მუხლებით, სამოქალაქო კოდექსის მე-12 მუხლით და

გადაწყვიტა:

1. ნინო ლობჯანიძის განცხადება დაკმაყოფილდეს;
2. არჩილ ლობჯანიძე, დაბადებული 1958 წლის 19 ივლისს ქ. თბილისში (დაბადების მოწმობა გაცემული თბილისის 26 კომისრის მმარის ბიუროს მიერ 26.09.1958, სააქტო ჩანაწერით №2453) აღიარებულ იქნეს ქმედუუნაროდ;
3. სასამართლოს გადაწყვეტილება, რომლითაც მოქალაქე აღიარებულია ქმედუუნაროდ, წარმოადგენს საფუძველს მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოებისათვის მეურვის დასანიშნად;
4. გადაწყვეტილება შეიძლება გასაჩივრდეს აპელაციის წესით 14 დღის ვადაში მხარეზე დასაბუთებული გადაწყვეტილების გადაცემის დღიდან თბილისის სააპელაციო სასამართლოში თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის მეშვეობით.

მოსამართლე:

ალექსი მაღრაძე

საქმე №2/9498-06

გ ა დ ა ნ უ ვ ე ბ ი ლ ე ბ ა
საქართველოს სახლით

„23“ ივნისი, 2006 წ.

ქ. თბილისი

თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგია

მოსამართლე: ალექსი მალრაძე

სხდომის მდივანი: ნათია ბახტაძე

- განმცხადებელი – ვიოლეტა ცაგარეიშვილი
- წარმომადგენელი – მზია რუხაძე
- მოთხოვნა – პირის უგზო-უკვლოდ დაკარგულად გამოცხადება.

აღწერილობითი ნაწილი:

თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიას 2006 წლის 13 მარტს განცხადებით მიმართა ვიოლეტა ცაგარეიშვილმა და მოითხოვა მისი მეუღლის, თეიმურაზ ცაგარეიშვილის უგზო-უკვლოდ დაკარგულად გამოცხადება. განმცხადებელმა განმარტა, რომ 1987 წლის 16 ივნისს ქორწინების რეგისტრაციაში გატარდა თეიმურაზ ცაგარეიშვილთან. ერთად ცხოვრების პერიოდში შეეძინათ შვილი, თამარ ცაგარეიშვილი, დაბადებული 1989 წლის 1 ივლისს. 2003 წლის 25 მაისს თ. ცაგარეიშვილი სამსახურიდან სახლში აღარ დაბრუნებულა. რამდენიმე წლის შემდეგ ოჯახმა მიმართა შსს ორგანოებს მისი ადგილსამყოფელის დასადგენად, იმავე წელს გამოცხადდა ძებნა, მაგრამ უშედეგოდ.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, განმცხადებელი ითხოვს მეუღლის, თეიმურაზ ცაგარეიშვილის, დაბადებული 1960 წლის 7 დეკემბერს, უგზო-უკვლოდ დაკარგულად აღიარებას, მემკვიდრეობის მიღების მიზნით.

სამოტივაციო ნაწილი:

სასამართლომ განიხილა განცხადება, მოისმინა განმცხადებლისა და მისი წარმომადგენლის ახსნა-განმარტება და მიიჩნია, რომ განცხადება უნდა დაკმაყოფილდეს შემდეგ გარემოებათა გამო: საქმის მასალე-

ბით დადგენილია, რომ ვიოლეტა ცაგარეიშვილი და თეიმურაზ ცაგარეიშვილი რეგისტრირებულ ქორწინებაში იმყოფებოდნენ 1987 წლის 16 ივნისიდან. ერთად ცხოვრების პერიოდში შეეძინათ შვილი, თამარ ცაგარეიშვილი, დაბადებული 1989 წლის 1 ივლისს.

2003 წლის 25 მაისს თ. ცაგარეიშვილი გავიდა სახლიდან და აღარ დაბრუნებულა. იმავე წელს გლდანის რაიონის შს სამმართველოს მიერ გამოცხადებულ იქნა ძებნა, მაგრამ თ. ცაგარეიშვილის ადგილსამყოფელის დადგენა ვერ მოხერხდა.

საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს სამოქალაქო რეესტრის სააგენტოს საინფორმაციო-სამისამართო ბიუროს 2005 წლის 20 მაისისა და 2006 წლის 22 ივნისის ცნობების თანახმად თ. ცაგარეიშვილი იმყოფება ძებნაში.

საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს სახელმწიფო საზღვრის დაცვის დეპარტამენტის საგამოძიებო-ოპერატიული სამმართველოს ინფორმაციით თეიმურაზ ცაგარეიშვილის მიერ 2003 წლის 20 დეკემბრიდან 2006 წლის 21 ივნისამდე სახელმწიფო საზღვრის გადაკვეთის ფაქტი დაფიქსირებული არ ყოფილა.

განმცხადებლის ახსნა-განმარტების საფუძველზე დგინდება, რომ თ. ცაგარეიშვილი დაკარგვამდე მუშაობდა თბილისის აეროპორტში, მაგრამ რადგან მისი დაკარგვიდან გასულია უკვე 3 წელი, განმცხადებლისათვის უცნობია მისი მეუღლის თანამშრომლების ვინაობა.

ვ. ცაგარეიშვილი ასევე, განმარტავს, რომ მეუღლის მშობლები გარდაცვლილები არიან და რადგან თვითონ იგი დროებით ცხოვრობს ქ. ცხინვალში, მეუღლის ნათესავებთან ხშირი ურთიერთობა არ აქვს.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 310-ე მუხლის „ბ“ პუნქტის თანახმად, უდავო წრმოების წესით სასამართლო განიხილავს საქმეებს მოქალაქის უგზო-უკვლოდ დაკარგულად აღიარებისა და მოქალაქის გარდაცვლილად გამოცხადების შესახებ.

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 21-ე მუხლის თანახმად, დაინტერესებული პირის განცხადების საფუძველზე ფიზიკური პირი შეიძლება სასამართლოს გადაწყვეტილებით აღიარებულ იქნეს უგზო-უკვლოდ დაკარგულად თუ მისი ადგილსამყოფელი უცნობია და ორი წლის მანძილზე იგი არ გამოჩენილა თავის საცხოვრებლ ადგილას.

მოცულ შემთხვევაში დადგენილია, რომ თ. ცაგარეიშვილის ადგილსამყოფელის შესახებ ცნობები არ მოიპოვება 2003 წლიდან დღემდე.

სარეზოლუციო ნაწილი:

სასამართლომ იხელმძღვანელა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-8; 243-244-ე, 247-248-ე, 257-ე, 364-ე, 369-ე მუხლებით და

გადაწყვიტა:

1. ვიოლეტა ცაგარეიშვილის განცხადება დაკმაყოფილდეს.
2. განმცხადებლის მეუღლე თეიმურაზ ცაგარეიშვილი, დაბადებული 1960 წლის 7 დეკემბერს გამოცხადდეს უგზო-უკვლოდ დაკარგულად.

3. განმცხადებელს წინასწარი სახელმწიფო ბაჟი 30 (ოცდაათი) ლარი საქართველოს ცენტრალურ ბიუჯეტში გადახდილად ჩაეთვალოს;
4. გადანყვეტილება საჩივრდება სააპელაციო წესით თბილისის სააპელაციო სასამართლოში (მდებ: გრ. რობაქიძის №7^ა) 14 დღის ვადაში მისი დასაბუთებული ასლის მხარისათვის გადაცემის მომენტიდან თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის მეშვეობით.

მოსამართლე:

ალექსი მაღრაძე

საქმე №2/...

გ ა დ ა ნ ყ ვ ე ბ ი ლ ე ბ ა
საქართველოს სახლით

„24“ აგვისტო, 2007 წ.

ქ. თბილისი

თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგია

მოსამართლე: ალექსი მაღრაძე

სხდომის მდივანი: ნათია ბახტაძე

განმცხადებელი	– ვენერა გეგეშიძე
წარმომადგენლის	– მამუკა ჯაშიაშვილი
დაინტერესებული პირი	– საქართველოს თავდაცვის სამინისტრო
წარმომადგენლი	– ლელა ლევანიძე
მოთხოვნა	– პირის კმაყოფაზე ყოფნის ფაქტის დადგენა

აღწერილობითი ნაწილი:

თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიას 2007 წლის 26 მარტს განცხადებით მიმართა ვენერა გეგეშიძე და აღნიშნა, რომ არის 80 წლის ასაკის პენსიონერი. მისივე განმარტებით, იგი ცხოვრობდა შვილიშვილთან მამუკა ლორიასთან ერთად, რომლის კმაყოფაზეც იმყოფებოდა. 2006 წლის 6 სექტემბერს მისი შვილიშვილი მამუკა ლორია გაინვიეს სავალდებულო სამხედრო სამსახურში, რის შედეგადაც დარჩა უმეტესად უმცირესოდ, უმწეოდ მდგომარეობაში. მანვე მიუთითა, რომ მისი შვილიშვილი მუშაობდა შპს „ელიზი ჯგუფში“, სადაც მიღებული შემოსავლებით არჩენდა ოჯახს. სამხედრო სამსახურიდან დაბრუნების შემდეგ მას შეეძლო გაეგრძელებინა სამსახური იმავე საწარმოში და ერჩინა ოჯახი. განმცხადებლის განმარტებით, მისი ერთადერთი მარჩენალი და იმედი იყო მისი შვილიშვილი, რომლის კმაყოფაზეც იმყოფებოდა ჯარში განწევამდე, რომლის მასთან ერთად ყოფნაც მას საშუალებას მისცემდა შეემსუბუქებინა მძიმე სოციალური მდგომარეობა. „სამხედრო ვალდებულებისა და სამხედრო სამსახურის შესახებ“ საქართველოს კანონის 30-ე მუხლის პირველი პუნქტის „ვ“ ქვეპუნქტის მიხედვით „წვევამდელს განწვევა გადაუვადდება თუ იგი პატრონობს შრომისუუნარო, მის კმაყოფაზე მყოფ ბებიას ან პაპას, თუ

მას არა ჰყავს სხვა კანონიერი მომვლელი, რომლსაც შეუძლია მისი მოვლა-პატრონობა“. აქედან გამომდინარე, ვენერა გეგეშიძემ ითხოვა იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენა მასზე, რომ ვენერა გეგეშიძე იმყოფება შვილიშვილის მამუკა ლორიას კმაყოფაზე.

დაინტერესებულმა პირმა საქართველოს თავდაცვის სამინისტრომ წარმოადგინა მამუკა ლორიას პირადი საქმე და თანხმობა განაცხადა აღნიშნული ფაქტის დადგენაზე.

სამოტივაციო ნაწილი:

სასამართლომ განიხილა რა საქმის მასალები, მოუსმინა რა განმცხადებლის წარმომადგენელს, დაინტერესებული პირის წარმომადგენელს თვლის, რომ განცხადება საფუძვლიანია და უნდა დაკმაყოფილდეს შემდეგ გარემოებათა გამო: განცხადებით, განმცხადებლის წარმომადგენლის ახსნა-განმარტებითა და წარმოდგენილი მასალებით დადგენილია, რომ მამუკა ლორია სამხედრო სამსახურში გაიწვიეს 2006 წლის 6 სექტემბერს (ს.ფ. 9). სასამართლო მოწმეთა ჩვენების საფუძველზე ასევე დადგენილად მიიჩნევს იმ გარემოებას, რომ მამუკა ლორიას სამხედრო სამსახურში განწვევამდე მხოლოდ იგი არჩენდა შრომისუუნარო ბებიას. საქმეზე დაკითხულმა მოწმეებმა ასევე უჩვენეს, რომ მამუკა ლორიას განწვევიდან გაუარესდა განმცხადებლის მატერიალური მდგომარეობა და ჯანმრთელობა. ამდენად, დადგენილი გარემოებებით დასტურდება, რომ განმცხადებელი მამუკა ლორიას კმაყოფაზე იმყოფებოდა.

საქმეში ჩაბმული თავდაცვის სამინისტროს მიერ წარმოდგენილი პირადი საქმიდან დგინდება, რომ მამუკა ლორიას არ ჰყავს და ან ძმა, აგრეთვე მშობლები, რომელთაც შეეძლებოდათ განმცხადებლის რჩენა.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 312-ე მუხლის მე-2 ნაწილით სასამართლო განიხილავს საქმეებს პირის კმაყოფაზე ყოფნის ფაქტის დადგენის შესახებ. განმცხადებლის მოთხოვნა დადგენილ იქნეს ფაქტი რომ ვ. გეგეშიძე იმყოფება მ. ლორიას კმაყოფაზე. საქმის მასალებით, კერძოდ, გამგეობის ცნობით, დასტურდება, რომ ვ. გეგეშიძე იმყოფება მძიმე სოციალური მდგომარეობაში, შერყეული აქვს ჯანმრთელობა,

გამომდინარე ყოველივე ზემოთქმულიდან, სასამართლო თვლის, რომ ვ. გეგეშიძე ნამდვილად იმყოფებოდა მ. ლორიას კმაყოფაზე, რის გამოც აღნიშნული ფაქტი დადგენილ უნდა იქნეს.

სარეზოლუციო ნაწილი:

სასამართლომ იხელმძღვანელა რა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 243-ე, 244-ე, 249-ე, 311-ე, 312-ე მუხლებით და

გადაწყვეტა:

1. ვენერა გეგეშიძის განცხადება დაკმაყოფილდეს
2. დადგენილ იქნეს ვენერა გეგეშიძის მამუკა ლორიას კმაყოფაზე ყოფნის ფაქტი;
3. განმცხადებელი გათავისუფლებულია სახელმწიფო ბაჟის გადახდისაგან.
4. გადაწყვეტილება შეიძლება გასაჩივრდეს თბილისის სააპელაციო სასამართლოში აპელაციის წესით 14 დღის ვადაში მხარეზე დასაბუთებული გადაწყვეტილების გადაცემის დღიდან თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიაში სააპელაციო საჩივრის წარდგენის მეშვეობით.

საქმი №2/...

გ ა დ ა ნ უ ვ ე ბ ი ლ ე ბ ა
საქართველოს სახელით

„31“ აგვისტო, 2007 წ.

ქ. თბილისი

თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგია

მოსამართლე: ალექსი მალრაძე

სხდომის მდივანი: ნათია ბახტაძე

- განმცხადებელი – ნაილი გამხუაშვილი
- წარმომადგენელი – ზაზა კამკამიძე
- მოთხოვნა – იურიდიული მნიშვნელობის მქონე (ბავშვის დაბადების) ფაქტის დადგენის შესახებ.

აღწერილობითი ნაწილი:

2007 წლის 7 აპრილს თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიას განცხადებით მიმართა ნაილი გამხუაშვილი და აღნიშნა, რომ 2000 წლიდან იმყოფებოდა არარეგისტრირებულ ქორწინებაში დავით ნიკლაურთან, რომელთანაც 2001 წლის 8 იანვარს შეეძინა შვილი გიორგი. მისივე განმარტებით ბავშვი დაიბადა ოჯახში, ვინაიდან მატერიალური მდგომარეობის გამო მათ არ ჰქონდათ შესაძლებლობა საავადმყოფოში მშობიარობისა. ამჟამად ბავშვის სკოლაში შეყვანის გამო მას ესაჭიროებოდა დაბადების მოწმობა, რის გაცემაზეც სარო-მ მას უარი განუცხადა საავადმყოფოს მიერ გაცემული ცნობის წარუდგენლობის გამო. აქედან გამომდინარე, ნ. გამხუაშვილი ითხოვა იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენა შვილის გიორგი ნიკლაურის ქ. თბილისში 2001 წლის 8 იანვარს დაბადების შესახებ, მშობლები ნაილი გამხუაშვილი და დავით ნიკლაური.

სამოტივაციო ნაწილი:

სასამართლომ განიხილა რა საქმის მასალები, მოუსმინა რა განმცხადებელს, მის წარმომადგენლებს, მონაშრომებს, თვლის, რომ განცხადება საფუძვლიანია და უნდა დაკმაყოფილდეს შემდეგ გარემოებათა გამო.

საქმეში წარმოდგენილი საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს სამოქალაქო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს თბილისის სარეგისტრაციო სამსახურის 2007 წლის 5 თებერვლის №23/01-3625 წერილით დგინდება, რომ განმცხადებელს უარი ეთქვა დაბადების მონომობის გაცემაზე.

საქმეზე მონმედ დაკითხულმა პირებმა განაცხადეს, რომ ისინი თავად ესწრებოდნენ მშობიარობას, და რომ ბავშვი ნამდვილად 2001 წლის 8 იანვარს დაიბადა და ამჟამადაც განმცხადებელთან იზრდება. დაინტერესებულ პირად მონვეულმა დავით ნიკლაურმა დაადასტურა, რომ 2000 წლიდან იგი ერთ ოჯახად ცხოვრობს განმცხადებელთან ერთად და რომ ბავშვი მართლაც მისი შვილია და იგი ოჯახში დაიბადა. საქმეში წარმოდგენილი ცნობებით საბავშვო ბაღიდან დგინდება, რომ ბავშვი ბაღში რეგისტრირებულია გიორგი ნიკლაურის სახელით.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 312-ე მუხლის „ზ“ ქვეპუნქტით სასამართლო განიხილავს საქმეებს პირის გარკვეულ დროსა და ვითარებაში დაბადების ან გარდაცვალების ფაქტის დადგენის შესახებ თუ საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს მმართველობის სფეროში შემავალი საჯარო სამართლის იურიდიულმა პირმა – სამოქალაქო რეესტრის სააგენტომ უარი განაცხადა დაბადების ან გარდაცვალების ფაქტის რეგისტრაციაზე.

წარმოდგენილი მასალების, მონმეთა ჩვენებების, დაინტერესებული პირების განცხადებების სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 105-ე მუხლის საფუძველზე შეფასების შედეგად სასამართლოს დადგენილად მიაჩნია არასარულწლოვანი გიორგი ნიკლაურის 2001 წლის 8 იანვარს დაბადების ფაქტი, რის გამოც განცხადება უნდა დაკმაყოფილდეს.

სარეზოლუციო ნაწილი:

სასამართლომ იხელმძღვანელა რა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 243-ე, 244-ე, 249-ე, 257-ე, 311-ე, 312-ე მუხლებით და

გადანწყვიტა:

1. ნაილი გამხუაშვილის განცხადება დაკმაყოფილდეს;
2. დადგენილ იქნეს გიორგი ნიკლაურის 2001 წლის 8 იანვარს ქ. თბილისში დაბადების ფაქტი, დედა – ნაილი გამხუაშვილი, მამა – დავით ნიკლაური.
3. გადანწყვეტილება შეიძლება გასაჩივრდეს თბილისის სააპელაციო სასამართლოში აპელაციის წესით 14 დღის ვადაში მხარეზე დასაბუთებული გადანწყვეტილების გადაცემის მომენტიდან თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიაში სააპელაციო საჩივრის წარდგენის მეშვეობით.

მოსამართლე:

ალექსი მალრაძე

საქმი №2/...

გ ა დ ა წ ყ ვ ე ტ ი ლ ე ბ ა
საქართველოს სახლით

„31“ აგვისტო, 2007 წ.

ქ. თბილისი

თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგია

მოსამართლე: ალექსი მალრაძე

სხდომის მდივანი: ნათია ბახტაძე

განმცხადებელი – თბილისის სატყეო მეურნეობა

წარმომადგენელი – ზეინაბ კორსანტია

მოთხოვნა – ქონების უპატრონოდ ცნობა.

აღწერილობითი ნაწილი:

თბილისის სატყეო მეურნეობამ 2007 წლის 12 იანვარს განცხადებით მიმართა თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიას და აღნიშნა, რომ 2006 წლის ივლის-აგვისტოს თვეში თბილისის (ყოფილი გარდაბნის) სატყეო მეურნეობის წყნეთის სატყეოს კვარტალ №2-სა და კვარტალ №23-ში ადგილი ჰქონდა ფიჭვის სახეობის საშეშე მერქნის უკანონო ჭრის ფაქტს. კერძოდ კვარტალ №2-ში მოიჭრა 11 ძირი ფიჭვის სახეობის საშეშე ხე-ტყე მოცულობით 1,365 კმ და კვარტალ №23-ში 14 ძირი ფიჭვის სახეობის საშეშე ხე-ტყე მოცულობით 1,921 კმ. აღნიშნული ხე-ტყე ჩაბარდა შესანახად სატყეო დეპარტამენტის სანყოფს. მიუხედავად გატარებული ღონისძიებებისა, უკანონოდ მჭრელების ვინაობა დაუდგენელი დარჩა, ამასთან აღნიშნული ხე-ტყის საკუთრებაზე პრეტენზია არავის განუცხადებია, რის გამოც განმცხადებლის აზრით, მესაკუთრე შეიძლება იყოს მხოლოდ სახელმწიფო. განმცხადებელმა საბოლოოდ მოითხოვა ზემოაღნიშნული ფიჭვის სახეობის საშეშე მერქნის უპატრონოდ ცნობა და მისთვის გადაცემა.

სამოტივაციო ნაწილი:

სასამართლომ განიხილა რა ზემოხსენებული განცხადება, მოუსმინა რა განმცხადებლის წარმომადგენელს, თვლის, რომ განცხადება საფუძვლიანია და უნდა დაკმაყოფილდეს შემდეგ გარემოებათა გამო.

საქმეში წარმოდგენილი მასალებით, კერძოდ, დათვალიერების და აღწერის ოქმებით დგინდება, რომ კვარტალ №2^ა-ში მოიჭრა 11 ძირი ფიჭვის სახეობის საშეშე ხე-ტყე მოცულობით 1,365 კმ და კვარტალ №23^ა-ში 14 ძირი ფიჭვის სახეობის საშეშე ხე-ტყე მოცულობით 1,921 კმ. შინაგან საქმეთა სამინისტროს ცნობით დადგენილია ისიც, რომ ვერ იქნა გამოვლენილი ხე-ტყის მესაკუთრე ან მისი უკანონო მჭრელი. 2007 წლის 21 თებერვალს გაკეთებულ საჯარო პუბლიკაციას გაზეთ „საქართველოს რესპუბლიკაში“ შედეგი არ მოჰყოლია და მას დაინტერესებული პირი არ გამოხმაურებია.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 340-ე მუხლის მე-2 ნაწილის საფუძველზე დაკითხულმა პირებმა სატყეოს უფროსმა და მორიგე ტყის მცველმა აღნიშნეს, რომ მათთვის უცნობია ხე-ტყის მესაკუთრის ვინაობა და დაადასტურეს განცხადებაში აღნიშნული ფაქტობრივი გარემოებები.

აქედან გამომდინარე სასამართლო მიდის დასკვნამდე რომ ზემოაღნიშნულ ხე-ტყე მიტოვებულია. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 341-ე მუხლით თუ სასამართლო ცნობს, რომ ქონებას არ ჰყავს მესაკუთრე ან ეს ქონება მიტოვებულია მესაკუთრის მიერ იმ განზრახვის გარეშე, რომ შეინარჩუნოს ამ ქონებაზე საკუთრების უფლება, მას გამოაქვს გადანყვეტილება მოძრავი ქონების უპატრონოდ ცნობისა და მისი იმ პირის საკუთრებაში გადაცემის შესახებ, რომელიც დაეუფლა ქონებას.

სარეზოლუციო ნაწილი:

სასამართლომ იხელმძღვანელა რა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 243-ე, 244-ე, 249-ე, 257-ე, 340-ე, 341-ე მუხლებით და

გადანყვიტა:

1. თბილისის სატყეო მეურნეობის განცხადება დაკმაყოფილდეს;
2. სატყეო მეურნეობის საწყობში არსებული 11 ძირი ფიჭვის სახეობის საშეშე ხე-ტყე მოცულობით 1,365 კმ და 14 ძირი ფიჭვის სახეობის საშეშე ხე-ტყე მოცულობით 1,921 კმ ცნობილ იქნეს უპატრონოდ და გადაეცეს თბილისის სატყეო მეურნეობას.
3. გადანყვეტილება შეიძლება გასაჩივრდეს თბილისის სააპელაციო სასამართლოში აპელაციის წესით 14 დღის ვადაში მხარეზე დასაბუთებული გადანყვეტილების გადაცემის მომენტიდან თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიაში სააპელაციო საჩივრის წარდგენის მეშვეობით.

მოსამართლე:

ალექსი მაღრაძე

№38/აღ-204-კ-02

გ ა ნ რ ი ნ ე ბ ა
საქართველოს სახელით

„4“ ნოემბერი, 2002 წ.

ქ. თბილისი

უზენაესი სასამართლოს დიდი პალატა

- კასატორი – თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტი, წარმომადგენელი მარიამ ფრიდონაშვილი.
- მონინააღმდეგე მხარე – ელდარ ღვინიაშვილი, წარმომადგენელი ნიაზ ჯავახიშვილი.
- დავის საგანი – კანონიერ ძალაში შესული სასამართლო გადაწყვეტილების ბათილად ცნობა და საქმის წარმოების განახლება.
- გასაჩივრებული განჩინება – თბილისის საოლქო სასამართლოს ადმინისტრაციული სამართლისა და საგადასახადო საქმეთა სააპელაციო პალატის 2002 წლის 26 აპრილის განჩინება.

აღწერილობითი ნაწილი:

2001 წლის 27 მარტს ე. ღვინიაშვილმა განცხადებით მიმართა ვაკე-საბურთალოს რაიონულ სასამართლოს და მიუთითა, რომ თბილისში, დელისის ქ. №1-ს მიმდებარე ტერიტორიაზე 1980 წლიდან ფლობს 870 კვ.მ მიწის ნაკვეთს, მაგრამ მის დაკანონებაზე უარს ეუბნებიან არქიტექტურისა და მიწის მართვის სამსახურები, რის გამოც განმცხადებელმა მოითხოვა აღნიშნული ტერიტორიის, 870 კვ.მ მიწის ნაკვეთის ფლობის, როგორც იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის, დადგენა (ს.ფ. 1 საქმე №2/1271.2001 წ.).

თბილისის ვაკე-საბურთალოს რაიონული სასამართლოს 2001 წლის 5 აპრილის გადაწყვეტილებით დაკმაყოფილდა ე. ღვინიაშვილის განცხადება და დადგენილი იქნა იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტი, რომ ე. ღვინიაშვილი ქ. თბილისში, დელისის ქ. №1-ის მიმდებარე ტერიტორიაზე 1980 წლიდან ფლობს დაახლოებით 870 კვ.მ მიწის ნაკვეთს (ს.ფ. 15 საქმე №2/1271 2001წ.).

2001 წლის 1 ნოემბერს ვაკე-საბურთალოს რაიონულ სასამართლოს განცხადებით მიმართა თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტის რექტორმა, რომელმაც იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქ-

ტის დადგენის შესახებ ვაკე-საბურთალოს რაიონული სასამართლოს 2001 წლის 5 აპრილის გადაწყვეტილების ბათილად ცნობა მოითხოვა იმ მოტივით, რომ სადავო მიწის ნაკვეთი 1967 წლის 4 ივნისის თბილისის სახალხო დეპუტატთა საქალაქო საბჭოს აღმასკომის №47 გადაწყვეტილებითა და თბილისის მუნიციპალიტეტის კაბინეტის 1998 წლის 26 ოქტომბრის №19.34.457 დადგენილებით დაუმაგრდა თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტს, რის საფუძველზეც შექმნილია საკადასტრო რუკა და ამდენად, მიწის ნაკვეთი მას ეკუთვნის (ს.ფ. 1-2, 4-7, საქმე №3^ბ/767-02).

ვაკე-საბურთალოს რაიონული სასამართლოს 2001 წლის 25 დეკემბრის განჩინებით სამედიცინო უნივერსიტეტს უარი ეთქვა განცხადების დაკმაყოფილებაზე, რაც სააპელაციო წესით გაასაჩივრა სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტმა (ს.ფ. 29, 32-33).

თბილისის საოლქო სასამართლოს ადმინისტრაციული სამართლისა და საგადასახადო საქმეთა სააპელაციო პალატის 2002 წლის 26 აპრილის განჩინებით არ დაკმაყოფილდა სააპელაციო საჩივარი და შემდეგი მოტივით უცვლელად დარჩა ვაკე-საბურთალოს რაიონული სასამართლოს განჩინება:

1. საოლქო სასამართლომ დადასტურებულად ცნო, რომ თბილისის მუნიციპალიტეტის კაბინეტის 1998 წლის 26 ოქტომბრის №19.34.457 დადგენილებით თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტს დაუმაგრდა ადმინისტრაციული შენობის მიერ დაკავებული დაახლოებით 7,5 ჰა მიწის ნაკვეთი ასათიანის ქ. №7-ში (ს.ფ. 5). ვაკე-საბურთალოს რაიონული სასამართლოს 2001 წლის 5 აპრილის გადაწყვეტილებით კი დადგენილ იქნა, რომ ე. ლვინიაშვილი დელისის ქ. №1-ის მიმდებარე ტერიტორიაზე ფლობს 870 კვ.მ მიწის ნაკვეთს. საკადასტრო რუკის მიხედვით სამედიცინო უნივერსიტეტი წარმოადგენს 80 935 კვ.მ მიწის ნაკვეთის მოსარგებლეს, ნაცვლად თბილისის მუნიციპალიტეტის კაბინეტის ზემოაღნიშნული დადგენილებით დამაგრებული 7,5 ჰა მიწის ნაკვეთისა (ს.ფ. 7);
2. სააპელაციო სასამართლომ ყურადღება იმ გარემოებაზეც გაამახვილა, რომ საკადასტრო რუკა არ არის დამონმებული სახელმწიფო რეგისტრატორის ბეჭდით. საქმეში არ მოიპოვება მიწის სარეგისტრაციო ბარათი, რაც თბილისის მუნიციპალიტეტის კაბინეტის №19.34.457 დადგენილებით სამედიცინო უნივერსიტეტისათვის დამაგრებული 7,5 ჰა მიწის ნაკვეთის სამართლებრივი მდგომარეობის განსაზღვრის ძირითადი იურიდიული საფუძველია;
3. სააპელაციო სასამართლოს განმარტებით, დელისის ქ. №7-ის მიმდებარე 870 კვ.მ მიწის ნაკვეთი, რომელზეც ე. ლვინიაშვილს დაუდგინდა სარგებლობით ფლობის ფაქტი, წარმოადგენს მუნიციპალიტეტის დადგენილებით უნივერსიტეტისათვის დამაგრებული 7,5 ჰა ნაკვეთის მეზობელ მიწის ნაკვეთს, რის გამოც კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილება აპელანტის კანონიერ უფლებებზე გავლენას ვერ მოახდენს;
4. სააპელაციო სასამართლო დაეყრდნო „საქართველოს დედაქალაქის – თბილისის შესახებ“ კანონის 44-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტს, რომლის თანახმად თბილისის ტერიტორიის ფარგლებში არსებული მიწისა და სხვა ბუნებრივი რესურსების გამოყენების, დაცვისა და კონტროლის წესების განსაზღვრა თბილისის საკრებულოს კომპეტენციაა, ხოლო ამავე მუხლის მე-2 ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტის მიხედვით, მიწის რესურსებით სარგებლობის წესების დაცვა თბილისის მმართველობითი ორგანოს ფუნქციაა. ამდენად, სააპელაციო პალატის აზრით, მოცემულ საქმეზე სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 422-ე მუხლის „ბ“ პუნქტით გათვალისწინებულ დაინტერესებულ მხარეს წარმოადგენს ქ. თბილისის მერია და არა თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტი (ს.ფ. 48-51).

თბილისის სააპელაციო სასამართლოს განჩინებას საკასაციო წესით ასაჩივრებს სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტის რექტორი და შემდეგი საფუძვლით ითხოვს მის გაუქმებას:

1. კასატორს მიაჩნია, რომ თბილისის სახალხო დეპუტატთა საქალაქო საბჭოს აღმასკომის 1967 წლის №47 გადაწყვეტილებისა და თბილისის მუნიციპალიტეტის კაბინეტის 1998 წლის 26 ოქტომბრის

№19.34.457 დადგენილების საფუძველზე იგი წარმოადგენს დაინტერესებულ მხარეს, რადგან სადავო ნაკვეთი უნივერსიტეტს დაუმაგრდა;

2. კასატორის განმარტებით, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 312-313-ე მუხლების თანახმად სასამართლო იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტს ადგენს მხოლოდ ამ ფაქტების დამადასტურებელი საბუთების სხვა წესით მიღების ან დაკარგული საბუთების აღდგენის შეუძლებლობის შემთხვევაში, რასაც მოცემულ შემთხვევაში ადგილი არ ჰქონია;
3. კასატორი მიუთითებს, რომ საკადასტრო რუკის მიხედვით სამედიცინო უნივერსიტეტი წარმოადგენს 80 935 კვ.მ მიწის ნაკვეთის მოსარგებლეს. თბილისის მუნიციპალიტეტის კაბინეტის ზემოაღნიშნული დადგენილებით უნივერსიტეტს დაუმაგრდა დაახლოებით 7,5 ჰა მიწის ნაკვეთი, სასამართლომ კი არ გაითვალისწინა არსებული პრაქტიკა, რომლის მიხედვითაც სწორედ საკადასტრო რუკით ხდება გამოყოფილი მიწის ნაკვეთის დაზუსტება. საკადასტრო რუკა ბეჭდითაა დამოწმებული, რასაც ასევე არ მიაქცია სასამართლომ ყურადღება (ს.ფ. 63-65).

მოწინააღმდეგე მხარემ – ე. ღვინიაშვილმა და მისმა წარმომადგენელმა საკასაციო საჩივარი არ ცნეს, უსაფუძვლობისა და დაუსაბუთებლობის მოტივით მოითხოვეს მის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმა და თბილისის საოლქო სასამართლოს ადმინისტრაციული სამართლისა და საგადასახადო საქმეთა სააპელაციო პალატის 2002 წლის 26 აპრილის განჩინების უცვლელად დატოვება. ამასთან, მოწინააღმდეგე მხარემ აღნიშნა, რომ ამჟამად სადავო 870 კვ.მ მიწის ნაკვეთი უკვე პრივატიზებული აქვს და ამდენად, მის კერძო საკუთრებას წარმოადგენს.

სამოტივაციო ნაწილი:

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს დიდი პალატა საქმის მასალების გაცნობის, მხარეთა ახსნა-განმარტებების მოსმენის, საკასაციო საჩივრის საფუძველიანობის შესწავლისა და გასაჩივრებული განჩინების კანონიერება-დასაბუთებულობის შემოწმების შედეგად მიიჩნევს, რომ თბილისის სამედიცინო უნივერსიტეტის საკასაციო საჩივარი და განცხადება უნდა დაკმაყოფილდეს, გაუქმდეს თბილისის საოლქო სასამართლოს ადმინისტრაციული სამართლისა და საგადასახადო საქმეთა სააპელაციო პალატის 2002 წლის 26 აპრილის განჩინება, ბათილად იქნეს ცნობილი თბილისის ვაკე-საბურთალოს რაიონული სასამართლოს 2001 წლის 5 აპრილის გადაწყვეტილება იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენის შესახებ, განახლდეს საქმის წარმოება და განსახილველად დაუბრუნდეს რაიონულ სასამართლოს შემდეგ გარემოებათა გამო:

თბილისის ვაკე-საბურთალოს რაიონული სასამართლოს 2001 წლის აპრილის გადაწყვეტილებით მხოლოდ მოწმეთა ჩვენებებზე დაყრდნობით სასამართლომ დააკმაყოფილა ე. ღვინიაშვილის განცხადება იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენის შესახებ და დაადგინა 1980 წლიდან თბილისში, დელისის ქ. №1-ის მიმდებარე ტერიტორიაზე, განმცხადებლის მიერ დაახლოებით 870 კვ.მ მიწის ნაკვეთის ფლობის ფაქტი. გადაწყვეტილების კანონიერ ძალაში შესვლის შემდეგ სასამართლოს მიმართა და მიწის ნაკვეთზე პრეტენზია განაცხადა თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტმა, რომელსაც თბილისის სახალხო დეპუტატთა საქალაქო საბჭოს აღმასკომის 1967 წლის 4 ივნისის №47 გადაწყვეტილებითა და თბილისის მუნიციპალიტეტის კაბინეტის 1998 წლის 26 ოქტომბრის №19.34.457 დადგენილებით, მიმდებარე ტერიტორიაზე – ასათიანის ქ. №7-ში დაუმაგრდა დაახლოებით 7,5 ჰა მიწის ნაკვეთი.

თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტს მიაჩნია, რომ იგი სადავო მიწის ნაკვეთის კანონიერი მფლობელია და იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენით შეილახა მისი უფლება. უნივერსიტეტი ე. ღვინიაშვილთან სამეზობლო სამართალურთიერთობის სუბიექტია, ამიტომ დიდი პალატის აზრით, სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტი არის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 311-ე მუხლის მე-2

ნაწილით გათვალისწინებული დაინტერესებული პირი, რომელსაც აქვს ე. ლვინიაშვილთან შედავების პროცესუალური უფლება (რომლის საფუძვლიანობაც შემდგომ უნდა გადაწყდეს) და რადგან ვაკე-საბურთალოს რაიონული სასამართლოს გადაწყვეტილება იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენის შესახებ უკვე კანონიერ ძალაშია შესული, უნივერსიტეტი ასევე უნდა ჩაითვალოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 422-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ბ“ პუნქტით გათვალისწინებულ დაინტერესებულ პირად; მისი განცხადება იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენის შესახებ რაიონული სასამართლოს გადაწყვეტილების ბათილად ცნობაზე დასაშვებია და უნდა დაკმაყოფილდეს; შესაბამისად, უნდა გაუქმდეს თბილისის საოლქო სასამართლოს ადმინისტრაციული სამართლისა და საგადასახადო საქმეთა სააპელაციო პალატის 2002 წლის 26 აპრილის განჩინება, რადგან სააპელაციო პალატამ არასწორად განმარტა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 311-315-ე მუხლები და 422-ე მუხლის „ბ“ პუნქტი, რაც ამავე კოდექსის 393-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „გ“ პუნქტის მიხედვით გადაწყვეტილების გაუქმების უდავო საფუძველია; ბათილად უნდა იქნეს ცნობილი თბილისის ვაკე-საბურთალოს რაიონული სასამართლოს 2001 წლის 5 აპრილის გადაწყვეტილება იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენის შესახებ და საქმე, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 311-ე მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად, განსახილველად დაუბრუნდეს ვაკე-საბურთალოს რაიონულ სასამართლოს.

ამასთან, იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტების უდავო წარმოების წესით დადგენასთან დაკავშირებით დიდი პალატა განმარტავს:

1. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 312-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად „სასამართლო ადგენს ფაქტებს, რომლებზეც დამოკიდებულია მოქალაქეთა და ორგანიზაციათა პირადი ან ქონებრივი უფლებების წარმოშობა, შეცვლა ან მოსპობა“. ამდენად, საპროცესო კანონმდებლობა ითვალისწინებს მხოლოდ ისეთი იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტების დადგენას, რომელთაც სამართლებრივად რაიმე იურიდიული შედეგი, უფლებების წარმოშობა, შეცვლა ან მოსპობა მოჰყვება და უფლების გარეშე მფლობელობის მარტოდენ ფაქტის დადგენა დაუშვებელია. ამიტომ კოდექსის 315-ე მუხლი იმპერატიულად მიუთითებს, რომ განცხადებაში იურიდიული მნიშვნელობის ფაქტის დადგენის შესახებ უნდა აღინიშნოს, რა მიზნისათვის სჭირდება განმცხადებელს ამ ფაქტის დადგენა.

იურიდიული ფაქტის დადგენის შესახებ განცხადებაში იმ მიზანზე მითითება, რისთვისაც განმცხადებელს ამ ფაქტის დადგენა სჭირდება, წარმოადგენს სასამართლოს მიერ განცხადების წარმოებაში მიღებისა და განხილვის ერთ-ერთ აუცილებელ წინაპირობას. სასამართლომ უნდა შეამოწმოს, მართლა უკავშირებს თუ არა კანონი დასადგენ ფაქტს იმ შედეგს, რომლის დადგომაც განმცხადებელს სურს. თუ შემოწმების შედეგად აღმოჩნდება, რომ იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენით განმცხადებლის მიზანი ვერ იქნება განხორციელებული, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 187-ე მუხლის შესაბამისად, სასამართლომ უნდა გამოიტანოს განჩინება განცხადების მიღებაზე უარის თქმის შესახებ, ხოლო თუ განმცხადებლის მიზნის მიუღწევლობა განცხადების წარმოებაში მიღების შემდეგ გაირკვევა, დატოვოს იგი განუხილველად, თანახმად ამავე კოდექსის 275-ე მუხლისა.

საქმის მასალებით ირკვევა, რომ ე. ლვინიაშვილის განცხადებაში არ იყო აღნიშნული, თუ რა მიზნისათვის სჭირდებოდა მას სადავო მიზნის ნაკვეთის ფაქტობრივი ფლობის დადგენა და არც სასამართლო დაინტერესებულა, განმცხადებლის რა მიზანს ემსახურებოდა ამ ფაქტის დადგენა, რაც დიდი პალატის აზრით, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 312-ე და 315-ე მუხლების უგულებელყოფაა. რადგან განცხადება არ პასუხობდა კოდექსის 315-ე მუხლის მოთხოვნას, სასამართლოს თავისი განჩინებით ვადა უნდა დაენიშნა ხარვეზის შესავსებად, ხოლო თუ ხარვეზი მითითებულ ვადაში არ იქნებოდა შევსებული, 185-ე მუხლის მიხედვით სასამართლოს უნდა გამოეტანა განჩინება იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენის შესახებ განცხადების უმოძრაოდ დატოვების თაობაზე.

2. თბილისის ვაკე-საბურთალოს რაიონული სასამართლოს გადაწყვეტილებით, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 312-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ი“ პუნქტის საფუძველზე დადგინდა 870 კვ.მ სადავო მიწის ნაკვეთის ფლობის ფაქტი, რაც, დიდი პალატის აზრით, დაუშვებელია და კანონის უხეში დარღვევაა, ვინაიდან მითითებული ნორმის თანახმად „სასამართლო განიხილავს საქმეებს იურიდიული მნიშვნელობის მქონე სხვა ფაქტების დადგენის შესახებ, თუ კანონმდებლობა არ ითვალისწინებს მათი დადგენის სხვა წესს“. ე. ღვინიაშვილი ითხოვდა უძრავი ნივთის, 870 კვ.მ მიწის ნაკვეთის, 1980 წლიდან ფლობის შესახებ იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენას. მიწის ფლობა-სარგებლობის საკითხი რეგულირებული იყო როგორც 1980 წლისათვის მოქმედი სამოქალაქო სამართლისა (1964 წლის) და მიწის კოდექსებით (1971 წლის), ასევე მკაცრად რეგლამენტირებულია ამჟამად მოქმედი მიწის კანონმდებლობით: „მიწის რეგისტრაციის შესახებ“ 1996 წლის კანონით, „სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული არასასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის მართვისა და განკარგვის შესახებ“ 1998 წლის კანონით, „ფიზიკური პირებისა და კერძო სამართლის იურიდიული პირების სარგებლობაში არსებული არასასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის კერძო საკუთრებად გამოცხადების შესახებ“ 1998 წლის კანონით, ასევე - საქართველოს სამოქალაქო კოდექსით (1997 წელი). ამდენად, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 312-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ე“ და „ი“ ქვეპუნქტების საფუძველზე იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტების დადგენის სახით მიწაზე რაიმე უფლების დადგენა პროცესუალურად დაუშვებელია.

3. სასამართლომ იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის სახით, ზემოაღნიშნული კანონმდებლობის იგნორირებით, სამართლებრივი საფუძვლების გარეშე, მხოლოდ მოწმეთა ჩვენებებზე დაყრდნობით დაადგინა ე. ღვინიაშვილის მიერ 870 კვ.მ მიწის ნაკვეთის ფაქტობრივი მფლობელობა. სამოქალაქო კოდექსის 155-ე მუხლის პირველი ნაწილის მიხედვით „მფლობელობა წარმოიშობა ნივთზე ფაქტობრივი ბატონობის ნებითი მოპოვებით“, ხოლო ამავე კოდექსის 156-ე მუხლის თანახმად „მფლობელობა შეწყდება, თუ მფლობელი სამუდამოდ თმობს ნივთს ან სხვა გზით კარგავს ნივთზე ფაქტობრივ ბატონობას“. აღნიშნულიდან გამომდინარე, თუ პირი ფაქტობრივად ფლობს ნივთს, იგი უკვე ითვლება ამ ნივთის მფლობელად და რაიმე დადასტურება სასამართლო გადაწყვეტილებით საჭირო არ არის, ხოლო თუ პირი ფაქტობრივად არ ფლობს ნივთს, სასამართლო გადაწყვეტილებით ნივთზე ფაქტობრივი მფლობელობა აღიარებული და დადასტურებული ვერ იქნება.

დიდი პალატა ყურადღებას ამახვილებს იმ გარემოებაზეც, რომ სასამართლომ მხოლოდ მოწმეთა ზეპირი განმარტებებით ისე დაუდგინა ე. ღვინიაშვილს სადავო მიწის ნაკვეთის ფლობის ფაქტი, რომ არ გამოუკვლევიან, სამოქალაქო კოდექსის 159-ე მუხლის თანახმად, განმცხადებელი იყო თუ არა მიწის კეთილსინდისიერი მფლობელი, მართლზომიერად ფლობდა თუ არა იგი სადავო ქონებას და რა იყო მისი ფლობის სამართლებრივი საფუძველი. ე. ღვინიაშვილმა ვერ მიუთითა სადავო მიწის ნაკვეთის მართლზომიერად ფლობის რაიმე სამართლებრივ საფუძველზე, ამიტომ პალატას მიაჩნია, რომ ვაკე-საბურთალოს რაიონული სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილებით არაკეთილსინდისიერ მფლობელს – ე. ღვინიაშვილს დაუდგინდა არამართლზომიერ მფლობელობაში არსებული მიწის ნაკვეთის ფლობის ფაქტი, რაც დაუშვებელი და აშკარად კანონსაწინააღმდეგოა. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, დიდი პალატა განმარტავს, რომ იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტების დადგენის დროს, მიუხედავად უდავო წარმოებისა, სასამართლომ საკუთარი ინიციატივით უნდა გამოიკვლიოს და შეამოწმოს განმცხადებლის კეთილსინდისიერი მფლობელობის საკითხი და ვალდებულია იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტების დადგენის შესახებ გადაწყვეტილებაში მიუთითოს მფლობელობის სამართლებრივ საფუძველზე.

4. უდავო წარმოების წესით სასამართლოს შეუძლია დაადგინოს არა ნივთზე განმცხადებლის უშუალოდ მფლობელობის ან საკუთრების (სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 132-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ე“ ქვეპუნქტი) უფლება, არამედ ფაქტი, რომ განმცხადებელს გააჩნდა მფლობელობის (საკუთრების) და-

მადასტურებელი დოკუმენტები ან ეს დოკუმენტები სხვა პირთან ინახებოდა, მაგრამ შემდგომში ისინი დაიკარგა ან სხვადასხვა მიზეზთა გამო განადგურდა და საჭიროა მათი აღდგენა. ამიტომ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 313-ე მუხლი იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტების დადგენისათვის აუცილებელ პირობად ითვალისწინებს ამ ფაქტების დამადასტურებელი საბუთების სხვა წესით მიღების ან დაკარგული საბუთის აღდგენის შეუძლებლობას. ამასთან, იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენის შესახებ განცხადებაში პირს არ შეუძლია შემოიფარგლოს მხოლოდ დაუსაბუთებელი მითითებით, რომ სხვა წესით ვერ შეძლო ამ ფაქტის დადგენა, რადგან კოდექსის 315-ე მუხლი იმპერატიულად ადგენს, რომ განცხადებასთან ერთად „წარმოდგენილი უნდა იყოს მტკიცებულებები, რომლებიც ადასტურებენ განმცხადებლის მიერ სათანადო საბუთების მიღების ან დაკარგული საბუთების აღდგენის შეუძლებლობას“.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 313-ე, 315-ე მუხლების მოთხოვნებს საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა პალატის 2002 წლის 20 თებერვლის განჩინება განმარტავს (საქმე № 3კ/271-02), მაგრამ დიდი პალატა დამატებით მიუთითებს, რომ კოდექსის 315-ე მუხლით გათვალისწინებულ მტკიცებულებას შეიძლება წარმოადგენდეს სხვადასხვა იურიდიული პირების ცნობები, რომ მათ ასეთი ფაქტის დადასტურების უფლებამოსილება არ გააჩნიათ ან ფაქტს იმის გამო ვერ დაადასტურებენ, რომ განადგურდა შესაბამისი ჩანაწერები, საარქივო მასალები, დოკუმენტები, რომელთა საფუძველზეც შესაძლებელი იქნებოდა ფაქტის დამადასტურებელი ცნობის გაცემა. განსახილველ შემთხვევაში ე. ღვინიაშვილის მიერ არ არის დაცული სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 315-ე მუხლის მოთხოვნა განცხადებაზე სათანადო მტკიცებულებების დართვის შესახებ, რაც, დიდი პალატის აზრით, უხეში პროცესუალური დარღვევაა და ასეთი მტკიცებულებების წარმოდგენის გარეშე იურიდიული ფაქტის დადგენის შესახებ განცხადების განხილვა დაუშვებელია.

5. იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენის სახით ე. ღვინიაშვილს უდავო წარმოების წესით, მართლზომიერი მფლობელობის საკითხის გარკვევის გარეშე, სასამართლომ დაუდგინა თბილისში, დელისის ქუჩაზე მდებარე 870 კვ.მ მიწის ნაკვეთის 1980 წლიდან ფლობის ფაქტი. იმჟამად მოქმედი სამოქალაქო სამართლის კოდექსის 93-ე მუხლის პირველი ნაწილითა და მიწის კოდექსის მე-4 მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, მიწა წარმოადგენდა განსაკუთრებულ სახელმწიფო საკუთრებას და იგი გაცივ-მოდა მხოლოდ სარგებლობისათვის. ამასთან, აკრძალული იყო ყოველგვარი ქმედება, რომელიც პირდაპირი თუ ფარული ფორმით არღვევდა მიწაზე სახელმწიფო საკუთრების უფლებას.

ვინაიდან ე. ღვინიაშვილმა სასამართლოს ვერ მიუთითა 1980 წლიდან სადავო მიწის ნაკვეთის მის მიერ მართლზომიერად ფლობის რაიმე სამართლებრივ საფუძველზე, სადავო მიწა წარმოადგენს სახელმწიფო საკუთრებას და მისი ფლობისა და განკარგვის კომპეტენცია აქვთ მხოლოდ ქალაქ თბილისის მმართველობით ორგანოებს. რადგან საქმეში არ მოიპოვება სამოქალაქო კოდექსის 184-ე მუხლის შესაბამისად, საჯარო რეესტრში რეგისტრირებული უფლებამოსილი პირის განცხადება ამ მიწაზე საკუთრების უფლების მიტოვების შესახებ, რომელიც სავალდებულო ძალას მხოლოდ რეგისტრაციის შემდეგ შეიძენდა და ამდენად, სახელმწიფოს უარი არ უთქვამს მიწის საკუთრებაზე, იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენის ფორმით ე. ღვინიაშვილისათვის მიწის ნაკვეთის ფლობის დადგენა აშკარად კანონ-საწინააღმდეგო იყო.

6. „საქართველოს დედაქალაქის – თბილისის შესახებ“ კანონის 44-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ა“ პუნქტის თანახმად თბილისის ტერიტორიის ფარგლებში არსებული მიწის გამოყენება, დაცვა და კონტროლი თბილისის მერიის კომპეტენციაა, ამიტომ, დიდი პალატის აზრით, განცხადების განხილვისას სასამართლო ვალდებული იყო, უდავო წარმოების შესახებ ეცნობებინა თბილისის მერიისათვის, რათა მას კომპეტენტური ორგანოების მეშვეობით შეძლებოდა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 311-ე მუხლის მე-2 ნაწილით გათვალისწინებული უფლების რეალიზაცია. მითითებული ნორმის თანახმად

„თუ უდავო წარმოების წესით საქმის განხილვისას აღიძვრება დავა ისეთი უფლების შესახებ, რომლებიც სასამართლოს უწყებრივად ექვემდებარება, სასამართლო განცხადებას განუხილველად დატოვებს და დაინტერესებულ პირებს განუმარტავს, რომ მათ უფლება აქვთ წარმოადგინონ სარჩელი საერთო საფუძველზე“.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 311-ე მუხლის მე-2 ნაწილიდან გამომდინარე სასამართლოს მოვალეობა და დაინტერესებულ პირთა პროცესუალური უფლებები საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამენარმეო და გაკოტრების საქმეთა პალატის 2002 წლის 5 ივლისის გადაწყვეტილებითაც არის განმარტებული (საქმე № 3კ/661-02), მაგრამ დიდი პალატა დამატებით მიუთითებს: იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენის შესახებ გადაწყვეტილების გამოტანამდე სასამართლო ვალდებულია, უდავო წარმოების შესახებ შეატყობინოს სავარაუდოდ დაინტერესებულ ყველა პირს და პროცესუალურად მისცეს მათ საშუალება, დროულად განაცხადონ თავიანთი დაინტერესებისა და საქმის სასარჩელო წესით განხილვის შესახებ. ამ მოთხოვნის დაუცველობის შემთხვევაში, თუ იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენის შესახებ დაინტერესებულ პირთათვის (რომლებსაც მიაჩნიათ, რომ ამ ფაქტის დადგენით მათი უფლება შეილახა) ცნობილი გახდა გადაწყვეტილების გამოტანის შემდეგ, მათ უფლება აქვთ რაიონული სასამართლოს გადაწყვეტილება გაასაჩივრონ სააპელაციო წესით, მოითხოვონ გადაწყვეტილების გაუქმება და საქმის საერთო სასარჩელო წესით განხილვა, ხოლო, თუ გადაწყვეტილება იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენის შესახებ უკვე კანონიერ ძალაშია შესული, დაინტერესებულ პირებს, მსგავსად თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტისა, შეუძლიათ გადაწყვეტილების გამომტან სასამართლოს მიმართონ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 422-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ბ“ პუნქტის საფუძველზე და მოითხოვონ ამ გადაწყვეტილების ბათილად ცნობა.

7. იურიდიული მნიშვნელობის ფაქტის დადგენის შესახებ განცხადებაში ე. ღვინიაშვილი აღნიშნავდა, რომ არქიტექტურისა და მიწის მართვის სამსახურები უარს ეუბნებოდნენ მიწის დაკანონებაზე და რადგან მიწის სადავოობის შესახებ სასამართლოსათვის იმთავითვე გახდა ცნობილი, უდავო წარმოების წესით, იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენის გზით, სადავო ნაკვეთზე ე. ღვინიაშვილის მფლობელობის ფაქტის დადგენა, დიდი პალატის აზრით, პროცესუალურად დაუშვებელი იყო და კანონის უხეშ დარღვევას წარმოადგენს. რაიონული სასამართლო, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 187-ე მუხლის ანალოგიურად, ვალდებული იყო განჩინება გამოეტანა იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენის შესახებ განცხადების მიღებაზე უარის თქმის თაობაზე და ე. ღვინიაშვილისათვის განემარტა, რომ ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-2 მუხლის მე-2 ნაწილის „გ“ პუნქტის თანახმად მას შეეძლო გაესაჩივრებინა არქიტექტურისა და მიწის მართვის სამსახურების უარი მიწის დაკანონებაზე.

სარეზოლუციო ნაწილი:

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს დიდმა პალატამ იხელმძღვანელა საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის პირველი, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 411-ე, 430-ე მუხლებით და

დაადგინა:

1. თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტის საკასაციო საჩივარი დაკმაყოფილდეს;
2. გაუქმდეს თბილისის საოლქო სასამართლოს ადმინისტრაციული სამართლისა და საგადასახადო საქმეთა სააპელაციო პალატის 2002 წლის 26 აპრილის განჩინება;

3. თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტის განცხადება დაკმაყოფილდეს;
4. ბათილად იქნეს ცნობილი თბილისის ვაკე-საბურთალოს რაიონული სასამართლოს 2001 წლის 5 აპრილის გადაწყვეტილება, განახლდეს საქმის წარმოება და საქმე განსახილველად დაუბრუნდეს ვაკე-საბურთალოს რაიონულ სასამართლოს;
5. უზენაესი სასამართლოს განჩინება საბოლოოა და არ საჩივრდება.

საქართველოს უზენაესი სასამართლო

0110 თბილისი, ძეგლი ზუბალაშვილის ქ. N32
ტელ.: 93 12 62, ფაქსი: 92 08 76

www.supremecourt.ge